

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

**AHMED B. HASAN B. AHNEF'İN
KİTABU BAYTARNÂME TERCÜMESİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)
(vr. 1b - 39b)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA KIRBIYIK

İSTANBUL, 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

**AHMED B. HASAN B. AHNEF'İN
KİTABU BAYTARNÂME TERCÜMESİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)
(vr. 1b - 39b)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA KIRBIYIK

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MESUT ŞEN

İSTANBUL, 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Seda KIRBIYIK'ın "Ahmed b. Hasan b. Ahnef'in Kitabı Baytarnâme Tercümesi (İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım) (vr. 1b - 39b)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Mesut ŞEN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof.Dr. Emine GÜRSOY NASKALI
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof.Dr. Ahmet KANLIDERE
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..17../03../ 2014 tarih ve 2014/6-4..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İŞARETLER VE KISALTMLAR.....	VIII
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	IX
I. İNCELEME	X
1. KİTABU BAYTARNAME	X
1.1 Eserin yazarı.....	X
1.2 Eserin mütercimi.....	X
1.3 Eserin bölümleri	X
1.4 Eserin nüshaları	XI
2. İMLA VE DİL ÖZELLİKLERİ.....	XII
2.1 İmla özellikleri.....	XII
2.1.1 Harekelenme	XII
2.1.2 Şeddenin kullanımı.....	XIII
2.1.3 Ünlülerin yazılışı.....	XIII
2.1.3.1 a ünlüsü	XIII
2.1.3.1.1. Ön seslerde	XIII
2.1.3.1.2. İç seslerde	XIII
2.1.3.1.3. Son seslerde.....	XIII
2.1.3.2. e ünlüsü	XIV
2.1.3.2.1. Ön seslerde	XIV
2.1.3.2.2. İç seslerde	XIV
2.1.3.2.3. Son seslerde.....	XIV
2.1.3.3. ı,i ünlüsü.....	XIV
2.1.3.3.1. Ön seslerde	XIV
2.1.3.3.2. İç seslerde	XIV
2.1.3.3.3. Son seslerde	XIV
2.1.3.4. o, ö, u, ü ünlüleri.....	XV
2.1.3.4.1. Ön seslerde	XV

2.1.3.4.2. İç seslerde	XV
2.1.3.4.3. Son seslerde	XV
2.1.4. Ünsüzlerin yazılışı.....	XV
2.1.4.1. ç ünsüzü	XV
2.1.4.2. g, k, ve ñ ünsüzleri.....	XV
2.1.4.3. ğ, k ünsüzleri	XV
2.1.4.4. h, ħ, h ünsüzleri	XVI
2.1.4.5. p ünsüzü	XVI
2.1.4.6. d, t, t ünsüzleri	XVI
2.1.4.7. s, ş ünsüzleri	XVI
2.1.5. Yükleme hâli (akkuzatif) ekinin yazımı	XVI
2.1.6. Edatların yazımı	XVII
2.1.7. Yazımı farklı olan kelimeler	XVII
2.2. Dil özellikleri.....	XVIII
2.2.1. Ses hadiseleri	XVIII
2.2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu.....	XVIII
2.2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu	XVIII
2.2.1.3. Ünsüz değişimleri	XVIII
2.2.2. Çekim ekleri	XVIII
2.2.2.1. İsim çekim ekleri.....	XVIII
2.2.2.1.1. Çokluk eki	XVIII
2.2.2.1.2. İyelik ekleri	XIX
2.2.2.1.3. Hâl ekleri.....	XIX
2.2.2.1.3.1. Yalın hali	XIX
2.2.2.1.3.2. İlgi hâli (genitif).....	XIX
2.2.2.1.3.3. Yükleme hâli (akuzatif).....	XIX
2.2.2.1.3.4. Yaklaşma hâli (datif)	XIX
2.2.2.1.3.5. Bulunma hâli (lokatif)	XX
2.2.2.1.3.6. Ayrılma hâli (ablatif).....	XX
2.2.2.1.3.7. Vasıta hâli (instrumentel)	XX
2.2.2.1.3.8. Eşitlik hâli (ekvatif).....	XX
2.2.2.1.3.9. Yön hâli (direktif)	XX
2.2.2.2. Fiil çekim ekleri	XX
2.2.2.2.1. Şahıs ekleri	XX

2.2.2.2.2. Bildirme kipleri	XXI
2.2.2.2.2.1. Görülen geçmiş zaman.....	XXI
2.2.2.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman	XXI
2.2.2.2.2.3. Geniş zaman	XXI
2.2.2.2.2.4. Gelecek zaman.....	XXII
2.2.2.2.2.5 Şimdiki zaman	XXII
2.2.2.2.3. Tasarlama kipleri	XXII
2.2.2.2.3.1. Emir kipi	XXII
2.2.2.2.3.2. İstek kipi	XXII
2.2.2.2.3.3. Şart kipi.....	XXII
2.2.2.2.3.4. Gerekliklik kipi	XXIII
2.2.2.2.4. Birleşik kipler	XXIII
2.2.2.2.4.1. Hikaye.....	XXIII
2.2.2.2.4.2. Rivayet.....	XXIII
2.2.2.2.4.3. Şart	XXIII
2.2.2.2.5. Bildirme ekleri ve cevheri fiil	XXIII
2.2.2.2.5.1. Geniş zaman.....	XXIII
2.2.2.2.5.2. Görülen geçmiş zaman	XXIII
2.2.2.2.5.3. Öğrenilen geçmiş zaman.....	XXIII
2.2.2.2.5.4. Şart	XXIII
2.2.2.2.5.5. Cevheri fiilin olumsuzu	XXIV
2.2.2.2.6. Partisipler	XXIV
2.2.2.2.7. Gerundiumlar.....	XXIV
2.2.2.2.8. Fiillerde olumsuzluk	XXV
2.2.3. Birleşik fiiller.....	XXV
2.2.3.1. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller	XXV
2.2.3.2. İki unsuru da fiil olan birleşik fiiller	XXV
II. METİN.....	1
III. DİZİN	23
KAYNAKÇA.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	115
TIPKIBASIM.....	116

ÖN SÖZ

Bu tez, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı arşivinde bulunan Kitābu Baytār-nāme adlı tercüme eserin 1b-39b varakları üzerinde yapılan bir dil çalışmasıdır.

Asıl adı *Muhtaşaru Kitābi'l-baytara* olan eser, 13. yüzyılda Ahmed b. el-Hasan b. el-Ahnef tarafından yazılmış olup 30 bâbdan oluşmaktadır. Eserin iki adet Arapça nüshası, iki adet de Türkçe tercümesi bulunmaktadır.

Ali b. Hasan b. Hibetullah tarafından istinsah edilen Arapça bir nüshası ülkemizde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmed bölümü 2115 numaralı bölümde bulunmaktadır. Eserin bu nüshasının bazı kısımları II. Mahmud devrinde Mustafa Kâni Mîr tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu tercüme ise Manisa İl Halk Kütüphanesi 5333/1 numaralı bölümde bulunmaktadır. Eserin diğer bir Arapça nüshası ise Abdülkerim b. Ali el-Halebî tarafından istinsah edilmiş olup yine Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed bölümü 2024 numaralı bölümde bulunmaktadır.

Üzerinde çalışma yaptığımız tercüme ise Hicrî 1115 (1704) yılında Bizzâzzâde Derviş Süleyman Kâtib Mahmud Bey tarafından istinsah edilmiş olup Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı arşivinde bulunmaktadır. Bu çeviri, eserin Arapça aslında olduğu gibi otuz bâbdan oluşmaktadır. Yukarıda bahsedilen diğer Türkçe çeviri, orijinal eserin tamamını içermediği için, aslına yakın tek Türkçe çeviri araştırma konumuz olan eserdir.

Çalışmamız ; inceleme, metin, dizin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

İnceleme bölümünde, eserin yazarı, nüshaları ve de çalışma konumuz olan Kitābu Baytār-nāme hakkında bilgiler verilmiştir. Metnin imla ve dil özellikleri incelenmiştir. Metin bölümünde tercümenin 1b-39b varaklarının transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. 39b numaralı sayfanın dördüncü satırında, yeni bir bölüm başlaması sebebiyle, incelenen metnin anlam bütünlüğünü korumak adına, 39b yüzünün üçüncü satırına kadar transkripsiyonlu metin yer almaktadır. Transkripsiyonlu metinde noktalama işaretleri kullanılmış, gerektiğinde satır başı yapılmıştır. Arapça ibareler Arap harfleriyle gösterilmiş ve dipnotta çevirileri verilmiştir. Dizin bölümünde, transkripsiyonlu metinde bulunan tüm kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Kelimeler anlamlandırılırken metindeki anlam esas alınmıştır. Alıntılarda kelimenin geldiği dil belirtilmiştir.

Çalışmanın sonunda, eserin tamamının tıpkıbasımı yer almaktadır.

Türk dilinin bilinmeyen inceliklerini büyük bir sabırla bizlere aktaran ve de sevdiren, desteğini hiçbir zaman bizlerden esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Emine Gürsoy

Naskali'ye, hazırladığı gramatikal indeks programını biz öğrencilerinin kullanımına sunan Prof. Dr. Ceval Kaya' ya, tüm değerli bölüm hocalarıma, özellikle de kültürümüzde önemli bir yere sahip olan atları, hastalıklarını ve tedavilerini konu edinen baytarnameleri keşfeden ve bilim dünyasına kazandıran, bizlere yeni bir ufuk açarak ulaşmasını sağlayan, çalışmamız süresince özveri, titizlik ve sabırla bana yol gösteren, bizleri de bu yönde teşvik eden, çalışmalarımda büyük emeği bulunan değerli hocam Prof. Dr. Mesut Şen'e teşekkür ederim.

SEDA KIRBIYIK

ÖZET

Bu tez, *Kitābu Baytār-nāme* adlı tercüme eserin 1b-39b varakları üzerinde yapılan bir dil çalışmasıdır.

Çalışmamız, asıl adı *Muhtaşaru Kitābi'l-baytara* olan eser, 13. yüzyılda Ahmed b. el-Hasan b. el-Ahnef tarafından yazılmış olup 30 bâbdan oluşmaktadır. Eserin iki adet Arapça nüshası, iki adet de Türkçe tercümesi bulunmaktadır.

İncelemesini yaptığımız metin dokuz bâbı kapsamaktadır. Fakat eserin ilk yapraktan sonra birkaç yaprağı eksiktir dolayısıyla baştan iki bâbı, ayrıca dördüncü bâbı ve dokuzuncu bâbın başlangıç kısmı eksiktir.

Çalışma inceleme, metin, dizin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

İnceleme bölümünde, eserin yazarı, nüshaları ve de çalışma konumuz olan *Kitābu Baytār-nāme* hakkında bilgiler verilmiştir. Metnin imla ve dil özellikleri incelenmiştir.

Metin bölümünde tercümenin transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Transkripsiyonlu metinde noktalama işaretleri kullanılmış, gerektiğinde satır başı yapılmıştır. Arapça ibareler Arap harfleriyle gösterilmiş ve dipnotta çevirileri verilmiştir.

Dizin bölümünde, transkripsiyonlu metinde bulunan tüm kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Kelimelerin anlamlandırılmasında metindeki anlam esas alınmıştır. Son bölümde eserin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Çalışma at hastalıkları ve tedavilerini konu edinen bir eser olması sebebiyle bu alandaki araştırmacıların faydalanabilecekleri önemli bir eserdir. Filolojik açıdan da dil biliminin geçmiş dönemlerine ışık tutmaktadır.

SUMMARY

This dissertation is a linguistic study based on the text of 1b-39b sheets of the translation of *Kitābu Bayṭār-nāme*.

The book which is originally named *Muḥtasaru Kitābi'l-bayṭara* is written by Ahmed b. el-Hasan b. el-Ahnef in 13th century. The book consists of 30 sections. There are two Arabic copies and two Turkish translations for the book.

The text we examined contains 9 sections. But in the work, there's some missing sheets after the first sheet. Therefore, the first two sheets, also the 4th sheet and the beginning of the 9th sheet are deficient.

The three parts of the study are; the prologue, the text and the index part.

In the prologue, the author, copies and the information about *Kitābu Bayṭār-nāme* is given. The spelling and orthographic aspects of the text is studied.

In the text part, there is transcribed text of 1b-39b sheets of the book. Punctuation signs are used and when necessary created paragraphs by making start of a line in the transcribed text. Arabic phrases are given in the Arabic language and also their translations are given in the footnotes.

In the index part; all words and word groups are given in the transcribed text. When a meaning is given to a word, the meaning in the text is taken as a base. Complete copy of the work is attached at the end of the work.

This study consist of the diseases and the cures that are related to the horses and it will be a significant and valuable source for the researchers. The study also leads explanations to the ancient words for philology.

İŞARETLER VE KISALTMALAR

a	Yazma nüshadaki ön yüzü belirtir.
Ar.	Arapça.
b	Çalışmamızdaki arka yüzü belirtir.
bk.	Bakınız.
c	Cilt.
Far.	Farsça.
nr.	Numara.
sy.	Sayfa.
Yun.	Yunanca.
...	Metindeki eksik olan bölümleri belirtir.
+	İsim tabanına gelen ek.
-	Fiil tabanına gelen ek.
()	Mükerrer yazılan kelime grupları, kelime ve harfleri gösterir.
[]	Onarılan metni gösterir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

	ﺀ
ا	a, e
آ	ā
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ş
ض	ẓ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k, g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ö, u, ü, v
ه	a, e, h
ی	ı, i, y

İNCELEME

1. KİTÂBU BAYTAR-NÂME

1.1. ESERİN YAZARI

Asıl adı *Muhtaşaru kitâbi'l-baytara* olan eser XIII. yüzyılda Ahmed b. el-Hasan b.el-Ahnef tarafından kaleme alınmış tercüme ve te'lif bir eserdir.¹ Fakat yazar hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Bilimsel gelişmelerin artmış olduğu bir dönemde baytarlık alanında yazılmış olan ve önemli bilgiler içeren bu eserin tercüme ve te'lif nitelikte bir eser olduğunu müellifin kendi cümleleriyle, çalışma konumuz olan eserde bizzat görmekteyiz:

“ ...İşbu Kitābu muhtaşar müstetabi baytār-nāme Aḥmed ibn el-Ḥasan ibn el-Aḥnef te' lif idüp ve anı ' Arabī dilinden Türkī diline tercüme idüpi lâzım olan me' ālecat ve edviye ve esbān ve şütürān...”

1.2.ESERİN MÜTERCİMİ

Üzerinde çalışma yaptığımız tercüme Hicrî 1115 (1704) yılında Bizzâzzâde Derviş Süleyman Kâtib Mahmud Bey tarafından istinsah edilmiştir. Fakat mütercim ile ilgili yapılan araştırmalar ve kaynak taramalarımızda kendisi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

1.3.ESERİN BÖLÜMLERİ

Eserin tamamı otuz bölüm üzerine kurulmuştur. Her bir bölümde hayvanlarla ilgili hastalıklar, bu hastalıkların neden ve sonuçları ile beraber hastalıkların tedavileri de örneklerle açıklanmıştır.

Çalışmamız onuncu bölüme kadar olan kısmı kapsamaktadır. İlk iki bölüm, dördüncü ve dokuzuncu bölüm eserde yer almamaktadır. Eser besmele ile başlamaktadır. Ardından hamdele ve salve bölümü yer almaktadır. İlk iki bölümün eksik olduğu eser üçüncü bölüm ile başlamaktadır.

Üçüncü bölüm atların azalarını tanıtmaktadır. Bu bölümde azaların farklı yerlerde farklı şekilde isimlendirildiğini görmekteyiz.

Dördüncü bölüm yukarıda da belirttiğimiz gibi eksiktir.

¹ Mesut Şen, “*Baytarnameler*”, *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık*, sy. 183, Türkiye Jokey Kulübü, 1995.

Beşinci bölümde atların meydanda ve seğırtmekte beraber olmalarını anlatmaktadır. Peygamber Hazreti Muhammet'in bu konu hakkındaki sözlerine de yer verilerek örneklemeler yapılmıştır.

Altıncı bölüm atların doğuştan getirdiği ve sonradan ortaya çıkan kusurları hakkında bilgiler vermektedir.

Yedinci bölümde atların uğurlu ve uğursuz olanlarını; müstehap ve mekruh olan alametleri anlatılmaktadır.

Sekizinci bölümde kısırakların ilacı, kesimi müstehap olan atlar ve erkek atlarda muhalif olan şeyler hakkında bilgiler verilmektedir.

Sekizinci bölümden sonra hayvanlarda ârız olan birçok farklı hastalığın adı, sebepleri, teşhis yolları ve tedavilerinde kullanılan ilaçlar anlatılarak bu ilaçların yapımında kullanılan birçok bitki hakkında çeşitli bilgiler verilmektedir.

Dokuzuncu bölüm yukarıda belirttiğimiz gibi eksiktir.

1.4.ESERİN NÜSHALARI

Eserin tespit edilen iki adet Türkçe çevirisi iki adet ise Arapça nüshası bulunmaktadır. Üzerinde çalışma yaptığımız metin Arapçadan Eski Anadolu Türkçesine çeviri olma özelliği göstermektedir. Çeviri hicri 1115 (1704) yılında Bizzâzzâde Derviş Süleyman Kâtib Mahmud Bey tarafından yapılmış olup Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı arşivinde arşiv kaydı olmadan bulunmaktadır. Eserin orijinal metni Arapçadır ve çalışmasını yaptığımız eser tercüme olma özelliği gösterir. Eserin, bundan başka bir tane daha Türkçe çevirisi vardır fakat eserin tamamını içermemektedir. Elimizdeki yazma, tam bir metin olma özelliği gösterdiğinden bu metin esas alınmıştır.

Eser 258x154 (165x105) mm 79 yaprak, her sayfasında genellikle 15 satır bulunan altın renkte cetvel içine harekeli nesihle melek filigranlı kağıda yazılmış, kahve rengi deri cildi olan, baştan ikinci bâbı, dördüncü bâbı, dokuzuncu bâbın başlangıç kısmı, on dördüncü bâb ve on dokuzuncu bâbı eksik olan bir yazmadır.

Eserin diğer Türkçe çevirisi Ali b. Hasan b. Hibetullah tarafından istinsah edilen Arapça bir nüshanın bazı kısımlarının, II. Mahmud devrinde Mustafa Kâni Mîr tarafından Türkçeye tercüme edilmesiyle oluşturulmuştur. Bu tercüme Manisa İl Halk Kütüphanesi 5333/1 numaralı bölümde bulunmaktadır. Eser 233x145 (162x75) mm

boyutlarında, siyah deri ciltli ve her sayfada 19 satır olacak şekilde nesihle yazılmıştır. Ayrıca eserin 1b- 3a bölümlerinde manzum bir metin bulunmaktadır.

Eserin iki adet de Arapça nüshası vardır. Bunlardan biri Ali b. Hasan b. Hibetullah tarafından istinsah edilen Arapça nüshası, ülkemizde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmed bölümü 2115 numaralı bölümde bulunmaktadır. Eser 263x191 (183x139) mm boyutlarındadır. Her bir sayfasında 13 satır bulunan 171 yapraktan oluşan kahve rengi deri ciltli üzerinde siyah beyaz şeritler bulunan bir nüshadır.

Diğer Arapça nüsha ise Abdülkerim b. Ali el-Halebî tarafından istinsah edilmiş olup yine Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed bölümü 2024 numaralı bölümde bulunmaktadır. Bu yazma 259x174 (165x91) mm boyutlarında, 106 yapraktan oluşan, her bir sayfasında 15 satır bulunan, kahve renkli deri ciltli bir nüshadır.

2. İMLA VE DİL ÖZELLİKLERİ

Metnimizde Eski Anadolu Türkçesinin ses hadiseleri ve imla özellikleri görülmektedir. Ancak metinde düzenli ve kurallı bir imladan söz edemeyiz. Tespit ettiğimiz imla özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

2.1.İmla özellikleri

2.1.1. Hareke

Üzerinde çalıştığımız metnin tamamı ünlü harflerin okunuşu noktasında harekeli olarak yazılmıştır.

), üzerinde bulunduğu ince harfleri “e”, kalın harfleri “a” sesiyle okutur. Metnimizde bu kurala uygun biçimde üstün kullanıldığını görülmektedir.

ağaç 37b/06, abrâş 2b/10, haşâ 38b/07,

kabağ 30b/08, beñzer 28b/03

, ..), kelimelerin altında bulunarak eklendiği ince harfleri “i”, kalın harfleri ise “ı” sesiyle okutur.

adamcıl 17/01, başlık 18b/10, bindire 11b/06

Ötre: Bu hareke (و), üzerinde bulunduğu harfi, kalın harflerde *kalın* bir “u” sesiyle, ince harflerde “u ile ü arası” şeklinde nitelendirilebilen *ince* bir “u” sesiyle okutur. Arap alfabesinde o ve ö sesleri bulunmadığından Osmanlıcadaki o ve ö sesini karşılıkları da ötreyle sağlar.

purasa 36a/03, öksürük 38b/11, salyün 38b/04, soñra 3a/14, şovudub 38b/15

Tenvin: Tenvin “nunlamak” demektir. Tecvid ilminde “ismin sonunu nunlu” dir.

Metnimizde tenvinli sözcük bulunmamaktadır.

Cezim: Cezim, harflerin üzerine konan ve üzerinde bulunduğu harfi sakın okutan bir işarettir. *İki harfî birbirine tutturmaya, birlikte okutmaya yarar. Metnimizde cezimli okunan sözcük bulunmamaktadır.*

2.1.2. Şeddenin kullanımı

) ile sembolize edilmekte olup bünyesinde çift ünsüz bulunduran sözcükler şedde ile gösterilmiştir.

İnşāallah 28b/13, amma 42a/11, ‘illetden 28b/13, bellü ol- 30b/13

2.1.3. Ünlülerin yazılışı

2.1.3.1. a ünlüsü

2.1.3.1.1. Ön seslerde

Ön seslerde a ünlüsünü karşılamak üzere genellikle (ʾ) harfi ile medli elif (ʾ) kullanılmıştır.

adımları 11a/15, adam 11b/06, adına 28b/07, adet 32b/12

2.1.3.1.2. İç seslerde

İç seslerde a ünlüsünü karşılamak üzere genellikle (ʾ) harfi kullanılmıştır. Bu ses harfsiz ve harekeli olarak gösterilmiştir. Bazen he (◌) harfi ile de gösterilmiştir.

alāmet 18a/11, ған al- 29a/13, andan 17a/03, ғарdal 29a/14, ider 7a/04, yaralı 36a/09

2.1.3.1.3. Son seslerde

Son seslerde a ünlüsünü karşılamak üzere genellikle he (◌) harfi, nadiren de (ʾ) harfi kullanılmıştır.

ayva 38a/04, anuñla 38b/02, aẓḥā 1b/06, babada 24b/11

2.1.3.2. e ünlüsü

2.1.3.2.1. Ön seslerde

Ön seste e ünlüsünü karşılamak üzere (ل) harfi kullanılmıştır.

el (72b/05), elek (57b/13), elbetde (71b/06), emrâz (45b/09)

2.1.3.2.2. İç seslerde

İç seste e ünlüsünü karşılamak üzere genellikle he (ه) harfi kullanılmıştır. Harfsiz kullanımlar mevcuttur.

eglenmesi 10b/06, edhem 10a/12, egerleser 5b/04, eleyeler 29a/07

2.1.3.2.3. Son seslerde

Son seste e ünlüsü genellikle he (ه) harfi ile karşılanmıştır.

etlere 3a/02, ise 39b/02, dāne 32b/11, eve 18a/12

2.1.3.3. ı,i sesleri

2.1.3.3.1 Ön seslerde

Metnimizde ön seslerde ı, i ünlülerini karşılamak üzere (ي) harfleri ile, (ل) harfi kullanılmıştır.

igne 25b/07, iktinā 4b/08, ikinci 9a/03, ısıcaklık 37b/03, ışırgān 7a/05

2.1.3.3.2. İç seslerde

İç seslerde i, ı ünlüleri genellikle (ي) harfi ile karşılanmıştır. Ayrıca bu sesler harfsiz ve harekeli olarak gösterilmiştir.

ısınmış 38a/11, ılıcağ 25b/05, iriñ 29a/01, iftirā 21a/11

2.1.3.3.3. Son seslerde

Son seslerde i, ı ünlülerini karşılamak üzere çoğunlukla (ي) harfi, bazen de esreli hemze (ة) kullanılmıştır.

‘ayıblı 11b/12, şüreti 3b/14, altıncı 11b/01, dağī 2a/08

2.1.3.4. o, ö, u, ü sesleri

2.1.3.4.1 Ön seslerde

Ön seste bu ünlüleri karşılamak için (و) harfleri kullanılmıştır.

ölç 11a/12, otluğ 24b/05, üzeri 14b/09, üzengi 20b/10, öksürük 38b/11, otı 27a/01, oynak 32a/01

2.1.3.4.2. İç seslerde

İç seslerde bu ünlüleri karşılamak üzere çoğunlukla (ɔ) kullanılmıştır. Bazen de bu seslerin hiçbir harf kullanılmadan harekeli olarak kullanıldığı görülmüştür.

büyük 14a/09, maqbûl 17b/11, maqûle 17b/03, dört 2a/10, girdürmeysesün 20b/10

2.1.3.4.3. Son seslerde

Son seste u, ü ünlüleri (ɔ) harfi ile gösterilmiştir.

ba^c dehû 6b/06, bu 2a/05, kapu 8a/05

2.1.4. Ünsüzlerin yazılışı

2.1.4.1. ç ünsüzü

ç ünsüzünün genellikle (چ) harfi ile yazıldığı görülmektedir. Bazı kelimelerde ise bu ünsüzün (چ) harfi ile yazıldığı dikkat çekmektedir.

buçuk 30b/01, borçdan 22a/02, beşinci 10a/02, çiniden 27a/15

2.1.4.2. g,k ve ñ ünsüzleri

Metinde ince sıradan kelimelerde g, k ünsüzleri (ك) harfi ile gösterilmiştir. Bunlardan hangisinin k, hangisinin g sesi için kullanıldığını ayırt edebileceğimiz herhangi bir işaret kullanılmamıştır. ñ ünsüzü de (ك) ile karşılanmıştır.

gerüsinde 18b/05, iştîmâr 11a/01, iriñ 29a/01, anıñ 2a/07, gibi 3a/06

2.1.4.3. ğ, k ünsüzleri

Metnimizde kalın sıradan kelimelerde ğ ve k ünsüzlerini göstermek için (غ) ve (ك) harfleri kullanılmıştır.

bağ 33b/06, kuruş 12b/05, koltuğı 14a/04, ğalibân 15a/10, ğâflet 3b/15

2.1.4.4. h, ħ, h ünsüzleri

Bu ünsüzler Arapça ve Farsça kelimelerde asıllarına uygun olarak kullanılmıştır. Bu ünsüzler bazı Türkçe kelimelerde de kullanılmıştır. h ünsüzü ise Türkçe kelimelerde sıkça kullanılmış olup e, a ünlüsünü karşılama görevini üstlenmiştir.

hārūn 4a/02, havān 34a/04, aḥṣam 36b/05, ḥāṣ 33a/08, hindi 32b/07

2.1.4.5. p ünsüzü

p ünsüzü genellikle (پ) harfi ile yazılmıştır. Bazen de bu ses (پ) harfiyle karşılanmıştır.

büküb 37a/14, bişürüb 25b/08, alınp 36b/03

2.1.4.6. d, t, ṭ ünsüzleri

Metinde kalın sıradan kelimelerde ön seste bulunan t ünsüzlerinin (ط) harfi ile gösterildiği tespit edilmiştir.

taşra 35b/14, ṭayyibe 18a/03, ṭarḳuñ 14a/06

İç ve son ses durumundaki kalın sıradan t'ler genellikle (ت) harfi ile gösterilmiştir.

tegilritiniñ 16b/05, tay 24b/03

daḥi 2b/14 kelimesinde Eski Türkçede ön seste bulunan t sedalılaştırarak d'ye dönmüştür.

2.1.4.7. s, ṣ ünsüzleri

Metnimizde kalın sıradan kelimelerde genellikle (ص) harfi, ince sıradan kelimelerde (س) harfi kullanılmıştır. Ancak bazı kalın sıradan kelimelerde de bu ses için (س) harfi kullanılmıştır.

şābıḳ 10a/12, şādır 35a/12, ısıcaḳlıḳ 37b/03, sülüsine 2a/10, su 14b/07

2.1.5 Yükleme hâli (akkuzatif) ekinin yazımı

Metnimizde yükleme hali eki -(y)ı, -(y)i genellikle ye harfiyle (ى) gösterilmiştir.

şüreti 3b/14, şuları 37b/08, sükkeri 27a/06

İyelik ekinden sonra yükleme hâli eki olarak –n sesi de kullanılmıştır.

şuyıñ 28a/09, ḳaṭırlarıñ 17b/05, gözlerüñ 2a/01

2.1.6 Edatların yazımı

Metnimizde içün kelimesi genellikle müstakil bir kelime olarak yazılmıştır.

baş ağrusı içün 33a/11, ḳışrak içün 35a/10, şağırlıḳ içün 37a/01

İçün edatının metnimizde kendinden önceki kelimeye bitişip ekleştiği de görülmektedir.

anıñçün 31b/14

Çün edatı ve kim edatının son harfi olan “m” harfinin düşmesiyle ki’nin birleşmesinden oluşan çünkü sözcüğü metnimizde bulunmamaktadır.

İle edatı metnimizde hem ayrı hem de kendinden önceki kelime ile birleşik yazılmıştır.

refk ile 3a/10, bal ile 6b/01, luğf-ıla 3b/02, kök-ile 29a/09

Ki edatı metnimizde müstakil niteliktedir.

Oldur ki 3a/04, tā ki 23a/14

Kim edatı kendinden önceki sözcüğe bitişerek kalıplaşmış haliyle ve müstakil yapısıyla metnimizde yer almaktadır.

nitekim 44a/12 tā kim 33b/10 eger kim 18a/04 kaçan kim 8b/01

Metnimizde ile edatının yanında birle de kullanılmıştır.

hılkatinde bile 11b/01

2.1.7 Yazımı farklı olan kelimeler

Metnimizde yer yer ünlü harflerin harekelenişinde farklılık görülmektedir.

cenkde 20a/14, çenkde 21b/10 vereler 31a/03

virirse 22a/06, içirdükden 32b/15 içüreler 28b/09, derünında 3a/09, deründe 16b/02

2.2. Dil özellikleri

2.2.1. Ses hadiseler

2.2.1.1. Kalınlık - incelik uyumu

Metnimizde kalınlık – incelik uyumu tamdır.

çekdikce 3b/02, geldikde 3b/10, atlusından 3b/04

-iken gerindium eki incedir, kalınlık incelik uyumuna uymaz

sıcak-iken 24a/06, aşağıda-iken 25b/05

2.2.1.2. Düzlük – yuvarlaklık uyumu

Metnimizde düzlük – yuvarlaklık uyumu pek görülmemektedir.

olınmayan 4a/01, sıkub 4b/02, karışdurasun 34a/06

2.2.1.3. Ünsüz değişimleri

Metnimizde Türkçe kelimelerde ön seste h- sesi yoktur. Ancak iç ses durumundaki -k- > -h- değişikliği görülür.

ağşam 36b/05, dağı 2a/08

Kelime içinde -ğ->-v- değişmesi görülmektedir.

şovuk 28a/07, şovut- 38b/15

Kelime içinde -k->-g- değişikliği görülmektedir.

bırağa 8a/03

Eski Türkçede ön ses durumundaki kalın ve ince sıradan t-'lerin bir kısmı d-'ye dönüşmüştür.

dağı 2a/08, dek 2a/10

2.2.2. Çekim ekleri

2.2.2.1. İsim çekim ekleri

2.2.2.1.1. Çokluk eki

Metinde kullanılan çokluk eki -lar, -ler'dir.

elleriñde 14b/10, atlar 5b/05, demleriñden 37b/11, divarlarda 39a/10

2.2.2.1.2. İyelik eki

Teklik 1. şahıs: -(u)m, -(ü)m, -m

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Teklik 2. şahıs: -ñ, -(u)ñ/-(ü)ñ

Eliñe 22a/13, ayağıñ 8b/04, kulağıñ 36a/09

Teklik 3.şahıs: -ı/-i, -u/-ü, -sı/-si

ayağı 2b/02, kulağı 35b/04

Çokluk 1.şahıs: -(u)muz/-(ü)müz, -muz/-müz

adetimiz 28b/10

Çokluk 2. şahıs: -(u)ñuz/-(ü)ñüz

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Çokluk 3.şahıs: -ları/-leri

‘azâlarının 2b/12, ‘ayıbları 11b/02

2.2.2.1.3. Hâl ekleri

2.2.2.1.3.1.Yalın hâl

çene 20b/09, kurd 19b/07

2.2.2.1.3.2. İlgi hâli (genitif)

İlgi hâli -nuñ/-nüñ, -uñ/-üñ şeklindedir.

atıñ 2a/09, ayağınıñ 7b/07

2.2.2.1.3.3. Yükleme hâli (akuzatif)

Yükleme hâli eki -ı/-i, -(y)ı/-(y)i, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra ise bazen -n- şeklindedir.

sülûsi 27b/05, şarâbı 30a/08, şeyi 13a/08

2.2.2.1.3.4. Yaklaşma hâli (datif)

Bulunma hâli -a, -e şeklindedir. Ünlüyle biten kelimeye geldiğinde arada -y ve -n sesleri türemektedir.

şehre 18a/13, otluğa 27a/01, şahibine 22b/05

2.2.2.1.3.5. Bulunma hâli (lokatif)

Bulunma hâli -da/-de şeklindedir.

ayazda 39a/13, lüğatında 16a/09, maḥalde 34b/03

2.2.2.1.3.6. Ayrılma hâli (ablatif)

Ayrılma hâli -dan/-den şeklindedir.

şudan 33a/07, kuvvetden 27b/12, kocadan 24b/13

2.2.2.1.3.7. Vasıta hâli (instrumentel)

Vasıta hâli -la/-le şeklindedir.

anuñla 38b/02, katabıyla 7a/01, otuyla 38a/10

2.2.2.1.3.8. Eşitlik hâli (ekvatif)

Eşitlik hâli -ca/-ce şeklindedir.

çekdikce 3b/02

2.2.2.1.3.9. Yön hâli

Yön gösterme hâli -ra/-re, -aru/-eru şeklindedir.

gerü 18b/15, dışaru 25b/03, ilerüye 10a/13

2.2.2.2. Fiil çekim ekleri

2.2.2.2.1. Şahıs ekleri

Teklik 1.şahıs: -(u)m, -(ü)m, -am, -em

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Teklik 2.şahıs: -sın,-sin, -ñ

koyasın 36a/03, karasın 36b/08, idesün 36b/04

Teklik 3.şahıs: Eksizdir.

iner 24a/02, ister 19b/08

Çokluk 1.şahıs: -k, -uz, -üz

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Çokluk 2. şahıs: -siz/-sız

Metnimizde örneği yoktur.

Çokluk 3. şahıs: -lar/-ler

çekdireler 28a/05, alalar 27a/07, aşıldırılar 6b/06, süzeler 27b/05

2.2.2.2.2. Bildirme kipleri

2.2.2.2.2.1. Görülen geçmiş zaman

Görülen geçmiş zaman eki asıl itibariyle -dı, -di'dir. Bu ek bu dönemde 1. ve 2. şahıslarda yuvarlak, 3. şahıslarda ise düzdür.

Teklik 1. şahıs: -dum, -düm

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Teklik 3. şahıs: -dı, -di

virdi 10a/06, kurudı 27a/02, geldi 10a/13

Çokluk 3. şahıs: -dılar, -diler

koşdular 10a/06

2.2.2.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki -mış/-miş şeklindedir.

Teklik 1. şahıs:

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Teklik 3. şahıs:

binmiş 9a/05

Çokluk 1. şahıs:

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

Çokluk 3. şahıs:

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2.2.2.2.2.3. Geniş zaman

Geniş zaman eki -ar/-er, -ur/-ür, -r şeklindedir.

Teklik 3. şahıs: -ur, -ür, -ar, -er, -r

üzer 3a/06, görür 3a/06

Çokluk 3. Şahıs: Çokluk 3. şahıs: -urlar, -ürler, -arlar, -erler, -rlar, -rlar

dirler 2a/09, eylerler 10a/14, bakarlar 27a/02

2.2.2.2.2.4. Gelecek zaman

Gelecek zaman ekleri -sar/-ser şeklindedir.

egerleser 5b/01

2.2.2.2.2.5. Şimdiki zaman

Şimdiki zaman eki -yor şeklindedir.

Metnimizde örneği yoktur.

2.2.2.2.3. Tasarlama kipleri

2.2.2.2.3.1. Emir kipi

Teklik 2.şahıs:

gir 11a/11, bilgil 17b/06

2.2.2.2.3.2. İstek kipi

İstek eki -a/-e şeklindedir.

Teklik 2. şahıs: -a-sın, -e-sin

alasın 11b/11, olasın 11b/12

Teklik 3. şahıs: -a, -e

karışdırasun 34a/06

Çokluk 3. şahıs: -a-lar, -e-ler

akıtdıralar 29b/12

2.2.2.2.3.3. Şart kipi

Şart eki -sa/-se şeklindedir.

Teklik 3. şahıs: -sa, -se

yıkılrsa 6a/05

Çokluk 3.şahıs : -salar, -seler

dögseler 6a/01

2.2.2.2.3.4. Gereklilik kipi

Gereklilik kipinin eki yoktur. Bu kip metnimizde gerek kelimesiyle kurulmuştur.

itmek gerek 34b/12, yağlamak gerek 35a/03, bağlamak gerek 18a/12

2.2.2.2.4. Birleşik kipler

Birleşik kipli fiil çekimi i- fiilinin yardımıyla yapılır.

2.2.2.2.4.1. Hikâye

murad idinmişdi 11b/06

2.2.2.2.4.2. Rivayet

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2.2.2.2.4.3. Şart

olursa 2b/03, olmazsa 2b/03, kışarsa 37a/04

2.2.2.2.5. Bildirme ekleri ve cevheri fiil

Geniş zamanda, 1 ve 2. şahıslarda, şahıs ekleriyle çekimlenmektedir; 3. şahısta ise eksizdir. Bazen de dur- fiilinin geniş zamanlı şekli ve bu şeklin ekleşmiş biçimi olan -dur/-dür'le çekimlenmektedir. Görülen ve öğrenilen geçmiş zaman ile şart kipinde ise i-cevheri fiil kullanılmaktadır.

2.2.2.2.5.1. Geniş zaman

Teklik 3. şahıs: -dur, -dür

şğırdur 37a/06, nāfi' dür 36/10

2.2.2.2.5.2. Görülen geçmiş zaman

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2.2.2.2.5.3. Öğrenilen geçmiş zaman

Metnimizde örneği bulunmamaktadır.

2.2.2.2.5.4. Şart kipi

kirinden ise 37a/07, nāşī ise 39a/03, yok ise 39b/03

2.2.2.2.5.5. Cevheri fiilin olumsuzu

Cevheri fiilin olumsuzu “degül” kelimesi ile yapılır.

mağbül degüldür 2a/05

2.2.2.2.6. Partisipler

Partisipler fiillerin sıfat şekilleridir. Fiil kök ve gövdelerine partisip ekleri getirilmek suretiyle yapılır. Fiil kök veya gövdeleri bu şekillere girerek nesneleri hareketleriyle ifade ederler. Metnimizde geçen partisip ekleri şunlardır:

-an/-en

bağan 4a/09, gitmeyendür 4b/04

-mez/-maz

bakmaz olur 13a/08

-dık/ dik

didikleri 2a/09, koptuđu 3b/08

-miş/-mış

bükölmüş tüy 14a/04

2.2.2.2.7 Gerindiumlar

Fiillerin zarf řeklini yapan eklerdir. Metnimizdeki gerundium ekleri şunlardır:

-a/-e

hāli ola 24b/11

-ken, iken

üzerinde iken 21a/14

-ınca/ince

uşanınca 3a/11, alışıncaya 6b/04

-up/-üp

geçüp 2a/11, kār etmeyüb 4b/06

-duķça/-dükçe

çekdikce 3b/02

-duķda/-dükde

gördikde 4b/08, bulundıkda 9a/03

-madan/meden

bağlamadan 11a/07, virmeden 17a/06

2.2.2.2.8 Fillerde olumsuzluk

Fiil kiplerinde olumsuzluk -ma/-me ekleri ile yapılır. Olumsuzluk ekleri fiil kök ya da gövdesine getirilir. Geniş zamanın olumsuzu -maz/-mez ekleri yapılır.

uğurdan şıkmayalar 11a/06, vechle çekilmez 4b/06

2.2.3.Birleşik fiiler

Birleşik fiiller, bir fiile, ondan önce gelen başka bir fiilin ya da isim cinsinden bir kelimenin birlikte kullanılmasından meydana gelirler.

2.2.3.1. Birinci unsur isim olan birleşik fiiller

Birinci unsur isim olan birleşik fiiller et-, it-, eyle-, kıl-, ol- yardımcı fiilleriyle kurulur.

hâşıl ol- 2b/11, kabûl it- 5a/06

Metnimizde yardımcı fiil olmayan fiillerin de isimlerle anlamca bütünleşerek birleşik yapı meydana getirdikleri de görülmektedir.

gem ur- 5b/02 , düş gör- 3a/06, idmân bağla- 3b/04

2.2.3.2 İki unsur da fiil olan birleşik fiiller

alı koy- 25b/12

METİN

[01/b]

(1) Bi'smi'llāhi'r-rahmāni'r-rahim

(2) Hāmd-i bī-ḥad ve şenā-i lā yū'ad ol ḥālīk-ı ḥalā'ık ve ālem-i esrār (3) ve deḳā'ık ḥāzretlerine olsun ki cemī' 'ālemi vücuda getürüp ve's-şalātü (4) ve's-selāmü 'alā muḥammedin ve 'ālihi ve eşḫābihi'l-kirām mā-ṭare ṭā'ira ve ḥāme (5) ve selleme teslīmen keşīran.

Ammā ba'dü:

Bilgil ki insān ictihād idüp (6) bezl-i himmet ve şarf-ı mağfıret eylediği a'lā ve azḫā oldur ki kelam-ı rabbi'l- (7) 'ālemine muṭābık ve sünnet-i resul-ı ḥātemi'l-enbiyā'-ı ecmā'ine muvāfık (8) ve sünneti ve cemā'ate kerem-i ṭab' ve gūş-ı sem'a lāyık olmağın (9) işbu kitāb-ı muḥtaşar-ı müsteṭābı *Bayṭār-nāme* Aḥmed ibn Ḥasan (10) ibnü'l-Aḥnef te'lif idüp ve anı 'Arabī dilinden Türkī diline (11) tercüme idüp lāzım olan mu'ālecat ve edviye-i esbān u şütürān ve gāvān... [02/a] (1) ... alnında olan beyāzıñ adıdır. Eger ol beyāz iki gözüñ arasında (2) olup geçmezse aña 'aşfūr dirler ve eger gözleriñ tecāvüz idüp (3) burnına vāşıl olursa aña şemrāḥ dirler ve eger cümle yüzi (4) beyāz olup lākin gözleri örtmezse aña meberḳa' dirler. (5) Bu cümlesi maḳbūldir ve eger yüzünñ bir semti beyāz olup ve bir (6) semti olmazsa aña laṭīm dirler ve ol nişān maḳbūl degüldir (7) ve eger anıñ alnında yoḳaruḳı dodağı beyāz olup ve lākin ol (8) beyāz arası kesilmiş olursa ol nişān daḫı maḳbūl degildir. (9) Taḥcıl: Taḥcıl didikleri atıñ ayaklarında beyāza dirler. Eger (10) dört ayağı baldır kemügiñ şülüşine dek beyāz olursa aña (11) merāḥ dirler ve eger baldırları geçüp buṭlarına geçerse aña ablaḳ (12) dirler ve eger bir ḳolunda beyāz olursa aña a'aṭam dirler ve (13) eger bir semtiniñ eli ve ayağında olursa aña mümsik dirler. (14) 'Arab ḳatında maḳbūl degildir lakin be-şarṭen ki şağ semtinde ola (15) ammā şol semtinde vāki' olursa maḳbūldir ve eger atıñ şağ elinde [02/b] (1) ve şol ayağında yāḥūd 'aksine olursa aña müşkele ya 'nī kös- (2) tekli dirler ve ol nişān maḳbūl degildir ve eger iki ayağı (3) beyāz olursa iki eli olmazsa aña muḥaccelü'r-revāmiḥ dirler (4) ve ol nişān maḳbūldir zīrā peygamberden şalla'llāhü ta'ālā 'aleyhi vesellem- (5) den rivāyet olunur ki ارتبطوا الر محجل الرامخين مطلق السانخين (6) **ma'nā şerīfi** budur ki : Ayağı beyāz olan atı bağlañ. (7) Bağlamak ma'nası şaḳlamakdır ve eger atıñ şol eli ve iki ayağı beyāz (8) olursa aña müḥaccelü's-selāş muṭlaḳu'l-yümnā dirler ol nişān (9) daḫı maḳbūldir ve eger atıñ gövdesinde rengine muḥālif (10) benek benek beyāz olursa aña abraş dirler ve ol abraş (11) didikleri ekşeri aşḳar atlarda ḥāşıl olur şuşadıḳlarındandır.

(12) **Üçüncü bāb atın a'zâlarının isimleridir.** (13) Anın dodağına haçkale dirler ve yelesine ma'refe dirler ve iki (14) omuzın uçlarına hârik ve dağı kâhil dirler ve atının (15) oturduğu yere zahve dirler ve kıyruğının dibine 'alve [03/a] (1) dirler ve cümle kıyruğın etine 'ayb dirler ve göğsünde (2) olan semüz etlere aña fehdetân dirler ve kolan yerine maḥzem dirler (3) ve tırnâk ucına sünbük dirler ve tırnağın etine nısr dirler (4) ve bu zıkr eyledüğimizin evşâfın sebebi oldur ki mu'alecesi zıkr (5) olındıkda maḥallinde ma'lûm ola ve atın tabî'atı budur ki : (6) Deryâda üzer ve âdem gibi düş görür ve sâ'ir hayvânlar (7) gibi ödi yokdur ve küheylân atın adına cevâd ve 'atîka (8) ve kerîm dirler vallâhü a'lem. (9) Fârisi atlu ola kişiye gerekdür ki atlarının muḥabbeti derûnında (10) olup dâ'imâ refk ile ve şefkat ile te'dîb eylemege mübâşeret (11) ide ve ilhâh ile bezdürüp uşandırmaya zîrâ bezüp uşanınca (12) bed-ḥüylük kapar. Zîrâ Başra 'urbânından bir 'ârif kimseden (13) menkûldür ki tayın beslemesi te'dîbi bir yılda olur ve tayın (14) ibtidâ binişinde ağır gem urmayalar soñra ağır gem uralar iki aya dek

[03/b] (1) Bir gün urup bir gün rāḥat buldurmağdır ve tayın başını (2) çekdikce luṭfla çeke zîrâ zor çekince ağız kanar ve dişleri (3) oynar. Yavuzluk ḥüy kapmasına sebep olur ammâ luṭfla (4) çekince vararak idmân bağlar ve ta'lîm hâletinde kendü atlusından (5) gayrı kimse binmeye ve atın ta'lîmi dört nevi' üzredir: (6) Evvelki nev'i eşkinlikdir ve başı yukarı kaḫmasıdır ikincisi (7) liṅ çalmasıdır ve av koğuldığı zamân ne semte av dursa (8) ol semte atı döndürmekdir. Üçünci meydânda kopduğu (9) hâletinde doğru çaḫmağdır ve dördüncüsü nişân üzerine (10) geldikde yan başı çalmağdır. Zîrâ mu'âdep olan at dâ'imâ (11) nerm ve yavâş olur, dizginine münkâd olur. Kanḫı semte çevirmek (12) murâd idinseñ ol semte gider. İşbu zıkr olunan (13) ef'âl-i ḥamîde bir atda bulındıktan soñra kemâl mertebe mergûb (14) atlardan olur ve şüreti tafşîl üzre karşuda (15) olan şaḫîfede meşṭûr olunmuşdır. Ğaflet olunmaya.

[04/a] (1) Ve işbu zıkr olunan evşâf üzere te'dîb olunmayan atlarda (2) on üç bed-ḥüylük ḥâşıl olur: Biri *ḥārūn*² ve biri *ṭamāḥ* (3) ve biri *cemāḥ* ve biri 'aşari'l-licām ve biri maḥlûl ve biri *başı* (4) *silker* ve biri *maḥlûle'l-ḥazer* ve biri *fethi'l-fem* ve bunların tefsîri (5) budur. Ḥārūn ma'nâsı budur ki : Segritmek istediği zamân (6) segritmeye ve bu dağı iki nev' üzredir. Biri aşıl zâtındandır (7) ve biri ta'lîmin kötülüğündendir ve *ṭamāḥ* oldur ki başı bek (8) olup bir vecihle zabtı mümkün olmaya ve *ceamāḥ* oldur ki hem (9) boynı dik olup sağına ve solına baḫan atdır ve 'asır [04/b] (1) Ve 'asari'l-licam ma'nâsı oldur ki dişlerini kim üstüne (2) şıḫub baş beklik iden atdır ve tahrik oldur ki

² Metinde *ḥāren* şeklinde yazılıdır.

kıyruğ (3) şalandır ve *nefsi'r-ra's* ma'nası oldur ki başını silküp fârisiñ (4) diledüğü yire gitmeyendir ve şüreti tahzir olunmuşdur (5) ve *fethü'l-femm* oldur ki sekriddüğü hâlinde agzını açar (6) ve agzı açıldıkda gem aña kâr etmeyüp bir vechle çekilmez (7) ve dağı atıñ 'ayıblarından biri budur ki *iktinān* dirler ve ol (8) iktināniñ ma'nası oldur ki atlular gördikde atlarıñ satamıysa [05/a] (1) kaçup atlardan ayrılmak istemez bu ise maqbûl degildür şüreti (2) كيفت تاديب القارح من الخيل وري اضنته (3) kârih olan atıñ **ma'nası budur ki** : Beş yaşına girinceye (4) dek ta'līm olunmaya ve anıñ ta'līmi güç olur belki mümkün olmas (5) ve anıñ mu'alecesi gemi hafif olup ve belāmı ağır ve dār olur (6) ve eger gemi kabûl itmezse fışkı yığup ve atıñ ayakların dördini [05/b] (1) bir yire bağlayup ve ol fışkınıñ üzerine yıķup ağzına (2) gemi urduğdan soñra ayaklarını çözmekdür ve şıfatı budur (3) ve üzerine egeri urup binerler eyeri kabûl etmezse (4) başından aşup egerleser ve bu hâlde atıñ atlusı (5) dā'imā hâzer üzere olup zîrā ba'zı bu hūyda olan atlar (6) gemi urdukları zamān ellerin kaldurup ve gemleyen adamı (7) eliyle çarpar, altına alup ayağıyla çiyner ve ne kadar anı [06/a] (1) dögseler aslā t̄a'at itmeyüp üzerinden kalkmaz. (2) İşbu şıfat bed-huy olan atlarda olur ve lakin aşıl (3) olan at atlusından kaçmaz ve atlusından ayrılmaz. Zîrā (4) ba'zı atlarıñ kulanı kırılса egeri bir yana düşüp atlusı (5) yıkılса atlunıñ üzerine durup belki eliyle ve ayağıyla (6) şahibini düşmandan korrır ve şüreti budur (7) ve kârih olan atıñ ta'līmi keyfiyyeti budur ki ağzına [06/b] (1) Bir hafif kim ura ve bal ile bulaşdurup uralar (2) ve eger ki gemi kabûl itmezse nitekim evvelki minvāl üzere ayaklarını (3) yağlayup ve fışkı üzerine itüb ağzına gemi uralar. Gemi (4) ağzına urduğdan soñra alışıncaya dek binilmeye gemi aluşdurduğdan (5) eger urmayup eger yerine keçe urub birkaç kere bu minvāl (6) üzere alışdıralar ba' dehū egri urup bineler lâkin kuşağını (7) pek çekmeyeler ve atlusı üzerine bindikde yüksek yerden (8) bineler üzerine bindüğü zamān muntaşib dura ve egeri (9) buţlarıyla şıķa ve ayaklarıyla üzengide dayana ve şüreti budur.

[07/a] (1) Ve *Lisā'di'l-hāfūr* şumūs ma'nasınadır. Budur ki katabıyla yāhūd (2) eliyle degseler ağzı ile kaçup ayağıyla deper ve anuñ sebebi (3) oldur ki segisiñ tımārından hâşıl olur. Zîrā tımârı (4) luţfiyla itmez, zor bazûlıkla ider. Bed-hūyluķ peydā ider. Şıfatı (5) ve 'az ma'nası oldur ki ışırgān olur ve anuñ sebebi (6) oldur ki sayisiñ oynamasından hâşıl olur. Ağzını (7) ve elini içine şokup oynarken bu hūy peydā olur ammā (8) *ekli't-tin* ya'ni balçık yiyen hayvāndır ol dağı yemni pak [07/b] (1) ayutlayup koyduklarından hâşıl olur ziyāde toprak (2) yemlikde қalur. Toprak yemek huy olur ve ol toprak yiyici (3) hayvāniñ ekşer marazı sidik yolu tutulup ve қarnında şo- (4) lcan peydā olur. Dā'imā gerekdür ki yemligi pak tutup ve (5) yüksek eylemekdür ki

ol marazdan emîn ola şıfatı budur. (6) *Ammā Fesādi'l-ḥāfir* ya'ni tırnağ çürümesiniñ sebebi hayvānıñ (7) ayağının altını nem-nak tutduklarından ḥāşıl olur. *Zīrā* (8) hayvānıñ ayağı altı nem-nak olsa tırnağı çürür ve bu [08/a] (1) ve bu marazıñ 'ilacı edviyelerde beyān olunur. *Ammā el-cemāḥ* (2) ma' nāsı budur ki başı pek ata dirler ve bunuñ 'ilacı her (3) gün bir aḡar içine götü[rü]p birağa ve şūreti budur. (4) *Ammā er-rumūḥ* ve rumūḥıñ ma' nāsı budur ki çifte vuran (5) ḥārūn atdır ve bunuñ 'ilacı oldur ki bir demür ḡapuya (6) dayandıra, çifte urduḡda çiftesi ḡapuya gele ve atlınıñ (7) elinde bir uzun şırıḡ alup ve ucuna bayrāḡ bağlaya [08/b] (1) ve bayrāḡı atıñ ayağı tarafına götüre. Ḳaçankim at ayağıyla demür (2) ḡapuyı çifteler, ayağı sızlar, ayak sızlamasından ol bed-ḥūylıktan (3) ferāḡat ider. Ġaflet olunmaya ve şıfatı budur (4) ve eger mezkūr at eyeri ḡabūl itmezse dört ayağıñ (5) bir yere götürüp köstekleyeler ve eyeri üzerine urup [09/a] (1) ve ḡuşağı pek çeküp ve üzerine bir ḡuşaḡ daḡı ura. *Zīrā* at (2) şıḡıldıḡda ḡarnını nefes ile ṭoldurur nefesinden dayanmayup ḡırulur (3) ve şaḡibini düşürür lakin ikinci ḡuşaḡ bulundıḡda düşmandan (4) men' ider ve bunun daḡı taşviri taḡrīr olunmuştur.

(5) Ve *ammā el-muštaḡ* ya'ni şaḡiye binmiş olan bir semtinden birine [09/b] (1) çevrilmeye at ve belki ihtimāl olur ki meydān ortāsına (2) geldikde yan virüb ḡirü döner ve bunuñ 'illetiniñ sebebi (3) oldur ki dizginini doḡru ṭutmamaḡdandır. Bir yanı (4) uzun ve bir yanı ḡışa ṭutulduḡundan ḡāşıl olur. (5) 'İlacı budur ki dā'imā meyl itmedüḡ setmine dudar ve diz- (6) ginini beraber ṭutup luṭfla ḡullana ve şūreti budur. (7) İşbu bed-ḥūy olan atlarıñ şıfatların ve 'ilacını beyān ider. [10/a] (1) Olunup ve meydānda segirtmesiniñ beyānına şuru' olundu.

(2) **Beşinci bāb atlarıñ meydānda ve segirtmekde beraber olmaların beyān ider.** (3) Atı ḡoşdurmaḡ murād sūnnetdir. Ebu' Alḡam'dan rivāyet (4) olunur ki Ḥāzret-i Resūl şallahu 'aleyhi ve sellem atı ḡoşdurmaḡ (5) için buyurmuştur ve zamān-ı sa' ādetlerinde üçer atlular (6) beraber ḡoşdular ve ilk gelen atluya iki ḡurmā şāḡımı virdi (7) ve soḡra gelenlere birer ḡurmā şāḡımı virmüştür. Ol zamāndan (8) berü at musābaḡası ya'ni segirtmesi sūnnet kalmışdır ve daḡı (9) Mekḡul Ḥāzretlerinden menḡuldur ki bir gün Ḥāzret-i (10) Resūl şallallahu te' āla 'aleyhi ve sellem atlular segirtmelerine emr-i (11) şerifleri oldu. İki atlu meydāna ḡelüp biri Ḥāzretiñ (12) Edhem'i atı idi ol Edhem at sābık olup (13) ilerüye geldi Şaḡābe-i Ḡuzin raḡvanullāḡ te' āla ecma' in (14) Edhem'e baḡup taḡsīn eylerler. Ḥāzret-i Resūl üzerine (15) ḡeḡüp ḡeḡdükde ḡuyruḡını ḡaldurup ḡeḡerken Ḥāzret-i Resūl [10/b] (1) buyurdu ki: *انه ليجر* ya'ni bu at deryā gibidir. Ve ol vaḡt (2) Ḥāzret-i Resūl şallallahu te' āla 'aleyhi ve sellem buyurdu ki: *يلهو به كل شيء* (3)

الرجل زوجته و تاديب فرسه و دمية عن قو³سه (4) الرجل فهو باطل الا ثلاث فانهن من الحق ملاعبة

ma' nāsı (5) budur ki: Ādem oğlu her ne ki anıyla eglenürse bātıldur. (6) İlla üç şey ile eglenmesi cāizdür : Biri atı ta' līm eylemekdür (7) ve biri ok atmağdür ve biri hātūnıyla mula' abdur ve ol (8) meydānda koşan atların şüreti tahrīr olunmuşdur.

[11/a] (1) Ve meydānda atlar ile muşābağa iştīmār dirler ve iştīmārın ma' nāsı (2) segritmekdir. Zīrā at çok durduğda at besler ve cesedinde (3) fażalāt ziyāde olur, segirtmege iktidārı olmaz. Ol zamān (4) meydānda segritiler ta terleyince ol zamān atı müştē olup (5) ve segirtmege kādır olur ve bu iştīmār didikleri tedricile (6) olur. Atı bir uğurdan şıkmayalar evvela liñge bindire (7) ba' dehū koşdura lakin terli bağlamadan şakına yedi güne dek. (8) Bu minvāl üzere ba' dehū birkaç eyyām terk idüp binmeye tekrar- (9) dan yine evvelki minvāl üzere kullana nükte at koşmak (10) murād idinsen, evvel atın segirtmesini tecrübe eyle. Bir yumuşak (11) toprağıyla meydāna gir ve atın tırnaklarının mā-beyninde olan (12) toprağı ölç. Eger iki adımının arası altı arşūn olursa (13) ol at meydānı alır ve eger altıdan ziyāde ise (14) ol at gāyet mergūbdur ve eger üç arşūn olursa (15) maqbūl degildür atların ekşerinin adımları dört arşūndur.

[11/b] (1) **Altıncı bāb atların aştıl hilkatinde bile toğan ve (2) soñradan peydā olan 'ayıbları beyān ider.**

Evvela (3) at almak murād ideñ gerekdür ki üç nev' in birini ala: (4) Biri kula ve biri doğru ve biri edhemdir. Zīrā Hāzret-i (5) Resūl şallallahu 'aleyhi ve sellemden rivāyet olunur ki : (6) Bir ādam at almak murād edinmişdi aña buyurdu ki “ عليك (7) . ' Ya' ni alursañ edhem at al yahūd (9) doğru ertem ya' ni dodağında yukaruki beyāz nişānı (10) olup ve üç ayağı beyāz nişānı olup sağ elinde (11) olmayan ve eger bu vaşıfla at bulursañ alasin ve atı (12) 'ayıblı atlardan hāzır üzere olasin. Gerçi 'ayıbdan (13) kimse hāli degildür ve lakin 'ayıbdan 'ayıba fark vardır. (14) ذكر العيوب ذكر العيوب التي ينقص فيه الفرس

(15) Atların kıymetlerini eksik iden 'ayıbların beyān ider. Minhā [12/a] (1) *Ellāşım* ya' ni atların 'ayıbların beyān ider ve lāşım' ın ma' nāsı kulaqları (2) arasın uzak olur ve ol 'ayb pahada alçağ ider. (3) Buña *vūkūş*, ma' nāsı sağır kulaqlıdır. Kulaqların dā' imā gözü üzerine (4) bıragup müsterhı olur ve bu 'ayb atın kıymetini alçağ ider ve şüreti (5) ve dahı atların 'ayıblarından *ag'zafdır* ve ag'zafın ma' nāsı (6) kulaqları köpek kulağı

³ Peygamberimiz (sav) “Ademoğlu için bütün oyunlar bātıldır. Şu üçü hariç: Ok atıcılığı, at terbiyeciliği ve ailesi ile şakalaşması” buyurmuştur.

gibi olup ve yüzi üstine şalına (7) ve dağı ‘ayıblarından *eşelldür* ve eşell ma‘nāsı kulakları katı küçük [12/b] (1) ola ve dağı ‘ayıblarından *kaşri’n-nāsiye* ve bunun ma‘nāsı alnında (2) olan perçemi kışa ola ve dağı ‘ayıblarından biri ‘*amamdur* (3) ve ‘amamuñ ma‘nāsı zıkr olunan perçemiñ çokluğudur ve dağı (4) ‘ayıblarından *karahdur*. Karahıñ ma‘nāsı oldur ki cesedinde gayrı (5) beyāz olmayan ammā eger şümninden ziyāde olup kurūş kadar ise (6) ol uğurlı nişāndur. Aña uğur dirler ve dağı (7) ‘ayıblarından birisi *ka’imü’l-‘ayn* ya‘ni gözi dik olup (8) ve gözünñ rengi yeşil ve donuk olur yanında durup (9) gözine karşı eliñ şalsañ görmeye ol körlükden (10) bir nevi‘dir ve dağı ‘ayıblarından *nañıhdır*. Nañıhıñ ma‘nāsı (11) alnında iki fettāle ya‘ni bükülmüş kıl olup karşı be-karşı (12) olur ve dağı ‘ayıblarından *A‘şa* ve *A‘şa’nıñ* ta‘rifi haşşatan (13) gice görmez olur ve dağı ‘ayıblarından *Añıl’dur*. *Añıl’ıñ* (14) ma‘nāsı gözleri şaşı olur ve bu atıñ kıymeti az olur (15) ve lakin uğurlıdır ve dağı ‘ayıblarından *añıl*. *Añılınñ* [13/a] (1) ma‘nāsı bir gözi ma‘ī ve bir gözi siyah ola ve ‘ale’l-ñuş ki (2) ma‘ilik şol gözinde olmuş olan ve dağı ‘ayıblarından biri (3) *ğāyirü’l-ğayındır* ve ma‘nāsı gözleri çukur ola ve dağı ‘ayıblarından (4) *ta‘rīdür* anıñ ma‘nāsı cümle yüzi ve gözleri beyāz olsa (5) zirā bu vaşıfda olan atıñ kıymeti olmasının sebebi oldur ki (6) güneşin ışıcaqlığında ve rāyın aydınlığında görmez olur (7) ve dağı ‘ayıblarından *kemnedür* ve kemnenün ma‘nāsı önündeki (8) şeyi bakar, sağına ve şoluna bakmaz olur ve dağı ‘ayıblarından (9) *tūtedür* ve tūteniñ ma‘nāsı gözünñ kapağında bir çibān (10) olup tūt yemişi gibi olur ve dağı ‘ayıblarından *hanesdir* (11) ve hanesin ma‘nāsı atıñ burnunuñ üstü çukur olur (12) ve dağı ‘ayıblarından *harsedir* ya‘ni kişnemeyendir ve dağı (13) ‘ayıblarından biri dudakları içinde bir siyāh bir nişān olur (14) ve sāyir dudakları kırmızıdır ve dağı ‘ayıblarından biri *kamkama* (15) ve *tañtamadır* ma‘nāsı oldur ki dudakları birbirine alçağ olan [13/b] (1) çala ve dağı ‘ayıblarından biri boynı ortasından alçağ ola (2) ve dağı ‘ayıblarından biri *muñtafdır* ve *muñtafin* ma‘nāsı kadınsız (3) olundur ve dağı ‘ayıblarından biri *kurddur* ve *kurdduñ* ma‘nāsı (4) atıñ boynı bek olup şola ve şağa iltifāt itmeye ve dizgini (5) düşürdükde boynı egilmeyüp dik durandur ve şüreti budur (6) ve dağı ‘ayıblarından birisi *dāratü’l-mubnahdır* ya‘ni omuz [14/a] (1) başında olan bükülmüş tüy nişān ol nişān uğursuz (2) nişānidir ve ol atı bağlaması ve beslemesi mekrūhdır. Zirā yemni (3) yokdur ve dağı ‘ayıblarındandır. El-‘mahkū‘ ve ma‘nāsı budur ki atıñ (4) koltuğı altında bükülmüş tüy olur ol dağı bir cānibde (5) olsa uğur degildür ammā iki cānibde olursa (6) uğurlıdır ve dağı ‘ayıblarından et-ṭark. Ṭarkuñ ma‘nāsı (7) diz başları içerüye bakar çukur olur bu

dağı maḳbūl degildir (8) ve dağı ‘ayıblarından birisi *furūndır* ma‘nāsı bileklerinde (9) kemük peydā olur. Dağlanup gitmezse büyük ‘ayıbdır ve dağı (10) ‘ayıblarındandır. ‘Aser, ‘aseriñ ma‘nāsı budur ki şolaḳ olur. (11) Şol elini saḡ elinden evvel atar zirā şūya düşerse (12) üzmege ḳādir olmaz ve dağı ‘ayıblarındandır saḡrısı küçük (13) ola yāḥūd yukarısı yüksek olup yanları alçaḳ ola. (14) Bu dağı ‘ayıbdır ve dağı ‘ayıblarından birisi ‘azl. ‘Azlūñ ma‘nāsı (15) atıñ kıyruḡı bir semtine tutar dā‘īmā egri gösterir ve dağı [14/b] (1) ‘ayıblarından birisi *mülevvaḥ* ve mülevvaḥ dedikleri üzengi ile (2) urdıḡıñ zamān kıyruḡıñ şallar ve bu atlarda büyük ‘ayıbdır. (3) Zirā kışraḳda bu ‘ayb olsa eşkin olur. ‘Ayıblarından (4) *ercüldür*. Ercülüñ ma‘nāsı oldur ki bir ayaḡı bütün beyāz (5) olur ammā bu şartıyla ki sāyır cesedinde ḡayr beyāz olmayan. (6) ‘Ayıblarından birisi *müşüş*. *müşüş* dedikleri dizlerinde (7) fāsıd şū inüp ḳalır ve bu marāz ba‘zı ḡayvānlar dizinde (8) olur ve ba‘zısınıñ siñirinde olur. ‘Ayıblarından (9) *daḡs* ve *daḡs* dedikleri atıñ tırnaḡı üzerinde şiş (10) olur ve bu marāz ellerinde olur ayaklarında olmaz. (11) ‘Ayıblarından birisi *nemle* ve bu *nemle* dedikleri tırnaḳda bir siñir (12) olur ve ol marāzdan atıñ tırnaḡı düşer. (13) ‘Ayıblarından birisi *şakāk* ve *şakākıñ* ma‘nāsı tırnaḳ şatlaḳ (14) olur. ‘Ayıblarından *cereddür* ve cerediñ **ma‘nāsı budur ki** : (15) Siñirlerinde olan şişdür ‘ayıblarından sertāndır ve ol [15/a] (1) sertāniñ ma‘nāsı tırnaḳ üzerinde bir şiş olur. (2) ‘Ayıblarından *faḳiddür* ve ol *faḳid* dedikleri siñirleri (3) küçük olup tırnaḡı çürüyüp üzerine başlar. (4) ‘Ayıblarından *şakak*’dır ve *şakak* dedikleri atıñ segirttüḡi (5) vaḳıtte ayakları birbirine şalagān olur ve bu marāz dağı (6) segirtmekden men‘ ider. Zirā ayakları biri birine çaldıḳdan (7) ḳatları aḳar aḡrımāsı ziyāde olur. Segirtmekden ve eşmekden (8) mani‘ olur. ‘Ayıblarından ‘*uḳāl*’dır ve ‘*uḳāl* dedikleri (9) dā‘īmā ayaklarının birini yukarı ḳaldırıp ve yere atar (10) ve kışda ziyāde olur ve bu marāz ḡalibān bir ayakda olur (11) ve ba‘zısınıñ iki ayaḡında olur ve bu şıfatı olunmuşdur. [15/b] (1) Ve dağı ‘ayıblarından *ḡalaḳ* ve *ḡalak* dedikleri dāye taşaklıdır (2) ve bu marāz ba‘zı ḡayvānatlarda yaz zamānlarında ziyāde olur (3) ve ba‘zısında dā‘īmā bir ḳararda ḳalır ve bu büyük ‘ayıbdır. (4) Zirā segirtmekden men‘ ider ve dağı ‘ayıblarından *asrāḥdır* (5) ve bunuñ ma‘nāsı ḡayāsında bir taşu olur ve dağı ‘ayıblarından (6) *müdlī müdliniñ* ma‘nāsı zıḳrı dā‘īmā şalınmış olur. (7) Segirttüḡi zamānda buḡlarına dökütür ve ol ‘ayb (8) büyük ‘ayıbdır ve şüreti taḡrīr olunmuşdur. [16/ a] (1) Ve dağı ‘ayıblarındandır *Faḳḳ* ve **ma‘nāsı budur ki**: Atıñ ḳarnında (2) yaruḳ olur baḡırşaḡı dışarı çıkar büyük ‘ayıbdır. Zirā (3) ‘ilācı mümkün degildir ve dağı ‘ayıblarından birisi *ḳa‘sdır*. (4) *Ḳa‘sıñ* **ma‘nāsı budur ki**: ḡayvāniñ beli çuḳur olur (5) ve omuz başı ve saḡrısı yüksek olur ve eyer yeri (6) çuḳur olur. Bu

⁴ "Dişilik ve erkeklik birbirine muhalif şeylerdir"

veyāhūd (3) hamir kokusu yāhūd revāyih-i tayyibelerden bir қоқı gibi қокарса (4) bilmiş ol ki ol hayvān sağdır ve eger kim teri veyāhūd (5) nefesi тоң yağı gibi yāhūd қан ve irin gibi қокарса bilmiş (6) ol ki ol hayvān marāzlıdır, ictināb üzere olasin.

(7) **Yedinci bāb atlaruñ yümünleri ve şumları beyānındadır.** (8) Ya‘ni atlaruñ uğu[r]⁵luları ve uğursuzları ve müsteḥab olan (9) nişānları ve mekrūh olan ‘alāmetlerin beyān ider.

Evvela (10) bir hayvānıñ a‘zāsında artuқ yāhūd eksik ‘azā (11) olsa uğursuzluğa ‘alāmetdir. Öyle oldığı (12) şürette eve bağlamak gerekdür. Zirā anıñ şumluğı bağlandığı yire (13) degil belki olduğu şehre doқunur ve ammā *el-devā’ir* (14) devā’ir didikleri ya‘ni бүкүлmiş şacdır. Atıñ göbегinde (15) olan nişān mübārek nişāndır. Yümne delāletdir ikinci [18/b] (1) dā’ire boğaz ortasında olan dā’iredir uğursuzluğa (2) delāletdür. Üçüncü dā’ire mesih dā’iresi ya‘ni omuzı (3) omuzı başında olan dā’iredir. Uğursuzluk uğursuzı (4) saña bağışarlarsa қабүл itme. Dördüncü dā’ire mayaz (5) dā’iresi ya‘ni diziñ iç yanında ortasında olan (6) dā’ireye dirler. Ol dağı mekrūhdur. Beşinci dā’ire litāh (7) ve litāhat didikleri hayvānıñ alnınıñ ortasındadır. Eger (8) bir ise uğurludur ve eger iki ise mekrūhdur. Lakin (9) bu iki dā’ire ba‘zı ‘Arabıñ yanında maқbүldur. Altıncı dā’ire (10) dā’ire ellehāzım, lehāzım başlık қılādası altında (11) olan ve dağı boynı bir yanındaki buḥlarda olan ve dağı (12) omuzıñ ucunda olan dā’ire. Bunlar cümlesi mekrūhdur (13) ve dağı atlarda mekrūh olan eşim dedikleri ve eşim (14) ma‘nāsı gövdede rengine muḥālif nişāndır ve ‘ale’l-ḥuşūş (15) sağ tarafında gerüsinde ola ve şıfatı қарşuda zıkr olunmuşdur.

[19/a] (1) Ve eger hayvān ādamcıl olursa şāhibi ehil ve ‘ayālına (2) sevgülü olmaya ve dā‘imā ğamda ve ḥuşümetde olur ve қusқun (3) yerinde olan nişān şāhibi iki hayvān beslemege liyāқatı olmaya. (4) Faқirse sebeb olur ve budı başında olan nişān (5) ol hayvānıñ şāhibiniñ mevtine nişāndır ve dağı hayvānıñ (6) şarı beñler mekrūhdur. Zirā ol hayvān şāhibiniñ [19/b] (1) dost қazanursa hep aña düşmān olurlar ve eger (2) hayvānıñ қаşığı yanında dört dā’ire nişān olursa (3) şāhibini devlet-i ‘izzet nişān olur eger üç dā’ire (4) olsa mekrūhdur ve eger hayvānıñ burnında olan (5) dā’ireler şāhibisiniñ dostları az olur ve eger (6) hayvānıñ gözleri yabān eşegi yāhūd ceyranıñ gözlerine (7) beñzer ise bağlaması mekrūhdur ve eger hayvānıñ rengi kurd (8) rengine beñzer ise aña yaklaşmamak ister ve şüreti budur.

[20/a] (1) Ve eger hayvānıñ ayakları biri birine қалup doқunur (2) ve қан ақарса anı besleme ve eger dizleriniñ dışarsunda (3) yāhūd içerüsinde nişān bulunur ise anı

⁵ Metinde “uğılu” şeklinde yer almaktadır.

yaklaşma. Zirā (4) üzerine binen ādam canıñ maḥalline verir ise anıñ (5) üzerinden sağ dönmemege nişāndur ve eger (6) dudakları içerüsünde saruluḡ var ise aña daḡı (7) yaklaşmayasın. Zirā şaḥibiniñ faḡirliğine delaletdür (8) ve eger taşakları üzerinde nişān bulunursa añı alup (9) besleme zirā şaḥibi bühtāna uğrar ve ne yere gitse anıñ (10) üzerinde iken maşlahatı revā olmaz ve eger bu nişān (11) taşaklarının aşāğısında olursa şaḥibi bir büyük (12) girdāba uğrar ve eger çehresindeki beyāzında (13) üç nokṡa bulunursa şaḥibi çok taşadduḡa meyl eyler (14) ve cenkde fārisine necāt verir ve eger alnında ve gögsinde (15) dört nokṡa beyāz bulunursa atıñ şaḥibi ‘aẓīm [20/b] (1) ‘aẓīmü’ş-şān olup şöhet bulur. Anıñla cenge gitse (2) ġālib ve muẓaffer olup, selāmetle rücū’ ider ve eger (3) ḡayvānıñ gögsinde dört nişān olub ikisi şa- (4) ḡında ikisi şolunda bulunursa ol ḡayvānıñ şaḥibi (5) bir ‘aẓīm define bulup, ḡayr-ı keşīre na’ıl olur ve eger (6) ḡayvānıñ ökçesinde nişān olursa şaḥibi dā’īmā (7) ‘izzetde ve şūḡutda olur ve eger boynınıñ sağ tarafında (8) olursa şaḥibi zıkr olınan üzere olur ve eger (9) ḡayvānıñ çenesiniñ içerüsi siyāh olursa (10) evine girdürmeyesün. ḡayvānıñ yanlarında üzengi (11) toḡtuḡı yere nişān bulunursa şaḥibi bir şerir (12) şirret ḡarı ile mübtelā olur ve eger ḡayvānıñ (13) zekerinde nişān bulunursa ol ḡayvān şaḥibiniñ ḡatunı (14) dā’īmā şikāyetde olup belki andan eyeriyle fā’ide (15) eger kim ḡayvān beş yaşını tamām idüp altıya girüp [21/a] (1) dişleri dökmez ise yedincisinde doker ve ḡayvānıñ dişlerini (2) on biriniñ içinde doker ve ḡayvānıñ ‘ömri dişlerinden (3) bulunur. Eger önündeki dişlerinden birisi dökülür ise (4) bilmiş ol ki otuz yaşı geçmiştir ve eger dört dişi (5) düşer ise bilmiş ol ki kırḡ yıla yetmiştir ve eger (6) ol ḡayvānıñ dudakları içerüsi siyāh ve yāḡūd kırmızı (7) olursa ol ḡayvānıñ ‘ömrinün uzunluḡına delāletdir (8) ve eger dudaklarıñ içerüsi beyāz olursa şaḥibi (9) ġāyetü’l-ḡaye ma’īşeti dar olup faḡir olur. ‘Ömri (10) kısa olur ve eger bir yanı siyāh ve bir yanı kırmızı (11) olursa şaḥibiniñ üzerine yalandan iftirā olur (12) ve eger ḡayvānıñ burnında bükülmüş nişān olsa (13) bir ve yāḡūd iki şacı faşıḡ ve belig muḡāşemedden ġālib (14) olup ve eger üzerinde iken zaḡmete uğrarsa (15) necat bulur ve eger mezbūr nişān üç olursa [21/b] (1) gerekdür ki ol ḡayvān pādişāhıñ binecegi ola ve eger (2) burnında bükülmüş beyāz nişān olursa atlarda maḡbūldur (3) ve lakin ḡatırda çemender de degildir ve eger ḡayvānıñ dudaḡı (4) üstünde bükülmüş nişān olursa şaḥibiniñ ḡayvānları (5) çok olur ve eger ḡayvānıñ gögsinün ortasında bükülmüş (6) nişān olursa şaḥibiniñ malı ve ‘ayāli ziyāde olur. (7) Fā’ide ḡayvānıñ ‘ömrinden yedi yıl geçdikden soñra onuncu (8) yıla dek ölmez ise on sekize dek yaşar ve eger on (9) sekizincide ölmez ise yigirminci yıla dek yaşar ve eger ḡayvānıñ (10) gözi üstünde bir dikili kıl olsa şaḥibi dā’īmān çenkde (11) şöhet bulup

ğālib olur. Lakin fakirliğinden hālî olmaya (12) ve eger hayvānıñ dā'imān göğüs geçirürse dā'imān (13) bu minvāl üzere mudāvemmet iderse ol hayvānıñ (14) şahibiniñ ne evlādı kalur ve ne malı kalur. Ve eger bir (15) hayvānıñ omuz başlarında nişānlar olursa ol hayvānıñ [22/a] (1) şahibiniñ gitdikçe rızkı ve devleti ziyāde olur ve eger hayvānıñ (2) omuzu egri olursa şahibi dā'imā borçdan ve ğamdan (3) ve kāsāvetden hālāş olmaya ve eger hayvānıñ kulanı yerinde nişān (4) olursa ol hayvānı binmeyesün. Zirā yāvuz olup cenk (5) mahallinde yemni yokdur ve eger hayvānıñ kuyruğı sağ tarafına meyl (6) virirse ol hayvānıñ şahibiniñ yanında hātūnlar karar kılmaz (7) ve eger şol tarafına meyl iderse 'ömri kışa olup mu'ammer olmaz. (8) Hayvānıñ dübüriñ etrafında barş didikleri (9) -ve ba'zı aña baraş dirler- varsa ol hayvān şahibiniñ (10) malı gidüp ve hātūnı fāhişelige çıkar ve eger bereş (11) sağrısında olursa ol hayvānıñ şahibi dā'imā emra- (12) zdan ve eşkāmıdan hālāş bulmayup her kankı maşlahata (13) tālīb olursa ol maşlahat eline girmeye ve eger üç (14) ayaklarında kıl çok olup aşılan ayakları gibi olup (15) ve bir ayağı hālî olursa ol hayvānıñ cümle haşletleri [22/b] (1) muhālif olur ve eger iki ayağında olup ellerinde olmazsa (2) ğāyeti'l-ğaye ol hayvān mübārekdir ve eger hayvānıñ tırnakları (3) içeriye egilmiş ise uğurlıdır ve eger dışarıya olursa (4) uğursızdır ve eger hayvānıñ bir gözi büyük bir gözi küçük (5) olursa şahibine nazar gelmeye ve eger hayvānıñ kuyruğının (6) kılı çok olup ve ayakları dağı kılı çok olursa (7) ve gözleri dağı gök olursa çenken ve muhārabeden (8) hālāş bulup aña zarar dokunmaya Allahū ā'lem bī's-sāvāb.

(9) **Sekizinci bāb kışraklarıñ 'ilācı beyānında ve kesiminde mustahab (10) olan ve erkek atlarda muhālif olan şeyleri beyānındadır.** (11) ذكر ما يجالف الذكر فيه الانثي (12) Erkek atlarda ne kadar mustahab şey ol şey kışraklarda (13) mustahabdur illā gerdānıñ eti ziyāde olması ol erkek (14) atda gerekdür ve kışrakda memdūh olan incelikdir ve dā'imā (15) hāzer üzre olup her semte bakarak olur ve yine [23/a] (1) kışraklarda mustahab olan uykusu az olandır ve erkekde (2) çok uyuyandır ve kışraklarda mustahab olan sağrısı (3) kışa olup uzun olmayandır ve atı kışrağa çekdirmek (4) vakti budur ki kaçan kışrak erkek gördikde işeyüp ve fercinde (5) şular aķar ol vaktide ata çekmek gerekdür. Zirā ol sā'at (6) nefsāniyeti ğālib olup rahim meniye kabūl ider ve atı (7) çekdiğinde yedi ğün şabır idüp ba' dehū erkek ata göstermek (8) gerekdür. Eger işeyüp şular iner ise tutmamışdır. Bir dağı (9) çekdirmek gerekdür ve eger atı kabūl itmeyüp ayağıyla teberse (10) ol hāmile olmuşdur ve çekmeniñ şūreti budur ve kaçan (11) kışrağıñ doğurması yakın olur. 'Alāmeti oldur ki: **Telhayn** (12) diler ve dā'imā halkdan nefret idüp, yalnız durmağdan (13) hāz ider. Kaçan doğurur yedi ğün añı terk itmek

gerekdür. (14) Tā ki karnındaki fazlâtı bırağa ve ol fazlâtıñ (15) düşmesi gâliben yedi gündür tamām olur ve şüreti qarşuda [23/b] (1) ve küheyl olan kışraqların ekşer mu‘ tādı budur ki doğurduğı (2) günden soñra aın üstüne at çekerler ve doğurmazdan muqaddem (3) karnındaki olan erkek müdür dişi müdür nişanı budur ki :

(4) Eger sağ memesinde süd var ise evlādı erkek olur (5) ve eger şol memesinde süd var ise hamli dişi olur ve [24/a] (1) ve ba‘ zısında şehvet-i nefsanıyetı gâlebe idüp erkek gördikde (2) işeyüp şular iner ve lakin hamli tutmaz aın çekmezden evvel mu‘ âlece (3) itmek gerekdür ve mu‘ âlecesi budur. Kışsa’l-himār nāmında ve naṭrūn (4) ikisini saḥk idüp yemle qarışdurup yediresün. Andan (5) ishāl olur ve ishāl olduqdan soñra mersin yaprağı alup (6) şu içinde kaynadup süzüp ve sıcak iken bir ādam kışrağıñ (7) başını tutup ve bir ādam daḥı süncer ile muḥkem ferciniñ içinde (8) elini şokup dört beş def ā ol şu ile yıkayup pāk (9) eyleye. Ba‘ dehū maḥreme ile silüp kışrağı gezdireler. İrtesi gün (10) atı üzerine çekeler ve şüreti budur vallahü sübhānehü ā‘ lem.

[24/b] (1) Ve eger bu ‘ilācla daḥı tutmaz ise bir bucuḳ çekirdek misk (2) ve iki çekirdek za‘ ferān saḥk idüp iki vaḳıyye benefşe (3) yağı içine ḳatup kışrağıñ fercine idḥāl ideler ve bu (4) ‘ilācdan soñra yedi gün tamāmen arpa virmeyp ḳuru (5) otluḳ yedireler eger bu ‘ilācla daḥı olmaz ise üzerine (6) cemender çekeler. Andan daḥı hamile olmaz ise ol kışraḳ (7) kışırdr. ‘İlāc ḳabūl itmez ve eger tutmamaklığı semüzliginden (8) olursa ol kışrağı yemden men‘ idüp yemini az vireler (9) ve çok meydāna çeküp ḳoşalar ve kışrağa çekilecek aygır at (10) cümle ‘uyūbdan biri ola tırnaqları sağ ve pek yarıḳ olmaya (11) ve gine barşadan ve barşadan ḥālī ola zirā babada olan (12) emrāz nesline sirāyet ider ve çekilen aygır genc olup, (13) ḳocamış olmaya zirā ḳocadan ḥāşıl olan ṭāy (14) mecālsiz olur ve eger kışrağıñ karnındaki ṭāy ölürse (15) **‘ilācı budur ki:** Bir ādam kışrağıñ başını tutup ve bir ādam fercine [25/a] (1) el şalup ve lu‘ ab saḳarçıl ile kışrağıñ ḥayāsına sürer. Ba‘ dehū (2) barbunya nāmında bir otdur muḥkem saḥk idüp ve şarāba ḳatup (3) kışrağıñ burnına ḳoyup taḳīt ideler. Karnındaki ṭāyı düşürür (4) ve şüreti budur (5) ve eger kışrağıñ ḥāleti vaż‘ ında suhūlet ile doğurmaz ise (6) kışrağıñ üzerine bu āyet-i kerimeyi yedi kerre okuya. **Ol āyet :** (7) ففتقناهما وجعلنا من الماء كل شيء حي افلا يئمنون (8) اولم يرالذين كفرو ان السماوات و الارض كانتا رتقا [25/b] (1) و بالحق انزلناه و بالحق نزل (2) Allahü

⁶ "İnkâr edenler, gökle yer bitişikken, bizim onları ayırdığımızı ve diri olan her şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmediler mi? Hâlâ inanmayacaklar mı? "

Te‘ālanıñ emri şerifiyle kışrağıñ doğurması asān olur. (3) Ve ba‘zı kışraqlar doğurdıktan soñra rahmi fercinden dışaru (4) çıksa ve içerü girmeden kılsa ‘ilācı oldur ki : Kışrağı (5) bir alçaq yerde koyup ve başı aşağıda iken rahmi ılıcaq şu ile (6) yıkayup kendüsine izrāb vermeyecek kadar ve rahmiñ üzerine (7) şarāb döküp ve ince igne ile dürtte ve eger nār kabuğı şarāb (8) ile ve zeyt ile bişürüp ve kışrağıñ hayası añınla yıkanursa (9) içerüye girer ve kendü kendünden gitmez ise eliyle (10) sühületiyle içerü konula ve eger bu ‘ilācdan soñra (11) varq’ıl-gārı alub şarābla bişürüp ve dikiş yerini yıkaya. (12) Fercini ibrişim ile diküp işeyecek kadar alıkoşalar. (13) İki üç hafta bu minvāl üzere yıkayalar. Ve ba‘zı hıkemālardan (14) rivāyet olunur ki zıkr olunan rahim içerü komanıñ bir nev‘i (15) **‘ilācı budur ki** : Bir kesti kıyruğını alup ve ferciniñ içine [26/a] (1) şokdukdan soñra üfürüp şişirsin ve kıyruğıñ (2) ağzını muhkem bağlayup tā ki içindeki nefes tağılup gitmeye (3) ve bağladuğıñ ipiñ ucını kışrağıñ buñlarında bağlamaya tā ki (4) konulan mu‘ālece dışaru çıkmaya ve şüreti budur. (5) Ve dürlü dürlü hıbūbātından yem vireler zirā kışraq (6) semüz olduğı hāletde rahmi yerinde kızarıklar ve bu müddetinden (7) aşla üzerine binmeye ve gezdirmeye ve dirler ki Şummatız (8) nām-ı vilāyetde kışraqlar olur ki on dört yaşa girdikde [26/b] (1) Nisā tā’fesi gibi ay başı görür ve ayğırlara meyli olup (2) tiz hāmile olur ve doğurduğı hāletde nisā tā’fesi gibi (3) vāfir izrāb çeker ve doğurdıktan soñra yavrusını kan (4) ile bulaşmış gördükde nefret idüp kabūl itmez ve ba‘dehū sā- (5) yisler alub yıkayup ve temiz idüp ve bir zamān anasınıñ (6) gözinden gāyıp ideler tā iştiyākı ‘āyib olunca göstere. (7) Ol vakitte gösterdigilinde kabūl ider ve şıfatı budur. (8) Ve ol vilāyetiñ halkından rivāyet olunur ki ayğırı (9) kışrağa çekdiklerinden irtesi gün bir yeşil ot üzerine [27/a] (1) kaşatdururlar. Ol otı nişānlarlar irtesi gün gelüp otluğa (2) başırlar. Eger ol otluk kırudı ise bilirler ki hāmile oldu (3) ve eger ol otı tāze bulurlarsa bilürler ki tutmamışdur (4) ve kışraqlarıñ maraźlarından bir nev‘i budur ki yavruyı dü- (5) şürmekden ve bunuñ ‘alāmeti dā’imā ferci dā’imā şulanur. (6) **‘ilācı oldur ki**: Her gün dört batmān süd alup ve sükkeri (7) süleymānī ve habbi’r-reşād didikleri tohumdan beraber alalar. Süd (8) içinde kaynadup yemle karışdurup yedireler. (9) Dağı budur ki büber ve zencebıl her birisinden ikişer (10) astār ve kākula ve ferençüşk elhindi ve hāliyet her birisinden (11) birer mişkāl za‘ferāndan üç mişkāl ve bir devā -Hindi dilince (12) aña kāfūr nüfūr dirler- iki mişkāl bilāder balından (13) bir mişkāl ve süleymān sükkerinden bir büyük kelle ve demir hindiden (14) otuz ‘adet ve miyān kökinden ve şarı bağırıñ döndermesinden (15) her birisinden ikişer astār ve ravend çiniden üç dirhem [27/b] (1) ve keskin yeni hamīrden yigirmi sekiz batmān ve domuz tuzlanmış (2)

etinden bir faşla et ve eger domuz eti bulunmazsa, yerine (3) sây yağı alalar ve arpa suyu -aña Fārisi dilince (4) *keşkāb* dirler- andan altı batmān alurlar ve cümlesi hamr (5) içinde koyup kaynadup şülüşi kalınca ba‘dehū süzeler (6) ve üç bölük böleler ve kışrağın karnı aç iken (7) her gün bir şülisini içireler. Ve nakıl olunur ki Hālid (8) İbnü’l-velīd Hāzretleri rażiyallahū ‘anhū dā’īmā çenkde kışrakdan (9) gāyırıya binmez idi. Zirā atdan ziyāde kuvvetli ve şabrı (10) vardır ve bir dahı kişnemez ve Mücāhid Hāzretlerinden (11) menķūldur ki ve *ومن رباط الخيل (12) واعد لهم ما استطعتم من قوة* āyet-i kerimeniñ tefsiri kuvvetden murād (13) atlara binmek ve ribāti’il-ḥaylden murād kışrakdır ve dā’īmān (14) kışraklar ayğıra ve çenkde memdūhdır. Zirā kışrak (15) ayğırdan ziyāde şabırlıdır. Allahū ā‘lem bis-şavāb.

[28/a] (1) *Fafas* didikleri marāzdur ol marāz atın başında ḥāşıl (2) olur. ‘Aynıyla insānıñ başında ḥāşıl olan *zūkkām* marāzıdır. (3) Budur ki eger yaz günlerinde olursa benefşe yağından (4) ve za‘ferān ve kāfūrdan evzānı beraber ve ḥayvānıñ burnına (5) çekdireler. Üç güne dek def‘ olur ve eger kim ol marāz kış (6) günlerinde ḥāşıl olursa anıñ burnına yalnız sây yağı çekeler. (7) Eger kim sıcak vilāyetde olursa ve eger kim sovuğ (8) vilāyetde olursa şırlağān yağın çekeler. (9) Tāze şadef yaprağından bir miķdār alub döğüp suyun (10) çıkaralar ve murī didikleri şeyden içine katup burnına (11) çekeler ve ba‘zılar şārımsāk suyunı alup ol atın burnına (12) süreler ve çok ‘ilācı dahı vardır. Lakin bu zıkr olunan (13) eczālar inşā‘allahū Te‘āla kīfāyet ider Allahū ā‘lem bis-şavāb.

[28/b] (1) *Fīl-iḥtilāc* ve ‘ilācihī (2) *İḥtilāc* didikleri tamarlar segirtmekdir. Bu marāz dahı ḥayvānatın (3) başında ḥāşıl olur ve bu marāz şar‘ marāzına beñzer ḥayvānı (4) yere düşürür, gövdesini ditretür ve ağzı köpürür ve ‘ilācihī (5) ve dahı kışsa‘l-ḥimār didikleri naṭrūn ile karışdurup (6) yedireler. Bu ‘ilācdan şavar bir dahı gelmez diger bir balık vardır. (7) Ol balığın adına riķkatı zeytūn yağıyla karışdurup (8) ve boğazına dökeler ve ba‘zı kimseler mezbūr kan ile sirke (9) ve hamr ve ḥaltiyet katup burnından içüreler.

Muşannıf der ki :

“(10) Bizim ‘ādetimiz bu marāz ‘ilācında zıkr olunan ve kışsa‘l-ḥimār ve naṭrūn (11) ile mā‘il-‘asel ile ḥayvāna içirüp yedi kerre ishāllendirir (12) ve dışarlığından zeyt ile şarāb katup ve cesedine sürdükde (13) ol ‘illetden şifā bulur ve baş emrāzından ḥitāndır.”

(14) Ve *ḥitān* didikleri marāzdır. Ol *ḥitān* didikleri ādemden (15) zekkam beñzer bir marāzdır ve ‘alāmeti budur ki ḥayvānıñ burnında [29/a] (1) ve gözlerinde irīn ve şarı

şular akar. **‘İlâcı budur ki:** Bâdem (2) raţım didikleri ħabbe demekle ma‘rûf batım yağından dört vaĳiyye, (3) kırk sekiz dirhem ve eski şarâbdan beş batmân ve beyâz tuzdan (4) kırk sekiz dirhem ve ħardal on iki dirhem bu zıkr olunan (5) eczâları saĳķ idüp şarâbla ve yağ ĳarıřdurup burnına (6) aĳıdalar ve daĳı ‘ilâcı ĳař ve ĳaltiyet eşnân eşşâriye hepsinden (7) beraber eczâları alub muĳkem saĳķ idüp ince elekden eleyeler. (8) Ba‘dehû ĳayvânıñ burnına burun otı gibi ĳoyalar ve bir ‘ilâcı (9) fesligen otı kökle ĳoparup ve bir bez içinde ĳoyup ve ĳayvâna (10) ĳoĳlatturalar. Mezbûr *ĳıtân* iki ĳalaţdan nâşidir biri (11) ruţubetden ve biri yubûsetden olur. Ruţubetden ĳâşıl (12) olan burnından aĳan şulardan bellidir ve bunuñ ibtidâ (13)‘ilâcından ĳan almak ĳarekdür. Ve eger burnından aĳan şular (14) râĳiyâsı ĳirye ise ya‘ni murdâr ĳoĳarsa delâlet ider ki : (15) ĳayvânıñ dimâĳında yarası vardır ve eger râĳiyâsı murdâr [29/b] (1) ĳoĳmaz ise nezleden ĳâşıl olduĳın ‘alâmetidir. Nitekim (2) insânda ĳâşıl olur ve bunuñ ‘ilâcı ĳolay olur ve eger (3) mezbûr maraź yubûsetden nâşî ise ‘alâmeti budur ki ĳâĳ (4) aĳar ve ĳâĳ aĳmaz. Ve **‘ilâcı budur ki :** Üĳ yumurta alup (5) boşaldalar ve ĳabuĳları ile ikisini arı bal dolduralar ve birisin (6) zeytûn yaĳı veyâĳûd benefşe yaĳı dolduralar. Yumurta ile (7) ĳarıřdurup burnından içireler ve başı yuĳaruya bir sâ‘at (8) miĳdârı tutalar. Bu minvâl üzere üç ĳün dura ‘ilâc (9) ideler ve burnından aĳan ruţûbet kesildikten řoñra râvend (10) ve ĳabţâya na-vecebĳâr her birisinden on ikişer dirhem (11) ve arı balından bir batmân zıkr olunan eczâları bal içine (12) ĳatup ve burnından aĳıtdıralar ve evvelki و اولكه و اولكه (13) baştaki olan yâradan ĳâşıl olanıñ ‘ilâcı budur ki : (14) Bir batmân eski şarâb ve arı balından altmış dirhem ikisini (15) birbirine ĳatup ve zeyt yağından on iki dirhem cümlesini [30/a] (1) ĳalaţ idüp burnından içüreler bu minvâl üzere daĳı (2) üç ĳün burnına ĳoyalar bundan řoñra laĳana ve mülĳiyeden (3) her birinden birer batmân bişüreler ve şuyını süzeler. Ba‘dehû laĳana (4) ve mülĳiye alup taşdan bir ĳavân içinde döĳeler ve purasadan (5) üç bař ve keĳi iç yağından bir batmân anları daĳı laĳanaya (6) ĳoyup döĳeler ba‘dehû yedi ĳarřa idüp ve her ĳün ol (7) ĳayvânıñ aĳzını açup bir ĳarřa içine ĳoyalar yedikden (8) řoñra ĳandikun demekle ma‘rûf olan şarâbı üzerine (9) içüreler. Ve *ĳıtânıñ* bir nev‘i daĳı ĳayvânıñ ĳulaĳları dâ‘imâ (10) řarĳmıř olur ve burnından ĳoĳmuř şular aĳar ve göydesi (11) arıĳ olur. Ayaĳları řarmařıĳ olur ve bunuñ ‘ilâcı (12) aşıl ĳıřřâ‘l-ĳimârdan ya‘ni kökü bir batmân ve naţrûn yetmiş iki (13) dirhem ve mürr-i ĳicâzî ve ĳamâme her birisinden yigirmi dört (14) dirhem ve merirnâmdan iki dirhem züfâ cebeliden (15) otuz altı dirhem cümlesi muĳkem saĳķ idüp ve içine [30/b] (1) bir buĳuĳ batmân tatlı řu ĳatalar ve ĳayvânıñ burnına beř miřĳâl ĳadar (2) döĳeler ve mezbûr devâ ile bir miĳdar jengâr ĳatup ayaĳlarına (3) süreler. Ve Rûm

Hükemâsının kavli **bunuñ ‘ilâcı**: Bu minvâl (4) üzere un ve şeb her birisinden on ikişer dirhem (5) bāl ile ve keskin şarāba kıatup burnına döküp ve ağızından (6) içüreler. Üç güne dek şavar. *Eşşudām, şudām* didikleri (7) ol dağı *hıtāna* beñzer bir maraždır başda hāşıl olur. (8) **‘İlâcı budur ki**: İbtidā ‘ilâcında nilüfer yağı ve kıabağ (9) tohumı döküp yağıyla kıatalar ve burnına dökme şifā bula (10) ve gāh çok kıoşmadan şudam hāşıl olur ve bu marağ (11) gāyet ile fenā maraždır ve hayvānlara biri birinden sirāyet (12) ‘alāmeti oldur ki başında bir şiş hāşıl olur. (13) Ol şiş hayvānıñ gözleriniñ kıapağında belli olur. (14) Ve **‘ilâcı budur ki** : Gözleriniñ etrafında ve kıulaqlarınıñ (15) dibinde ve iki yanaklarında üçer dağ dağlayalar. Ba‘ dehū [31/a] (1) misk ve kâfūr za‘ferān eczā beraber sağı olundıktan (2) soñra benefşe yağıyla kıarışdurup ve burnına dökeler (3) ve ol hayvānı bir kıaranlık yerde bağlayalar ve otı yem yerine vereler. (4) Bu minvâl üzere birkaç eyyām-ı şıhhati ‘avdet olunca ve eger (5) yedi güne dek hālāş bulmazsa gāyır mümkün degildir. Şüreti (6) ve ba‘zı hükemā kıatında bu marağ dört nev‘ā beyān olunur. (7) Tağısım idilir: Biri *rağıb* biri *yābis* biri *lezc* ve biri *haladdır*. (8) Evvelki nev‘ī *rağıbdur*. Bunuñ ‘alāmeti başından şular ağıar. [31/b] (1) Ve bu marağıñ şavması yağıındur ikinci *lezc*. *Lezciñ* ma‘nāsı : (2) Hayvānıñ ayaklarınıñ oynak yerlerinde hāşıl olur ve (3) bunuñ ‘ilâcı andan evvel zıkr olınan mefāşıldur, gücdür. (4) Dördünci *yābisidür*. Bunuñ ‘alāmeti hayvān yemede ve içmede (5) mu‘tādında ziyāde olur ve lakin üzerine sirāyet idüp (6) semüz olmaz ve gövdesinde şiş hāşıl olur ve bu (7) marağa mübtelā olan hayvānıñ ‘alāmeti nādirdür. **‘İlâcı (8) budur ki**: Tuzı alup doğrayup yemine kıatalar (9) ve günlükden bir miğdār alup sağı idüp şarāb içine (10) kıatalar. Burnına dökeler ve başını kıırmızı gül ile (11) yāğı ideler ve aña göre şovuk şeylerden yağı uralar. (12) Vesāyir hayvānāta sirāyet ider uzak bağlayalar ve bu (13) marağıñ ibtidā zuhūrı ayaklarınıñ oynak yerinde peydā (14) olur. Anuñ içün mefāşıl marağı diyü ad virildi ve anıñ (15) sebebi şafrā hālittir ve od fesādından olur şafrā [32/a] (1) ile kıan kıarışup oynak kıamarlarına sirāyet ider. Andan (2) soñra başına sirāyet ider. Başa sirāyet itdikde (3) hayvānıñ burnından şular ağımağa başlar ve bunuñ ‘ilâcı (4) zıkr olınan ‘ilâcdan soñra alın kıamarından ve göğüs (5) kıamarından kıan alalar ve bu marağ muğıkem olduktan soñra (6) kıan alınmaya ve kıan alındıktan soñra mezkūr eczālar ile (7) mu‘ālece ideler ve zıkr olınan edviye isti‘māl itmezden (8) evvel ebū cehil kıarpuzınıñ içi ve kıışsal-himārdan (9) eczā beraber alup şu içine bir gün ve bir gece yaturalar. (10) Ba‘ dehū süzüp ve içine nağırūn kıoyup içüreler (11) ve bu zıkr eyledigimiz ‘ilāclar marağınıñ ibtidāsında (12) nāfi‘dür. Ammā marağ eskidikden soñra fā‘ide itmez (13) ve bu marağlar ayğır ve kıışrağı olur lakin bargire olmaz. (14) Bir nev‘ī dağı bādincān alup

ve döğüp (15) şuyın alub benefşe yağıyla qarışdurup burnından [32/b] (1) içüreler. Bu maraž ile mübtelā olan hayvānıñ (2) başını sirke ile hāl olunmış kırmızı gül ile yāķı olınan (3) nā-bālīg şabī bevlinde yarım batmān miqdārı (4) alup ve burnından teşķīt ideler. Zirā bu ilāc (5) çok emrāza nāfi dir. Mā-‘adā hayvānı semirdir. (6) Bu ‘ilācın adına *bedec* dinülür ve şıfatı budur. İnek (7) ödinden ve şār hileyle ve hindi ve kāfūr ve dār-ı filfil (8) ve kemnun ve habbir-reşād ve māmīrān ve zencebil ve (9) sekbinc işbahānı her birisinden birer mişkāl döğüp (10) bir bez içine koyup ve üzerine tokuz batmān şu (11) katup ve alup arpadan ve buğdaydan doksanar dane (12) ‘adet mezbūr şu içine koyup ve ateş ile kaynadup (13) nışfı qalınca ve ol beziñ içindeki eczāları ve oğup (14) hāşiyeti çıkınca ve hāzū yağından on dört (15) mişkāl katup burnından içireler. Ve bu devā içirdükden [33/a] (1) soñra üç sâ‘at uyhusız alıqoyalar ve bu ‘ilācı itmezden evvel (2) on sâ‘at yemsiz alıqoyalar. Ba‘dehū yemini yıkayup vireler. (3) *Şaķıķa* didikleri şudā‘dan bir nev‘idir. Aña yarım (4) baş ağrısı dirler. ‘Alāmeti oldur ki hayvānıñ bir gözi kapanuķ (5) olup içinden şular aķar. On yumurtanıñ şārisını (6) alup bir gün bir gice şuya koyasın. Ba‘dehū şuyı süzüp (7) ve mezbūr şudan üç astār ve bādem yağından üç astār (8) ve hāş şekerden bir miqdār ve qarı südinden bir miqdār alasın. (9) Cümlesin birbirine qarışdurup burnından içüreler.

[33/b] (1) *Eşşudā‘* başındaki olan *şudā‘ alāmeti budur ki*: Dā‘īmā (2) seringün ola. Başı ağrısından başını yuķaru qaldurmağa (3) kādir olmaya ve gözleri üzerine perde gibi olur ve çok (4) yaşarur ve yemi az yer. ‘İlācı budur ki keten tohumından bir batmān (5) ve kuvvetü’l-‘ayn dimekle ma‘rūf olan nebātdan toksān (6) altı dirhem ve purasadan bir bağ ve kerevizin toksan (7) altı dirhem cümlesini şuyla bişürüp yarısı qalınca (8) ba‘dehū şıķup şuyını alalar ve ol şudan ve eski (9) şarābdan ve zeytūn yağından şu miqdārı alup ve cümle (10) bir yerden tekrār kaynadup tā kim birbirine mümtezic olunca (11) ba‘dehū atıñ burnından içüreler ba‘dehū atı gezdirüp (12) bir sâ‘at miqdārı soñra yem vireler ve ba‘zı hayvānāt (13) burnından bu maraždan gözlerine oķ düşer (14) ve bunun göziniñ içine rāziyāne şuyı alup bāl ile (15) qarışdurup gözlerine tāmzıralar İnşāallahū Te‘ālā nāfi‘dür.

[34/a] (1) Diger ‘ilācdır mezkūr şudā‘a nāfi‘dür. İspidāc (2) er-ruşşāşdan altmış dirhem alup şu içine bir gün (3) bir gece koyasın. Ba‘dehu ispidācı şudan çıkarup (4) mermer havān içine saħķ eyledikten soñra bir miqdār bāl (5) ile qarışdurup ve nerm ateş üstüne koyup ve bāl (6) mumınıñ içine qarışdırusun bir daħı saħķ itdikden (7) soñra atıñ iki yanaķını zeyt yağıyla muħkem oğup (8) ba‘dehū bu eczāyı bir kāğıdıñ üstüne koyup baş (9) tepesiniñ üzerine yāķı urasın ve bu maražda olan (10) hayvāndan qān

almak cā'iz görmediler zarardır. (11) Zikr olunan baş ağrısı için şıfatı budur şarmaşık (12) tohumunu alup zeyt yağıyla karışdırup ve başı yâkı urasun. (13) *Es-sersām* ve baş emrâzından sersemlik. Bu sersemlik (14) cümle emrâzdan ziyâde zararı vardır ve eger şavârsa (15) bile her bār mu'āraza ider ve bu maraz benî ādemede hâşıl olan [34/b] (1) hayvāna beñzer. 'Alāmeti budur ki ayakları birine şarmaşur. (2) Hamrān hayvānı gibi olur ve başı kaldırmaz ve gücle şağa (3) ve şola döner ve dönecek maḥalde ihtimāl olur ki dönmezden (4) muḳaddem yere düşer ve ol marazda olan hayvān üzengi (5) ile ordaki maḥal hūrlayup ayak üzre kalkar (6) ve dirler ki bu maraz başında olan şaḳıḳadan bāşdır (7) ve 'ilācı budur ki bir kāra қараñuluk yere bağlayup birkaç (8) eyyām anda bağlaya soñra dimāğa tertīb ve linet vīrān (9) yağlar ile teşķit ideler ve eger serāb suyu ile (10) teşķit olunırsa nāfi' dür ve eger içüne tūrna (11) odı katılır ise daḥı ā' lā olur ve enfa' ı (12) üç gün 'ale' t-tevālī teşķit itmek gerekdür. (13) *Rīhī'l-ḳasr*, *rīhī'l-ḳasr* marazınıñ **ma'nāsı budur ki** : (14) Bir müsvedde mādde demirler siñirlerde hâşıl olur. (15) A' lāmeti **budur ki**: Hayvān şağına ve şolına dönmege [35/a] (1) ḳādir olmaz. 'İlācı budur ki : Tere yağından elli dirhem ḳadar (2) eridüp ḳulağına aḳıtduralar ve boynını ve başına şāy yağıyla (3) yağlamak gerekdür ve bu 'illetden şavıncaya dek yemini yemlikde virmeyüp (4) yarā üstinden yedirmek gerekdür ve başını ve boynını bir geceye (5) muḥkem şara şovuḳdan ihtirāz ideler ve **enfa' 'ilāclardan (6) budur ki**: Urum şārımsağı ile ḥarmel tohumu suyla ḳaynadup (7) hâşıyetini çıkınca ol suyla başını ve boynını yıkayup tekrar (8) yağlayalar ve bu marazdan isti' māl olunan şārımsak ve ḥal (9) bir bucuḳ batmān almak gerekdür. Şārımsaḳdan bir batmān (10) ve ḥurmuldan yarım batmān 'ilāc diger ve daḥı ḳışrak için (11) bu 'ilāc nāfi' dür. Ve şıfatı budur ki eger ḳış zamanında bu (12) ḳışır bir hayvāna şādır olur ise eski şāy yağından (13) bir miḳdār alup burnına ve ḳulaḳlarına dōkesin. (14) Birḳaç gün 'aled-devām terk itmesün ve ḳārañū yerde (15) bağlayup ve boynına keçe şarup ve odun ile buḥurlayasun.

[35/b] (1) *Ezanü'l-fār* ve bu maraza *ezanü'l-fār* dirler ve **a' lāmeti budur ki** : (2) Hayvānıñ teri ibtidā ḳulağından başlayup ba' dehū cemī' gövdesine (3) sirāyet ider ve gözleri şişüp başı aşağıya şalunur. (4) **'İlācı budur ki** : Ḳulağı ardında olan şāh tamarlarından (5) ḳān alına ve ḳān alınan yeri taḡlamak gerekdür ve ba' dehū tuz ile (6) oḡalar. **Diger 'ilācı budur ki**: Şāh tamarından ḳān aldıḳdan (7) soñra bir dirhem miḳdārı misk alup keskin şarāb (8) içine ḥal olunup burnından içüreler ve bu marazdan (9) bir nev'ī hayvānıñ ḳulaḳları içinde şiş olup çibān (10) şeklinde deşilüp irīn ve şāru şu aḳmağa başlar. (11) **'İlācı budur ki**: Ol çibānlarıñ yerlerini muḥkem yıkayup (12) pāk eyledikden soñra şāb-i yamānī saḥḳ olunup urum bālī (13) ile ḳarışdırup ol yerleri

andan doldurular ve eger (14) zıkr olınan şiş kulaqlarınıñ taşrasında ise mürr-i hicāzī (15) alup saḥḥ olındukdan şoñra zeyt ile kaynadup ol [36/a] (1) Yerlere süresin ve kulaḥ içine pürür ise ‘aşşāresi (2) alıp zeytiñ yağıyla qarışdurup ḥayvānıñ kulağına (3) koyasın ve daḥı kañaron otı alup eski şarābla (4) saḥḥ idüp kulaḡa aḳıtarlar ve kulaḡlarda vāki‘ olan (5) yaranıñ ‘**ilācı budur ki**: Mürr-i hicāzī ve günlük her birisinden (6) ellişer dirhem ve naṭrūn ve za‘ferān her birisinden (7) otuz altışar dirhem ve kasnīdan yigirmi dört dirhem (8) ve mecmū‘ eczāları saḥḥ idüp keskin sirke ile (9) yoḡurup yaralı kulaḡıñ içine tamladurular ve daḥı (10) kulaḡlarda olan qarḡaya bu ‘ilāc nāfi‘ dir. Eger qarḡa (11) zāhir olur ise māş otını alup bālla qarışdurup (12) qarḡanıñ içine koyasun. Eger zāhirde görünmeyüp (13) belli degil ise purasanuñ şuyı ve sirke ve bāl bu üç (14) eczāyı qarışdurup kulaḡlarına tamladurular. (15) **Diger ‘ilāc** süsen yaḡ ile sirke qarışdurup [36/b] (1) kulaḡlarına tamladurular kulaḡlarıñ emrāzından bir nev‘i (2) aña *helilce* dirler. Çibāncık gibi bir şişdir. ‘**ilācı budur ki** : (3) Arpa unından bir miḡdār alunup keskin sirke ile bişürüp (4) bulamac gibi olunca şoñra maraızıñ üzerine yāḳı idesün. (5) Her gün iki kerre bir şabāḥ ve bir aḥşām ol maraḡ yumuşar. Ba‘dehū (6) neşter ile deşeler. İçinde olan irinleri şıḳup pāk eyledükden (7) şoñra saḥḥ olınmış tuzı üzerine ekeler irtesi gün ılıcaḡ (8) şu ile yıḳayup ve māş otından bir miḡdār alup bālla qarasin (9) ve ol yaranıñ üzerine koyalar ve parmak doḡundurmayup (10) yarayı tüy ile ayıtlayalar. Eger parmak tōkunur ise ihtimāldür (11) *sırāca* maraızına döner.

Taraş ma‘nāsı saḡırluḡdur. ‘**ilācı (12) budur ki** : hırbık esved ve dühni‘l-baṭm ve kunduz ḥayāsı (13) eczā beraber alunup sirke ile zeyt yaḡ ḥavān içine (14) koyup saḥḥ olındukdan şoñra ḥayvānıñ kulaḡlarına (15) tamladurular. Bu zıkr olınan ‘ilāc urmadan ḥāşıl olur. [37/a] (1) Şaḡırlıḡ içündür eger bu maraḡ zāti ise aña ‘ilāc yoḡdur (2) ve zāti şaḡırlıḡıñ a‘lāmeti budur ki ḥayvānıñ ardından (3) lākin üstüne ḳaḳasını eger işidüp döner baḳar ise (4) yāḡūd kulaḡlarını ḳışarsa anıñ şaḡırlıḡı yoḡdur ve eger kim (5) iltifāt itmeyüp baḳmaz ise yāḡūd kulaḡlarını ḳışmaz ise ol (6) ḥayvān şaḡırdur. Şaḡırlıḡı kulaḡlarını kirinden (7) ise ‘ilācı budur ki ḡālīş tere yaḡını alup anıñla ḳu (8) laḡlarını tōldurasun ol kire linet virür. Şoñra kendü (9) kendünden ḳıḳtı ise febihā ve illā ḡılāl ile alınur (10) ve pāk oldukdan şoñra süsen yaḡı ile kulaḡların yaḡlayasun. (11) Bu ‘ilāc cümle şaḡırlıḡ envā‘ına nāfi‘dür. *Vuḳu‘ul-ḡışāt* (12) *fī‘l-‘üzün*: Ḥayvānıñ kulaḡlarına ufak taşlar (13) yāḡūd ḳum düşer. ‘**ilācı budur ki**: Bir bez parçasını (14) büküp şamiḡ‘il-baṭm didikleri şamiḡle bulaşdurup (15) kulaḡı içine şoḡasun. Kulaḡındaki olan taş [37/b] (1) yapışur ol vaḳitte bezi ḳıḳarasun. *Rīḡ-ı şāyişitiyye* : (2) Bu bir maraḡdur ki ḥayvānıñ başına urur. **A‘lāmeti budur ki** : (3) Ḥayvān eşüp giderken kendü kendüne

durur ve ısıcağ (4) lık hâlatında aşla hareket idüp eşmez. ‘**İlâcı budur ki** (5) mevr behuş alup döğüp şuyını alup otuz altı (6) dirhem miqdârı ve ağaç kıvını şuyından ve kabuğundan (7) her birisinden otuz ellışer dirhem ve anar şuyından (8) yigirmi dört dirhem bu cümle şuları kıışdurup (9) burnına yâkı uralar. *El-kuvve* : Bu bir marâzdur ki hayvânîñ (10) ağızını egri ider ve ‘ilâcı budur ki aşâğıki (11) dudağıñ demlerinden iki tamardan kıân alınmak gerekdür (12) ve yer kıarañulı yere bağlayup hindebâ otu ile aşma yaprağı (13) yem yirine yediresün ve nilüfer yağıyla burnına (14) ıskât eyleyeler. *Eşşakda’ şakda’* dağı ma’ nâsı (15) budur ki: Dil altı olur. ‘Alâmeti budur ki : Dil [38/a] (1) altındaki olan damâr şışer. ‘**İlâcı budur ki**: Zengâr ve zâc (2) ve kıafri’l-hüdi eczâ beraber alup sağı olındıktan soñra mezbür (3) damara süresin eger el-kuvve didikleri marâz şovukdan nâşı (4) oldu ise hayvânîñ iki dudağlarını ve yanaklarını taşıayalar (5) ve ba’ dehü hâdekuğ otınıñ şuyından bir miqdâr alup üzerine (6) on iki dirhem zeytün yağı ilkâ idüp ve sağı olunmuş (7) çörek otından bir miqdâr anı dağı kıatup her gün hayvânîñ (8) burnına ıskât eyleyeler yâhüd tırna odundan ve kıartâl (9) odundan beraber alup burnına tamladuralar. Yâhüd siyâh (10) kendis alup keçi oduyla kıarışdurup hayvânîñ burnına (11) tamladuralar ve iki yanakları ısınmış şây yağıyla yağlaya (12) ve kıara yerde yağlayup ve anda yemi yediresün. ‘İlâc verem’i- (13) *l-lisse*, *lisse* didikleri dişleriniñ eti şış olmasıdır. (14) ‘**İlâcı budur ki** : Ayvayı alup döğüp bâlla kıarışdurup (15) ol şış etlere süresin yâhüd pişmedük nâr alub [38/b] (1) kabuğıyla döğüb şuyını alub kıoruk şuyla beraber kıarışdurup (2) şış olan yere anuñla sürerler. **Diger ‘ilâcı budur ki** : (3) Çam ağacınıñ boğumlarından ve penç tohumundan ve batra (4) ve salyün ve ca’ da ve verağı’l-vâlib birer miqdâr cümlesini (5) şuyla bişürüp ol lişseniñ yerine diş etleridir. Ol (6) maıbh eczâlar ile yâkı urup kıoyalar. *Er-ri’âf* : (7) Burnı çok kıanamağıdur. Haşâ yaprağından şabr-ı sağıtarı (8) ve kıamış kökinden birer miqdâr sirke ile ısladup (9) başına yâkı uralar. Şovuk şuyıñ içine naırun (10) ezesin burnına tamlaturalar nâfi’ adir. Eger burnı (11) kıanamağıdan mâ’ adâ öksürük hâşıl olur ise (12) ol marâz kıtân marâzından bir nev’ idir. ‘İlâcı budur ki : (13) Eski kıurumuş balığıñ başını alup buluğa ermiş (14) oğlanıñ sidigiyle ve on batmân şu kıatup iki buçuğ (15) batmân miqdârı şu kıalınca kıaynadalar. Ba’ dehü ol şuyı şovudup [39/a] (1) ol marâza mübtelâ olan hayvânîñ burnına ağıtalar ve bir gün (2) bir gece yem kıirmeyeler. Ve eger mezbür kıân baştan bir yaradan (3) nâşı ise nişâdır sa’ ter ve za’ ferân ve süsen köki (4) eczâ beraber döğüp sağı olındıktan soñra ince elekden (5) eleyüp hayvânîñ burnına üfleyesün yâhüd örümcek (6) ağından bir miqdâr alup döğüp ve eleyüp ba’ dehu hayvânîñ (7) burnına üfleyeler ve yemeden bir gün men’ ideler. Yarkân: (8) Yarkân

marazı şarılığ marazıdır. ‘İlâcı budur ki hâyvânîñ (9) gözleri ve dili dudaqları ve zekeri dübiri şarı (10) olur. **‘İlâcı budur ki** : Divârlarda ocaqlar (11) döndüren yapışan dudı yarım batmân miqdârı alup (12) ve bir batmân şu üzerine koyasın ve gece ile yıldız (13) altında ayâzda bir gece yaturalar ve ertesi gün bir batmân (14) keskin şarâb katıp ve ol marazlı olan hâyvânîñ boğazına (15) aqutduralar. Yedi gün ‘ale’t-tevālî bu minvâl üzre olan [39/b] (1) ve bu yedi günün içinde hindibâ otlugıyla ve yeşil gezire (2) otlugından ğayrı yem virmeyeler ve eger bu otluklar yok (3) ise tohumlarını alup yem içine katup yedireler es-selâm.

DİZİN

A

āʿ atam Ar. Hayvanların kollarında oluşan beyazlığa verilen addır.

a. 2a/12

[=1]

ablak Enli, geniş, açık, belirli.

a. 2a/11

[=1]

abraş Ar. Alaca, benekli.

a. 2b/10

[=1]

aç Yemek yemesi gereken, **tok** karşıtı.

a.iken 27b/06

[=1]

aç- Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.-ar 4b/05

a.-up 30a/07

[=2]

açıl- Açma işine konu olmak.

a.-dıkda 4b/06

a.-ur 17a/13, 17a/14

yara açıl- 17a/13

[=4]

ad İsim, nam.

a.+ıdır 2a/01

a.+ına 3a/07, 32b/06

a. viril- 31b/14

[=4]

adam İnsan, kişi, kimse, şahıs.

a. 11b/06, 20a/04, 24a/06, 24a/07, 24b/15, 24b/15

a.+ı 5b/06

[=7]

adamcıl İnsandan kaçmayan, evcil (hayvan için).

a. 17b/01, 19a/01

[=2]

ādem Ar. İnsan, adam.

a.+de (beni adem) 17a/12

a.+den 28b/14

a. gibi 3a/06)

a. oğlu 10b/05

[=4]

adet Ar. Tane.

a. 32b/12

a. (otuz adet) 27a/14

a.+imiz 28b/10

[=3]

adım Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri.

a.+ınıñ 11a/12

a.+ları 11a/15

[=2]

adına Bir şeyin veya bir kimsenin namına, hesabına, yerine.

a. 28b/07

[=1]

Afriqayya Ülke ismi.

a.+ınıñ 17b/10

[=1]

ağ İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü.

a.+ından (örümcek ağı) 39a/06

[=1]

ağaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelererek dallara ayrılan, kereste ve odun olmaya elverişli, uzun ömürlü bitki.

a.+ınıñ (çam ağacı) 38b/03

a. kavı 37b/06

[=2]

ağır Yerinden kaldırılması, taşınması güç olan; hafif olmayan.

a. 3a/14, 3a/14, 5a/05

[=3]

ağız Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve s indirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

a.+ı (agzı) 3b/02, 4b/06, 17b/02, 28b/04

a.+ı ile (agızı) 7a/02

a.+ına 6b/04

a.+ına (agzına) 5b/01, 6a/07, 6b/03

a.+ından (agzından) 30b/05

a.+ını (agzını) 4b/05, 7a/06, 26a/02, 30a/07, 37b/10

[=15]

ağrı Vücudun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen, sürekli acı ve ızdırap, sızı.

a.+sı 33a/04

a.+sı (baş ağrısı) 34a/11
a.+sından 33b/02
 [=3]
ağrı- (Vücutun herhangi bir yeri) Ağrılı olmak.
a.-ması 15a/07
 [=1]
ağzaf Büyük kulaklı olmak.
a.+dır 12a/05
a.+ıñ 12a/05
 [=2]
ağday Ar. Kambur olma durumu.
a. 16b/04
a.+dır 16b/04
 [=2]
ağır Ar. Büyükbaş hayvanları barındırmaya yarayan üstü kapalı yer, hayvan damı, tavla.
a. 17a/14
 [=1]
ağif Far. Bir gözün mavi bir gözün siyah olması.
a. 12b/15
a.+ıñ 12b/15
 [=2]
ağşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.
a. 36b/05
 [=1]
ağul Ar. Gözleri şaşkı olmak.
a.+dur 12b/13
a.+ıñ 12b/13
 [=2]
ağ- (Sıvılar veya ufak taneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.
a.-an 29a/12, 29a/13, 29b/09
a.-ar 8a/03, 15a/07, 17a/08, 17a/13, 23a/05, 29a/01, 29b/04, 30a/10, 31a/08, 33a/05
a.-arsa 20a/02
a.-maga 32a/01, 35b/10
a.-maz 29b/04
 [=17]
ağıt- Sulu veya ufak taneli maddelerin bulunduğu yerden başka bir yere doğru gitmesini, akmasını sağlamak.
a.-alar 29a/06, 36a/04, 39a/01

[=3]
ağıtdur- Akmasını sağlamak, dökmek.
a.-alar 29b/12, 35a/02, 39a/15
 [=3]
‘ağsine Ar. Ters, zıt, karşıt, olumsuz, menfi.
a. 2b/01
 [=1]
al- 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.
a.-(!) 11b/08
a.-a 11b/03
a.-amaz 17a/03
a.-alar 27a/07, 27b/03, 32a/05, 33b/08
a.-asın 11b/11, 33a/08
a.-dıkdan 35b/06
a.-ıp 36a/02
a.-ı koy- 25b/12, 33a/01, 33a/02
a.-mak 11b/03, 11b/06, 29a/13, 34a/10, 35a/09
a.-up 5b/07, 8a/07, 20a/08, 24a/05, 25b/11, 25b/15, 26b/05, 27a/06, 28a/09, 28a/11, 29a/07, 29b/04, 30a/04, 31b/08, 31b/09, 32a/09, 32a/14, 32a/15, 32b/04, 32b/11, 33a/06, 33b/09, 33b/14, 34a/02, 34a/12, 35a/13, 35b/07, 35b/15, 36a/03, 36a/11, 36b/08, 37a/07, 37b/05, 37b/05, 38a/02, 38a/05, 38a/09, 38a/10, 38a/14, 38a/15, 38b/01, 38b/13, 39a/06, 39a/11, 39b/03
a.-ur 11a/13
a.-urlar 27b/04
a.-ursañ 11b/08
 [=67]
 2. Damardan bir miktar kan çekmek veya akıtmak.
kan al- 29a/13, 32a/05, 34a/10, 35b/06
 [=1]
a‘lā Ar. İyi, güzel, hoş olmak.
a. ol- 34b/11
 [=1]
‘alāmet Ar. İşaret, belirti, nişan, emare.
a.+dır 18a/11
a.+i 23a/11, 27a/05, 28b/15, 29b/03, 30b/12, 31a/08, 31b/04, 31b/07,

33a/04, 33b/01, 34b/01, 34b/15,
35b/01, 37a/02, 37b/01, 37b/02
a.+idir 29b/01
a.+lerin 18a/09
[=19]
alçak Yerden mesafesi az, yere yakın.
a. 13a/15, 13b/01, 14a/13, 25b/05
a. it- 12a/02, 12a/04
[=6]
‘ale’l-huşûş Ar. Özellikle, bilhassa,
hususuyla.
a. 13a/01, 18b/14
[=2]
‘ale’t-tevālī Ar. Art arda, peş peşe,
devamlı şekilde.
a. 34b/12, 39a/15
[=2]
‘ale’d-devām Ar. Devamlı olarak.
a. 35a/14
[=1]
‘ālem Ar. Yerde ve gökte yaratılmış
olan şeylerin bütünü, kainat.
a. (allahü ā’lem bi’s-savab) 28a/13
a. (vallahü ā’lem) 3a/08
a.+i (cem-i ā’lem) 1b/03
a.+i esrar u dekaik 1b/02
a.+in kelam-ı rabbi’l- ā’lemin 1b/07
[=5]
alın Yüzün, kaşların üstünden saçlara
kadar olan ve şakaklar arasında
kalan kısmı.
a.+ında 2a/07
a.+ında (alnında) 2a/01, 12b/01,
12b/11, 20a/14
a.+ınıñ (alnınıñ) 18b/07
a.+tamarı 32a/04
[=7]
alın- Alma işi yapılmak.
a.-a 35b/05
a.-an 35b/05
a.-dıkdan 32a/06
a.-mak 37b/11
a.-maya 32a/06
a.-up 36b/03, 36b/13
a.-ur 37a/09
a.kan alın- 32a/06, 32a/06, 35b/05,
35b/05, 37b/11
[=13]
alış- Uyar duruma gelmek, intibak
etmek.

a.-ıncaya 6b/04
[=1]
alışdır- Alışmasına yol açmak.
a.-alar 6b/06
a.-dukdan 6b/04
[=2]
‘Alkām Özel isim.
a.+dan (Ebu ‘Alkām) 10a/03
[=1]
Allāh Ar. İslam dinine göre bütün kemal
sıfatlarının kendisinde
bulunduğu, mutlak, hakiki, eksiksiz,
ezeli, ebedi, her şeyin yegane
sahibi, maliki ve yaratıcısı olup eşi
benzeri ve zıddı tasavvur
edilemeyen, diğer varlıkların zaruri
kaynağı ve gerçek sebebi olan varlık.
a.+ü ā’lem bi’s-savab 22b/08
a.+ü (allahü ā’lem) 28a/13
a.+ü ā’lem bi’s-savab 27b/15
a.+ü teala 25b/02
[=4]
alt Bir şeyin yere bakan yüzü.
a.+ı 7b/08, 37b/01
a.+ına 5b/07
a.+ında 14a/04, 18b/10, 39a/13
a.+ındaki 38a/01
a.+ını 7b/07
[=8]
altı Beşten sonra, yediden önce gelen
sayının adı.
a. (doksan altı dirhem) 33b/07
a. (otuz altı dirhem) 30a/15, 37b/05
a. (toksan altı dirhem) 33b/06
a. arşun 11a/12
a. batman 27b/04
a.+dan 11a/13
a.+ya gir- 20b/15
[=8]
altıncı Altı sayısının sıra sıfatı, sırada
beşinciden sonra gelen.
a. bāb 11b/01
a. daire 18b/09
[=2]
altmış Elli dokuzdan sonra gelen sayının
adı.
a. dirhem 29b/14, 34a/02
[=2]
‘alve Ar. Atın kuyruğunun dibi.
a. 2b/15

- [=1]
 ‘**amam** Ar. Perçem.
 a.+**dur** 12b/02
 a.+**un** 12b/03
 [=2]
ammā Ar. Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar.
 a. 2a/15, 3b/03, 7a/07, 7b/06, 8a/01, 8a/04, 9a/05, 12b/05, 14a/05, 14b/05, 18a/13, 32a/12
 a. **badü** 1b/05
 [=13]
ana Anne.
 a.+**sınıñ** 26b/05
 [=1]
anar Far. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç. *Punica granatum*.
 a. **suyı** 37b/07
 [=1]
ancak Nihayet, en sonunda, neticede.
 a. 16b/03
 [=1]
ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe.
 a.+**sı** 2a/08, 11a/12
 a.+**sın** 12a/02
 a.+**sında** 2a/01
 [=4]
 ‘**Arab** Ar. Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse.
 a.+**i dili** 1b/10
 a.+**iñ** 18b/09
 a. **katı** 2a/14
 [=3]
ard Art, arka.
 a.+**ında** 35b/04
 a.+**ından** 37a/02
 [=2]
arı Zar kanatlılardan, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek. *Apis mellifica*.
 a. 29b/05
 a. **balı** 29b/11, 29b/14
 [=3]
arık Dert, hastalık.
- a. **ol-** 30a/11
 [=1]
 ‘**ārif** Ar. Çok anlayışlı ve sezgili.
 a. kimse 3a/12
 [=1]
arka Vücudun, hayvanlarda arka bacakların üstünde bulunan kısmı; geri, kıç.
 a.+**sında** 16b/08
 [=1]
arpa Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen tahıl cinsi.
 a. 24b/04, 27b/03
 a.+**dan** 32b/11
 a. **unı** 36b/03
 [=4]
arşun Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.
 a. (**altı arşun**) 11a/12
 a. (**üç arşun**) 11a/14
 a.+**dur** (**dört arşun**) 11a/15
 [=3]
artuk Bir şey harcadıktan sonra kalan veya artan bölüm.
 a. 18a/10
 [=1]
eş-şāriye Geçici, bulaşıcı, sarı hastalıklar.
 a.+**niñ** 29a/06
 [=1]
as- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştip sarkıtmak.
 a.-**up** 5b/04
 [=1]
asan Far. Kolay
 a. **ol-** 25b/02
 [=1]
 ‘**aser** Hayvanıñ solak olma durumu.
 a. 14a/10
 a.+**i'l-licam** 4b/01, 4a/03
 a.+**uñ** 14a/10
 [=4]
 ‘**aşfūr** Ar. Bahçelerde yetiştirilen, sarı çiçekli, yemeklerde kullanılan bir bitki.
 a. 2a/02
 [=1]

aşıl Ar. Asıl, esas, kök.

a. 4a/06, 11b/01, 30a/12

[=3]

aşır Ar. Vakit; devir; çağ, yüzyıl.

a. 4a/09

[=1]

aşıl Ar. Asil, soyu sopu belli olan, soylu.

a. ol- 6a/02

[=1]

aşla Ar. Hiçbir zaman, hiçbir biçimde, sakın, zinhar.

a. 6a/01, 17a/02, 26a/07, 37b/04

[=4]

aşlan Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü.

a. 22a/14

[=1]

aşma Belirli bir tür üzüm veren bitki. Vitis.

a. yaprağı 37b/12

[=1]

aşrāh Ar. Atın vücudunun herhangi bir bölgesinde oluşan taş.

a.+dır 15b/04

[=1]

‘aşşāre Özsu

a.+si 36a/01

[=1]

aştār Ar. 6 dirhem, 24 gram olan ölçü birimi.

a. (ikişer aştār) 27a/10, 27a/15

a. (üç aştār) 33a/07, 33a/07

[=4]

a‘şā Ar. Atlarda gece yaşanan görme zorluğu.

a. 12b/12

a.+nıñ 12b/12

[=2]

aşağı Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

a.+da iken 25b/05

a.+ki 37b/10

a.+sında 20a/11

a.+ya 35b/03

[=4]

aşkar Ar. Doru at.

a. 2b/11

[=1]

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.

a. 3b/10, 6a/03, 8b/01, 8b/04, 9a/01, 9b/01, 10a/12, 10b/01, 11a/02, 11a/02, 11a/09, 11a/13, 11a/14, 11b/03, 11b/06, 11b/08, 11b/11, 17a/09, 17b/11, 24b/09

a.+a 8a/02, 23a/07

a.+a çek- 23a/05

a. çek- 23b/02

a.+da 3b/13, 22b/14

a.+dan 27b/09

a.+dır 4a/09, 4b/02, 8a/05

a.+ı 2b/06, 3b/08, 10a/03, 10a/04, 10a/12, 10b/06, 11a/04, 11a/06, 11b/11, 14a/02, 23a/03, 23a/06, 23a/09, 33b/11

a.+ı üzerine çek- 24a/10

a.+ın 2b/07, 2b/12

a.+ıñ 2a/09, 2a/15, 2b/09, 3a/05, 3a/07, 3b/05, 4b/07, 5a/03, 5a/06, 5b/04, 6a/07, 8b/01, 11a/10, 11a/11, 12a/04, 12b/14, 13a/05, 13a/11, 13b/04, 14a/03, 14a/15, 14b/09, 14b/12, 15a/04, 16a/01, 16a/09, 16b/02, 16b/08, 17a/12, 17a/15, 18a/14, 20a/15, 28a/11, 33b/11, 34a/07

a.+ıñ başı 28a/01

a.+lar 5b/05

a.+lar ile 11a/01

a.+lara 27b/13

a.+larda 2b/11, 4a/01, 6a/02, 14b/02, 16b/04, 18b/13, 21b/02, 22b/10, 22b/12

a.+lardan 5a/01

a.+lardan (ayıblı at) 11b/12

a.+lardan (mergub at) 3b/14

a.+larınıñ 3a/09

a.+larıñ 4b/08, 6a/04, 9b/07, 10a/02, 11a/15, 11b/01, 11b/15, 12a/01, 12a/05, 16b/07, 18a/07, 18a/08

a.+larıñ 10b/8

a. musabakası 10a/08

[=114]
at- Bir cismi bir yere doğru fırlatmak.
a.-ar 14a/11, 15a/09
a.-makdur 10b/07
 [=3]
ateş Far. Od, hararet, kızgınlık.
a. (nerm ateş) 34a/05
a. ile 32b/12
 [=2]
atılka Ar. Azat edilmiş.
a. 3a/07
 [=1]
atlı Atı olan.
a.+nıñ 2b/14, 8a/06
 [=2]
atlu Bk. atlı.
a. 3a/09, 10a/11
a.+lar 4b/08, 10a/05, 10a/10
a.+nıñ 6a/05
a.+sı 5b/04, 6a/04, 6b/07
a.+sından 3b/04, 6a/03, 6a/03
a.+ya 10a/06
 [=13]
av Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi.
a. 3b/07
a. kogul- 3b/07
 [=2]
‘avdet Ar. Geri gelme, dönme, dönüş.
a. ol- 31a/04
 [=1]
ay Başlangıç kabul edilen herhangi bir tarihten itibaren yaklaşık olarak 30 günlük zaman parçası.
a.+a 3a/14
 2.Ay hâli, âdet.
a. başı gör- 26b/01
 [=2]
ayak Vücudun, bacadan ayak bileği ile ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı.
a. 8b/02
a.+da 15a/10
a.+ı 2a/10
a.+ı (ayagı) 2b/02, 2b/06, 2b/07, 7b/08, 8b/01, 8b/02, 11b/10, 14b/04, 22a/15

a.+ında (ayagında) 2a/13, 2b/01, 15a/11, 22b/01
a.+ının (ayagının) 7b/07
a.+ıñ (ayagıñ) 8b/04
a.+ıyla (ayagıyla) 5b/07, 6a/05, 7a/02, 8b/01, 23a/09
a.+ları 15a/05, 15a/06, 20a/01, 22b/06, 30a/11, 34b/01
a.+ları gibi 22a/14
a.+ların 5a/06
a.+larına 30b/02
a.+larında 2a/09, 14b/10, 22a/14
a.+larını 5b/02, 6b/02
a.+larınıñ 15a/09, 17b/07, 31b/02, 31b/13
a.+larınıñ tabanı 17b/02
a.+larıyla 6b/09
a. üzre kalk- 34b/05
 [=44]
‘ayāl Ar. Karı, eş, zevce.
a.+ına 19a/01
a.+ı 21b/06
 [=2]
ayaz Kuru soğuk.
a.+da 39a/13
 [=1]
‘ayb Ar. Utanılacak şey, kusur, ayıp, leke.
a. 3a/01, 12a/02, 14b/03
 [=3]
aydınlık Işık alan.
a.+ında (aydınlığında) 13a/06
 [=1]
āyet Ar. Kur’an surelerini oluşturan kısımlardan her biri.
a. 25a/06
 [=1]
āyet-i kerime Ar. Bk. āyet.
a. 25a/06, 25b/01, 27b/12
 [=3]
aygır Damızlık erkek at.
a. 24b/09, 24b/12, 32a/13
a.+a 27b/14
a.+dan 27b/15
a.+ı 26b/08
a.+lara 26b/01
 [=7]
‘ayıb Ar. Bk. ‘ayb.
a. 12a/04, 15b/07, 16b/02
a.+a 11b/13

a.+dan 11b/12, 11b/13
a.+dır 14a/09, 14a/14, 14b/02, 15b/03, 15b/08, 16a/02, 16a/07
a.+ları 11b/02
a.+larıdır 17b/03
a.+ların 11b/15, 12a/01
a.+larından 4b/07, 12a/05, 12a/07, 12b/01, 12b/02, 12b/04, 12b/07, 12b/10, 12b/12, 12b/13, 12b/15, 13a/02, 13a/03, 13a/07, 13a/08, 13a/10, 13a/12, 13a/13, 13a/14, 13b/01, 13b/02, 13b/03, 13b/06, 14a/06, 14a/08, 14a/14, 14b/01, 14b/03, 14b/06, 14b/11, 14b/13, 14b/14, 14b/15, 15a/02, 15a/04, 15a/08, 15b/01, 15b/04, 15b/05, 16a/03, 16a/08, 16b/03, 16b/07, 16b/09, 17a/02, 17a/03, 17a/07, 17a/08, 17a/10, 17b/01
a.+larındandır 14a/03, 14b/08, 14a/10, 14a/12, 16a/01
a. ol- 26b/06
 [=73]
^ç**ayıblı** Ar. Kusurlu.
a.+at 11b/12
 [=1]
ayıtla- Ayıklamak, seçmek, temizlemek.
a.-yalar 36b/10
 [=1]
^ç**ayn** Ar. Aslı, kendisi.
a.+ıyla 28a/02
 [=1]
aynıl- Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.
a.-mak 5a/01
a.-maz 6a/03
 [=2]
ayutla- Bk. ayıtla-
a.-yup 7b/01
 [=1]
ayva Gülgillerden, çiçekleri iri, beyaz veya pembe, yapraklarının altı tüylü, orta yükseklikte bir ağaç. Cydonia vulgaris.
a.+yı 38a/14
 [=1]
az Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. 7a/05, 12b/14, 19b/05, 23a/01, 24b/08, 33b/04
 [=6]
^{a'}**zā** Ar. Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.
a. 18a/10
a.+larınıñ 2b/12
a.+sında 18a/10
 [=3]
azhā Ar. Gümüşî, gri.
a. 1b/06
 [=1]
^ç**azım** Ar. Büyük, yüce.
a. 20a/15, 20b/05
a.+ü's-şan 20b/01
 [=2]
^ç**azl** Ar. Atın kuyruğunun eğri olma durumu. Daima bir yöne doğru meyletme hâli.
a. 14a/14
a.+ıñ 14a/14
 [=2]

B

bāb Ar. Bir kitabın ana bölümlerinden her biri.
b. (altıncı bāb) 11b/01
b. (beşinci bāb) 10a/02
b. (sekizinci bāb) 22b/09
b. (üçüncü bāb) 2b/12
b. (yedinci bāb) 18a/07
 [=5]
baba Çocuğu olan erkek.
b.+da 24b/11
 [=1]
ba^çdehū Ar. Bundan sonra, ondan sonra.
b. 6b/06, 11a/07, 11a/08, 23a/07, 24a/09, 25a/01, 26b/04, 27b/05, 29a/08, 30a/03, 30a/06, 30b/15, 32a/10, 33a/02, 33a/06, 33b/08, 33b/11, 33b/11, 34a/03, 34a/08, 35b/02, 35b/05, 36b/05, 38a/05, 38b/15, 39a/06
 [=26]
bādem Far. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan, 5-12 metre boyunda ağaç. Amygdalus communis.

b. ratım 29a/01
b. yağı 33a/07
 [=2]
bādincān Patlıcangiller familyasından, kalın saplı uzunca yapraklı, mor ve beyaz çiçekli, bir yıllık otsu bitki
 Solanum melongana.
 b. 32a/14
 [=1]
bağ Deste, demet, tutam.
 b. 33b/06
b. ile 17b/15
 [=2]
bağırsak Sindirim borusunun, midenin bitiş yerinden anüse kadar olan ve dışkıların vücuttan dışarı atılmasına yarayan uzun dar ve kıvrımlı kısmı.
 b.+ı 16a/02
 [=1]
bağışla- Bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak vermek, ihsan etmek.
 b.-rlarsa 18b/04
 [=1]
bağla- İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye tutturmak, birleştirmek, raptetmek.
 b.-dugiñ 26a/03
 b.-madan 11a/07
 b.-mak 2b/07, 18a/12
 b.-ması 14a/02, 19b/07
 b.-maya 26a/03
 b.-ñ 2b/06
 b.-r 3b/04
 b.-ya 8a/07, 34b/08
 b.-yalar 31a/03, 31b/12
 b.-yup 5b/01, 26a/02, 34b/07, 35a/15, 37b/12
 [=18]
idman bağla- 3b/04
 [=1]
bağlan- Bağlama işine konu olmak.
 b.-dığı 18a/12
 b.-ursa 17b/15
 [=2]
bahār Far. İlkbahar.
 b.+da 16b/03
 [=1]

bağ- Gözleri bir şey üzerine çevirmek.
 b.-an 4a/09
 b.-ar 13a/08, 14a/07
 b.-ar ise 37a/03
 b.-arak 22b/15
 b.-arlar 27a/02
 b.-maz 13a/08
 b.-maz ise 37a/05
 b.-up 10a/14
 [=9]
bakır Dövme, haddeleme ve döküm yoluyla kolayca işlenip levha, tel ve çeşitli şekiller verilebilen, kalay, çinko vb. madenlerle karıştırılıp tunç, pirinç haline getirilerek kap kaçak yapımında ve elektriği çok iyi ilettiğinden elektrik sanayisinde kullanılan, tabiatta serbest ve birleşikler halinde bulunan, kırmızıya çalar renkte, yoğunluğu 8,93, erime derecesi 1083°, atom ağırlığı 63,54, atom numarası 29, sembolü Cu olan metal element.
 b.+ıñ döndermesi 27a/14
 [=1]
bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.
 b. 29b/05, 29b/11, 36a/13
 b.+ı ile (urum balı ile) 35b/12
 b.+ından (arı balı) 29b/11, 29b/14
 b.+ından (bilader balı) 27a/12
 b. ile 6b/01, 30b/05, 33b/14, 34a/04
 b.+la 36a/11, 36b/08, 38a/14
 b. mumı 34a/05
 [=15]
balçık Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.
 b. 7a/08
 [=1]
baldır Bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik.
 b. 2a/10
 b.+ları 2a/11
 [=2]
balık Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama

- şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı.
b. 28b/06
b.+ıñ (balığıñ) 28b/07, 38b/13
 [=3]
bār Bağır, göğüs.
b. 34a/15
 [=1]
baraş Far. Cüzzamlı.
b. 22a/09
 [=1]
barbunya Taneleri yuvarlak, oval veya yassı, kırmızı benekli, bir tür fasulye.
b. 25a/02
 [=1]
bargire Far. Dişi beygir.
b. 32a/13
 [=1]
baraş Far. Tedavi edilmesi mümkün olmayan ve vücutta beyaz lekeler meydana getiren hastalık.
b. 16a/08, 22a/08
b.+dır 16a/08
 [=3]
barşa Far. Bk. baraş
b.+dan 24b/11, 24b/11
 [=2]
bas- Ayağı üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yahut herhangi bir yere koymak.
b.-ar 15a/03
 [=1]
Başra Yer ismi.
b. urbanı 3a/12
 [=1]
baş İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa.
b. 4b/02, 5a/03, 28b/13, 33a/04, 34a/13
b. (üç baş) 30a/05
b.+a 32a/01
b. agrısı 34a/11
b.+da 30b/07
b.+dır 34b/06
b.+ı 3b/06, 3b/10, 4a/03, 4a/07, 8a/02, 25b/05, 29b/07, 33b/02, 34a/12, 34b/02, 35b/03
b.+ı (omuz başı) 16a/05
b.+ı gör- (ay başı gör-) 26b/01
b.+ına 5a/03, 32a/01, 35a/02, 38b/09
b.+ına ur- 37b/02
b.+ında 30b/12, 34b/06
b.+ında (at başı) 28a/01
b.+ında (budı başı) 19a/04
b.+ında (hayvanat başı) 28b/03
b.+ında (insan başı) 28a/02
b.+ında (omuz başı) 14a/01, 17a/01, 18b/03
b.+ındaki 33b/01
b.+ından 5b/04, 31a/08
b.+ını 3b/01, 4b/03, 24a/07, 24b/15, 31b/10, 32b/02, 33b/02, 35a/04, 35a/07, 38b/13
b.+ları (diz başı) 14a/07
b.+larında (omuz başı) 21b/15
b.+taki 29b/13
b.+tan 39a/02
b. tepesi 34a/08
 [=55]
başla- Olur, yürür ve işler duruma gelmek, hareket haline geçmek.
b.-r 32a/01, 35b/10
b.-yup 35b/02
 [=3]
başlık Gem, yular.
b. kılâdası 18b/10
 [=1]
bâtıl Ar. Boş, beyhude, yalan; çürük.
b.+dur 10b/05
 [=1]
batım Far. Gülgiller familyasından, 4-8 metre yükseklikte, pembe ya da beyaz çiçekli, meyveleri taze iken çağla olarak, kuru iken kuruyemiş olarak yenen, tohumlarından yağ elde edilen, dikensiz ağaçlar.
b. yağı 29a/02
 [=1]
batmān 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.
b. (altı batmān) 27b/04
b. (beş batmān) 29a/03

- b. (bir batmān)** 29b/11, 29b/14, 30a/05, 30a/12, 33b/04, 35a/09, 39a/12, 39a/13
- b. (bir buçuk batmān)** 30b/01, 35a/09
- b. (birer batmān)** 30a/03
- b. (dört batmān)** 27a/06
- b. (iki buçuk batmān)** 38b/15
- b. (on batmān)** 38b/14
- b. (tokuz batmān)** 32b/10
- b. (yarım batmān)** 32b/03, 35a/10, 39a/11
- b. (yigirmi sekiz batmān)** 27b/01
[=21]
- batrā** Ar. Kısır.
b. 38b/03
[=1]
- bayrak** Sancak.
b. 8a/07
b.+ı (bayragı) 8b/01
[=2]
- baytār-nāme** Veteriner hekim kitaplarına verilen ad.
b. 1b/09
[=1]
- ba'zı** Ar. Birtakım, kimi.
b. 5b/05, 6a/04, 14b/07, 15b/02, 16b/01, 18b/09, 22a/09, 25b/03, 25b/13, 28b/08, 31a/06, 33b/12
b.+lar 28a/11
b.+sında 15b/03, 24a/01
b.+sınıñ 14b/08, 15a/11
[=16]
- bazūlık** Güç, kuvvet.
b.+la 7a/04
[=1]
- be-şarṭen** Far. Şu şartla.
b. 2a/14
[=1]
- bed-huy** Far. Kötü huy, kötü ahlak.
b. 6a/02, 9b/07
[=2]
- bed-huylık** Far. Kötü huyluk.
b. 4a/02, 8b/02
[=2]
- bed-huyluk** Far. Bk. bed-huylık.
b. 3a/12, 7a/04
[=2]
- bedec** Far. Bir tür ilaç.
b. 32b/06
[=1]
- beḥūṣ** Bir tür şifalı bitki.
b. (mezr beḥūṣ) 37b/05
[=1]
- bek** Sağlam, dayanıklı.
b.+lik 4b/02
b. ol- 4a/07, 13b/04
[=3]
- bel** Hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası bölüm.
b.+i 16a/04
[=1]
- belam** Oburluk.
b.+ı 5a/05
[=1]
- beliğ** Ar. Düzgün söz söyleyen.
b. 21a/13
[=1]
- belki** Ar. Olabilir, muhtemel olarak.
b. 5a/04, 6a/05, 9b/01, 18a/13, 20b/14
[=5]
- belli** Bilinmedik bir yanı olmayan, malum.
b. değil 36a/13
b.+dır 29a/12
b. ol- 30b/13
[=3]
- ben** Tekil birinci şahıs zamiri.
b.+i adem 17a/12
b.+i ademe 34a/15
[=2]
- benefşe** Ar. Menekşe. Viola tricolor.
b. yağı 24b/02, 28a/03, 29b/06, 31a/02, 32a/15
[=5]
- benek** Herhangi bir şey üzerindeki ufak leke; nokta, puan.
b. 2b/10, 2b/10
[=2]
- beñ** Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli veya kabartı.
b.+ler 19a/06
[=1]
- beñize-** Başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan, başka bir şeyi andıran.
b.-r 28b/03, 28b/15, 30b/07, 34b/01
b.-r ise 19b/07, 19b/08
[=6]
- berāber** Birlikte.

- b. 9b/06, 10a/02, 10a/06, 27a/07, 28a/04, 29a/07, 31a/01, 32a/09, 36b/13, 38a/02, 38a/09, 38b/01, 39a/04
[=13]
berēş Atın vücudunda bulunan küçük, beyaz kıl.
b. 22a/10
[=1]
berü Vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan söz.
b. (-dan berü) 10a/08
[=1]
besle- Doyurmak, yedirip içirmek.
b.-me 20a/02, 20a/09
b.-mege 19a/03
b.-mesi 3a/13, 14a/02
b.-meye 17b/06
b.-r 11a/02
[=7]
beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.
b. 24a/08
b. batmān 29a/03
b. mişkāl kadar 30b/01
b. yaş 20b/15
[=4]
beşinci Beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen.
b. bāb 10a/02
b. dāire 18b/06
[=2]
bevl Ar. Sidik.
b.+inden 32b/03
[=1]
beyān Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.
b.+ına 10a/01
b.+ında 22b/09
b.+ındadır 18a/07, 22b/10
b. it- 9b/07, 10a/02, 11b/02, 11b/15, 12a/01, 17b/05, 18a/09
b. olm- 31a/06
b. olun- 8a/01
[=13]
beyāz Ar. Kar renginde olan rengin adı, ak.
b. 2a/01, 2a/05, 2a/07, 2a/08, 2a/10, 2a/12, 2b/03, 2b/06, 2b/07, 2b/10, 11b/09, 11b/10, 12b/05, 13a/04, 14b/04, 14b/05, 16b/01, 20a/15, 21a/08, 21b/02
b.+a 2a/09
b.+ında 20a/12
b.+ıñ 2a/01
b. ol- 2a/04
b. tuz 29a/03
[=25]
bez Deri altında olan şişkinlik.
b. 29a/09, 32b/10, 37a/13
b.+i 37b/01
b.+ıñ 32b/13
[=5]
bez- Bıkıp, usanmak, bezgin duruma gelmek.
b.-üp 3a/11
[=1]
bezdür- Bıktırmak, usandırmak.
b.-üp 3a/11
[=1]
bezl Ar. Bol bol verme, saçma.
b.+i himmet 1b/06
[=1]
bırağ- Bk. bırak-
b.-up 12a/04
[=1]
bırağ- Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak.
b.+a (bıraga) 8a/03, 23a/14
[=2]
bi's-şavāb Ar. Doğru olarak.
b. 28a/13
[=1]
bi-hād Far. Hudutsuz, hadsiz.
b. (hamd-i bi-had) 1b/02
[=1]
bil- Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak; o şeyi öğrenmiş bulunmak.
b.-gil 1b/05, 17b/07
b.-irler 27a/02
b.-miş 18a/04, 18a/05, 21a/05
b.-miş 21a/04
b.-ürler 27a/03
[=8]
bilāder balı Bir tür bal çeşidi.
b. 27a/12

- [=1]
bile Dahi, de.
 b. 34a/15
 b. (-de bile) 11b/01
- [=2]
bilek Bacakla ayağın birleştiği yer.
 b.+lerinde 14a/08
- [=1]
bin- (Binek hayvanları için) Sürmek.
 b.-dikde 6b/07
 b.-dügi 6b/08
 b.-ecegi 21b/01
 b.-eler 6b/06, 6b/08
 b.-en 20a/04
 b.-erler 5b/03
 b.-işinde 3a/14
 b.-mege 17b/10
 b.-mek 27b/13
 b.-meye 3b/05, 11a/08, 17b/05, 26a/07
 b.-meyesün 22a/04
 b.-mez idi 27b/09
 b.-miş 9a/05
- [=17]
bindir- Binmesini sağlamak.
 b.-e 11a/06
- [=1]
binil- Binme işi yapılmak
 b.-meye 6b/04
- [=1]
bir Bir sayısı kadar olan.
 b. 2a/05, 2a/05, 2a/12, 2a/13, 3a/12, 3a/13, 3b/01, 3b/01, 3b/13, 4a/08, 4b/06, 5b/01, 6a/04, 6b/01, 8a/03, 8a/05, 8a/07, 8b/05, 9a/01, 9a/05, 9b/03, 9b/04, 10a/09, 11a/06, 11a/10, 11b/06, 12b/10, 13a/01, 13a/01, 13a/09, 13a/13, 13a/13, 14a/04, 14a/15, 14b/04, 14b/11, 15a/01, 15a/10, 15b/03, 15b/05, 16b/05, 16b/08, 17a/04, 17a/13, 17b/14, 18a/03, 18a/10, 18b/11, 20a/11, 20b/05, 20b/11, 21a/10, 21a/10, 21a/13, 21b/10, 21b/14, 22a/15, 22b/04, 22b/04, 23a/08, 24a/06, 24a/07, 24b/15, 24b/15, 25a/02, 25a/02, 25b/05, 25b/14, 25b/15, 26b/05, 26b/09, 27a/04, 27a/11, 27a/13, 27b/02, 27b/07, 27b/10, 28b/06, 28b/06, 28b/15, 29a/08, 29a/09, 30a/04, 30a/09, 30b/07, 30b/12, 31a/03, 32a/09, 32a/09, 32a/14, 32b/10, 33a/03, 33a/04, 33a/06, 33a/06, 33b/06, 33b/10, 34a/02, 34a/03, 34a/06, 34a/08, 34b/07, 34b/14, 35a/04, 35a/12, 35b/09, 36b/01, 36b/02, 36b/05, 36b/05, 37a/13, 37b/02, 37b/09, 38b/12, 39a/01, 39a/02, 39a/02, 39a/07, 39a/13
 b. batman 29b/11, 29b/14, 30a/05, 30a/12, 33b/04, 35a/09, 39a/12, 39a/13
 b. birine 13a/15, 15a/05, 15a/06, 29b/15, 33a/09, 33b/10
 b. buçuk 24b/01
 b. buçuk batmān 30b/01, 35a/09
 b.+den 17a/14
 b. dirhem mikdarı 35b/07
 b.+i 4a/02, 4a/02, 4a/03, 4a/03, 4a/03, 4a/03, 4a/04, 4a/04, 4a/06, 4a/07, 4b/07, 10a/11, 10b/06, 10b/07, 10b/07, 11b/04, 11b/04, 11b/04, 12b/02, 13a/02, 13a/13, 13a/14, 13b/01, 13b/02, 13b/03, 24b/10, 29a/10, 29a/11, 31a/07, 31a/07, 31a/07, 31a/07
 b.+i birinden 30b/11
 b.+i birine 20a/01
 b.+inden 30a/03
 b.+inden (biri birinden) 30b/11
 b.+ine 9a/05, 34b/01
 b.+ine (birbirine) 15a/05, 15a/06, 29b/15, 33a/09, 33b/10
 b.+ine (biribirine) 20a/01
 b.+ini 11b/03, 15a/09
 b.+inin (on bir) 21a/02
 b. ise 18b/08
 b.+isi 12b/07, 13b/06, 14a/08, 14a/14, 14b/01, 14b/06, 14b/11, 14b/13, 16a/03, 16a/08, 16b/03, 17a/07, 17b/01, 21a/03
 b.+isinden (her biri) 27a/09, 27a/10, 27a/15, 29b/10, 30a/13, 30b/04, 32b/09, 36a/05, 36a/06, 37b/07
 b.+isini 29b/05
 b. kaç 6b/05, 11a/08, 31a/04, 34b/07, 35a/14
 b. karsa 30a/07

- b. miḳḍar** 28a/09, 30b/02, 31b/09, 33a/08, 33a/08, 34a/04, 35a/13, 36b/03, 36b/08, 38a/05, 38a/07, 39a/06
- b. miṣḳāl** 27a/13
- b. sâ'at** 29b/07, 33b/12
[=233]
- birer** Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tane anlamına gelen üleştirme şekli.
- b.** 10a/07
- b. batmān** 30a/03
- b. miḳḍar** 38b/04, 38b/08
- b. miṣḳāl** 27a/11, 32b/09
[=6]
- Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm** Ar. Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla.
- b.** 1b/01
[=1]
- bişür-** Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenilecek bir duruma getirmek.
- b.-eler** 30a/03
- b.-üp** 25b/08, 25b/11, 33b/07, 36b/03, 38b/05
[=6]
- biz** Çoğul birinci şahıs zamiri.
- b.+im** 28b/10
[=1]
- boğaz** Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.
- b.** 18b/01
- b.+ına** 28b/08, 39a/14
[=3]
- boğum** Saz vb. bitkilerin şişkince bölümü.
- b.+larından** 38b/03
[=1]
- bol-** 1. Bk. ol-
2. Kurtulmak
- halas bol-** 17a/15
[=1]
- borç** Vecibe.
- b.+dan** 22a/02
[=1]
- boş** İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı.
- b.** 17a/05
[=1]
- boşald-** Boş duruma getirmek.
- b.-alar** 29b/05
[=1]
- boyın** Bk. boyun.
- b.+ı (boyını)** 13b/04
- b.+ı (boyını)** 13b/05, 17b/12, 18b/11
[=4]
- boyun** Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.
- b.+ı (boyını)** 4a/09, 13b/01
- b.+ına (boyunına)** 35a/15
- b.+ını (boyununu)** 35a/02, 35a/04, 35a/07
- b.+ınıñ (boyunınıñ)** 20b/07
[=7]
- böl-** Bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, taksim etmek.
- b.-eler** 27b/06
[=1]
- bölük** Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım.
- b. (üç bölüm)** 27b/06
[=1]
- bu** En yakında olan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir.
- b.** 2a/05, 3a/04, 4a/06, 5b/04, 5b/05, 7a/07, 7b/08, 8a/01, 10b/01, 11a/05, 11b/11, 12a/04, 12b/14, 13a/05, 14a/07, 14a/14, 14b/02, 14b/03, 14b/05, 14b/07, 14b/10, 14b/11, 15a/05, 15a/10, 15a/11, 15b/02, 16a/06, 16b/04, 17a/11, 17b/03, 18b/09, 20a/10, 24b/01, 24b/03, 24b/05, 25a/06, 25b/01, 25b/10, 26a/06, 28a/12, 28b/02, 28b/03, 28b/06, 28b/10, 29a/04, 30b/10, 31a/06, 31b/01, 31b/06, 31b/12, 32a/05, 32a/11, 32a/13, 32b/01, 32b/04, 32b/06, 32b/15, 33a/01, 33b/12, 34a/08, 34a/09, 34a/13, 34a/15, 34b/06, 35a/03, 35a/08, 35a/11, 35a/11, 35b/01, 35b/08, 36a/10, 36a/13, 36b/15, 37a/01, 37a/11, 37b/02, 37b/08, 37b/09, 39b/01, 39b/02
- b. (iş bu)** 3b/12, 4a/01, 6a/02, 9b/07

- b.+dur** 4a/05, 16a/07, 24a/03, 32b/06, 34a/11
- b.+dur (şıfatı budur)** 5b/02, 7b/05, 8b/03, 26b/07
- b.+dur (şüreti budur)** 6a/06, 6b/09, 8a/03, 9b/06, 13b/05, 16b/06, 19b/08, 23a/10, 24a/10, 25a/04, 26a/04
- b.+dur ki** 2b/06, 3a/05, 4a/05, 4b/07, 5a/03, 6a/07, 7a/01, 8a/02, 8a/04, 9b/05, 10b/05, 14a/03, 14a/10, 14b/14, 16a/01, 16a/04, 17a/01, 17a/07, 23a/04, 23b/01, 23b/03, 24b/15, 25b/15, 27a/04, 27a/09, 28a/03, 28b/15, 29a/01, 29b/03, 29b/04, 29b/13, 30b/08, 30b/14, 31b/08, 33b/01, 33b/04, 34b/01, 34b/07, 34b/13, 34b/15, 35a/01, 35a/06, 35a/11, 35b/01, 35b/04, 35b/06, 35b/11, 36a/05, 36b/02, 36b/12, 37a/02, 37a/07, 37a/13, 37b/01, 37b/01, 37b/02, 37b/04, 37b/10, 38a/01, 38a/14, 38b/02, 38b/12, 39a/08, 39a/10
- b. ise** 5a/01
- b. minvāl üzere** 6b/05, 11a/08, 17a/14, 21b/13, 25b/13, 29b/08, 30a/01, 30b/03, 31a/04, 39a/15
- b.+ndan** 30a/02
- b.+nlar** 18b/12
- b.+nlaruñ** 4a/04
- b.+nun** 9a/04, 12b/01
- b.+nuñ** 8a/02, 8a/05, 9b/02, 15b/05, 17a/05, 27a/05, 29a/12, 29b/02, 30a/11, 30b/03, 31a/08, 31b/03, 31b/04, 32a/01, 33b/14
- b.+ña** 12a/03, 17a/12
[=201]
- buçuk** Yarım.
- b. (bir buçuk batmān)** 30b/01, 35a/09
- b. (iki buçuk batmān)** 38b/14
- b. çekirdek (bir buçuk çekirdek)** 24b/01
[=4]
- buğday** Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
- b.+dan** 32b/11
[=1]
- buğurla-** Pişirmek.
- b.-yasun** 35a/15
[=1]
- bul-** Elde etmek, kazanmak.
- b.-a** 30b/09
- b.-durmaktır** 3b/01
- b.-mayub** 22a/12
- b.-mazsa** 31a/05
- b.-up** 20b/05, 21b/11, 22b/08
- b.-ur** 20b/01, 21a/15, 28b/13
- b.-urlarsa** 27a/03
- b.-ursañ** 11b/11
[=12]
- 2.Kurtulmak.
- halas bul-** 22a/12, 22b/08, 31a/05
- necat bul-** 21a/15
3. Huzur bulmak, rahata ermek.
- rahat bul-** 3b/01
4. Sağlığa kavuşmak.
- şifa bul-** 28b/13, 30b/09
5. Ün, nam kazanmak.
- şöhret bul-** 20b/01, 21b/11
[=9]
- bulamac** Hayvanlara verilen sulu yem.
- b. gibi** 36b/04
[=1]
- bulaş-** Hastalık geçmek, sirayet etmek.
- b.-muş** 26b/04
[=1]
- bulaşdur-** Bulaşmasına yol açmak.
- b.-ub** 6b/01, 37a/14
[=2]
- bulın-** Bk. bulun-
- b.-dıkdan** 3b/13
[=1]
- bulūğ** Ar. Erginlik, ergenleşme.
- b.+a er-** 38b/13
[=1]
- bulun-** Bulma işine konu olmak, temin edilmek.
- b.-dukda** 9a/03
- b.-mazsa** 27b/02
- b.-ur** 21a/03
- b.-ur-ise** 20a/03
- b.-ursa** 20a/08, 20a/13, 20a/15, 20b/04, 20b/11, 20b/13
[=10]
- burın** Bk. burun.
- b.+ında (burnında)** 19b/04
[=1]

burun Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı.

b.+ı (burnı) 38b/07, 38b/10

b.+ına (burnına) 2a/03, 25a/03, 28a/04, 28a/06, 28a/10, 29a/05, 29a/08, 30a/02, 30b/01, 30b/05, 30b/09, 31a/02, 31b/10, 35a/13, 37b/09, 37b/13, 38a/08, 38a/09, 38a/10, 38b/10, 39a/01, 39a/05, 39a/07

b.+ında (burnında) 21a/12, 21b/02, 28b/15

b.+ından (burnından) 17a/08, 28b/09, 29a/12, 29a/13, 29b/07, 29b/09, 29b/12, 30a/01, 30a/10, 32a/01, 32a/15, 32b/04, 32b/15, 33a/09, 33b/11, 33b/12, 35b/08

b. otı 29a/08

b.+una (burnına) 28a/11

b.+unuñ (burnunuñ) 13a/11
[=48]

but Hayvanların, arka bacaklarının gövdeye bitişik olan dolgun, etli bölümü.

b.+ı 17b/07

b.+ı başı 19a/04

b.+larda 18b/11

b.+larına 2a/11, 15b/07

b.+larında 26a/03

b.+larıyla 6b/09

[=7]

buyur- (Saygılı ifadeler için) Söylemek, demek.

b.-dı 10b/02

b.-du 10b/01, 11b/06

b.-muşdur 10a/05

[=4]

büber Yun. Biber.

b. 27a/09

[=1]

bühtân Ar. Yalan, iftira.

b.+a ugra- 20a/09

[=1]

bük- Sertçe çevirmek, kıvırmak.

b.-üp 37a/14

[=1]

bükül- Bükme işine konu olmak, katlanmak.

b.-müş 12b/11, 14a/01, 14a/04, 18a/14, 21a/12, 21b/02, 21b/04, 21b/05

[=8]

bütün Eksiksiz, tam.

b. 14b/04

[=1]

büyük Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı.

b. 14a/09, 14b/02, 15b/03, 15b/08, 16a/02, 17b/08, 20a/11, 22b/04, 27a/13

[=9]

C

ca' da Koyun yavşanı. *Eucrium polium*.

c. 38b/04

[=1]

cā'iz Ar. İşlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur.

c. 34a/10

c.+dür 10b/06

[=2]

cān Far. İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat.

c.+ıñ mahalline ver- 20a/04

[=1]

cānib Ar. Taraf, cihet, yan.

c.+de 14a/04, 14a/05

[=2]

cebeli Ar. Dağa ait, dağ ile ilgili.

c.+den (züfa cebeli) 30a/14

[=1]

cemi Ar. Bir araya getirme.

c. 35b/02

c.+i alem 1b/03

[=2]

cemāh Ar. Atlarda olan baş sertliği, narinlik.

c. 4a/08, 4a/03

[=2]

cenk Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş.

c.+de 20a/14

c.+e (cenge) 20b/01

c. mahalli 22a/04

[=3]

cered Far. Yaralı.

c.+dir 14b/14
c.+iñ 14b/14
 [=2]
ceset Ar. Ölü beden, naaş.
c.+inde (cesesinde) 11a/02, 12b/04, 14b/05
c.+ine 28b/12
 [=4]
cevād Ar. Cömert, eli açık.
c. 3a/07
 [=1]
ceyran Ceylan
c.+iñ 19b/06
 [=1]
cezire Ar. Ada.
c.+nin 17b/09
 [=1]
cümle Ar. Bütün, hepsi.
c. 2a/03, 3a/01, 13a/04, 22a/15, 24b/10, 33b/09, 34a/14, 37a/11, 37b/08
c.+si 2a/05, 18b/12, 27b/04, 30a/15
c.+sin 33a/09
c.+sinden 17b/10
c.+sini 29b/12, 29b/15, 33b/07, 38b/04
 [=19]
cüz- Çizgi biçiminde yaralama eylemi.
c.+mekdür 17a/12
 [=1]

Ç

çağır- Seslenmek.
ç.-maz 18a/01
 [=1]
çal- 1. Başkasının malını gizlice almak.
 2. Ayakları birbirine dolaşmak.
ç.-a 13b/01
ç.-dıkdan 15a/06
ç.-makdır 3b/09, 3b/10
ç.-masıdır 3b/07
ç.-ub 20a/01
 [=6]
 3. Bir çeşit tırıs yürüyüş.
liñg çal- 3b/07
 [=1]
çam Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne

yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı. Pinus.
ç. ağacı 38b/03
 [=1]
çarp- Hızla değmek, vurmak.
ç.-ar 5b/07
 [=1]
çehre Far. Yüz.
ç.+sindeki 20a/12
 [=1]
çek- 1. İnsan ve hayvan için, bazı organlarının bulunduğu durumu değiştirerek gövdesine yaklaştırmak, büküp toplamak.
ç.-diginde 23a/07
ç.-dikce 3b/02
ç.-diklerinden 26b/09
ç.-dirmek 23a/03, 23a/09, 28a/06, 28a/08, 28a/11
ç.-e 3b/02
ç.-eler 24a/10, 24b/06
ç.-er 26b/03
ç.-erler 23b/02
ç.-ince 3b/02, 3b/04
ç.-mek 23a/05
ç.-meniñ 23a/10
ç.-meyeler 6b/07
ç.-mezden 24a/02
ç.-üp 9a/01, 24b/09
 [=21]
 2. Acı, ızdırap çekmek.
izrāb çek- 26b/03
 3. Eşek çekmek.
çemender çek- 24b/06
 4. At çiftleştirmek.
at çek- 23a/05, 23b/02
atı üzerine çek- 24a/10
 [=5]
çekdir- Çekme işini yaptırmak.
ç.-eler 28a/05
 [=1]
çekil- 1. Çekme işi yapılmak.
ç.-mez 4b/06
 [=1]
 2. Kısırakla çiftleştirmek.
kısıraka çekil- 24b/09
 [=3]
çekirdek Eskiden kuyumculukta kullanılan 5 santigrama karşılık gelen ağırlık ölçüsü.

ç. 24b/01
ç. (iki çekirdek) 24b/02
[=2]
çemen Maydanozgillerden, kimyon türü
bir bitki. Cuminum cyminum.
ç.+dir 17b/14
[=1]
çemender Eşek.
ç. 21b/03
ç. çek- 24b/06
ç.+ler 17b/12
[=3]
çene Far. Canlılarda baş bölümünde yer
alan, kemik veya kıkırdak ile
desteklenen, altlı üstlü dişleri
taşıyan ve ağzın kapanıp
açılmasını sağlayan kasları
üzerinde barındıran iki parçaya
verilen ad.
ç.+siniñ 20b/09
[=1]
çenk Bk. cenk
ç.+de 21b/10, 27b/08, 27b/14
ç.+den 22b/07
[=4]
çevir- Altta veya arkada kalan
görünmeyen tarafı üste veya öne
gelecek şekilde döndürmek.
ç.-mek 3b/11
[=1]
çevril- Çevirme işine konu olmak.
ç.-meye 9b/01
[=1]
çibân Vücudun herhangi bir yerinde
oluşan ve çoğu, deride veya deri
altında şişkinlik, kızartı, ağrı ve
ateş ile kendini gösteren irin
birikimi.
ç. 13a/09, 17b/03, 35b/09
ç.+ların 35b/11
[=4]
çibāncık Vücudun herhangi bir yerinde
ve deri üzerinde meydana gelen
iltihaplı kabartı.
ç. 36b/02
[=1]
çıgırğan Yabani menekşe.
ç. 17b/14
[=1]

çık- 1. Bulunduğu yerden dışarıya
varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.
ç.-ar 16a/02, 22a/10
ç.-ınca 32b/14, 35a/07
ç.-maya 26a/04
ç.-sa 25b/04
ç.-tı ise 37a/09
[=7]
2. Yiyecek ve içecek için yarar, etki.
hasiyeti çık- 32b/14, 35a/07
[=2]
çık- (Bulunduğu yerden) Dışarı
çıkmasını sağlamak.
ç.-alar 28a/10
ç.-asun 37b/01
ç.-up 34a/03
[=3]
su çıkar- 28a/10
[=1]
çifte Far. At, eşek ve katırın arka
ayaklarıyla vuruşu, tekme.
ç.+si 8a/06
ç.+ur- 8a/06
ç. vur- 8a/04
[=3]
çiftele- Hayvan arka ayaklarıyla
tepmek, çifte vurmak.
ç.-r 8b/02
[=1]
çini Far. Porselen, çömlek.
ç.+den (ravend çini) 27a/15
[=1]
çiyne- Ağza alınan bir şeyi dişler
arasında ezme, öğütmek.
ç.-r 5b/07
[=1]
çok Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir
ölçünün üstünde bulunan, az
olmayan.
ç. 11a/02, 20a/13, 21b/05, 22a/14,
22b/06, 22b/06, 23a/02, 24b/09,
28a/12, 30b/10, 32b/05, 33b/03,
38b/07
ç.+dur 17a/15
[=14]
çokluk Sayı veya ölçü yönünden çok
olma durumu, çoğul, kesret,
ekseriyet, teklik karşıtı.
ç.+ından 17a/06
ç.+udur 12b/03

[=2]
çörek Dügün çiçeğigiller familyasından yaklaşık on dört türü kapsayan bir yıllık bitki cinsi.

ç. otı 38a/07

[=1]
çöz- Dügümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.

ç.-mekdür 5b/02

[=1]
çukur Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer.

ç. 13a/03, 13a/11, 14a/07, 16a/04, 16a/06

[=5]
çün Far. Çünkü.

ç. 31b/14

[=1]
çürü- Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmak.

ç.-mesiniñ 7b/06

ç.-r 7b/08

ç.-yüp 15a/03

[=3]

D

dağ Far. Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan.

d. (üçer dağ) 30b/15

[=1]

dağla- Yaraya kızgın demir basmak.

d.-yalar 30b/15

[=1]

dağlan- Dağlama işine konu olmak.

d.-up 14a/09

[=1]

dağlı Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

d. 2a/08, 2b/09, 2b/14, 4a/06, 4b/07, 7a/08, 9a/01, 9a/04, 10a/08, 12a/05, 12a/07, 12b/01, 12b/02, 12b/03, 12b/06, 12b/10, 12b/12, 12b/13, 12b/15, 13a/02, 13a/03, 13a/07, 13a/08, 13a/10, 13a/12, 13a/12, 13a/14, 13b/01, 13b/02, 13b/03, 13b/06, 14a/03, 14a/04,

14a/06, 14a/07, 14a/08, 14a/09, 14a/12, 14a/14, 14a/14, 14a/15, 15a/05, 15b/01, 15b/04, 15b/05, 16a/01, 16a/03, 16a/08, 16b/03, 16b/07, 16b/09, 17a/02, 17a/03, 17a/07, 17a/08, 17a/10, 17a/15, 17b/08, 18b/06, 18b/11, 18b/11, 18b/13, 19a/05, 20a/06, 22b/06, 22b/07, 23a/08, 24a/07, 24b/01, 24b/05, 24b/06, 27a/09, 27b/10, 28a/12, 28b/02, 28b/05, 28b/06, 29a/06, 30a/01, 30a/05, 30a/09, 30b/07, 32a/14, 34a/06, 34b/11, 35a/10, 36a/03, 36a/09, 37b/14, 38a/07

[=90]

dağs Ar. Tırnak yakınında olan bir tür verem hastalığı.

d. 14b/09, 14b/09

[=2]

dā'īmā Ar. Her vakit, sürekli olarak.

d. 3a/10, 3b/10, 5b/05, 7b/04, 9b/05, 12a/03, 14a/15, 15a/09, 15b/03, 15b/06, 17a/01, 17a/04, 19a/02, 20b/06, 20b/14, 22a/02, 22a/11, 22b/14, 23a/12, 27a/05, 27b/08, 30a/09, 33b/01

[=23]

dā'īmān Arp. Bk. daima.

d. 21b/10, 21b/12, 21b/12, 27b/13

[=4]

dā'ire Ar. Çember.

d. 18b/10, 18b/12, 19b/02, 19b/03

d. (altıncı dā'ire) 18b/09

d. (beşinci d'ire) 18b/06

d. (dördüncü dā'ire) 18b/04

d. (iki dā'ire) 18b/09

d. (ikinci dā'ire) 18b/01

d. (üçüncü dā'ire) 18b/02

d.+dir 18b/01, 18b/03

d.+ler 19b/05

d.+si (mayaz dā'ire) 18b/05

d.+si (mesih dā'ire) 18b/02

d.+ye 18b/06

[=16]

damār Canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal.

d. 38a/01

d.+a 38a/03

[=2]
damla- Damla durumunda tane tane düşmek.
d.-yan 17a/08
 [=1]
dāne Far. Tohum, habbe.
d. 32b/11
 [=1]
dār Far. Ağaç.
d. 5a/05, 21a/09
 [=2]
dār-ı filfil Far. Far. Doğu Hint adalarında yabani olarak yetişen, tırmanıcı, meyveleri 6 cm uzunluğunda, 7 mm çapında, koni biçiminde, açık esmer renkli, yakıcı ve keskin lezzetli, iştah açıcı bir bitki. Fructus piperis longi.
d. 32b/07
 [=1]
dāratü'l-mubnaḥ Atın omuz başlarındaki tüye verilen addır.
d. 13b/06
 [=1]
dayan- Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.
d.-a 6b/09
d.-mayup 9a/02
 [=2]
dayandır- Dayanmasını sağlamak, istinat ettirmek.
d.-a 8a/06
 [=1]
daye Halka biçiminde olmak, yuvarlak.
d. taşak 15b/01
 [=1]
de Bağlama ve kuvvetlendirme edatı.
d. 21b/03
 [=1]
def Ar. Savma, savuşturma, kovma.
d. ol- 28a/05
 [=1]
def ā Ar. Kez, kere.
d. 24a/08
 [=1]
define Ar. Toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şeyler, gömü.
d. 20b/05
 [=1]

deg- Dokunmak, temas etmek.
d.-seler 7a/02
 [=1]
değil Cümlelerin anlamını olumsuz hale getiren kelime.
d. 18a/13
d.+dır 2a/08, 21b/03
d.+dır (makbul değil) 2a/06, 2a/14, 2b/02
d.+dür 14a/05
d.+dür (mümkün degildir) 16a/03
d.+dür (hali değil) 11b/13
d.+dür (makbul değil) 5a/01, 11a/15, 14a/07
d.+dür (mümkün değil) 31a/05
d. ise (belli değil ise) 36a/13
 [=14]
degül Bk. değil.
d.+dır (men degül) 16b/03
 [=1]
dek Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir, -e kadar, -e değin.
d. 2a/10
d.+(-a dek) 3a/14, 6b/04, 21b/08, 21b/09, 35a/03
d. +(-e dek) 5a/04, 11a/07, 17a/14, 21b/08, 28a/05, 30b/06, 31a/05
 [=13]
deḳā'ik Ar. Anlaşılması çok dikkat isteyen incelikler.
d.+(1b/03
 [=1]
delālet Ar. Alamet olma, gösterme.
d.+dır 18a/15, 21a/07
d.+dür 18b/02, 20a/07
d.+it- 29a/14
 [=5]
dem Far. Zaman.
d.+lerinden 37b/11
 [=1]
demir 1.Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, incelenmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanış veri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element, demir.

2. Baklagiller familyasından Afrika kökenli olmakla birlikte bütün tropikal ülkelerde özellikle Hindistan ve Mısır'da yetişen ağaç türü, hint hurması. Tamarindus indica.

d. hindi 27a/13

d.+ler 34b/14

[=2]

demür Bk. demir.

d. kapu 8a/05, 8b/01

[=2]

dep- Ayağıyla vurmak.

d.-er 7a/02

[=1]

derun Dibi yüzeyinden veyaz ağzından uzak olan.

d.+ında 3a/09

[=1]

derün Bk. derun.

d.+de 16b/02

[=1]

deryā Far. Deniz.

d.+da 3a/06)

d. gibi 10b/01

[=2]

deş- Oymak, delmek, yara açmak, içini açmak, karıştırmak, kazmak.

d.-eler 36b/06

[=1]

deşil- Deşme işi yapılmak.

d.-üp 35b/10

[=1]

devā Ar. İlaç, çare.

d. 27a/11, 32b/15

d. ile 30b/02

[=3]

devā'ir Ar. Daireler.

d. 18a/14

[=1]

devām Ar. Sürme, sürüp gitme.

d. (ale'd-devām) 35a/14

[=1]

devlet Ar. Zenginlik.

d.+i 22a/01

[=1]

devlet-i izzet Ar. Büyüklük, ululuk.

d. 19b/03

[=1]

dışarı Dış çevre, dış yer, içeri karşıtı.

d. 16a/02

[=1]

dışarlık Anüs.

d.+ından (dışarlığından) 28b/12

[=1]

dışaru Bk. dışarı.

d. 25b/03, 26a/04e

d.+sında (dışarsında) 20a/02

d.+ya 22b/03

[=4]

di- Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.

d.-dikleri 2a/09, 2b/11, 11a/05, 14b/01, 14b/06, 14b/09, 14b/11, 15a/02, 15a/04, 15a/08, 15b/01, 16b/04, 16b/07, 17a/02, 17a/04, 17a/07, 17a/09, 17a/10, 18a/14, 18b/07, 18b/13, 22a/08, 27a/07, 28a/01, 28a/10, 28b/02, 28b/14, 28b/14, 29a/02, 30b/06, 33a/03, 37a/14, 38a/03, 38a/13

d.-mekle 17a/11, 29a/02, 30a/08, 33b/05

d.-rler 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/06, 2a/09, 2a/11, 2a/12, 2a/12, 2a/13, 2b/02, 2b/03, 2b/08, 2b/10, 2b/13, 2b/13, 2b/14, 2b/15, 3a/01, 3a/01, 3a/02, 3a/02, 3a/03, 3a/03, 3a/08, 4b/07, 8a/02, 11a/01, 12b/06, 16a/09, 18b/06, 22a/09, 26a/07, 27a/12, 27b/04, 33a/04, 34b/06, 35b/01, 36b/02

d.-yü 31b/14

[=77]

dib Bir şeyin en alt bölümü, taban.

d.+inde 30b/15

d.+ine 2b/15

[=2]

diger Far. Başka, öteki.

d. 28b/06, 34a/01, 35a/10, 35b/06, 36a/15, 38b/02

[=6]

dik Bulunduğu yere göre insanın ayakta durma biçimine benzer şekilde dosdoğru vaziyette duran, bir tarafa doğru eğikliği olmayan.

d. 4a/09, 12b/07, 13b/05

[=3]

dik- (Bir şeyi) İğne iplikle kumaş, deri vb. şeyler üzerine tutturmak veya

kumaş, deri vb. şeylerin parçalarını, sökük, yırtık yerlerini birbirine eklemek.

d.-üp 25b/12

[=1]

dikili Dikilmiş olan.

d. 21b/10

[=1]

dikiş Dikme işi.

d. yeri 25b/11

[=1]

dil Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli uzun ve hareketli organ.

d. 37b/01, 37b/01

d.+i 39a/09

2. Lisan.

d.+ince (farisi dili) 27b/03

d.+ince (hindi dili) 27a/11

d.+inden (arabi dili) 1b/10

d.+ine (türki dili) 1b/10

[=7]

dile- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek.

d.-dügi 4b/04

d.-r 23a/12

[=2]

dimāğ Ar. Beyin, bilinç.

d.+a 34b/08

d.+ında 29a/15

[=2]

dinül- Söylenmek, sözü edilmek.

d.-ür 32b/06

[=1]

dirhem Ar. Okkanın dört yüzde biri miktarındaki ağırlık ölçüsü.

d. 29b/12

d. (altmış dirhem) 29b/14, 34a/02

d. (bir dirhem mikdarı) 35b/07

d. (ellişer dirhem) 36a/06

d. (iki dirhem) 30a/14

d. (kırk sekiz dirhem) 29a/03, 29a/04

d. (on iki dirhem) 29a/04, 29b/15, 38a/06

d. (on ikişer dirhem) 29b/10, 30b/04

d. (otuz altı dirhem) 30a/15, 37b/06

d. (otuz ellişer dirhem) 36a/07, 37b/07

d. (toksan altı dirhem) 33b/06, 33b/07

d. (üç dirhem) 27a/15

d. (yetmiş iki dirhem) 30a/13

d. (yigirmi dört dirhem) 30a/14, 36a/07, 37b/08

d. kadar (elli dirhem kadar) 35a/01

[=25]

diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.

d. eti 38b/05

d.+i 21a/04

d.+leri 3b/02, 21a/01

d.+lerinden 21a/02, 21a/03

d.+lerini 4b/01, 21a/01

d.+leriniñ eti 38a/13

[=9]

dişi Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten, erkeği tarafından döllenecek ve neslini üretecek biçimde yaratılmış olanı, erkeğin karşıt cinsi.

d. 23b/03

d. ol- 23b/05

[=2]

ditret- Titremesine yol açmak.

d.-ür 28b/04

[=1]

divar Duvar.

d.+larda 39a/10

[=1]

diz Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.

d. başı 14a/07

d.+inde 14b/07

d.+iñ 18b/05

d.+lerinde 14b/06

d.+leriniñ 20a/02

[=5]

dizgin Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı idare etmeye yarayan kayış.

d.+i 13b/04

d.+ine 3b/11

d.+ini 9b/03, 9b/05

[=4]

doğra- Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak.

d.-yup 31b/08
[=1]
doğru Bk. doğru
d. 3b/09, 11b/04, 11b/09
[=3]
doğru Yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı.
d. 9b/03
[=1]
doğur- Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak.
d.-dığı 26b/02
d.-dıkdan 25b/03, 26b/03
d.-duğı 23b/01
d.-ması 23a/11, 25b/02
d.-maz ise 25a/05
d.-mazdan 23b/02
d.-ur 23a/13
[=9]
doksanar Doksan sıfatının üleştirme sayı sıfatı.
d. 32b/11
[=1]
dokun- Yaklaşık hafifçe değmek, temas etmek.
d.-maya 22b/08
d.-ur 18a/13, 20a/01
[=3]
dokundur- Dokunmasını sağlamak.
d.-mayup 36b/09
[=1]
doldur- (Boş bir şeyi) Dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak.
d.-alar 29b/05, 29b/06, 35b/13
[=3]
domuz Çift parmaklılardan eti, yağı, derisi veya kılı için beslenen evcil hayvan. *Susacrofa domestica*.
d. 27b/01
d. eti 27b/02
[=2]
donuk Parlak olmayan, mat.
d. 12b/08
[=1]
dost Far. Birini riyasız ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse.
d. 19b/01
d.+ları 19b/05
[=2]

dög- 1. Tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak.
d.-eler 30a/04, 30a/06
d.-seler 6a/01
2. (Ufalamak, ezmek, parçalamak, karıştırmak, temizlemek, bastırmak, sıkıştırmak vb. maksatlarla) Bir şeyin üzerine arka arkaya vurmak.
d.-üp 32a/09, 32a/14, 38a/14, 38b/01, 39a/04, 39a/06
d.-üp 28a/09
[=10]
havan içinde dög- 30a/04
[=1]
dök- (Sıvı veya tane halindeki şeyleri) Bulundukları yerden başka bir kaba boşaltmak.
d.-e 30b/09
d.-eler 28b/08, 30b/02, 31a/02, 31b/10
d.-er 21a/01, 21a/02
d.-esin 35a/13
d.-mez ise 21a/01
d.-üp 25b/07, 30b/05, 30b/09
[=12]
dökül- (Kıl, tüy, kaplama, boya, yaldız vb. şeyler) Bulunduğu yerden kendini atmak, üzerinden düşmek.
d.-ür ise 21a/03
[=1]
döküt- Bk. dökül-
d.-ür 15b/07
[=1]
dön- Kendi mihveri veya başka bir şey etrafında hareket etmek.
d.-ecek 34b/03
d.-er 9b/02, 34b/03, 36b/11, 37a/03
d.-mege 34b/15
d.-memege 20a/05
d.-mezden 34b/03
[=8]
dönder- Bk. döndür-
d.-mesinden (bakır döndermesi) 27a/14
[=1]
döndür- Dönmesini sağlamak.
d.-en 39a/11
d.-mekdir 3b/08

[=2]
dörd Bk. dört.
d.+ini 5a/06
 [=1]
dördinci Dört sayısının sıra sıfatı, sırada
 üçüncüden sonra gelen.
d.+si 3b/09
 [=1]
dördüncü Bk. dördinci.
d. 31b/04
d. daire 18b/04
 [=2]
dört Üçten sonra beşten önce gelen
 sayının adı.
d. 2a/10, 3b/05, 8b/04, 19b/02,
 20a/15, 20b/03, 21a/04, 24a/08,
 31a/06
d. (on dört) 26a/08
d. (on dört mişkāl) 32b/14
d. (yigirmi dört dirhem) 30a/13,
 36a/07, 37b/08
d. arşün 11a/15
d. batmān 27a/06
d. vaḳīyye 29a/02
 [=17]
dud Far. Dutgillerden, kuzey yarım
 kürenin genellikle ılıman
 bölgelerinde yetişen, yapraklarıyla
 ipekböceği beslenen ağaç. Morus.
d.+ı 39a/11
 [=1]
dudaḳ Ağızın, dişleri örten ve dışarıya
 doğru az veya çok kıvrılan üst ve
 alt kenarlarından her biri.
d.+ı 2a/07
d.+ı (dudagı) 21b/03
d.+ına (dudağına) 2b/13
d.+ında (dudağında) 11b/09
d.+ıñ (dudağıñ) 37b/11
d.+ları 13a/13, 13a/14, 13a/15,
 20a/06, 21a/06, 39a/09
d.+larını 38a/04
d.+larıñ 21a/08
d.+larını 16a/09
 [=14]
dur- Yapmakta olduğu hareketi kesmek,
 hareketsiz kalmak.
d.-a 6b/08, 29b/08
d.-andur 13b/05
d.-duḳda 11a/02

d.-maḳdan 23a/12
d.-sa 3b/07
d.-up 6a/05, 12b/08
d.-ur 37b/03
 [=9]
muntaşib dur- 6b/08
 [=1]
dübür Bk. dübür
d.+i 39a/09
 [=1]
dübür Makat, anüs.
d.+iñ 22a/08
 [=1]
dühn Ar. Ot, yemiş veya çiçekten
 çıkarılan yağ.
d.+i'l-baṭm 36b/12
 [=1]
dürlü Çeşitli, muhtelif.
d. 26a/05, 26a/05
 [=2]
dürt- Sürmek.
d.-e 25b/07
 [=1]
düş Uyurken zihinde beliren olayların,
 düşüncelerin bütünü, rüya.
d. gör- 3a/06
 [=1]
düş- Yerinden çıkmak, kopmak
d.-er 14b/12, 33b/12, 34b/04, 37a/13
d.-er ise 21a/05
d.-erse 14a/11
d.-mesi 23a/15
d.-üp 6a/04
 [=8]
düşman Far. (Birine karşı) İyi duygular
 beslemeyen, kötülük etmek için
 fırsat kollayan kimse, hasım.
d. 19b/01
d.+dan 6a/06, 9a/03
 [=3]
düşür- Yerinden çıkarmak, koparmak.
d.-dükde 13b/05
d.-mekden 27a/04
d.-ür 9a/03, 25a/03, 28b/04
 [=5]

E

ebreşe Ar. Alaca benekli at.
e. 16a/09

[=1]
ebū cehil karpuzı Ar. Kabakgillerden,
elma büyüklüğündeki meyvesi
çok acı ve iç sürdürücü bir meyve,
bitki; acı hıyar, acı elma. *Citrullus*
colocynthis.

e. 32a/08

[=1]

Ebū Alkam Özel isim.

e. 10a/03

[=1]

ecma'in Ar. Hepsi, cümlesi, topu.

e. (sünnet-i resül-ı hâtemi'l-enbiyâ-ı
ecma'in) 1b/07

[=1]

eczâ Ar. Canlılardaki rahatsızlıkların,
bozuklukların ve çeşitli
hastalıkların tanısı, önlenmesi
veya tedavisi için yararlanılan
doğal veya sentez yoluyla
hazırlanmış madde.

e. 31a/01, 32a/09, 36b/13, 38a/02,
39a/04

e.+lar 28a/13

e.+lar ile 32a/06

e.+lar ile (matbuh ecza ile) 38b/06

e.+ları 29a/05, 29a/07, 29b/11,
32b/13, 36a/08

e.+yı 34a/08, 36a/14

[=15]

edhem 1. Ar. Karayağız at.

e. 10a/12, 11b/08

e.+dir 11b/04

e.+e 10a/14

2. Özel isim.

e.+i (Hazretiñ Edhem) 10a/12

[=5]

edviye Ar. İlaçlar.

e. 1b/11, 32a/07

e.+lerde 8a/01

[=3]

ef'âl Ar. Fiiller, işler, ameller.

e.+i hamid 3b/13

[=1]

eger 1. Şart anlamını güçlendirmek için
şart cümlelerinin başına getirilir.

e. 2a/01, 2a/02, 2a/03, 2a/05, 2a/07,
2a/09, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2a/15,
2b/02, 2b/07, 2b/09, 5a/06, 6b/02,
6b/05, 6b/05, 8b/04, 11a/12,

11a/13, 11a/14, 11b/11, 12b/05,
18a/02, 18b/07, 18b/08, 19a/01,
19b/01, 19b/03, 19b/04, 19b/05,
19b/07, 20a/01, 20a/02, 20a/05,
20a/08, 20a/10, 20a/12, 20a/14,
20b/02, 20b/05, 20b/07, 20b/08,
20b/12, 21a/03, 21a/04, 21a/05,
21a/08, 21a/10, 21a/12, 21a/14,
21a/15, 21b/01, 21b/03, 21b/05,
21b/08, 21b/09, 21b/12, 21b/14,
22a/01, 22a/03, 22a/05, 22a/07,
22a/10, 22a/13, 22b/01, 22b/02,
22b/03, 22b/04, 22b/05, 23a/08,
23a/09, 23b/04, 23b/05, 24b/01,
24b/05, 24b/07, 24b/14, 25a/05,
25b/07, 25b/10, 27a/02, 27a/03,
27b/02, 28a/03, 29a/13, 29a/15,
29b/02, 31a/04, 34a/14, 34b/09,
34b/10, 35a/11, 35b/13, 36a/10,
36a/12, 36b/10, 37a/01, 37a/03,
38a/03, 38b/10, 39a/02, 39b/02

e. **kim** 18a/04, 20b/15, 28a/05,
28a/07, 28a/07, 37a/04

2. Binek hayvanların sırtına konulan
oturmaya yarayan nesne.

e.+i 6a/04, 6b/08

e.+i ur- 5b/03

[=112]

egerle- At üzerine eyeri koyup
bağlamak, eyer vurmak.

e.-ser 5b/04

[=1]

egil- Eğik bir durum almak, bir yöne
doğru çarpılmak.

e.-meyüp 13b/05

e.-miş ise 22b/03

[=2]

eglen- Vakit geçirmek, beklemek,
kalmak, oyalanmak, durup
dinlenmek.

e.-mesi 10b/06

e.-ürse 10b/05

[=2]

egri Doğru veya düz olmayan, bir
noktasında yön değiştiren, çarpık,
münhani, doğru karşıtı.

e. 6b/06, 14a/15, 17b/02, 22a/02

e. it- 37b/10, 37b/10

[=6]

ehil Ar. Bir işte yetkili olan, erbab.

e. 19a/01
[=1]
ek- Serpmek.
e.-eler 36b/07
[=1]
ekl Yemek yeme işi.
e.+i't-tin 7a/08
[=1]
eks̱er Çok fazla, en çok, birçok.
e. 7b/03, 23b/01
e.+i 2b/11
e.+inin 11a/15
[=4]
eksik Bulunması gerekirken bulunmayan, mevcut olmayan.
e. 18a/10
e. it- 11b/15
[=2]
el Kolun bilek mafsalıdan itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı.
e.+i 2a/13, 2b/03, 2b/07
e.+inde 2a/15, 8a/07, 11b/10
e.+inden 14a/11
e.+ine 22a/13
e.+ini 7a/07, 14a/11, 24a/08
e.+iyle 5b/07, 6a/05, 7a/02, 25b/09
e.+lerin 5b/06
e.+lerinde 14b/10, 22b/01
2. El uzatarak kavramak.
e.+iñ sal- 12b/09
e. sal- 25a/01
[=20]
el-mahķū Atın koltuğu altındaki tüylere verilen addır.
e. 14a/03
[=1]
el-cemāh Başı pek olan ata verilen isimdir.
e. 8a/01
[=1]
el-ķuvve Hayvanın ağzını eğri yapan bir hastalık türünün adıdır.
e. 37b/09, 38a/03
[=2]
el-muštāk Atın dizginini düzgün tutmamaktan kaynaklı bir hastalık türünün adıdır.
e. 9a/05

[=1]
el-devā'ır Daireler.
e. 18a/13
[=1]
ele- Bir maddeyi eleğe koyup sallamak suretiyle içindeki yabancı öğelerden temizlemek, irisini ufağından ayırmak, elekten geçirmek.
e.-yeler 29a/07
e.-yüp 39a/05, 39a/06
[=3]
elekden ele- 29a/07, 39a/04, 39a/05
[=2]
elek Sallanarak kullanıldığı zaman üzerine konan maddenin incelerini altına geçiren, bu şekilde taneli ve toz halindeki şeyleri irilerinden ve içlerindeki yabancı maddelerden temizlemekte kullanılan, tek tarafına ufak delikli tel, kıl veya bez gerilmiş tahta bir kasnaktan ibaret eleme aleti.
e.+den ele- 29a/07, 39a/04, 39a/05
[=2]
elhindi Bir tür şifalı bitki, ot.
e. 27a/10
[=1]
elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı.
e. dirhem ķadar 35a/01
[=1]
ellişer Elli sıfatının üleştirme sayı sıfatı.
e. (otuz ellişer dirhem) 36a/07, 37b/07
e. dirhem 36a/06
[=3]
emin Ar. İnanmak, güvenmek.
e. ol- 7b/05
[=1]
emir Ar. Bk. emr.
e.+i şerif 25b/02
[=1]
emr Ar. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.
e.+i şerif 10a/10

[=1]
emrāz Ar. Hastalıklar, illetler.
 e.+a 32b/05
 e.+dan 22a/11, 34a/14
 e.+ından 28b/13, 34a/13, 36b/01
 e. nesli 24b/12
 [=7]
enbiyā Ar. Peygamberler, yalvaçlar.
 1b/07
 e. (sünnet-i resūl-ı hâtemi'l-enbiyā)
 [=1]
enfa' Ar. En nafi', daha (pek, çok)
 faydalı.
 e. 35a/05
 e.+ı 34/11
 [=2]
envā' Ar. Çeşitler, türlüler.
 e.+ına 37a/11
 [=1]
er-ri'āf Hayvanın burnunun çokça
 kanaması hastalığına verilen
 addır.
 e. 38b/06
 [=1]
er-rumūh Çifte vuran atlara verilen
 addır.
 e. 8a/04
 [=1]
er-ruşşāş Sudā' hastalığının tedavisinde
 kullanılan bir tür ilaçtır.
 e. 34a/02
 [=1]
er- Belli bir yere, bir noktaya varmak,
 vâsıl olmak, erişmek, ulaşmak.
 e.-miş 38b/13
 [=1]
buluga er- 38b/13
 [=2]
ercül Ar. Ayaklar.
 e.+dür 14b/04
 e.+iñ 14b/04
 [=2]
erit- (Katı bir cisim) Isı etkisiyle sıvı
 durumuna getirmek.
 e.-üb (eridüp) 35a/02
 [=1]
erkek Canlı varlıkların üreme
 bakımından ayrıldığı iki cinsten
 dişisini dölleyecek şekilde

yaratılmış olanı, dişinin karşıt
 cinsi.
 e. 22b/10, 22b/12, 22b/13, 23a/04,
 23a/07, 23b/03, 24a/01
 e.+de 23a/01
 e. ol- 23b/04
 [=9]
Ermeni Ermenilere ait.
 e.+ye şehri 17b/09
 [=1]
ertem Fazilet.
 e. 11b/09
 [=1]
erte Gelecek, sabah, yarın.
 e.+si 39a/13
 [=1]
es-selām Selam olsun.
 e. 39b/03
 [=1]
es-sersām Hayvanın baş kısmında
 ortaya çıkan ve sersermlik de
 denen hastalığın adıdır.
 e. 34a/13
 [=1]
esbān Far. Atlar, beygirler.
 e. 1b/11
 [=1]
eşkām Ar. Hastalıklar, illetler, dertler.
 e.+dan 22a/12
 [=1]
eski Zamanın etkisiyle veya kullanıla
 kullanıla yıpranmış, bozulmuş,
 yeniliğini kaybetmiş.
 e. 38b/13
 e. say yağı 35a/12
 e. şarab 29a/03, 29b/14, 33b/08,
 36a/03
 [=6]
eski- Zamanın etkisiyle veya kullanıla
 kullanıla yıpranmak, bozulmak,
 yeniliğini kaybetmek.
 e.-dikden 32a/12
 [=1]
esrār Ar. Sırlar, gizler.
 e. ('alem-i esrār u dekā'ik) 1b/02
 [=1]
es-sakda' Hayvanın dilinin altında şiş
 olması hastalığının adıdır.
 e. 37b/14
 [=1]

es-suda' Hayvanın baş ağrısı hastalığına verilen addır.

e. 33b/01

[=1]

es-sudām Hayvanın başında oluşan ve hıtan hastalığına benzer bir hastalığın adıdır.

e. 30b/06

[=1]

esved Ar. Siyah, kara.

e. 36b/12

[=1]

eş- Toprağı veya toprak gibi yumuşak bir şeyi biraz kazmak.

e.-mekden 15a/07

e.-mez 37b/04

e.-üp 37b/03

[=3]

eşell Ar. Çolak, kolu sakat olan.

e. 12a/07

e.+dür 12a/07

[=2]

eşim Ar. Damga, nişan.

e. 18b/13, 18b/13

[=2]

eşek Atgillerden, uzun kulaklı binek ve hizmet hayvanı, merkep, karakaçan (Equus asinus)

e. (yaban eşeği) 19b/06

[=1]

eşkin Atın dört naldan daha rahat ve daha az sıçrayarak düzenli adımlarla yürüme biçimini anlatır; tırıs.

e. ol- 14b/03

[=1]

eşkinlik Çabuk yürüyüş.

e.+dir 3b/06

[=1]

et İnsan ve hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasındaki kısmı.

e. 27b/02

e.+i (diş eti) 38a/13

e.+i (domuz eti) 27b/02

e.+i (gerdan eti) 22b/13

e.+inden (tuzlanmış et) 27b/02

e.+ine 3a/01, 3a/03

e.+lere 3a/02, 38a/15

e.+leridir (diş eti) 38b/05

[=10]

et-tark Diz yapısındaki bozukluk, bir tür hastalık.

e. 14a/06

[=1]

eṭraf Ar. Yanlar, taraflar.

e.+ında 22a/08, 30b/14

[=2]

ev Bir ailenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikamet edilen yer, mesken, hane.

e.+e 18a/12

e.+ine 20b/10

[=2]

evlād Soy, döl.

e.+ı 21b/14, 23b/04

[=2]

evşāf Ar. Vasıflar, özellikler.

e.+ıfı 3a/04

e. üzere 4a/01

[=2]

evvel Ar. Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.

e. 11a/10, 14a/11, 24a/02, 31b/03, 32a/08, 33a/01

e.+ki 3b/06, 6b/02, 11a/09, 29b/12, 31a/08

[=11]

evvelā Ar. Birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.

e. 11a/06, 11b/02, 18a/09

[=3]

evzān Ar. Tartılar, ağırlıklar, ölçüler.

e.+ı 28a/04

[=1]

eyer Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.

e. 16a/05

e.+i 5b/03, 8b/04, 8b/05

e.+iyle 20b/14

[=5]

eyle- Etmek, yapmak, anlamında yardımcı fiil.

e.11a/10

e.-digimiz 32a/11

e.-dikden 34a/04, 35b/12

e.-dügi 1b/06
e.-dügimiziñ 3a/04
e.-dükden 36b/06
e.-mege 3a/10
e.-mekdür 7b/05, 10b/06
e.-r 20a/13
e.-rler 10a/14
e.-ye 24a/09
e.-yeler 37b/14, 38a/08
 [=15]
iskat eyle- 37b/14
iskat eyle- 38a/08
meyl eyle- 20a/13
pak eyle- 24a/09, 35b/12, 36b/06
sahk eyle- 34a/04
sarf-ı magfiret eyle- 1b/06
tahsin eyle- 10a/14
talim eyle- 10b/06
tecrübe eyle- 11a/10
tedib eyle- 3a/10
zıkr eyle- 3a/04, 32a/11
 [=14]
eyü Beğenilecek, makbule geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıflan taşıyan.
e.+si 17b/05, 17b/09
 [=2]
eyyām Ar. Günler, vakit, zaman.
e. 11a/08, 34b/08
e.+ı 31a/04
 [=3]
ez- (Bir şeyi üzerine el, ayak veya bir aletle basmak veya bütün ağırlığı ile üstünden geçmek suretiyle) Yassıltmak, çiğnemek, ufalamak, parçalamak.
e.-esin 38b/10
 [=1]

F

fafaş Zükkam marazı, nezle.
f. 28a/01
 [=1]
fahişelik Hayat kadınlığı yapmak.
f.+e (fahişelige) 22a/10
 [=1]

fā'ide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar.
f. 18a/01, 20b/14, 21b/07
f. it- 32a/12
 [=4]
fākīd Ar. Eşi az bulunur, nadir.
f. 15a/02
f.+dir 15a/02
 [=2]
fakır Ar. Yoksul, fukara, zengin karşıtı.
f. 21a/09
f. ise 19a/04
 [=2]
fakīrlık Yoksulluk.
f.+inden (fakirliğinden) 21b/11
f.+ine (fakirliğine) 20a/07
 [=2]
fakķ Bağırsağın içerden dışarı çıkması, bir tür hastalık.
f. 16a/01
 [=1]
fāris Ar. Binici, iyi at binen.
f.+i 3a/09
f.+i dili 27b/03
f.+ine 20a/14
f.+iñ 4b/03
 [=4]
farķ Ar. Başkalık, ayırım.
f. 11b/13
 [=1]
faşıh Ar. Fesheden, iptal eden, bozan, çürüten.
f. 21a/13
 [=1]
fāsīd Ar. Kötü, fena; yanlış, bozuk.
f. 14b/07
 [=1]
faşla Ar. Hurma ağacının fidanı.
f. 27b/02
 [=1]
fażālāt Ar. Kazuratlar, necasetler, pislikler, murdarlıklar.
f. 11a/03
 [=1]
fażlāt Ar. Bk. fażālāt.
f.+ı 23a/14
f.+ın 23a/14
 [=2]
febihā Ar. Ne âlā, ne güzel.

f. 37a/09
[=1]
fehdetān Ar. Atların göğüs bölümündeki semiz et.
f. 3a/02
[=1]
fenā Ar. İyi nitelikte olmayan, kötü.
f. 30b/11
[=1]
ferağāt Ar. Vazgeçme, el çekme.
f. it- 8b/03
[=1]
ferencüşk Kütahya ve Bilecik'te çetük otu da denilen yaprakdır. (Tohumdur, kök değildir.)
f. 27a/10
[=1]
ferc Ar. Dişilerde tenasül âleti.
f.+i 27a/05
f.+inde 23a/04
f.+inden 25b/03
f.+ine 24b/03, 24b/15
f.+ini 25b/12
f.+iniñ 24a/07, 25b/15
[=8]
fesād Ar. Bozukluk, kötülük.
f.+ından (od fesadı) 31b/15
f.+i'l-hafir 7b/06
[=2]
fesligen Ballıbabagillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, yaprakları güzel kokulu, beyaz veya pembe çiçekli, bir yıllık ve otsu bir süs bitkisi, reyhan. Ocimum basilicum.
f. otı 29a/09
[=1]
feth Ar. Açmak
f.+ü'l-fem 4a/04, 4b/05
[=2]
fettāle Ar. Tüy, saç.
f.+e 12b/11
[=1]
fışkı Atgillerin taze dışkısı.
f. 5a/06, 6b/03
f.+mñ 5b/01
[=3]
filfil Ar. Karabiber.
f. (dar-ı filfil) 32b/07

[=1]
furūn Ar. Bileklerde kemik peyda olma durumu.
f.+dır 14a/08
[=1]

G

ğaflet Ar. Gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık.
g. olın- 3b/15, 8b/03
[=2]
gāh Far. Bazen, kimi vakit, bazı bazı, kâh.
g. 29b/03, 29b/04, 30b/10
[=3]
galebe Ar. galip gelme, yenme, üstünlük.
g. it- 24a/01
[=1]
gālib Ar. Üstün gelen, yenen.
g. 20b/02
g. ol- 21a/13, 21b/11, 23a/06
[=4]
gāliban Ar. Ekseriya, çok zaman, tahmin olunduğu üzere, galiba.
g. 15a/10
[=1]
gāliben Bk. gāliba
g. 23a/15
[=1]
gam Ar. Tasa, kaygı, üzüntü.
g.+da 19a/02
g.+dan 22a/02
[=2]
gāvān Ar. Öküz kelimesinin çoğul hali, öküzler.
g. 1b/11
[=1]
gāyet Ar. Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.
g. 11a/14, 17b/13
g.+ü'l-gaye 21a/09, 22b/02
g. ile 30b/11
[=5]
gāyib Ar. kaybolma, yitme, yitim.
g. it- 26b/06
[=1]
gāyirü'l-ğayn Hayvanın gözlerinin çukur olması hastalığıdır.

g. 13a/03
[=1]
ğayr Bk. ğayrı.
g. 14b/05
[=1]
ğayrı Başka, diğer.
g. 3b/05, 12b/04, 31a/05, 39b/02
g.+ya 27b/09
[=5]
gece Gün kararmasından gün ağarmasına dek geçen zaman aralığı.
g. 34a/03, 39a/02, 39a/13
g. ile 39a/12
g.+ye 35a/04
[=5]
geç- (Zaman için) Aşmak, geride bırakmak, harcamak.
g.-dikden 21b/07
g.-dükde 10a/15
g.-erken 10a/15
g.-erse 2a/11
g.-mezse 2a/02
g.-mişdir 21a/04
g.-üp 2a/11, 10a/15
[=8]
geçir- Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek.
g.-ürse 21b/12
[=1]
gögüs geçir- 21b/12
[=1]
gel- Ulaşmak, varmak.
g.-di 10a/13
g.-dikde 3b/10, 9b/02
g.-e 8a/06
g.-en 10a/06
g.-enlere 10a/07
g.-meye 22b/05
g.-mez 28b/06
g.-üp 10a/11, 27a/01
[=10]
nazar gel- 22b/05
[=1]
gem Atı yönlendirmek için ağzına takılan demir araç.
g. 4b/06
g.+i 5a/05, 5a/06, 6b/02, 6b/04
g.+i ur- 5b/02, 5b/06, 6b/03, 6b/03
g. ur- 3a/14, 3a/14

[=11]
gemle- Hayvanın ağzına gem takmak.
g.-yen 5b/06
[=1]
genc Bk. genç.
g. 24b/12
[=1]
genç Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı.
g. 17b/07, 17b/08, 17b/13
[=3]
gerçi Far. her ne kadar, ise de.
g. 11b/12
[=1]
gerdān Far. Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ön bölümü.
g.+iñ eti 22b/13
[=1]
gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey).
g. 17b/11, 17b/12
g.+dür 3a/09, 7b/04, 11b/03, 18a/12, 21b/01, 22b/14, 23a/05, 23a/08, 23a/09, 23a/13, 24a/03, 29a/13, 34b/12, 35a/03, 35a/04, 35a/09, 35b/05, 37b/11
[=20]
gerü Yine, tekrar.
g.+sinde 18b/15
[=1]
getür- (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek.
g.-üp 1b/03
[=1]
vücuda getür- 1b/03
[=1]
gezdır- (Bir yeri görmek, incelemek için veya belli bir maksatla) Dolaştırmak.
g.-eler 24a/09
g.-meye 26a/07
g.-üp 33b/11
[=3]
gezire Sarılık hastalığının tedavisinde kullanılan bir tür bitkinin adıdır.
g. (yeşil gezire otlugı) 39b/01
[=1]

gibi Bir kimsenin bir işi kendisine benzetildiği kimse tarzında yaptığını veya bir işin kendisine benzetildiği şeydeki biçimde olduğunu göstermek için kullanılır.

g. 3a/06), 3a/07, 12a/06, 13a/10, 18a/03, 18a/05, 18a/05, 22a/14, 26b/01, 26b/02, 29a/08, 33b/03, 34b/02, 36b/02, 36b/04

g.+dir 10b/01

[=16]

gice Bk. gece.

g. 12b/13, 32a/09, 33a/06

[=3]

gine Yeniden, tekrar, bir daha.

g. 24b/11

[=1]

gir- 1. Dışarıdan içeriye geçmek, varmak, dahil olmak.

g.-(!) 11a/11

g.-dikde 26a/08

g.-er 25b/09

g.-inceye 5a/03

g.-meden 25b/04

g.-meye 22a/13

g.-üp 20b/15

[=7]

2. Bir sonraki yaş dilimine girmek.

altıya gir- 20b/15

[=1]

girdāb Far. Anafor.

g.+a 20a/12

[=1]

girdür- Girme işini yaptırmak.

g.-meyesün 20b/10

[=1]

girü Bk. gerü

g. 9b/02

[=1]

girye Far. Ağlama, ağlayış.

g. ise 29a/14

[=1]

git- (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

g.-dikçe 22a/01

g.-er (gider) 3b/12

g.-erken (giderken) 37b/03

g.-meye 26a/02

g.-meyendir 4b/04

g.-mez ise 25b/09

g.-mezse 14a/09

g.-se 20a/09, 20b/01

g.-üp (gidüp) 22a/10

[=10]

göbek İnsan ve memeli hayvanlarda göbek bağının düşmesinden sonra karnın ortasında bulunan çukurluk.

g.+inde (göbeğinde) 18a/14

[=1]

gögüs Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü.

g. geçir- 21b/12

g.+i (gögsi) 17a/05, 17b/02

g.+inde (gögsinde) 3a/01, 20a/14, 20b/03

g.+inüñ (gögsinüñ) 21b/05

g. tamarı 32a/04

g.+ünde (gögsünde) 17a/04

g.+ünden (gögsünden) 17a/04

[=10]

gök Sema, asuman, feza.

g. 22b/07

[=1]

gör- 1. (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

g.-dikde 4b/08, 23a/04, 24a/01

g.-dükde 26b/04

g.-mediler 34a/10

g.-meye 12b/09

g.-mez 12b/13, 13a/06

g.-ür 3a/06), 26b/01

[=10]

2. Âdet olma hali.

ay başı gör- 26b/01

3. Rüya görmek.

düş gör- 3a/06)

[=2]

göre Bir şeye uygun olarak, gereğince.

g. 31b/11

[=1]

görün- Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.

g.-meyüp 36a/12

[=1]
göster- Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.
g.-digilinde 26b/07
g.-e 26b/06
g.-ir 14a/15
g.-mek 23a/07
[=4]
götür- (Bir şeyi) Hareket ettirip belli bir yere koymak.
g.-e 8b/01
g.-üp 8a/03, 8b/05
[=3]
gövde Hayvanlarda baş, ayak ve kuyruktan geri kalan bölüm.
g.+de 18b/14
g.+si 17b/07
g.+sinde 2b/09, 17a/12, 31b/06
g.+sine 35b/02
g.+sini 28b/04
[=7]
göyde Bk. gövde.
g.+si 30a/10
[=1]
göz İnsanda ve hayvanda görme organı.
g. 16b/05
g.+i 12b/07, 13a/01, 13a/01, 21b/10, 22b/04, 22b/04, 33a/04
g.+inde 13a/02
g.+inden 26b/06
g.+ine 12b/09
g.+iniñ 33b/14
g.+inüñ 12b/08
g.+leri 2a/04, 12b/14, 13a/03, 13a/04, 16a/09, 17b/08, 19b/06, 22b/07, 33b/03, 35b/03, 39a/09
g.+lerinde 29a/01
g.+lerine 19b/06, 33b/12, 33b/15
g.+lerinin 30b/13
g.+lerinin 30b/14
g.+leriñ 2a/02
g.+ü 12a/03
g.+üñ 2a/01, 13a/09
[=34]
gudda Vücudun muhtelif yerlerinde oluşan şiş, beze.
g. 16b/07, 16b/07
[=2]
güş Far. Kulak.
g.+ı sem 1b/08

[=1]
güc Bk. güç.
g.+dür 31b/03
g.+le 34b/02
[=2]
güç Kendini zorlayarak, gayret ve kuvvet sarf ederek, güçlkle, zorla.
g. 5a/04
[=1]
gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.
g. ile 31b/10, 32b/02
[=2]
gün Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.
g. 3b/01, 3b/01, 10a/09, 32a/09, 33a/06, 34a/02, 35a/14, 36b/05, 36b/07, 39a/01, 39a/07, 39a/13
g. (her gün) 8a/03, 27a/06, 27b/07, 30a/06, 38a/07
g. (irtesi gün) 24a/09, 26b/09, 27a/01
g. (serin gün) 33b/02
g. (üç gün) 29b/08, 30a/02, 34b/12
g. (yedi gün) 23a/07, 23a/13, 24b/04, 39a/15
g.+den 23b/02
g.+dür (yedi gün) 23a/15
g.+e 11a/07
g.+e (üç gün) 30b/06
g.+e (yedi gün) 31a/05
g.+e dek (üç güne dek) 28a/05
g.+lerinde (kış günü) 28a/06
g.+lerinde (yaz günü) 28a/03
g.+ün (yedi gün) 39b/01
[=37]
güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız.
g.+iñ 13a/06
[=1]
günlük Bk.günlük.
g.+den 31b/09
[=1]

günlük Günlük ağacının tütsü olarak kullanılan ve nefese rahatlık veren reçenesi.

g. 36a/05

[=1]

güzin Far. Seçkin, seçilmiş.

g. (sahabeyi güzın) 10a/13

[=1]

H

habbi'r-reşād Ar. Tohum, çekirdek.

h. 27a/07, 32b/08

[=2]

habbe Ar. Taneler.

h. 29a/02

[=1]

habtā Tohum şeklindeki şifalı bitki.

h.+ya 29b/10

[=1]

hackale Atın dudağına verilen isimdir.

h. 2b/13

[=1]

hafif Ar. Tartıda ağırlığı az gelen, yeğni, ağır karşıtı.

h. 5a/05, 6b/01

[=2]

hafta Far. Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.

h. 25b/13

[=1]

hāl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

h. 35a/08

h.+de 5b/04

h.+i ol- 21b/11, 22a/15, 24b/11

h.+inde 4b/05

h. olm- 32b/02, 35b/08

[=8]

halad Sudam denilen hastalıktan bir nevidir.

h.+dır 31a/07

[=1]

halā'ık Yaratılmışlar.

h. (hālık-ı halā'ık) 1b/02

[=1]

halak Ar. Tıraş edilmiş.

h. 15b/01, 15b/01

[=2]

halāş Ar. Kurtuluş, kurtulma.

h. bol- 17a/15

h. bul- 22a/12, 22b/08, 31a/05

h. ol- 22a/03

[=5]

halaş Ar. Haller, suretler, keyfiyetler.

h.+dan 29a/10

h.+ında 37b/04

h. it- 30a/01

[=3]

hālet Ar. Hal.

h.+de 26a/06, 26b/02

h.+i 25a/05

h.+inde 3b/04, 3b/09

[=5]

hālık Ar. Yoktan var eden, yaratıcı.

h.+ı halā'ık 1b/02

[=1]

halıt Ar. Hayvanlarda mefasıl hastalığına sebepolan bir safra türüdür.

h.+dır 31b/15

[=1]

hālī Ar. Dışında olmak, boş olmak.

h. değil 11b/13

[=1]

Hālid İbnü'l-velīd Hāzretleri Özel isim.

h. 27b/08

[=1]

hālīş Ar. Katışık olmayan, katışiksız, saf.

h. tere yağı 37a/07

[=1]

halk Ar. İnsanlar, yaratılmış olanlar.

h.+dan 23a/12

h.+ından 26b/08

[=2]

haliyet Bir tür baharat.

h. 27a/10, 28b/09, 29a/06

[=3]

hamāme Ar. Güvercin.

h. 30a/13

[=1]

hamar Ar. Göğüs hastalığı.

h. 17a/04

h.+dur 17a/03

[=2]

hamd Ar. Meth, övmek.

h.+i bi-had 1b/02

[=1]

hāmīd Ar. Hamdeden, şükreden.
h.+e (efal-i hamid) 3b/13
 [=1]
hāmīle Ar. Karnında yavru bulunan, gebe, iki canlı, yüklü.
h. ol- 23a/10, 24b/06, 26b/02, 27a/02
 [=4]
hamīr Bk. hamur.
h.+den (keskin yeni hamir) 27b/01
 [=1]
hamli Gebe olmak.
h. 23b/05
h. tut- 24a/02
 [=2]
hamr Ar. Şarap.
h. 27b/04, 28b/09
 [=2]
hamrān Ar. Düven süren büyükbaş hayvan.
h. hayvanı 34b/02
 [=1]
hamur Ar. Hamur, maya.
h. kokusu 18a/03
 [=1]
handekuk Naneye benzer bir bitkini adıdır.
h. otı 38a/05
 [=1]
handikun Yaban otu.
h. 30a/08
 [=1]
hanes Ar. Burnun uç tarafının biraz yüksek olup geri tarafının biraz yüksek olması.
h.+dır 13a/10
h.+ıñ 13a/11
 [=2]
hardal Ar. Turpgillerden, 100-150 santimetre yüksekliğinde, sarı çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bir bitki. Brassica nigra.
h. 29a/04
 [=1]
hareket Ar. Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yahut durumunu değiştirmesi, kımıldama.

h. it- 37b/04
 [=1]
hārik Bir çöpleme çeşidi olan ve kara çöpleme denen bitki. Helloborus niger.
h. 2b/14
 [=1]
harmel Ar. Üzerlik otu.
h. tohumı 35a/06
 [=1]
harse Atlarda kişneyememe durumu.
h.+dır 13a/12
 [=1]
harūn İlerleyeceği yerde duran veya geri giden hayvan.
h. 4a/02, 4a/05, 8a/05
 [=3]
harūnluk Atın huysuzluk etmesi.
h. 17b/01
 [=1]
hāş Ar. Katışksız, en iyi cinsten, saf.
h. şeker 33a/08
 [=1]
haşā Hayvanın burun kanamasını durdurmak için kullanılan bir bitkidir.
h. yaprağı 38b/07
 [=1]
hāşıl Ar. Olan, ortaya çıkan, görünen.
h. ol- 2b/11, 4a/02, 7a/03, 7a/06, 7b/01, 7b/07, 9b/04, 16b/05, 16b/08, 17a/06, 17a/09, 24b/13, 28a/01, 28a/02, 28a/06, 28b/03, 29a/11, 29b/01, 29b/02, 29b/13, 30b/07, 30b/10, 30b/12, 31b/02, 31b/06, 34a/15, 34b/14, 36b/15, 38b/11
 [=29]
hāşiyet Ar. Hususi fayda, tesir, kuvvet.
h.+ini çık- 35a/07
 [=1]
hāşiyet Bk. hāşiyet.
h.+i çık- 32b/14
 [=1]
haşlet Ar. Yaratılıştan gelen huy.
h.+leri 22a/15
 [=1]
haşşatan Ar. Hususi olarak, özellikle.
h. 12b/12
 [=1]

ḥātem Ar. Mühür.

h. (sünnet-i resul-ı hatemi'l-enbiya-ı ecmain) 1b/07

[=1]

ḥatun Ar. Kadın eş, zevce.

h.+ı 20b/13, 22a/10

h.+ıyla 10b/07

h.+lar 22a/06

[=4]

ḥavān Far. Toz hâline getirilmek veya ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü taş, tahta veya madenden çukur kap.

h. 34a/04, 36b/13

h. içinde döğ- 30a/04

[=3]

ḥayā Far. Er bezi.

h.+sı 25b/08, 36b/12

h.+sına 17b/14, 25a/01

h.+sında 15b/05, 16b/01

[=6]

ḥayl Ar. Yılkı, at sürüsü.

h.+den (ribati'l-hayl) 27b/13

[=1]

ḥayr-ı keşre Çokça hayır.

h. 20b/05

[=1]

ḥayvān Ar. Hareket edip yer değiştirebilme ve hissedebilme yeteneği olan canlı yaratık.

h. 18a/04, 18a/06, 19a/01, 19a/03, 19a/06, 20b/13, 20b/15, 21b/01, 22a/09, 22b/02, 31b/04, 34b/04, 34b/15, 37a/06, 37b/03

h.+a 28b/11, 29a/09, 34b/01, 35a/12

h.+da 16b/01

h.+dan 34a/10

h.+dır 7a/08

h.+ı 22a/04, 28b/03, 31a/03, 32b/05

h.+ı gibi (hamran hayvanı gibi) 34b/02

h.+ın 20b/04

h.+ıñ 7b/03, 7b/06, 7b/08, 16a/04, 18a/01, 18a/10, 18b/07, 19a/05, 19a/05, 19b/02, 19b/04, 19b/06, 19b/07, 20a/01, 20b/03, 20b/06, 20b/09, 20b/10, 20b/12, 21a/01, 21a/02, 21a/06, 21a/07, 21a/12, 21b/03, 21b/05, 21b/07, 21b/09, 21b/12, 21b/13, 21b/15, 21b/15,

22a/01, 22a/03, 22a/05, 22a/06, 22a/08, 22a/11, 22a/15, 22b/02, 22b/04, 22b/05, 28a/04, 28b/15, 29a/08, 29a/15, 30a/07, 30a/09, 30b/01, 30b/13, 31b/02, 31b/07, 32a/01, 32b/01, 33a/04, 35b/02, 35b/09, 36a/02, 36b/14, 37a/02, 37a/12, 37b/02, 37b/09, 38a/04, 38a/07, 38a/10, 39a/01, 39a/05, 39a/06, 39a/08, 39a/14

h.+lar 14b/07

h.+lar gibi 3a/06)

h.+lara 30b/11

h.+larda 15b/02

h.+ları 21b/04

h.+larından 17b/11

[=105]

ḥayvānāt Ar. Hayvanlar.

h. 33b/12

h.+a 31b/12

h.+ıñ başı 28b/02

[=3]

ḥaz Ar. Hoşlanma, zevk.

h. it- 23a/13

[=1]

ḥazer Ar. Sakınma, korunma.

h. üzere ol- 5b/05, 11b/12

h. üzre ol- 22b/15

[=3]

ḥazret Ar. Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.

h.+i resul 10a/04, 10a/09, 10a/14, 10a/15, 10b/02, 11b/04

h.+ıñ edhem 10a/11

h.+leri (halid ibnū'l-velid hazretleri) 27b/08

h.+lerinden (mekhul hazretleri) 10a/09

h.+lerinden (mücahit hazretleri) 27b/10

h.+lerine 1b/03

[=11]

ḥāzu' Bedec adlı ilacın yapımında kullanılan bir bitkinin adıdır.

h. yağı 32b/14

[=1]

helilce Kulakta bulunan bir çıban, şiş.

h. 36b/02

[=1]
hem Far. Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zaten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir.
h. 4a/08
 [=1]
hep Far. Bütün, tüm olarak.
h. 19b/01
 [=1]
hepsi Bütünü, tamamı, tümü, cümlesi.
h.+nden 29a/06
 [=1]
her Far. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, hepsi, bütün, cümle.
h. 10b/05, 17b/11, 22b/15, 30a/03, 34a/15, 36b/05
h. biri 27a/09, 27a/10, 27a/15, 29b/10, 30a/13, 30b/04, 32b/09, 36a/05, 36a/06, 37b/07
h. gün 8a/02, 27a/06, 27b/07, 30a/06, 38a/07
h. kankı 22a/12
 [=22]
hılâl Dış arasını ayıklamakta kullanılan nesne, kürdan.
h. ile 37a/09
 [=1]
hırbık Karaca ot.
h. 36b/12
 [=1]
hıtân Ar. Nezle.
h. 28b/14, 28b/14, 29a/10, 38b/12
h.+a 30b/07
h.+dır 28b/13
h.+ıñ 30a/09
 [=7]
hile Ar. Aldatma, oyun.
h.+yle (sar hile) 32b/07
 [=1]
hilkat Ar. Yaratılma, yaradılış.
h.+inde bile 11b/01
 [=1]
himmet Ar. Yardım, lütuf.
h. (bezl-i himmet) 1b/06
 [=1]
hindebâ Bk. hindibâ.
h. otı 37b/12

[=1]
hindi Ar. Tavukgillerden, XV. yüzyılda evcilleştirilerek Amerika'dan bütün dünyaya yayılan, boyun ve başı çıplak, parlak, yeşil ve esmer tüylü, kümes hayvanlarının en büyüğü. Meleagris gallopavo.
h. 32b/07
h.+den (demir hindi) 27a/13
h. dili 27a/11
 [=3]
hindibâ Ar. Birleşikgillerden, yaprakları haşlanarak salata gibi yenebilen, birkaç yıllık otsu bir bitki, güneğik, karakavuk. Cichorium endivia.
h. otluğı 39b/01
 [=1]
hubûbât Ar. Tahıl.
h.+dan 26a/05
 [=1]
hukemâ Ar. Hakimler, bilgeler.
h. 31a/06
h.+lardan 25b/13
h.+sımñ (rum hukeması) 30b/03
 [=3]
huld Ar. Bir deri veremi hastalığı.
h. 17a/10, 17a/10
 [=2]
hurla- Ar. Uyku sırasında soluk alırken boğaz ve burundan gürültülü sesler çıkarmak, horuldamak.
h.-yub 34b/05
 [=1]
hurma Far. Hurma ağacı.
h. salkımı 10a/06, 10a/07
 [=2]
hurmul Ar. Üzerlik otu.
h.+dan 35a/10
 [=1]
huşûmet Ar. Hasımlık, düşmanlık.
h.+de ol- 19a/02
 [=1]
huşûş Ar. Konu.
h. (‘ale’l-huşûş) 13a/01
 [=1]
huttağ Ar. Verem hastalığı.
h. 17a/09
h.+dır 17a/09
 [=2]

hūy Far. Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç.

h. 7a/07

h (bed-hūy) 6a/02, 9b/07

h.+da 5b/05

h. kap- (yavuzluk hūy kap-) 3b/03

h. ol- 7b/02

[=6]

hūylık Bk. hūyluk.

h. (bed-huylik) 4a/02

h.+dan (bed-huylik) 8b/02

[=2]

hūyluk Ar. Davranışların bütünü.

h. (bed-hūyluk) 3a/12, 7a/04

[=2]

I

ıktıdār Ar. Güçlülük, kudret.

ı.+ol- 11a/03

[=1]

ılık Ilıkça, az ılık.

ı. 25b/05, 36b/07

[=2]

ısıcaklık Sıcaklık.

ı. 37b/03

ı.+ında (ısıcaklığında) 13a/06

[=2]

ısın- Sıcak duruma gelmek.

ı.-mış 38a/11

[=1]

ısırgan Isırgangillerden, terkinde formik asit bulunan, sert tüylerle kaplı, halk hekimliğinde romatizmaya, mafsallara, kanamaya vb. çeşitli hastalıklara karşı kullanılan dalayıcı bitki. Urtica membranacea.

ı. 7a/05

[=1]

ıskāt Ar. Düşürme, aşağı atma.

ı. eyle- 37b/14

[=1]

ıslat- Islanmasına sebep olmak, ıslak duruma getirmek.

ı.-ub (ısladub) 38b/08

[=1]

İ

i- 1. Aslı Eski Türkçede ermek iken irmek imek olarak değişen ve kökü eriyip bugün sadece “Şu veya bu durumda bulunmak” anlamındaki idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan, eklendiği isimlere yargı görevi yükleyen fiil, ek fiil, cevher fiil.

i.-ise 5a/01, 11a/13, 12b/05, 18b/08, 18b/08, 19a/04, 20a/06, 22a/09, 23b/04, 23b/05, 29a/14, 29b/03, 35b/14, 36a/01, 36a/13, 37a/01, 37a/07, 39a/03, 39b/03

[=19]

2. Aslı Eski Türkçe’de ermek iken irmek>imek olarak değişen ve kökü eriyip bugün sadece “Şu veya bu durumda bulunmak” anlamındaki idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan eklendiği fiilleri birleşik zamanlı çekimleyen fiil, ek fiil, cevher fiil.

i. 8b/04

i.-ar ise 37a/03

i.-dı ise 27a/02, 37a/09

i.-di 10a/12

i.-du ise 38a/04

i.-er ise 21a/05, 23a/08

i.-ir ise 20a/04

i.-maz ise 24b/01, 24b/05, 24b/06, 25a/05, 29b/01, 37a/05, 37a/05

i.-mez idi 27b/09

i.-mez ise 6b/02, 21a/01, 21b/08, 21b/09, 25b/09

i.-miş ise 22b/03

i.-r-ise 19b/07, 19b/08

i.-ur-ise 20a/03

i.-ur ise 34b/11, 35a/12, 36b/10, 38b/11

i.-ür ise 21a/03

[=31]

İbnü’l Ahnef Özel isim.

i. (Ahmed ibn Hasan ibnül Ahnef) 1b/10

[=1]

ibrışim Far. İpek ipliği, bükülmüş ipek.

i. ile 25b/12

[=1]

ibtidā Ar. İlkin, önce.

i. 3a/14, 29a/12, 30b/08, 31b/13, 35b/02

i.+sında 32a/11
 [=6]
ictihād Ar. Çalışma, çabalama.
i. it- 1b/05
 [=1]
ictināb üzere ol- Kaçınmak, uzak durmak, çekinmek.
i. 18a/06
 [=1]
iç Bir şeyin, bir noktaya göre orta, ön, arka düzlemine daha yakın bulunan konumu.
i. 18b/05
i.+i 32a/08
i.+inde 13a/13, 21a/02, 24a/06, 24a/07, 27a/08, 27b/05, 29a/09, 35b/09, 36b/06, 39b/01
i.+inde (havan içinde döğ-) 30a/04
i.+indeki 26a/02, 32b/13
i.+inden 33a/05
i.+ine 7a/07, 8a/03, 24b/03, 25b/15, 28a/10, 29b/11, 30a/07, 30a/15, 31b/09, 32a/09, 32a/10, 32b/10, 32b/12, 33b/14, 34a/02, 34a/04, 34a/06, 35b/08, 36a/01, 36a/09, 36a/12, 36b/13, 37a/15, 38b/09, 39b/03
i.+üne 34b/10
i. yağı 30a/05
 [=43]
iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i.-mede 31b/04
i.-mekden 17a/10
 [=2]
içerü İç yana doğru, iç tarafa doğru.
i. 25b/04, 25b/10, 25b/14
i.+si 20b/09, 21a/06, 21a/08
i.+sinde 20a/03, 20a/06
i.+ye 14a/07, 22b/03, 25b/09
 [=11]
için Bk. için.
i. 10a/05
 [=1]
içir- İçmesine yol açmak, içmesini sağlamak.
i.-dükden 32b/15
i.-eler 27b/07, 29b/07, 32b/15
i.-üb 28b/11
 [=5]

içün -e ayrılmış, -e özgü, -e has, -e mahsus.
i. 34a/11, 35a/10
i.+dür 37a/01
 [=3]
içür- Bk. içir-
i.-eler 28b/09, 30a/01, 30a/09, 30b/06, 32a/10, 32b/01, 33a/09, 33b/11, 35b/08
 [=9]
idhāl Ar. Dâhil etme, içeri sokma.
i. it- 24b/03
 [=1]
idmān Ar. Aıştırma, egzersiz.
i. bagla- 3b/04
 [=1]
iftirā Ar. Birine işlemediği suçu yıkma.
i. ol- 21a/11
 [=1]
igne Bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği bulunan, ucu sivri, dikmeye yarayan ince çelik alet.
i. ile 25b/07
 [=1]
ihtilāc Ar. Çırpınma, seğirme.
i. 28b/02
 [=1]
ihtimāl Ar. Mümkün olma, mümkünlük, bir şeyin olabilmesi.
i.+dür 36b/10
i. ol- 9b/01, 34b/03
 [=3]
ihtirāz Ar. Kaçınma, çekinme, uzak durma, geri durma.
i. it- 35a/05
 [=1]
iken Esnasında.
i. 17a/06, 20a/10, 21a/14, 24a/06, 25b/05, 27b/06
 [=6]
iki Birden sonra üçten önce gelen sayının adı.
i. 2a/01, 2b/02, 2b/03, 2b/07, 2b/13, 3a/14, 4a/06, 10a/06, 10a/11, 11a/12, 12b/11, 14a/05, 15a/11, 19a/03, 21a/13, 22b/01, 25b/13, 29a/10, 30b/15, 34a/07, 36b/05, 37b/11, 38a/04, 38a/11
i. (on iki dirhem) 29b/15, 38a/06
i. (on iki dirhem) 29a/04

- i. (yetmiş iki dirhem) 30a/12
- i. buçuk batman 38b/14
- i. çekirdek 24b/02
- i. daire 18b/09
- i. dirhem 30a/14
- i. ise 18b/08
- i. miskal 27a/12
- i.+si 20b/03, 20b/04
- i.+sini 24a/04, 29b/05, 29b/14
- i. vakiyye 24b/02
- [=40]

ikinci İki sayısının sıra sıfatı.

- i. 9a/03, 31b/01
- i. daire 18a/15
- i.+si 3b/06
- [=4]

ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki anlamına gelen üleştirme şekli.

- i. (on ikişer dirhem) 30b/04
- i. astar 27a/09, 27a/15
- i. dirhem (on ikişer dirhem) 29b/10
- [=4]

iktinān Atlarda ayıp olarak kabul edilen atlılardan korkması şeklinde görülen bir hastalığın adıdır.

- i.+ıñ 4b/07, 4b/08
- [=1]

‘**ilāc** Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere İçilmek, herhangi bir yolla vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim; em.

- i. 17a/13, 24b/07, 32b/04, 35a/10, 35a/11, 36a/10, 36a/15, 37a/01, 37a/11, 38a/12
- i.+dan 24b/04, 25b/10, 28b/06, 32a/04
- i.+dır 34a/01
- i.+ı 8a/01, 8a/02, 8a/05, 9b/05, 16a/03, 22b/09, 24b/15, 25b/04, 25b/15, 27a/06, 28a/12, 29a/01, 29a/06, 29a/08, 29b/02, 29b/04, 29b/13, 30a/11, 30b/03, 30b/08, 30b/14, 31b/03, 31b/07, 32a/01, 33a/01, 33b/04, 34b/07, 35a/01, 35b/04, 35b/06, 35b/11, 36a/05, 36b/02, 36b/11, 37a/07, 37a/13,

- 37b/04, 37b/10, 38a/01, 38a/14, 38b/02, 38b/12, 39a/08, 39a/10

- i.+ıhi 28b/01
- i.+ında 28b/10, 30b/08
- i.+ından 29a/13
- i.+ımı 9b/07
- i.+ıñ 32b/06
- i.+ihi 28b/04
- i. it- 29b/08
- i.+la 24b/01, 24b/05
- i.+lar 32a/11
- i.+lardan 35a/05
- i. ur- 36b/15
- [=72]

ile İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, refakat, vasıta, araç, hâl, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapan kelime.

- i. 3a/10, 3a/10, 3a/11, 4b/06, 6b/01, 7a/02, 9a/02, 9b/06, 10b/06, 11a/01, 11a/05, 14b/01, 17b/15, 17b/15, 20b/12, 24a/07, 24a/08, 24a/09, 25a/01, 25a/05, 25b/05, 25b/07, 25b/08, 25b/08, 25b/12, 26b/04, 28b/05, 28b/08, 28b/11, 28b/11, 28b/12, 29b/05, 29b/06, 30b/02, 30b/05, 30b/11, 31b/10, 32a/01, 32a/06, 32b/01, 32b/02, 32b/02, 32b/12, 33b/14, 34a/05, 34b/05, 34b/09, 34b/09, 35a/06, 35a/15, 35b/05, 35b/13, 35b/15, 36a/08, 36a/15, 36b/03, 36b/06, 36b/08, 36b/10, 36b/13, 37a/09, 37a/10, 37b/12, 38b/06, 38b/08, 39a/12

- i. (ıla) 3b/02, 3b/03, 6b/09, 7a/01, 7a/04, 7a/04, 8b/01, 10b/07, 11a/11, 11b/11, 14b/05, 24b/01, 24b/05, 25b/11, 28b/07, 29a/05, 30b/09, 31a/02, 32a/15, 33b/07, 34a/07, 34a/12, 35a/02, 35a/06, 36a/02, 36a/03, 36a/11, 36b/08, 38a/10, 38a/11, 38a/14, 38b/01, 38b/05

[=99]

ilerü Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer, geri karşıtı.

- i.+ye 10a/13
- [=1]

ilhāh Ar. Zorlama, ısrar etme.

i. ile 3a/11)
[=1]
ilk Ötekilerden önce gelen, son karşıtı.
i. 10a/06
[=1]
ilkā Ar. Atma, bırakma.
i. it- 38a/06
[=1]
illā Ar. Herhalde, mutlaka.
i. 10b/06, 22b/13, 37a/09
[=3]
‘illet Ar. Hastalık.
i.+den 28b/13, 35a/03
i.+iniñ 9b/02
[=3]
iltifāt Ar. İlgi gösterme, rağbet etme.
i. it- 13b/04, 37a/05
[=2]
imdi Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binâenaleyh.
i. 17b/06
[=1]
in- Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
i.-er 24a/02
i.-er ise 23a/08
i.-üp 14b/07
[=3]
ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.
i. 25b/07, 29a/07, 39a/04
[=3]
incelik İnce olma durumu.
i.+dir 22b/14
[=1]
inek Dişi sığır.
i. ödi 32b/06
[=1]
insān Ar. Âdemoğlu, âdem evladı.
i. 1b/05
i.+da 29b/02
i.+iñ başı 28a/02
[=3]
inşāallah Ar. Allah istedi ise; Allah isterse.
i.+ü teala 28a/13, 33b/15
[=2]

ip Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim, iplik.
i.+iñ ucu 26a/03
[=1]
iriñ Cerahat.
i. 29a/01, 35b/10
i. gibi 18a/05
i.+leri 36b/06
[=4]
irtesi Bir günün veya belli bir zamanın hemen arkasından gelen gün veya zaman.
i. 36b/07
i. gün 24a/09, 26b/09, 27a/01
[=4]
işbahān Çin’in güneyinde yetişen, kral meyvesi olarak da bilinen bir meyve.
i.+ı 32b/09
[=1]
ise Olunca, olursa, olsa da.
i. 36a/11, 36b/10
[=2]
ishāl Ar. Sürgün, cırcır olma.
i. ol- 24a/05, 24a/05
[=2]
ishāllendir- İshal olma durumuna getirmek.
i.-ir 28b/11
[=1]
isim Ar. Ad.
i.+leridir 2b/12
[=1]
iskāt Ar. Kandırmak, râzı etmek.
i. eyle- 38a/08
[=1]
ispidāc Kurşun, çinko, benzeri metallerin oksitlerinden hazırlanan beyaz toz.
i. 34a/01
i.+ı 34a/03
[=2]
iste- İstek duymak, arzulamak.
i.-dügi 4a/05
i.-mez 5a/01
i.-r 19b/08
[=3]
isti‘māl Ar. Kullanmak. Faydalanmak.
i. 32a/07

i. olın- 35a/08
 [=2]
iştīmār Ar. İşletme, faydalanma.
i. 11a/01, 11a/05
i.+ıñ 11a/01
 [=3]
işbu Özellikle bu.
i. 1b/09, 10a/04, 10a/09, 10a/14, 10a/15, 10b/02
 [=5]
işe- İdrar kesesinde toplanan idrarı dışarı akıtmak, çış etmek, su dökmek.
i.-yecek kadar 25b/12
i.-yüp 23a/04, 23a/08, 24a/02
 [=4]
işid- Kulakla algılamak, duymak.
i.-üp 37a/03
 [=1]
iştıyāk Ar. Şevklenme, göreceği gelme, özleme.
i.+ı 26b/06
 [=1]
it- Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.
i.-dikden 34a/06
i.-dikte 32a/01
i.-e (ide) 3a/11
i.-eler 31b/11
i.-eler (ideler) 24b/03, 25a/03, 26b/06, 29b/09, 32a/07, 32b/04, 34b/09, 35a/05, 39a/07
i.-en (iden) 4b/02, 11b/15
i.-eñ (ideñ) 11b/03
i.-er 31b/12, 32a/01
i.-er (ider) 7a/04, 8b/03, 9a/04, 9b/07, 10a/02, 11b/02, 11b/15, 12a/01, 12a/02, 12a/04, 15a/06, 15b/04, 16a/07, 16b/03, 17b/05, 18a/09, 20b/02, 23a/06, 23a/13, 24b/12, 26b/07, 28a/13, 29a/14, 32a/01, 34a/15, 35b/03
i.-erse 22a/07
i.-erse (iderse) 21b/13
i.-esün (idesün) 36b/04
i.-ilir 31a/07
i.-insen (idinsen) 11a/10

i.-inseñ (idinseñ) 3b/12
i.-me 18b/04
i.-medügü 9b/05
i.-mek 23a/13, 24a/03, 34b/12
i.-mesün 35a/14
i.-meyen 13b/04
i.-meyüp 4b/06, 6a/01, 23a/09, 37a/05
i.-mez 7a/04, 24b/07, 26b/04, 32a/12
i.-mezden 32a/07, 33a/01
i.-mezse 5a/06, 6b/02, 8b/04
i.-mezse (etmezse) 5b/03
i.-üb 6b/03, 31b/09
i.-üp (edüp) 17a/05
i.-üp (idüp) 1b/05, 1b/10, 1b/11, 2a/02, 25a/02, 36a/04, 36a/08, 38a/06
i.-üp (idüp) 11a/08, 20b/15, 23a/07, 23a/12, 24a/01, 24a/04, 24b/02, 24b/08, 26b/04, 26b/05, 29a/05, 29a/07, 30a/01, 30a/06, 30a/15, 31b/05, 37b/04
 [=99]
agzını egri it- 37b/10
alçak it- 12a/02
beyan it- 9b/07, 10a/02, 11b/02, 11b/15, 17b/05, 18a/09
delalet it- 29a/14
eksik it- 11b/15
faide it- 32a/12
feragat it- 8b/03
galebe it- 24a/01
gayıb it- 26b/06
halat it- 30a/01
hareket it- 37b/04
haz it- 23a/13
ictihad it- 1b/05
idhal it- 24b/03
ihtiraz it- 35a/05
ilac it- 29b/09
iltifat it- 13b/04, 37a/05
kabul it- 5a/06, 5b/03, 6b/02, 8b/04, 18b/04, 23a/09, 24b/07, 26b/04, 26b/07
kanburlu it- 16a/07
kar it- 4b/06
men it- 9a/04, 15a/06, 15b/04, 24b/08, 39a/07
meyl it- 9b/05, 22a/07
mualece it- 24a/03, 32a/07

muaraza it- 34a/15
mudavemet it- 21b/13
murad it- 3b/12, 11a/10
mübaşeret it- 3a/11)
nefret it- 26b/04
peyda it- 7a/04
rücu it- 20b/02
sabır it- 23a/07
sahk it- 24a/04, 24b/02, 25a/02,
 29a/05, 29a/07, 30a/15, 31b/09,
 34a/06, 36a/04, 36a/08
sirayet it- 24b/12, 31b/05, 31b/12,
 32a/01, 32a/01, 32a/01, 35b/03
şikayet it- 17a/05
taat it- 6a/01
taksim it- 31a/07
tamam it- 20b/15
taskit it- 25a/03
telif it- 1b/10
terk it- 11a/08, 23a/13, 35a/14
teskit it- 32b/04, 34b/09, 34b/12
yakı it- 31b/11, 36b/04
 [=83]
itin- Kendini bir şeye sahip kılmak,
 sahiplenmek.
 i. **murad itin-** 11b/06
 [=1]
izrāb Ar. Sıkıntı, çile.
 i. **çek-** 26b/03
 i. **vir-** 25b/06
 [=2]
 ‘**izzet** Ar. Değer, yücelik.
 i. **(devlet-i izzet)** 19b/03
 i.+**de** 20b/07
 [=2]

J

jengār Far. Bakır pası, bakır yeşili.
j. 30b/02
 [=1]

K

ķabak Kabakgillerden, sürüngen
 gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü
 olan bir bitki (*Cucurbita*).
k. tohumı 30b/08
 [=1]
ķabuk Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu
 dış etkilere karşı koruyan,

kendiliğinden oluşmuş sertçe
 bölüm, kışır
k.+ından 37b/06
k.+ıyla 38b/01
 [=2]
ķabuk Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu
 dış etkilere karşı koruyan,
 kendiliğinden oluşmuş sertçe
 bölüm, kışır.
k.+ı (kabuğı) 25b/07
k.+ları ile 29b/05
 [=2]
ķabul Ar. Kabul etme.
k. it- 5a/06, 5b/03, 6b/02, 8b/04,
 18b/04, 23a/06, 23a/09, 24b/07,
 26b/04, 26b/07
 [=10]
ķaç Ne kadar olduğu kesin olarak
 bilinmeyen az sayıdaki şeyleri
 belirtmek için kullanılır, üç beş
 tane kadar, az sayıda.
k. (bir kaç) 6b/05, 11a/08, 31a/04,
 34b/07, 35a/14
 [=5]
ķaç- (Birinden veya bir şeyden)
 Kurtulmak
 için süratle uzaklaşmak.
k.-maz 6a/03
k.-up 5a/01
 [=2]
ķaçan Ne vakit, ne zaman ki.
k. 23a/04, 23a/10, 23a/13
k. kim 8b/01
 [=4]
ķaçuk Bir yana kaçmış, kaymış
k. 17b/02
 [=1]
ķadar Ar. Ölçüde, derecede.
k. 5b/07, 22b/12, 25b/06, 25b/12,
 30b/01
k. (elli dirhem kadar) 35a/01
k. ise 12b/05
 [=7]
ķadir Ar. Kudret sahibi; kudretli,
 kuvvetli, güçlü.
k. ol- 11a/05, 14a/12, 33b/03, 35a/01
 [=4]
ķafur Ar. Hindistan ve Çin’de yetişen
 kafur

ve ağacının zambından elde edilen hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanabilen ıtırli madde. Champhorosma monspeliaca.

k. 27a/12, 31a/01, 32b/07

k.+dan 28a/04

[=4]

kağıd Far. Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi suretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak.

k.+ın 34a/08

[=1]

kāhil Ar. Gayretsiz, tembel.

k. 2b/14

[=1]

kā'imü'l-‘ayn Gözün renginin donuk ve yeşil olması hastalığına verilen addır.

k. 12b/07

[=1]

kak- İtmek, vurmak.

k.-masıdır 3b/06

[=1]

kaqa Dışkı.

k.+sını 37a/03

[=1]

kaqula İlaç olarak kullanılan karabiber türünden bir baharat

k. 27a/10

[=1]

kal- Var olmaya devam etmek, bitmeden

sürmek, sürüp gitmek.

k.-mca 27b/05, 32b/13, 33b/07, 38b/15

k.-mışdur 10a/08

k.-sa 25b/04

k.-ur 7b/02, 14b/07, 15b/03, 17a/14, 21b/14, 21b/14

[=12]

sünnet kal- 10a/08

[=1]

kaldır- Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.

k.-maga 17b/05

k.-maz 34b/02

k.-up 15a/09

[=3]

kaldur- Bk. kaldır-

k.-maga 33b/02

k.-up 5b/06, 10a/15

[=3]

kalın Kendi cinsinden olan şeylere göre iki yüzü arasındaki uzaklığı büyük

olan.

k. 17b/07

[=1]

kalç- Kabarmak, ayrılmak.

k.-ar 34b/05

k.-maz 6a/01

[=2]

ayak üzere kalk- 34b/05

[=1]

kamış Kulakları dik, ince ve düzgün olan at.

k. küli 38b/08

[=1]

kamqama Hayvanın dudaklarının bir diğerine göre orantısız olması hastalığına verilen addır.

k. 13a/14

[=1]

kan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

k. 18a/05, 20a/02, 32a/01, 39a/02

k. al- 29a/13, 32a/05, 34a/10, 35b/06

k. alın- 32a/06, 32a/06, 35b/05, 35b/05, 37b/11

k. ile 26b/03, 28b/08

[=15]

kana- Vücudun herhangi bir yerinden dışarıya kan akmak.

k.-ar 3b/02

k.-makdan 38b/11

k.-makdur 38b/07

[=3]

kanbur Bel veya göğüs kemiğinin eğilmesi, raşitizm sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek, kambur zambur.

k.+dır 16b/04

[=1]

ķankı Hangi.

k. 3b/11

k. (her kankı) 22a/12

[=2]

ķantaron Kızılkantarongillerden,
hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli,
acı köklü, küçük bir bitki.
Gentiana lutea.

k. otı 36a/03

[=1]

ķap- Birdenbire yakalayarak, çekerek
almak.

k.-ar 3a/12

k.-masına 3b/03

k.-up 7a/02

[=3]

huy ķap- 3b/03

[=1]

ķapak Bazı organları örtmeye yarayan
zar

veya organ.

k.+ında (ķapagında) 13a/09, 30b/13

[=2]

ķapan- Kapalı duruma gelmek.

k.-ursa 17a/13

[=1]

ķapanuk Kapanmış.

k. 33a/04

[=1]

ķapu Giriş çıkışı sağlamak için bir yere
yerleştirilen, tahta yahut
demirden iki veya tek kanatlı açılır
kapanır düzen.

k.+ya 8a/06

k.+ya (demür ķapu) 8a/05

k.+yı (demür ķapu) 8b/02

[=3]

ķar Havadaki su buharının donmasıyla
meydana gelen ve yağmur gibi yağın
hafif, beyaz tanelerin yerde
birikmesiyle
oluşın beyaz tabaka.

k. it- 4b/06

[=1]

ķar- Birbirine katıp karıştırmak.

k.-asın 36b/08

[=1]

ķara En koyu renk, siyah.

k. 34b/07, 38a/12

[=2]

ķarah Vücudunda beyazlık olamayan
hayvan için kullanılan bir addır.

k.+dur 12b/04

k.+ıñ 12b/04

[=2]

ķaranlık Işık olmama durumu

k. 31a/03

[=1]

ķarañu Karanlık.

k. yer 35a/14

[=1]

ķarañulu Karanlık.

k. yer 37b/12

[=1]

ķarañuluk Karanlık.

k. yer 34b/07

[=1]

ķarār Ölçü, derece, miktar, tarz.

k. kıl- 22a/06

[=1]

ķarha Ar. Yara.

k. 36a/10

k.+nıñ 36a/12

k.+ya 36a/10

[=3]

ķarı Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın,
eş, refika, zevce.

k. ile 20b/12

k. südi 33a/08

[=2]

ķarın İnsan ve hayvan vücudunun
kaburgaların kenarından
kasıklara kadar olan ve iç
boşluğunda mide, bağırsak, böbrek,
safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer
gibi organlar bulunan kısmı, batın.

k.+ı (ķarnı) 17b/08, 17b/12, 27b/06

k.+ında (ķarnında) 7b/03, 16a/01

k.+ındaki (ķarnındaki) 23a/14,
23b/03, 24b/14, 25a/03

k.+ını (ķarnını) 9a/02, 17b/15

[=11]

ķarınsız Kısık, çekemeyen.

k. ol- 13b/02

[=1]

ķarış- İki veya ikiden çok şey bir araya
gelip birbirinin içinde dağılmak,
birbirinin içine girmek.

k.-ub 32a/01

[=1]

karışdır- Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

k.-asun 34a/06

[=1]

karışdur- Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

k.-up 24a/04, 27a/08, 28b/05, 28b/07, 29a/05, 29b/07, 31a/02, 32a/15, 33a/09, 33b/15, 34a/05, 34a/12, 35b/13, 36a/02, 36a/11, 36a/14, 36a/15, 37b/08, 38a/10, 38a/14, 38b/01

[=21]

karîh Ar. Yaralı, çıbanlı.

k. ol- 5a/03, 6a/07

[=2]

karpuz Kabakgillerden, sürüngen gövdeli

bir bitki. Citrullus vulgaris.

k.+ının (ebu cehil karpuzu) 32a/08

[=1]

karsa Bir şeyin parçalara ayrılmış hali, bölüm.

k. (bir karsa) 30a/07

k. (yedi karsa) 30a/06

[=2]

karşu Karşılık olarak, mukabil, karşılığında, sırası gelince.

k. 12b/09

k. (karşu be-karşu) 12b/11

k. be-karşu 12b/11

k.+da 3b/14, 18b/15, 23a/15

[=6]

kartal Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş. Aquila.

k. 38a/08

[=1]

kas Tellerden oluşan ve kasılarak vücut hareketlerini sağlayan organ ve bu organın telse dokusu, adale.

k.+dır 16a/03

k.+ıfı 16a/04

[=2]

kaşavet Ar. Sertlik, katılık.

k.+den 22a/03

[=1]

kasık Vücudun karnın altı ile uyluğun üstü

arasında kalan kısmı.

k.+ı 19b/02

[=1]

kaşnı Büyük yapraklı, gövdesi soyularak yenen, kokulu bir bitki.

k.+dan 36a/07

[=1]

kaşri'n-nâşiye Atın perçeminin kısa olması durumuna verilen addır.

k.+ 12b/01

[=1]

kaşt Hitan denilen hastalığın tedavisinde kullanılan bir ilacın adıdır.

k. 29a/06

[=1]

kaşatdur- Serbest bir biçimde bırakmak.

k.-alar 27a/01

[=1]

kat Huzur, yan, ön.

k.+ında 31a/06

k.+ında (arab katı) 2a/14

k.+ları 15a/07

[=3]

kat- Bir şeyin içine, üstüne veya yanına miktar veya niteliğini değiştirecek bir şey koymak, ilâve etmek, eklemek.

k.-alar 30b/01, 30b/09, 31b/08, 31b/10

k.-ıp 39a/14

k.-up 24b/03, 25a/02, 28a/10, 28b/09, 28b/12, 29b/12, 29b/15, 30b/02, 30b/05, 32b/11, 32b/15, 38a/07, 38b/14, 39b/03

[=19]

katağ Ayakkabıların altına çakılan demir çivi, kabara.

k.+ıyla (katagıyla) 7a/01

[=1]

katı Çok, pek, pek çok.

k. 12a/07

[=1]

katıl- Katma işi yapılmak.

k.-ur ise 34b/11

[=1]

katır Atgillerden, kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan.

k. 17b/12
k.+da 21b/03
k.+lardır 17b/09
k.+ları 17b/10
k.+larıdır 17b/11
k.+larıñ 17b/05, 17b/06
 [=7]
ķav Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde.
k.+nı (agaç kavı) 37b/06
 [=1]
ķavlī Ar. Söz ile ilgili, söz olarak, sözde.
k. 30b/03
 [=1]
ķavlu Kütük, kereste yapmaya elverişli olmayan ağaç
k.+ya 18a/02
 [=1]
ķaynad- Bir şeyin, pişirmek veya belli bir işleme tâbi tutmak maksadıyla su veya bir sıvı içinde kaynamasını sağlamak.
k.-alar 38b/15
k.-up 24a/06, 27a/08, 27b/05, 32b/12, 33b/10, 35a/06, 35b/15
 [=8]
ķazan- Olumlu, iyi bir sonuç elde etmek.
k.-ursa 19b/01
 [=1]
ķeçe Dokuma yoluyla değil yapağıyı dövmek veya ayakla tepmek suretiyle yapılan kaba kumaş.
k. 35a/15
k.+e ur- 6b/05
 [=2]
ķeçi Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen, çenesinde sakalı bulunan, bitkilere çok zararlı, evcil memeli hayvan. Capra hircus.
k. 30a/05
k. otı 38a/10
 [=2]
ķelām Ar. Söz.
k.+ı rabbi'l-alemin 1b/06
 [=1]

ķelle Far. Baş.
k. 27a/13
 [=1]
ķemāl Ar. Olgunluk, mükemmellik.
k. mertebe 3b/13
 [=1]
ķemne Ar. Karasu denilen bir göz hastalığı.
k.+dür 13a/07
k.+nüñ 13a/07
 [=2]
ķemnūn Ar. Kimyon.
k. 32b/08
 [=1]
ķemūk İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücudun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı.
k. 14a/09
k.+iñ (ķemügin) 2a/10
k.+leri 17b/07
 [=3]
ķendis Şifalı bir reçine türüdür.
k. 38a/10
 [=1]
ķendü İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.
k. 3b/04, 25b/09, 37a/08, 37b/03
k.+nden 25b/09, 37a/09
k.+ne 37b/03
k.+sine 25b/06
 [=8]
ķere Ar. Kerre. Defa, kez, sefer.
k. 6b/05
 [=1]
ķerem Ar. Soyluluk, cömertlik.
k.+i tab 1b/08
 [=1]
ķereviz Far. Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki. Apium graveolens.
k.+in 33b/06
 [=1]
ķerim Ar. Soylu, cömert.
k. 3a/08
 [=1]
ķerime Ar. Güzide, seçkin, kıymetli şey.

k.+nin (ayet-i kerime) 27b/12
k.+yi (ayet-i kerime) 25a/06, 25b/01
 [=3]
kerre Ar. Defa, kez.
k. 36b/05
k. (yedi kerre) 25a/06, 25b/01, 28b/11
 [=4]
kesil- (Kesici bir aletle) Bulunduğu yerden ayrılmak, çıkarılmak.
k.-dikden 29b/09
k.-miş 2a/08
 [=2]
kesim Kesme işi.
k.+inde 22b/09
 [=1]
keskin Etkili, sert.
k. sirke 36a/08, 36b/03
k. şarab 30b/05, 35b/07, 39a/14
k. yeni hamir 27b/01
 [=6]
keşkâb Far.Arpa suyu.
k. 27b/04
 [=1]
keten Ar. Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki. Linumusitatissimum.
k. tohumı 33b/04
 [=1]
keyfiyyet Ar. Bir şeyin iyi veya kötü olması ciheti.
k.+i 6a/07
 [=1]
kifâyet Ar. Bir işe yetecek kadar olmak.
k. it- 28a/13
 [=1]
kıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.
k. 12b/11, 21b/10, 22a/14
 [=3]
kıl Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı.
k.+ı 22b/06, 22b/06
 [=2]
kıl- Etmek, yapmak.
k.-maz 22a/06

[=1]
karar kıl- 22a/06
 [=1]
kılada Sirke içinde bekletilip daha sonra kurutulan mazaryun.
k.+sı (başlık kıladası) 18b/10
 [=1]
kırıl- Kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak.
k.-sa 6a/04
 [=1]
kırk Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı.
k. sekiz dirhem 29a/03
k. sekiz dirhem 29a/04
k. yıla yet- 21a/05
 [=3]
kırmızı Ar. Al, kızıl.
k. 21a/06, 21a/10, 31b/10, 32b/02
k.+dır 13a/14
 [=5]
kırul- Kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak
k.-ur 9a/02
 [=1]
kıs- Sıkırmak, sıkıp tutmak, sıkıştırmak.
k.-arsa 37a/04
k.-maz ise 37a/05
 [=2]
kısa İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.
k. 9b/04, 12b/02, 21a/10, 22a/07, 23a/03
 [=5]
kısır Üreme imkânı olmayan, döl vermeyen (insan ve hayvan).
k. 35a/12
k.+dır 24b/07
 [=2]
kısrağ Dişi at.
k. 23a/04, 24b/06, 26a/05, 27b/14
k.+a (kısraga) 26b/09, 32a/13
k.+a çekdir-(kısraga çekdir-) 23a/03
k.+a çekil-(kısraga çekil-) 24b/09
k.+da 14b/03, 22b/14
k.+dan 27b/08
k.+dır 27b/13
k.+ı (kısragı) 24a/09, 24b/08, 25b/04

k.+ın (kısragn) 24a/06, 24b/03
k.+ıñ (kısragnı) 23a/11, 24b/14, 24b/15, 25a/01, 25a/03, 25a/05, 25b/06, 25b/02, 25b/08, 26a/03, 27b/06
k.+içün 35a/10
k.+lar 25b/03, 26a/08, 27b/14
k.+larda 22b/12, 23a/01, 23a/02
k.+ların 22b/09
k.+larıñ 23b/01, 27a/04
 [=38]
kışsa'l-himār Yaban hıyarı, labada.
k. 24a/03, 28b/05, 28b/10
k.+dan 30a/12, 32a/08
 [=5]
kış 22 Aralıkta başlayıp 21 Martta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.
k. 35a/11
k.+da 15a/10
k. günü 28a/05
 [=3]
kıymet Değer.
k.+i 12b/14, 13a/05
k.+ini 12a/04
k.+lerini 11b/15
 [=4]
kızarıķ Kızarmış.
k.+lar 26a/06
 [=1]
ki Far. İki cümleyi sebep, sonuç ve çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getirir.
k. 1b/03, 1b/05, 2a/14, 2b/05, 3a/09, 3a/13, 7b/04, 7b/05, 9b/01, 10a/04, 10a/09, 10b/01, 10b/02, 10b/05, 11b/03, 11b/05, 11b/06, 13a/01, 14b/05, 17b/11, 18a/04, 18a/06, 21a/04, 21a/05, 21b/01, 25b/14, 26a/07, 26a/08, 26b/08, 27a/02, 27a/03, 27b/07, 27b/11, 28b/09, 29a/14, 34b/03, 34b/06, 37b/02, 37b/09
k. (bilgil ki) 17b/06
k. (budur ki) 2b/06, 3a/05, 4a/05, 4b/07, 5a/03, 6a/07, 7a/01, 8a/02, 8a/04, 9b/05, 10b/05, 14a/03, 14a/10, 14b/14, 16a/01, 16a/04,

17a/01, 17a/07, 23a/04, 23b/01, 23b/03, 24b/15, 25b/15, 27a/04, 27a/09, 28a/03, 28b/15, 29a/01, 29b/03, 29b/04, 29b/13, 30b/08, 30b/14, 31b/08, 33b/01, 33b/04, 34b/01, 34b/07, 34b/13, 34b/15, 35a/01, 35a/06, 35a/11, 35b/01, 35b/04, 35b/06, 35b/11, 36a/05, 36b/02, 36b/12, 37a/02, 37a/07, 37a/13, 37b/01, 37b/01, 37b/02, 37b/04, 37b/10, 38a/01, 38a/14, 38b/02, 38b/12, 39a/08, 39a/10
k. (eger ki) 6b/02
k. (evvel ki) 3b/06, 6b/02, 29b/12, 31a/08
k. (madem ki) 18a/01
k. (minval ki) 11a/09
k. (oldur ki) 1b/06, 3a/04, 4a/07, 4a/08, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/05, 4b/08, 7a/03, 7a/05, 7a/06, 8a/05, 9b/03, 12b/04, 13a/05, 13a/15, 14b/04, 17b/06, 23a/11, 25b/04, 27a/06, 30b/12, 33a/04
k. (tā ki) 23a/14, 26a/02, 26a/03
 [=138]
kim İlinti zamiri, ki.
k. 4b/01, 6b/01
k. (eger kim) 18a/04, 20b/15, 28a/05, 28a/07, 28a/07, 37a/04
k. (kaçan kim) 8b/01
k. (tā kim) 33b/10
 [=10]
kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs.
k. 3b/05, 11b/13
k.+den (arif kimse) 3a/12
k.+ler 28b/08
 [=4]
kir Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik.
k.+inden ise 37a/06
 [=1]
kişi İnsan, kimse, şahıs.
k.+ye 3a/09
 [=1]
kişne- (At için) Ses çıkarmak.
k.-meyendir 13a/12
k.-mez 27b/10
 [=2]
kitāb Ar. Herhangi bir konuda yazılmış

manzum veya mensur eser.
k.+1 muhtasar-1 müstetab 1b/09
 [=1]
koça Büyük, geniş.
k.+dan 24b/13
 [=1]
koça- Yaşı ilerlemek, yaşlanmak, ihtiyarlamak.
k.-miş 24b/13
 [=1]
koğul- Kovma işine konu olmak veya kovma işi yapılmak.
k.-duğı zaman 3b/07
 [=1]
av kogul- 3b/07
 [=1]
koğ- Koku çıkarmak.
k.-arsa 18a/03, 18a/05, 29a/14
k.-maz ise 29b/01
k.-muş 30a/10
 [=5]
koğlatdur- Koklama işini yaptırmak.
k.-alar 29a/10
 [=1]
koğu Nesnelerden yayılan küçücük zerrelere burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu.
k.+sı (hamur koğusu) 18a/03
k. gibi 18a/03
k.+sı (yağ koğusu) 18a/02
 [=3]
kol Hayvanlarda ön ayağın üst kısmı.
k.+unda 2a/12
 [=1]
kolan Atın eğer ve semerini bağlamak için
 karnın altından geçirilerek bağlanan
 yassı bağ.
k. yeri 3a/02
 [=1]
kolay Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşısı.
k. 29b/02
 [=1]
koltuğ Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer.
k.+1 14a/04
 [=1]

konul- Koyma veya konma işi yapılmak.
k.-a 25b/10
k.-an 26a/04
 [=2]
kop- Vücuttaki yerinden ayrılmak.
k.-duğı 3b/08
 [=1]
kopar- Kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayırmak.
k.-up 29a/09
 [=1]
korı- Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek.
k.-r 6a/06
 [=1]
koruğ Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.
k.+su 38b/01
 [=1]
koş- Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.
k.-alar 24b/09
k.-an 10b/08
k.-dular 10a/06
k.-madan 30b/10
k.-maga 17b/10
k.-mak 11a/09
 [=6]
koşdur- Koşma işini yaptırmak.
k.-a 11a/07
k.-mak 10a/03, 10a/04
 [=3]
koy- Bir yere bırakmak, yerleştirmek.
k.-alar 25b/14, 29a/08, 30a/02, 30a/07, 33a/06, 36b/09, 38b/06
k.-asın 34a/03, 36a/03, 39a/12
k.-asun 36a/12
k.-duklarından 7b/01
k.-up 25a/03, 25b/05, 27b/05, 29a/09, 30a/06, 32a/10, 32b/10, 32b/12, 34a/05, 34a/08, 36b/14
k.-alar 25b/12, 33a/01, 33a/02
alı koy- 25b/12, 33a/01, 33a/02
 [=27]
kök Bitkilerin, toprağın altında kalan ve topraktaki besin maddelerini emmelerine yarayan kısmı.
k.+i 16b/08

- k.+i (süsen köki)** 39a/03
k.+inden (miyan köki) 27a/14
k.+le 29a/09
k.+ü 30a/12
 [=5]
köpek Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan. Canis familiaris.
k. 12a/06
 [=1]
köpür- Köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak.
k.-ür 28b/04
 [=1]
körlük Görme engellilik.
k.+den 12b/09
 [=1]
köstekli Kösteği olan.
k. 2b/01
 [=1]
köstekle- Hayvanın ayağına köstek vurmak.
k.-yeler 8b/05
 [=1]
kötülük Kötü olma durumu, kemlik, şer.
k.+indendir (kötüligindendir) 4a/07
 [=1]
kula Al ile kır arasında bir at rengi.
k. 11b/04
 [=1]
kulağ Başın İki yanında bulunan işitme organı.
k. 36a/01
k.+a (kulaga) 36a/04
k.+ı (kulagı) 35b/04, 37a/15
k.+ı gibi (kulagı) 12a/06
k.+ına (kulagina) 35a/02, 36a/02
k.+ındaki (kulagındaki) 37a/15
k.+ından (kulagından) 35b/02
k.+ıñ (kulagıñ) 36a/09
k.+larda 36a/04, 36a/10
k.+ları 12a/01, 12a/06, 12a/07, 30a/09, 35b/09
k.+ların 36b/01, 37a/10
k.+larına 35a/13, 36a/14, 36b/01, 36b/14, 37a/12
k.+larını 37a/04, 37a/05, 37a/06, 37a/07
k.+larınıñ 30b/14, 35b/14
k.+larıñ 12a/03
k.+lıdır 12a/03
 [=32]
kulan İki üç yaşında dişi tay, kısarak.
k.+ı 6a/04, 22a/03
 [=2]
kullan- Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak.
k.-a 9b/06, 11a/09
 [=2]
kum Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler.
k. 37a/13
 [=1]
kunduz Kemirgenlerden, kuyruğu geniş ve yassı, art ayak parmaklarının arası perdeli, ağaçları kemirerek beslenen, su kıyılarında yaşayan, yuvalar ve su setleri kuran, postu değerli bir hayvan, kastor. Castor fiber.
k. 36b/12
 [=1]
kurd 1. Eğilmeyen, dik duran boyun.
k.+duñ 13b/03
k.+dur 13b/03
 2. Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.
k. 19b/07
 [=3]
kuru Nemi, suyu olmayan.
k. otluk 24b/04
 [=1]
kuru- (Bitki için) Suyu çekilip hayatı son bulmak, canlılık durumu bitmek.
k.-dı ise 27a/02
k.-muş 38b/13
 [=2]
kuruş XVI. yüzyıl sonlarından bu yana kullanılan ve seksen akçe değerinde sayılan Osmanlı parası.
k. kadar 12b/05

[=1]
kusğun Hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış.
 k. 19a/02
 [=1]
kuşak Bele sarılan uzun ve enli kumaş.
 k. 9a/01, 9a/03
 k.+ı (**kuşagı**) 9a/01
 k.+ını (**kuşagını**) 6b/06
 [=4]
kuvvet Güç.
 k.+den 27b/12
 k.+i'l-ayn 33b/05
 [=2]
kuvvetli Güçlü.
 k. 27b/09
 [=1]
kuyruk Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.
 k. 4b/02
 k.+ı (**kuyruğu**) 14a/15, 22a/05
 k.+ın (**kuyrugını**) 14b/02
 k.+ını (**kuyrugını**) 10a/15, 25b/15
 k.+ınıñ (**kuyrugınıñ**) 2b/15, 22b/05
 k.+ıñ (**kuyrugıñ**) 3a/01, 26a/01
 [=10]
küçük Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı.
 k. 12a/07, 14a/12, 15a/03, 22b/04
 [=4]
küheyl Soylu arap atı.
 k. ol- 23b/01
 [=1]
küheylān Ar. Cins Arap atı.
 k. 3a/07
 [=1]
kül Yanan şeylerden arta kalan toz hâlindeki madde.
 k.+inden (**kamış küli**) 38b/08
 [=1]

L

la-yüad Sayısız.
 l. (**sena-i la-yüad**) 1b/02
 [=1]
lahana Turpgillerden, geniş ve kalınca kat kat yaprakları olan, güz ve kış

sebzesi olarak yetiştirilen ve birçok türü olan bitki, kelem.
 Brassica oleracea.

1. 30a/02, 30a/03
 l.+ya 30a/05
 [=3]
lākin Ar. Ancak, ne var ki.
 1. 2a/04, 2a/07, 2a/14, 6a/02, 6b/06, 9a/03, 11a/07, 11b/13, 12b/15, 16b/03, 18b/08, 21b/03, 21b/11, 24a/02, 28a/12, 31b/05, 32a/13, 37a/03
 [=18]
lāsım Atın kulaklarının arasının uzak olması durumuna verilen addır.
 l.+ıñ 12a/01
 [=1]
lañife Ar. Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, nâzik, yumuşak.
 1. 17b/13
 [=1]
latım Ar. Yüzünün bir tarafı beyaz olan at.
 1. 2a/06
 [=1]
lāyık Ar. Yakışan, yaraşır, yakışık.
 1. ol- 1b/08, 17b/06
 [=2]
lāzım Ar. Gerekli.
 1. ol- 1b/11
 [=1]
lehāzım Hayvanın uğursuz olduğuna delalet eden dairelerden bir tanesinin adıdır.
 1. 18b/10
 [=1]
lezc Yapıştırmak.
 1. 31a/07, 31b/01
 l.+ıñ 31b/01
 [=3]
linet Mülâyimlik, yumuşaklık.
 1. 37a/08
 l. viran 34b/08
 [=2]
liñg Kendir dövmeye yarayan ve su ile dönen dolap.
 l. çal- 3b/07
 [=1]
lisad Diş etleri.

l.+i'l-hafür 7a/01
[=1]
lisse Diş diplerinin eti.
1. 38a/13
l.+niñ 38b/05
[=2]
litāh Hayvanın alnında bulunan ve uğursuz olduğuna işaret olan bir izdir.
1. 18b/06, 18b/07
[=1]
liyākat Ar. Lâyık olma, değerlilik, yararlık.
1.+1 19a/03
[=1]
luāb Ar. Salya.
1. 25a/01
[=1]
luṭf Ar. İyilik, hoşluk.
1.+ıyla 7a/04
1. ile 9b/06
1.+la 3b/02, 3b/03
[=4]
lūgat Ar. Sözlük.
1.+ında (türki lūgatı) 16a/09
[=1]

M

mā'adā Ar. Dışında, -den başka, başka, öte, yanı sıra.
m. 32b/05, 38b/11
[=2]
mābeyn Ar. İki şeyin arası, aradaki şey.
m.+inde 11a/11
[=1]
madde Ar. İnsanın dokunma, görme koklama, tatma duyuları ile tespit edebildiği, özelliklerini ölçüp biçebildiği, uzayda yer kaplayan, parçalandığı zaman enerjiye dönüşen, yoğunlaşmış enerjiden ibaret nesne, zaman ve mekânla sınırlı nesne.
m. 34b/14
[=1]
mādem Değil mi ki, -diği için, -diğine göre anlamlarında sebep göstermek için, başına getirildiği

cümleyi daha sonraki cümleye bağlayan bir söz, mademki.
m.+ki 18a/01
[=1]
mağfîret Ar. Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.
m. (sarf-ı mağfîret eyle-) 1b/06
[=1]
maḥal Ar. Yer.
m. 34b/05
m.+de 34b/03
m.+inde (cenk mahallinde) 22a/05
m.+inde (mahallinde) 3a/05
m.+ne (can mahalline ver-) 20a/04
[=5]
maḥlûl Ar. Hallolmuş, çözülmüş, dağılmış.
m. 4a/03
m.+e'l-hazer 4a/04
[=2]
maḥreme Havlu.
m. ile 24a/09
[=1]
mahzem Ar. Atın kolan yeri.
m. 3a/02
[=1]
mā'i Ar. Mavi.
m. 13a/01
[=1]
mā'il-ʿasel Bal suyu.
m. ile 28b/11
[=1]
mā'ilik Ar. Mavilik.
m. 13a/02
[=1]
ma'îšet Ar. Yaşama, yaşayış.
m.+i 21a/09
[=1]
maḥbûl Ar. Kabul edilen, beğenilen.
m. 17b/11
m. **degil** 2a/06, 2a/08, 2a/14, 2b/02, 5a/01, 11a/15, 14a/07
m.+dir 2a/05, 2a/15, 2b/04, 2b/09
m.+dur 18b/09, 21b/02
m.+dür 17b/13
[=15]
makûle Ar. Çeşit, kategori.
m. 17b/03
[=1]

mal Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet.

m.+ı 21b/06, 21b/14, 22a/10

[=3]

malum Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.

m. ol- 3a/05

[=1]

māmīrān Kırılmaç otu.

m. 32b/08

[=1]

ma^çnā Ar. Anlam.

m. 2b/06

m.+sı 2b/07, 4a/05, 4b/01, 4b/03, 4b/08, 5a/03, 7a/05, 8a/02, 8a/04, 10b/04, 11a/01, 12a/01, 12a/03, 12a/05, 12a/07, 12b/01, 12b/03, 12b/04, 12b/10, 12b/14, 13a/01, 13a/03, 13a/04, 13a/07, 13a/09, 13a/11, 13a/15, 13b/02, 13b/03, 14a/03, 14a/06, 14a/08, 14a/10, 14a/14, 14b/04, 14b/13, 14b/14, 15a/01, 15b/05, 15b/06, 16a/01, 16a/04, 16b/09, 17a/05, 18b/14, 31b/01, 34b/13, 36b/11, 37b/14

m.+sınadur 7a/01

[=51]

māni^ç Ar. Engel.

m. ol- 15a/08

[=1]

maraz Ar. Hastalık, illet.

m. 14b/07, 14b/10, 15a/05, 15a/10, 15b/02, 16a/06, 16b/04, 17a/04, 17a/11, 28a/01, 28a/05, 28b/02, 28b/03, 28b/10, 29b/03, 30b/10, 31a/06, 32a/05, 32a/12, 34a/15, 34b/06, 36b/05, 37a/01, 38a/03, 38b/12

m.+a 31b/07, 35b/01, 39a/01

m.+da 34a/09, 34b/04

m.+dan 7b/05, 14b/12, 33b/12, 35a/08, 35b/08

m.+dır 17a/11, 17a/12, 28b/14, 28b/15, 30b/07, 30b/11

m.+dur 28a/01, 37b/02, 37b/09

m.+ı 7b/03, 31b/14

m.+ı (yarқан marazı) 39a/08

m.+ıdır 28a/02

m.+ıdır (sarılığ marazı) 39a/08

m.+ına 36b/11

m.+ına (sar marazı) 28b/03

m.+ından 38b/12

m.+ınıñ 32a/11, 34b/13

m.+ıñ 8a/01, 31b/01, 31b/13, 36b/04

m.+ile 32b/01

m.+lar 32a/13

m.+larından 27a/04

[=61]

marazlı Hastalıklı olan.

m.+dır 18a/06

m. ol- 39a/14

[=2]

ma^çrefe Ar. Atın yelesinin bittiği yer.

m. 2b/13

[=1]

ma^çrūf Ar. Bilinen, belli, malûm.

m. 17a/11, 29a/02

m. ol- 17a/15, 30a/08, 33b/05

[=5]

maşlahat Ar. İş, emir, husus.

m. 22a/13

m.+a 22a/12

m.+ı 20a/10

[=3]

māş Baklagillerden yenilebilen bir bitki, mürdümük.

m. otı 36a/11, 36b/08

[=2]

maṭbūḥ Ar. Kaynatılmış, pişirilmiş.

m. ecza 38b/06

[=1]

mayaz Hayvanın dizinin iç tarafında bir nişan bulunması haline verilen addır.

m. dā^çire 18b/04

[=1]

meberka^ç Hayvanın yüzünün beyaz ile kaplanıp sadece gözleri açık kalma durumuna verilen addır.

m. 2a/04

[=1]

mecālsiz Güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz.

m. 24b/14

[=1]

mecmū^ç Ar. Toplam, tümü.

m. 36a/08

- [=1]
mefâsıl Ar. Eklemler.
m. 31b/14
m.+dur 31b/03
- [=2]
Mekhûl Hazretleri Özel isim.
m. 10a/09
- [=1]
mekrûh Ar. İğrenç, tiksindirici.
m. 18a/09, 18b/13
m.+dır 14a/02, 18b/08, 19a/06
m.+dur 18b/06, 18b/12, 19b/04, 19b/07
- [=9]
memdûh Ar. Övülmüş.
m.+dır 27b/14
m. ol- 22b/14
- [=2]
meme Yavrularını emzirmek için, memelilerin göğsünde türlü biçim ve sayıda bulunan, meme başı denilen çıkıntıları olan organ, bicik, emcek, emci.
m.+sinde 23b/04, 23b/05
- [=2]
men' Ar. Engel olma, alıkoyma, yasaklama.
m. degül 16b/02
m. it- 9a/04, 15a/06, 15b/04, 24b/08, 39a/07
m. ol- 17a/10
- [=7]
meni' Ar. Döl suyu, sperm.
m.+yi 23a/06
- [=1]
menkûl Ar. Nakledilen, rivayet edilen.
m.+dur 10a/09, 27b/11
m.+dür 3a/13
- [=3]
mürr-i hicâzî Mirrâ adı verilen ve Arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı ve usaresi. Comiphora myrrha.
m. 35b/14, 36a/05, 30a/13
- [=3]
merah Ar. Rahat edecek yer.
m. 2a/11
- [=1]
mergub Ar. Rağbet edilen, istenilen, beğenilen.
m. at 3b/13
m.+dur 11a/14
- [=2]
merîrnâm Hıtan hastalığında ilaç olarak kullanılan bir bitkinin adıdır.
m.+dan 30a/14
- [=1]
mermer Ar. Bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı.
m. 34a/04
- [=1]
mersin Yun. Mersingillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, Akdeniz sahillerinde çok bulunan, eğri büğrü gövdeli, beyaz çiçekli, hoş kokulu, uzun ömürlü ağaç. Myrthus commirais.
m. yaprağı 24a/05
- [=1]
mertebe Ar. Derece, basamak, rütbe.
m. (kemal mertebe) 3b/13
- [=1]
mesih Başka bir biçime girmiş, şekli bozulmuş.
m. dâ'ire 18b/02
- [=1]
mestûr Ar. Yazılmış, çizilmiş.
m. olın- 3b/15
- [=1]
mevt Ar. Ölüm.
m.+ine 19a/05
- [=1]
meydan Ar. Üzerinde bina vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer,
açıklık, alan, saha.
m. 9b/01
m.+a 10a/11, 11a/11, 24b/09
m.+da 3b/08, 10a/01, 10a/02, 10b/08, 11a/01, 11a/04
m.+ı 11a/13
- [=11]
meyl Ar. Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme, temayül.
m. eyle- 20a/13
m. it- 9b/05, 22a/07

m. vir- 22a/05
m. ol- 26b/01
 [=5]
mezbur Ar. Anılan, belirtilen.
m. 21a/15, 28b/08, 29a/10, 29b/03, 30b/02, 32b/12, 33a/07, 38a/02, 39a/02
 [=9]
mezkūr Ar. Zikrolunmuş, adı geçmiş.
m. 8b/04, 32a/06, 34a/01
 [=3]
mezz behūš Hayvanlarda Rih-i Şayıştıyye adıyla anılan hastalığın tedavisinde kullanılan bir bitkü türünün adıdır.
m. 37b/05
 [=1]
Mısır Yer adı.
m.+m 17b/11
 [=1]
mikdar Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.
m. (bir mikdar) 28a/09, 30b/02, 31b/09, 33a/08, 33a/08, 34a/04, 35a/13, 36b/03, 36b/08, 38a/05, 38a/07, 39a/06
m. (birer mikdar) 38b/04, 38b/08
m.+ı 29b/08, 32b/03, 33b/09, 33b/12, 37b/06, 38b/15, 39a/11
m.+ı (bir dirhem mikdarı) 35b/07
 [=22]
minvāl Ar. Biçim, yol, tarz.
m. (bu minval üzere) 6b/05, 11a/08, 17a/14, 21b/13, 25b/13, 29b/08, 30a/01, 30b/03, 31a/04, 39a/15
m. üzere 6b/02, 11a/09
 [=12]
misk Ar. Güzel kokulu madde.
m. 24b/01, 31a/01, 35b/07
 [=3]
mişkāl Ar. Son zamanlarda sadece altın, gümüş, inci gibi kıymetli maden ve mücevherleri tutmakta kullanılan ve kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut 20 veya 24 karat ya da 4,009 veya 4,8 gr karşılığı

olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi.

m. (beş mişkāl kadar) 30b/01
m. (bir mişkāl) 27a/13
m. (birer mişkāl) 27a/11, 32b/09
m. (iki mişkāl) 27a/12
m. (on dört mişkāl) 32b/15
m. (üç mişkāl) 27a/11
 [=7]
miyan Far. Meyan kökü.
m. köki 27a/14
 [=1]
muādep Ar. Eğitilmek, terbiye edilmek
m. ol- 3b/10
 [=1]
mu'ālecāt Ar. Tedaviler, ilaç kullanmalar.
m. 1b/11
 [=1]
mu'ālece Ar. Bir hastalığa karşı tedavi uygulama, ilaç verme.
m. 26a/04
m. it- 24a/02, 32a/07
m.+si 3a/04, 5a/05, 24a/03
 [=6]
muammer Ar. Ömür süren, yaşayan.
m. ol- 22a/07
 [=1]
muāraza Ar. Çekişme, kavga.
m. it- 34a/15
 [=1]
mudavemet Ar. Devam etme.
m. it- 21b/13
 [=1]
muhabbet Ar. Sevgi.
m.+i 3a/09
 [=1]
muḥaccelū's-selās Atın sol elinin ve iki ayağının beyaz olma durumuna verilen addır.
m. 2b/08
 [=1]
muḥālif Ar. Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen, aykırı, zıt.
m. 2b/09, 18b/14
m. ol- 22b/01, 22b/10
 [=4]
muḥārebe Ar. Harbetme, savaş.
m.+den 22b/07
 [=1]

muḥāṣeme Kavga etmek, husumet gütmek.

m.+den 21a/13

[=1]

muḥkem Ar. İyice, adamakıllı, sağlamca.

m. 24a/07, 25a/02, 26a/02, 29a/07, 30a/15, 34a/07, 35a/05, 35b/11

m. ol- 32a/05

[=9]

muḥtaf Atın kadınsız olma durumuna verilen addır.

m.+dır 13b/02

m.+ıñ 13b/02

[=2]

muḥtaşar Ar. Kısaltılmış, özlü, az.

m. (kitab-ı muhtasar-ı müstetab) 1b/09

[=1]

muḳābele Ar. Mücadele, karşılık.

m.+sinde 16b/08

[=1]

muḳaddem Ar. Önde giden, önce gelen.

m. 23b/02, 34b/04

[=2]

mulā'ab Ar. Cilveleşme, oynaşma.

m.+dur 10b/07

[=1]

mum Far. Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit bazen de tabiatla gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak suretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı.

m.+ınıñ (bal mumı) 34a/06

[=1]

murād Ar. Erişilmek istenen, olması gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek,

dilek, amaç.

m. 10a/03, 27b/12, 27b/13

m. it- 3b/12, 11a/10, 11b/03, 11b/06

[=7]

murdar Far. Kirli, pis, iğrenç.

m. 29a/14, 29a/15

[=2]

muri Polen ya da yumurta gibi herhangi bir yapı üzerindeki süsleri

birbirinden ayıran çıkıntılı yapı.

m. 28a/10

[=1]

musābaka Ar. Yarışma.

m. 11a/01

m.+sı (at musabakası) 10a/08

[=2]

muşannıf Ar. Tasnif eden kişi.

m. 28b/09

[=1]

mustahab Dinen emredilmediği hâlde yapıldığında sevap kazandıran davranış.

m. 22b/12

m.+dur 22b/13

m. ol- 22b/09, 23a/01, 23a/02

[=5]

mutabık Ar. Uygun, uyumlu.

m. 1b/07

[=1]

mu'tad Ar. Adet, alışılmış olan.

m.+ı 23b/01

m.+ında 31b/05

[=2]

mutlak Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız, saltık.

m.+u'l-yümna 2b/08

[=1]

muvāfık Ar. Uygun, yerinde.

m. 1b/07

[=1]

muẓaffer Ar. Zafer kazanmış, galip, üstün.

m. ol- 20b/02

[=1]

mübārek Ar. Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.

m. 18a/15

m.+dır 22b/02

[=2]

mübāşeret Ar. Temas etmek, dokunmak.

m. it- 3a/10

[=1]

mübtelā Ar. Tutkun, tutulmuş.

m. ol- 20b/12, 31b/07, 32b/01, 39a/01

[=4]

mücāhid Ar. Cihad eden.

m. hazretleri 27b/10
[=1]
müddet Ar. Zaman, vakit, süre.
m.+inden 26a/06
[=1]
müddli Ar. Tanık ve delil gösteren.
m. 15b/06
m.+niñ 15b/06
[=2]
mülevvaḥ Atın üzengisine vurulduğunda kuyruğunu sallamasına verilen addır.
m. 14b/01, 14b/01
[=2]
mülhiye Ar. Ebe-gümeciye benzeyen bir sebze.
m. 30a/04
m.+den 30a/02
[=2]
mümkün Bk. mümkün.
m. değil 31a/05
m. ol- 4a/08, 5a/04
[=3]
mümkün Ar. Muhtemel, olası.
m. değil 16a/03
[=1]
mümsik Ar. Cimri, eli sıkı.
m. 2a/13
[=1]
mümtezic Ar. Uyan, uyuşan, uysal.
m. ol- 33b/10
[=1]
münkād Ar. Bir kimseye bağlanıp onun dışında herkesle münâsebetini kesen.
m. ol- 3b/11
[=1]
müntasib Ar. Direk gibi dikili duran.
m. dur- 6b/08
[=1]
müñtaḳ Atın omuz başlarında yara olma durumuna verilen addır.
m.+dır 16b/09
m.+iñ 16b/09
[=2]
müstehab Ar. Sevilen, beğenilen.
m. ol 18a/08
[=1]
müsterḥi Ar. Gevşek, sarkık.
m. ol- 12a/04

[=1]
müstetāb Ar. Hoş, güzel bulunan.
m.+ı (kitab-ı muhtasar-ı müstetab) 1b/09
[=1]
müsvedde Ar. Taslak.
m. 34b/14
[=1]
müşābih Ar. Benzer, benzeyen.
m. 17a/12
[=1]
müşkele Ar. Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük.
m. 2b/01
[=1]
müşted Güçlü olmak, iktidarı bulunmak.
m. ol- 11a/04
[=1]
müşüş Atın dizlerine su inmesine verilen addır.
m. 14b/06, 14b/06
[=2]

N

na-balıḡ Far. Baliğ olmayan
n. 32b/03
[=1]
na-vecebgar Far. Bir karışı bulmayan ölçü birimi.
n. 29b/10
[=1]
nādir Ar. Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.
n.+dür 31b/07
[=1]
nafi Ar. Faydalı, faydası olan, menfaatli.
n.+dır 32b/05, 36a/10
n.+dür 32a/12, 33b/15, 34a/01, 34b/10, 35a/11, 37a/11
[=8]
nāfi‘a Ar. Faydalı ,menfaatli işler.
n.+dır 38b/10
[=1]
nā’il Ar. Erişen, kavuşan.
n. ol- 20b/05
[=1]

nakıl Ar. Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarım.

n. olun- 27b/07

[=1]

nam Far. Ad.

n.+ında 25a/02

n.+ı vilayetde 26a/08

[=2]

nar Ar. Ateş. veya Far. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç Punica granatum.

n. 25b/07, 38a/15

[=2]

nāşī Ar. Yeniden vücuda gelen, yetişen.

n.+dır 29a/10

n. ise 29b/03, 39a/03

n. ol- 38a/03

[=4]

natıh Ar. Boynuzuyla vuran, süsen hayvan.

n.+dır 12b/10

n.+ıñ 12b/10

[=2]

natrun Hidratlı doğal sodyum karbonat.

n. 24a/03, 30a/12, 32a/10, 36a/06, 38b/09

n. ile 28b/05, 28b/10

[=7]

nazar Ar. Bakış, bakma, göz atma.

n. gel- 22b/05

[=1]

ne Hangi şey.

n. 10b/05, 20a/09, 21b/14, 21b/14, 22b/12

n. kadar 5b/07

n. semte 3b/07

[=7]

nebāt Ar. Bitki.

n.+dan 33b/05

[=1]

necāt Ar. Kurtuluş.

n. bul- 21a/15

n. ver- 20a/14

[=2]

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve

bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

n. 26a/02

n.+dır (tık nefes) 17a/03

n.+i 18a/02, 18a/05

n. ile 9a/02

n.+inden 9a/02

n.+ini 18a/02

[=7]

nefret Ar. Tiksınme.

n. it- 23a/12, 26b/04

[=2]

nefsaniyet Ar. Nefsini çok beğenmişlik.

n.+i 23a/06

n.+i (şehvet-i nefsanıyeti) 24a/01

[=2]

nefsi'r-ra's İnat etme durumu.

n. 4b/03

[=1]

nem-nak Far. Nemli, ıslak.

n. 7b/07, 7b/08

[=2]

nemle Ar. Nemli.

n. 14b/11, 14b/11

[=2]

nerm Far. Yumuşak.

n. 3b/11

n. ateş 34a/05

[=2]

nesil Ar. Kuşak.

n.+ine (emraz nesline) 24b/12

[=1]

neşter Far. Kan almak, aşı yapmak veya küçük apseleri açmak için kullanılan ufak bıçak.

n. ile 36b/06

[=1]

nevā Far. Ses.

n. 31a/06

[=1]

nevi' Ar. Cins, tür.

n. 3b/05, 3b/06, 4a/06, 25b/14, 27a/04, 30a/09, 31a/08, 32a/14, 35b/09, 36b/01

n.+dır 12b/10, 33a/03, 38b/12

n.+ñ 11b/03

[=14]

nezle Ar. Vücudun herhangi bir yerinden gelen akıntı; sıvıların boşalması.

n.+den 29b/01

[=1]

nısfı Bir şeyin yarısı.

n. 32b/13
[=1]
nilüfer Far. Nilüfergillerden, yaprakları yuvarlak ve geniş, çiçekleri beyaz, sarı, mavi, pembe renkte, durgun sularda veya havuzlarda yetişen bir su bitkisi. Nymphaea.

n. 37b/13
n. yağı 30b/08
[=2]
nisā Ar. Kadın.
n. taifesi 26b/01, 26b/02
[=2]
nısr Atın tırnağının altına verilen addır.
n. 3a/03
[=1]
nişadır Amonyak.
n. 39a/03
[=1]
nişān Far. İşaret, belirti, iz, alâmet.
n. 2a/06, 2a/08, 2b/02, 2b/04, 2b/08, 3b/09, 13a/13, 14a/01, 14a/01, 18a/15, 19a/03, 19a/04, 19b/02, 19b/03, 20a/03, 20a/08, 20a/10, 20b/03, 20b/06, 20b/11, 20b/13, 21a/12, 21a/15, 21b/02, 21b/04, 21b/06, 22a/03
n.+dır 18a/15, 18b/14
n.+dur 12b/06, 19a/05, 20a/05
n.+ı 11b/09, 11b/10, 23b/03
n.+ıdır 14a/02
n.+lar 21b/15
n.+ları 18a/09
[=38]
nişanla- Bir şeyin yerini belirtmek, işaretlemek.
n.-rlar 27a/01
[=1]
nitekim Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için “gerçekten, hakikaten, nasıl ki ... olduğu gibi” anlamlarında kullanılan bağlaç.
n. 6b/02, 29b/01
[=2]
noқта Ar. Çok küçük boyutlarda işaret, benek.
n. 16b/01, 20a/13, 20a/15
[=3]
nüfur Ar. Ürküp kaçma.

n. 27a/12
[=1]
nükte Ar. Şakalı söz, espri.
n. 11a/09
[=1]

O

ocak Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer.
o.+lar 39a/10
[=1]
od Ateş.
o. fesadı 31b/15
[=1]
odun Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.
o. ile 35a/15
[=1]
oğ- Bir şeyin üzerine bastırarak el gezdirmek.
o.-alar 35b/06
o.-up 32b/13, 34a/07
[=3]
oğul Erkek çocuk.
o.+anıñ (oglanıñ) 38b/14
o.+ı (adem oğlu) 10b/05
[=2]
ok Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.
o. 10b/07, 33b/12
[=2]
oku- Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.
o.-ya 25a/06, 25b/01
[=2]
ol 1.İşaret sıfatı, o.
o. 1b/02, 2a/01, 2a/07, 2a/08, 2b/02, 2b/04, 2b/08, 2b/10, 3b/08, 3b/12, 4b/07, 5b/01, 7b/02, 7b/05, 10a/07, 10a/12, 10b/01, 10b/07, 11a/03, 11a/04, 11a/13, 11a/14, 12a/02, 12b/09, 14a/01, 14a/02, 18a/04, 18a/06, 19a/05, 19a/06, 20b/04, 20b/13, 21a/06, 21b/01, 21b/13, 21b/15, 22a/06, 22a/09, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22b/02,

- 22b/13, 23a/05, 23a/14, 24a/08, 24b/06, 24b/08, 25a/06, 26b/07, 26b/08, 27a/01, 27a/02, 27a/03, 28a/01, 28a/05, 28a/11, 28b/07, 28b/13, 28b/14, 30a/06, 30b/13, 31a/03, 32b/13, 33b/08, 34b/04, 35a/07, 35b/11, 35b/13, 35b/15, 36b/05, 36b/09, 37a/05, 37b/01, 38a/15, 38b/05, 38b/05, 38b/12, 38b/15, 39a/01, 39a/14
2. Ol zamiri.
- o. 7a/08, 12b/06, 18b/06, 22b/12, 23a/10, 30b/07, 37a/08
- o. **anda** 34b/08, 38a/12
- o. **andan** 17a/13, 17a/15, 20b/14, 24a/04, 27b/04, 31b/03, 32a/01, 35b/13
- o. **anı** 1b/10, 20a/02, 20a/03, 20a/08, 38a/07
- o. **anıñ** 2a/07, 2b/13, 5a/04, 5a/05, 13a/04, 17b/14, 18a/12, 20a/04, 20a/09, 28a/06, 31b/14, 37a/04
- o. **anıñla** 10b/05, 20b/01, 25b/08, 37a/07
- o. **anları** 30a/05
- o. **anuñ** 7a/02, 7a/05
- o. **anuñçün** 31b/14
- o. **anuñla** 38b/02
- o. **aña** 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/06, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2b/01, 2b/03, 2b/08, 2b/10, 3a/02, 4b/06, 11b/06, 12b/06, 19b/01, 19b/08, 20a/06, 22a/09, 22b/08, 27b/03, 31b/11, 33a/03, 36b/02, 37a/01
- o. **añga** 27a/12
- o. **añı** 5b/07, 23a/13, 24a/02
- o. **añın** 23b/02
- o. **+dur ki** 3a/04, 4a/07, 4a/08, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/05, 4b/08, 7a/03, 7a/05, 7a/06, 8a/05, 9b/03, 12b/04, 13a/05, 13a/15, 14b/04, 17b/06, 23a/11, 25b/04, 27a/06, 30b/12, 33a/04
- [=191]
3. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.
- o. **-(!)** 18a/04, 18a/06, 21a/04, 21a/05
- o. **-a** 2a/14, 3a/05, 3a/09, 7b/05, 12b/01, 12b/02, 13a/01, 13a/03, 13b/01, 14a/13, 14a/13, 17b/07, 17b/08, 17b/08, 17b/13, 17b/13, 18b/15, 21b/01, 24b/10, 24b/11, 33b/02
- o. **-an** 1b/11, 2a/01, 2b/06, 3a/02, 3b/10, 3b/15, 5a/03, 5b/05, 6a/02, 6a/03, 6a/07, 9a/05, 9b/07, 11a/11, 11b/02, 12b/02, 13a/02, 13a/05, 13a/15, 14a/01, 14b/15, 17b/01, 17b/06, 18a/08, 18a/09, 18a/15, 18b/01, 18b/03, 18b/05, 18b/11, 18b/11, 18b/12, 18b/13, 19a/03, 19a/04, 19b/04, 22b/10, 22b/10, 22b/14, 23a/01, 23a/02, 23b/01, 23b/03, 24b/11, 24b/13, 28a/02, 29a/12, 29b/13, 30a/08, 31b/07, 32b/01, 33b/01, 33b/05, 34a/09, 34a/15, 34b/04, 34b/06, 35b/04, 36a/04, 36a/10, 36b/06, 37a/15, 38a/01, 38b/02, 39a/01, 39a/14, 39a/15
- o. **-andır** 23a/01
- o. **-andur** 13b/03
- o. **-anıñ** 29b/13
- o. **-asın** 11b/12, 18a/06
- o. **-dıgı** 18a/11
- o. **-du** 10a/11, 27a/02
- o. **-du ise** 38a/04
- o. **-dugı** 26a/06
- o. **-dugın** 29b/01
- o. **-dugu** 18a/13
- o. **-dukdan** 24a/05, 32a/05, 37a/10
- o. **-dur ki** 1b/06
- o. **-ınca** 31a/04, 33b/10
- o. **-ındıkda** 3a/05
- o. **-magn** 1b/08
- o. **-maların** 10a/02
- o. **-mas** 5a/04
- o. **-ması** 22b/13
- o. **-masıdır** 38a/13
- o. **-masınıñ** 13a/05
- o. **-maya** 4a/08, 19a/02, 19a/03, 21b/11, 22a/03, 24b/10, 24b/13, 33b/03
- o. **-mayan** 11b/11, 12b/05, 14b/05
- o. **-mayandur** 23a/03
- o. **-maz** 11a/03, 14a/12, 14b/10, 20a/10, 22a/07, 31b/06, 32a/13, 35a/01
- o. **-maz ise** 24b/05, 24b/06
- o. **-mazsa** 2a/06, 2b/03, 22b/01

o.-muş 13a/02
o.-muşdur 23a/10
o.-sa 7b/08, 13a/04, 14a/05, 14b/03, 17b/14, 18a/11, 19b/04, 21a/12, 21b/10
o.-sun 1b/03
o.-up 2a/02, 2a/04, 2a/05, 2a/07, 3a/10, 4a/08, 4a/09, 5a/05, 5b/05, 10a/12, 11a/04, 11b/10, 11b/10, 12a/06, 12b/05, 12b/07, 12b/11, 13a/10, 13b/04, 14a/13, 15a/03, 15b/02, 15b/06, 17a/13, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/14, 21a/09, 21a/14, 22a/04, 22a/07, 22a/14, 22a/14, 22b/01, 22b/06, 22b/15, 23a/03, 23a/06, 24b/12, 26b/01, 33a/05, 35b/09
o.-unca 26b/06, 36b/04
o.-ur 2b/11, 3a/13, 3b/03, 3b/11, 3b/11, 3b/14, 4a/02, 5a/04, 5a/05, 6a/02, 7a/03, 7a/05, 7a/06, 7a/07, 7b/01, 7b/02, 7b/04, 7b/07, 9b/01, 9b/04, 11a/03, 11a/05, 11a/06, 12a/02, 12a/04, 12b/08, 12b/12, 12b/13, 12b/14, 12b/14, 13a/06, 13a/08, 13a/10, 13a/11, 13a/13, 14a/04, 14a/07, 14a/09, 14a/10, 14b/03, 14b/05, 14b/08, 14b/10, 14b/10, 14b/12, 14b/14, 15a/01, 15a/05, 15a/07, 15a/08, 15a/10, 15a/10, 15a/11, 15b/05, 16a/02, 16a/04, 16a/05, 16a/06, 16b/01, 16b/02, 16b/05, 16b/09, 17a/01, 17a/04, 17a/05, 17a/06, 17a/09, 17a/10, 17b/03, 19a/02, 19a/04, 19b/03, 20b/05, 20b/07, 20b/08, 20b/12, 21a/09, 21a/10, 21a/11, 21b/05, 21b/06, 21b/11, 22a/01, 22b/01, 22b/15, 23a/11, 23a/15, 23b/04, 23b/05, 24a/05, 24b/14, 25b/02, 26a/08, 26b/02, 28a/02, 28a/05, 28b/03, 29a/11, 29b/02, 29b/02, 30a/10, 30a/11, 30a/11, 30b/07, 30b/10, 30b/12, 30b/13, 31b/02, 31b/05, 31b/06, 31b/14, 31b/15, 32a/13, 33b/03, 34b/02, 34b/03, 34b/11, 34b/14, 36b/15, 37b/01, 39a/10
o.-ur ise 35a/12, 36a/11, 38b/11
o.-urlar 19b/01

o.-ursa 2a/03, 2a/08, 2a/10, 2a/12, 2a/13, 2a/15, 2b/01, 2b/03, 2b/08, 2b/10, 11a/12, 11a/14, 14a/05, 19a/01, 19b/02, 20a/11, 20b/06, 20b/08, 20b/09, 21a/07, 21a/08, 21a/11, 21a/15, 21b/02, 21b/04, 21b/06, 21b/15, 22a/02, 22a/04, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22b/03, 22b/05, 22b/06, 22b/07, 24b/08, 28a/03, 28a/06, 28a/07, 28a/08

[=364]

alā ol- 34b/11
arık ol- 30a/11
asān ol- 25b/02
asil ol- 6a/03
avdet ol- 31a/04
ayıb ol- 26b/06
azimü's-şan ol- 20b/01
bek ol- 4a/08, 13b/04
belli ol- 30b/13
beyaz ol- 2a/04
def ol- 28a/05
dişi ol- 23b/05
emin ol- 7b/05
emri şerif ol- 10a/11
erkek ol- 23b/04
eşkin ol- 14b/03
ğalib ol- 21a/14, 21b/11, 23a/06
halas ol- 22a/03
hali ol- 21b/11, 22a/15, 24b/11
hamile ol- 23a/10, 24b/06, 26b/02, 27a/02
hāsıl ol- 2b/11, 4a/02, 7a/03, 7a/06, 7b/01, 7b/07, 9b/04, 16b/05, 16b/09, 17a/06, 17a/09, 24b/13, 28a/02, 28a/02, 28a/06, 28b/03, 29a/12, 29b/01, 29b/02, 29b/13, 30b/07, 30b/10, 30b/12, 31b/02, 31b/06, 34a/15, 34b/14, 36b/15
hazer üzere ol- 5b/05, 11b/12
hazer üzre ol- 22b/15
husumet ol- 19a/02
huy ol- 7b/02
ıktıdar ol- 11a/03
ictinab üzere ol- 18a/06
iftira ol- 21a/11
ihtimal ol- 9b/01, 34b/03
ishal ol- 24a/05, 24a/05

qadir ol- 11a/05, 14a/12, 33b/03, 35a/01
qarinsız ol- 13b/03
qarih ol- 5a/03, 6a/07
küheyl ol- 23b/01
lāyık ol- 1b/08, 17b/06
lazım ol- 1b/11
malum ol- 3a/05
mani ol- 15a/08
marazlı ol- 39a/14
maruf ol- 17b/01, 30a/08, 33b/05
memduh ol- 22b/14
men ol- 17a/10
meyli ol- 26b/01
muadep ol- 3b/10
muammer ol- 22a/07
muhalif ol- 22b/01, 22b/10
muhkem ol- 32a/05
mustahab ol- 22b/10, 23a/01, 23a/02
muzaffer ol- 20b/02
mübtela ol- 20b/12, 31b/07, 32b/01, 39a/01
mümkin ol- 4a/08, 5a/04
mümtezic ol- 33b/10
münkad ol- 3b/11
müstehab ol- 18a/08
müsterhi ol- 12a/04
müşted ol- 11a/04
nail ol- 20b/05
naşi ol- 38a/04
pak ol- 37a/10
peyda ol- 7a/07, 7b/04, 11b/02, 14a/09, 31b/14
reva ol- 20a/10
rivayet olun- 2b/05
sabık ol- 10a/12
sadır ol- 35a/12
sahk ol- 38a/02
sebeb ol- 3b/03, 19a/04
solak ol- 14a/10
şalagan ol- 15a/05
şaşı ol- 12b/14
şikayetde ol- 20b/14
talib ol- 22a/13
tamam ol- 23a/15
vaki ol- 2a/15, 36a/04
vasıl ol- 2a/03
yavuz ol- 22a/04
zıkr ol- 3a/05

ziyade ol- 11a/03, 12b/05, 15a/07, 15a/10, 15b/02, 21b/06, 22a/01, 22b/13, 31b/05
 [=143]
olın- Olma eylemine konu olmak.
o.-an 3b/12, 4a/01, 20b/08, 28b/10, 29a/04, 29b/11, 31b/03, 32a/04, 32a/07, 32b/02, 34a/11, 35a/08, 35b/14, 36b/15
o.-dıkdan 31a/01, 36b/14, 38a/02, 39a/04
o.-dukdan 35b/15
o.-ırsa 34b/10
o.-maya 3b/15
o.-mayan 4a/01
o.-mış 32b/02, 36b/07
o.-muş 38a/06
o.-up 35b/08, 35b/12
o.-ur 14b/08, 19b/05, 31a/06
 [=30]
beyān olın- 31a/06
ğaflet olın- 3b/15
hāl olın- 35b/08
istimāl olın- 35a/08
mestur olın- 3b/15
sahk olın- 31a/01, 35b/12, 35b/15, 36b/07, 36b/14, 38a/06, 39a/04
tedib olın- 4a/01
teskit olın- 34b/10
yakı olın- 32b/02
zıkr olın- 3b/12, 4a/01, 20b/08, 28b/10, 29a/04, 29b/11, 31b/03, 32a/04, 32a/07, 34a/11, 35b/14
 [=28]
talim olun- 5a/04
zıkr olun- 12b/03, 18b/15, 25b/14
 [=17]
olun- Bk. olın-
o.-an 12b/03, 25b/14, 28a/12
o.-du 10a/01
o.-maya 5a/04, 8b/03
o.-muşdır 3b/15, 15b/08
o.-muşdur 4b/04, 9a/04, 10b/08, 15a/11, 18b/15
o.-up 10a/01
o.-ur 2b/05, 8a/01, 10a/04, 11b/05, 25b/14, 26b/08, 27b/07
 [=21]
beyān olun- 8a/01
ğaflet olun- 8b/03

- nakil olun-** 27b/07
rivāyet olun- 10a/04, 11b/05, 25b/14, 26b/08
sıfatı olun- 15a/11
şuru olun- 10a/01
taḥrîr olun- 9a/04, 10b/08, 15b/08
taḥzîr olun- 4b/04
talim olun- 5a/04
zîkr olun- 12b/03, 18b/15, 25b/14
 [=17]
- omuz** Boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm.
o. başı 13b/06, 16a/05, 21b/15
o.+ı 18b/02, 22a/02
o.+ı başı 18b/03
o.+ıñ 2b/14, 18b/12
o.+ları başı 17a/01
 [=9]
- on** Dokuzdan sonra on birden önce gelen sayının adı.
o. 33a/05
o. batmān 38b/14
o. bir 21a/02
o. dört 26a/08
o. dört mişkāl 32b/14
o. iki dirhem 29a/04, 29b/15, 38a/06
o. ikiye dirhem 29b/10, 30b/04
o. saat 33a/02
o. sekiz 21b/08, 21b/08
o. üç 4a/02
 [=14]
- onuncu** On sayısının sıra sıfatı, sırada dokuzuncudan sonra gelen.
o. yıl 21b/07
 [=1]
- oñul-** Hastalıktan, dertten kurtulmak, şifa bulmak, felah bulmak, iflâh olmak.
o.-maz 17a/02
 [=1]
- ora** Oraya, orada.
o.+daki (ordaki) 34b/05
 [=1]
- orta** Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.
o.+sına 9b/01
o.+sında 18b/01, 18b/05, 21b/05
- o.+sındadır** 18b/07
o.+sından 13b/01
 [=6]
- ot** Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkilere verilen ortak ad.
o. 26b/09
o.+dur 25a/02
o.+ı 27a/01, 27a/03, 31a/03
o.+ı (fesligen otı) 29a/09
o.+ı (kantaron otı) 36a/03
o.+ı (turna odı) 34b/11
o.+ı gibi (burun otı gibi) 29a/08
o.+ından 36b/08, 38a/07, 38a/08
o.+ını (maş otı) 36a/11
o.+luk 27a/02
o.+u ile (hindeba otı ile) 37b/12
o.+undan (odundan) 38a/09
o.+ınuñ (handekuk otı) 38a/05
o.+uyla (keçi oduyla) 38a/10
 [=18]
- otluk** Otu bol olan yer.
o. (kuru otluk) 24b/05
o.+a (otluga) 27a/01
o.+ından (yeşil gezire otlugından) 39b/02
o.+ıyla (hindiba otlugıyla) 39b/01
o.+lar 39b/02
 [=5]
- otur-** Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.
o.-dugı 2b/15
 [=1]
- otuz** Yirmi dokuzdan sonra otuz birden önce gelen sayının adı.
o. adet 27a/14
o. altı dirhem 30a/15, 37b/05
o. altışar dirhem 36a/07, 37b/07
o. yaş 21a/04
 [=6]
- oyna-** Sabitliğini yitirmek, hareket etmek, kıvıldamak.
o.-masından 7a/06
o.-r 3b/03
o.-rken 7a/07

[=3]
oynak Hareketli.
o. **tamar** 32a/01
o. **yer** 31b/02, 31b/13
[=3]

Ö

öd Karaciğerin salgıladığı yeşil, sarı renkte
acı sıvı, sıvı safra.
ö.+i 3a/07
ö.+inden (inek ödi) 32b/07
[=2]
ökçe Topuğun arka bölümü.
ö.+sinde 20b/06
[=1]
öksür- Solunum yolları zarlarının rahatsızlığı sebebiyle akciğerlerdeki havayı birdenbire ve gürültülü bir sesle dışarı vermek.
ö.-mek 17b/02
[=1]
öksürük Genellikle üşütmeyeyle ortaya çıkan ve öksürükle kendini gösteren hastalık.
ö. 38b/11
[=1]
öl- Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.
ö.-mez ise 21b/08, 21b/09
ö.-ünceye 17a/14
ö.-ürse 24b/14
[=4]
ölç- En, boy, hacim, süre gibi nicelikleri kendi cinslerinden seçilmiş bir birimle karşılaştırıp kaç birim geldiklerini belirtmek.
ö.-(!) 11a/12
[=1]
ömür Ar. Yaşam.
ö.+i (ömri) 21a/02, 21a/09, 22a/07
ö.+inden (ömrinden) 21b/07
ö.+inün (ömrinün) 21a/07
[=5]
ön Önce, mukaddem, evvel.
ö.+ündeki 13a/07, 21a/03
[=2]

öñ Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ö.+ünde 16b/05
[=1]
ört- Isıtmak, korumak, üşümesini engellemek için üzerine örtü yerleştirmek.
ö.-mezse 2a/04
[=1]
örümcek Örümcekler takımından, ince bir ağ kurarak küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan. Aranea.
ö. **agı** 39a/05
[=1]
öyle Onun gibi olan, ona benzer.
ö. 18a/11
[=1]

P

pādişāh Far. Osmanlı İmparatorluğunda devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan.
p.+ıñ 21b/01
[=1]
paha Far. Değer, fiyat.
p.+da 12a/02
[=1]
pak Far. Temiz, saf.
p. 7a/08
p. **eyle-** 24a/08, 35b/12, 36b/06
p. **ol-** 37a/10
p. **tut-** 7b/04
[=6]
parça Far. Bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya artakalan şey.
p.+sımı 37a/13
[=1]
parmak İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.
p. 36b/09, 36b/10
[=2]
pek Güçlü, sağlam, sert.
p. 6b/07, 8a/02, 9a/01, 24b/10
[=4]
penç Bir tür bitki.
p. **tohumı** 38b/03

[=1]
perçem Far. Yele.
 p.+i 12b/02
 p.+iñ 12b/03
 [=2]
perde Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü.
 p. gibi 33b/03
 [=1]
peydā Far. Ortada, açıkta.
 p. it- 7a/04
 p. ol- 7a/07, 7b/04, 11b/02, 14a/09, 31b/13
 [=6]
peygamber Far. Elçi, yalvaç.
 p.+den 2b/04
 [=1]
piş- Isıtma sonucu belirli bir kullanıma uygun duruma gelmek.
 p.-medük 38a/15
 [=1]
purasa Zambakgillerden, sapından yararlanılan, çok yıllık kış sebzesi. Allium porrum.
 p.+dan 30a/04, 33b/06
 p.+nuñ 36a/13
 [=3]
pürür Dolu olmak.
 p. ise 36a/01
 [=1]
rab Ar. Tanrı.
 r. (kelam-ı rabbi'l-alemin) 1b/06
 [=1]
rahat Ar. Üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur.
 r. bul- 3b/01
 [=1]
rahim Ar. Döl yatağı.
 r. 23a/06, 25b/14
 r.+i 25b/03
 r.+i (rahmi) 25b/05, 26a/06
 r.+iñ (rahmiñ) 25b/06
 [=6]
rahiya Bal arısı.
 r.+sı 29a/14, 29a/15
 [=2]
rātib Ar. Rutubetli, ıslak.
 r. 31a/07
 r.+dur 31a/08

[=2]
ratım Habbe diye de bilinen bir yağa verilen addır.
 r. (badem ratım) 29a/02
 [=1]
rāvend Karabuğdaygillerden, 1-2 metre yüksekliğinde, büyük yapraklı, beyaz çiçekli, çok yıllık ve otsu bir bitki. Rheum officinale.
 r. 29b/09
 r.+çini 27a/15
 [=2]
ray Işın, ışık saçma.
 r.+iñ 13a/06
 [=1]
razi'allāhu 'anh Ar. Allah ondan razı olsun, anlamındaki ifade.
 r. 27b/08
 [=1]
raziyāne Far. Maydanozgiller familyasından, Avrupa ve Asya'da yetişen, ipliğimsi, parçalı yapraklı, bürgüsüz sarı çiçekli, kalın ve eşit kaburgalar taşıyan, oval meyveli, çok yıllık otsu bitki. Foeniculum vulgare.
 r. 33b/14
 [=1]
raẕvānullāh te'ālā ecma'in Allah hepsinden razı olsun.
 r. 10a/13
 [=1]
refk Ar. Arkadaş.
 r. ile 3a/10
 [=1]
renk Far. Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.
 r.+i (rengi) 12b/08, 19b/07
 r.+ine (rengine) 2b/09, 18b/14, 19b/08
 [=5]
reñg Bk. renk.
 r.+i 16b/05
 [=1]
resūl Ar. Peygamber.
 r. 10a/10
 r. (hazret-i resūl) 10a/04, 10a/09, 10a/14, 10a/15, 10b/02, 11b/05

r. (sünnet-i resül-ı hatemi'l-enbiya-ı ecmain) 1b/07
[=8]
revā Ar. Uygun, layık.
r. ol- 20a/10
[=1]
revāyih-i tayyibe Güzel kokular.
r.+lerden 18a/03
[=1]
riḥ Ar. Yazıdaki mürekkebi kurutmak için dökülen çok ince ve renkli bir tür kum.
r.+ı'l-ḳasr 34b/13
r.+ı sayışitiyye 37b/01
[=2]
rızık Ar. Yiyecek, içecek şey, azık.
r.+ı (rızık) 22a/01
[=1]
ribāti'l-ḥayl Kısarak.
r.+den 27b/13
[=1]
rikkat Ar. İncelik, hassaslık.
r.+i 28b/07
[=1]
rivāyet Ar. Bir olay, bir haber ya da sözü nakletme.
r. ol- 2b/05
r. olun- 10a/03, 11b/05, 25b/14, 26b/08
[=5]
rum Eskiden Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan ve Roma yurttaşı haklarına sahip olan halk.
r. hukeması 30b/03
[=1]
rumuḥ Çifte vuran harun ata verilen addır.
r.+ıñ 8a/04
[=1]
rutūbet Ar. Nem.
r. 29b/09
r.+den 29a/11, 29a/11
[=3]
rüçü' Ar. Geri dönme, vazgeçme, cayma.
r. it- 20b/02
[=1]
sa' ādet Ar. Mutluluk.
s.+lerinde (zaman-ı saadet) 10a/05
[=1]

sa' āt Ar. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.
s. 23a/05
s. (bir saat) 29b/07, 33b/12
s. (on saat) 33a/02
s. (üç saat) 33a/01
[=5]
şabāḥ Ar. Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabahleyin, sabah vakti.
s. 36b/05
[=1]
sābık Ar. Eski, bir önceki.
s. ol- 10a/12
[=1]
şabır Ar. dayanma, kendini tutma.
s.+ı (sabır) 27b/09
s. it- 23a/07
[=2]
şabırlı Sabır gösteren, katlanan, sabreden.
s.+dur 27b/15
[=1]
sabi Ar. Akıl balığ olamayan.
s. 32b/03
[=1]
sac Yassı demir çelik ürünü.
s.+dur 18a/14
s.+ı 21a/13
[=2]
şadef Ar. Sedef.
s. yapragı 28a/09
[=1]
şādır Ar. Çıkan.
s. ol- 35a/12
[=1]
şāfi Ar. Katışıksız, halis, temiz.
s. 17b/08
[=1]
şafra Ar. Öd.
s. 31b/15
s. ile 31b/15
[=2]
sağ Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan yön.

- s. 2a/14, 2a/15, 11b/10, 14a/11, 18b/15, 20a/05, 20b/07, 22a/05, 23b/04, 24b/10
s.+a 13b/04, 34b/02
s.+dır 18a/04
s.+ma 4a/09, 13a/08, 34b/15
s.+mda 20b/03
[=17]
sağır Kulağı duymayan, işitme duyusundan mahrum olan.
s. 12a/03
s.+dur 37a/06
[=2]
sağırlık Bk. sağırluk.
s. 37a/11
s.+ı (sağırlığı) 37a/04, 37a/06
s.+ıñ (sağırlığıñ) 37a/02
s. içün 37a/01
[=5]
sağırluk Duyma duyusunun önemli derecede yetersizliği veya yokluğu, duyma kaybı.
s.+dur 36b/11
[=1]
sağrı Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm.
s.+sı 14a/12, 16a/05, 23a/02
s.+sında 22a/11
s.+ya 16b/05
[=5]
şahābe Ar. Sahipler, sahip çıkanlar.
s.+yi güzın 10a/13
[=1]
şāhib Ar. Sahip.
s.+i 19a/01, 19a/03, 20a/09, 20a/11, 20a/13, 20a/15, 20b/04, 20b/06, 20b/08, 20b/11, 21a/08, 21b/10, 22a/02, 22a/11
s.+ine 22b/05
s.+ini 6a/06, 9a/03, 19b/03
s.+iniñ 19a/05, 19a/06, 20a/07, 20b/13, 21a/11, 21b/04, 21b/06, 21b/14, 22a/01, 22a/06, 22a/09
s.+isiniñ 19b/05
[=30]
şahīfe Ar. Sayfa.
s.+de 3b/15
[=1]
- saḥk** Ar. Dövme, ezme; döverek yumuşatma.
s. eyle- 34a/04
s. it- 24a/04, 24b/02, 25a/02, 29a/05, 29a/07, 30a/15, 31b/09, 34a/06, 36a/04, 36a/08
s. olın- 31a/01, 35b/12, 35b/15, 36b/07, 36b/14, 38a/02, 38a/06, 39a/04
[=19]
sā'ır Başka, öteki, diğer.
s. 3a/06)
[=1]
saḥak Çene altı.
s. 15a/04
s.+dır 15a/04
[=2]
saḥarçıl Tayını kaybeden atın tedavisinde kullanılan bir ilacın adıdır.
s. ile 25a/01
[=1]
saḥın- Kötü sonuç verecek herhangi bir şeyi yapmamak, kaçınmak, çekinmek.
s.-a 11a/07
[=1]
saḥla- Elinde bulundurmak, tutmak.
s.-makdır 2b/07
[=1]
sal- Koyuvermek, serbest bırakmak, gevşetmek.
s.-andır 4b/03
s.-sañ 12b/09
s.-up 25a/01
[=3]
el sal- 12b/09, 25a/01
[=2]
salın- Sallanmak, sarkmak, uzanmak.
s.-a 12a/06
s.-muş 15b/06
[=2]
salkım Ana saptan çıkan yan çiçeklerin sapları hep aynı uzunlukta olan çiçek durumu.
s.+ı (hurma salkımı) 10a/06, 10a/07
[=2]
salla- Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek
s.-r 14b/02
[=1]

salla'llāh Allaha salat olsun
s.+ū aleyhi ve sellem 10a/04, 11b/05
s.+ū teala aleyhi ve sellem 10a/09, 10a/10, 10b/02
s.+u taala aleyhi ve sellem 2b/04
 [=6]
salun- Bk. salın-
s.-ur 35b/03
 [=1]
salyün Tuzlu çözelti.
s. 38b/04
 [=1]
samig Hayvanların kulak tedavisinde kullanılan bir araçtır.
s. le 37a/14
 [=1]
sancu İç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan, nöbetlerle azalıp çoğalan ağrı.
s. 17b/01
 [=1]
sar Ar. Sevindiren, sevinç veren.
s. hile 32b/07
s. marazı 28b/03
 [=2]
sar- Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak.
s.-a 35a/05
s.-up 35a/15
 [=2]
şarf Ar. Harcama, tüketme.
s.+ı magfired eyle- 1b/06
 [=1]
şarı Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi.
s. 17a/13, 19a/06, 27a/14, 29a/01, 39a/09
s.+sını (yumurta sarısı) 33a/05
 [=6]
şarılık Hepatit.
s. marazı 39a/08
 [=1]
şarımşak Zambakgillerden, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi. Allium sativum.
s. 35a/08

s.+dan 35a/09
s.+ı ile (urum sarımsağı ile) 35a/06
s.+suyı 28a/11
 [=4]
şark- Aşağıya doğru uzamak veya uzanmak.
s.-mış 30a/10
 [=1]
şarmaş- 1. Sıkıca sarılmak. 2. Dolaşmak.
s.-ur 34b/01
 [=1]
şarmaşık Sarmaşıkçillerden, koyu yeşil renkli, değişik biçimli yaprakları olan, sap ve dallarından çıkan küçük ek köklerle dik, düz yerlere yapışarak tırmanan bitki. Hedera helix.
s. 30a/11, 34a/11
 [=2]
şaru Bk. şarı.
s. 35b/10
 [=1]
şaruluk Sarı olma durumu.
s. 20a/06
 [=1]
sa'ter Kekik otu.
s. 39a/03
 [=1]
şav- Savuşturmak, defetmek.
s.-ar 28b/06, 30b/06
s.-arsa 34a/14
s.-incaya 35a/03
s.-ması 31b/01
 [=5]
şavāb Ar. Doğru olan.
s. (allahü alem bi's-savab) 28a/13
 [=1]
say Sade yağ, tereyağı.
s. yağı 27b/03, 28a/06, 35a/02, 38a/11
s. yağı (eski say yağı) 35a/12
 [=5]
sāyir Ar. Bakan, seyreden.
s. 13a/14, 14b/05
s. (ve sayir) 31b/12
 [=3]
sāyis Ar. Seyis.
s.+iñ 7a/06
s.+ler 26b/04

[=2]
sebeb Ar. Bir şeyin olmasına veya belli bir

hâlde bulunmasına yol açan şey.

s.+i 3a/04, 7a/02, 7a/05, 7b/06,
9b/02, 13a/05, 31b/15

s. ol- 3b/03, 19a/04

[=9]

segirt- Koşturmak.

s.-dügi 15a/04, 15b/07

s.-iler 11a/04

s.-mege 11a/03, 11a/05

s.-mek 4a/05

s.-mekde 10a/02

s.-mekden 15a/04, 15a/06, 15a/07

s.-mekdir 11a/02, 28b/02

s.-melerine 10a/10

s.-mesi 10a/08

s.-mesinden 16b/02

s.-mesini 11a/10

s.-mesiniñ 10a/01

s.-meye 4a/06

[=18]

segis At bakıcısı.

s.+iñ 7a/03

[=1]

sekbinc Tedavi amaçlı kullanılan bir bitki.

s. 32b/09

[=1]

sekiz Yediden sonra dokuzdan önce gelen

sayının adı.

s. (kırk sekiz dirhem) 29a/03, 29a/04

s. (yigirmi sekiz batman) 27b/01

s.+e (on sekiz) 21b/08

[=4]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yedinciden sonra gelen.

s. bab 22b/09

s.+de (on sekiz) 21b/09

[=2]

segird- Bk. segirt-

s.-dügi 4b/05

[=1]

selâmet Ar. Tehlikeden uzak olma, güvenlik.

s.+le 20b/02

[=1]

selâs Ar. Üç.

s. (muhaccelü's-selâs) 2b/08

[=1]

sem' Ar. işitme, kulak.

s.+a (guş-ı sem) 1b/08

[=1]

semirt- Besili, yağlı bir duruma getirmek, kilo aldirmek, kalınlaştırmak,

şişmanlatmak, semizletmek.

s.-ir (semirdir) 32b/05

[=1]

semt Ar. Yan, taraf, cihet, yön.

s.+e 3b/08, 3b/11, 3b/12, 4b/08

s.+e (ne semte) 3b/07, 22b/15

s.+i 2a/05, 2a/06

s.+inde 2a/14, 2a/15

s.+inden 9a/05

s.+ine 9b/05, 14a/15

s.+iniñ 2a/13

[=14]

semüz Şişman.

s. 3a/02, 26a/06, 31b/06

[=3]

semüzlik Semiz olma durumu.

s.+inden (semüzliginden) 24b/07

[=1]

sen İkinci tekil kişi adılı.

s.+e (saña) 18b/04

[=1]

senâ-i lâ-yü'ad Adetsizce, hudutsuzca övgü.

s. 1b/02

[=1]

serap Far. Çölde uzaktan su gibi görünen ışık yanılsması, ılgın.

s. 34b/09

[=1]

serin Az soğuk, ılık ile soğuk arası.

s. gün 33b/02

[=1]

sersemlik Sersem olma durumu veya sersemce iş.

s. 34a/13, 34a/13

[=2]

sertân Ar. Gecenin en karanlık olduğu andan itibaren dünyanın o yüzeyine gelen günün ilk ışıkları.

s.+dur 14b/15

s.+iñ 15a/01

[=2]

sevgülü Sevgi ve bağlılık duyulan.

s. 19a/02

[=1]

sıcak Havadaki yüksek ısı.

s. 28a/07

s. **iken** 24a/06

[=2]

şifat Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hâl ve vasıf.

s. 6a/02

s.+**tı** 7a/04, 18b/15, 32b/06, 34a/11, 35a/11

s.+**tı budur** 5b/02, 7b/05, 8b/03, 26b/07

s.+**tı olun-** 15a/11

s.+**ların** 9b/07

[=12]

sıhhat Sağlık, esenlik.

s.+**i** 31a/04

[=1]

sık- Basınçla suyunu, yağını, sıvı kısmını

çıkarıp akıtmak.

s.-**a** 6b/09

s.-**ub** 4b/02, 33b/08, 36b/06

[=4]

sıkıl- Sıkma işi yapılmak.

s.-**dıkda** 9a/02

[=1]

sıkma- Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almamak.

s.-**yalar** 11a/06

[=1]

sıraca Soğuk apse iken sürekli akarcaya dönüşen, sonra nedbeleşen, tüberküloz kökenli süregelen boyun adenitine verilen ad.

s. 17a/11, 36b/11

[=2]

sırık Değnekten uzun ve kalınca ağaç.

s. (**uzun sırık**) 8a/07

[=1]

sızla- Hafifçe ağrımak.

s.-**masından** 8b/02

s.-**r** 8b/02

[=2]

sidik Böbreklerde kandan süzülerek idrar

yollarıyla dışarıya atılan sıvı, idrar.

s.+**iyle (sidigiyle)** 38b/14

s. **yolu** 7b/03

[=2]

sil- Sürterek, ovarak, kazıyarak vb. ya da özel bir yöntemle gidermek, yok etmek.

s.-**üp** 24a/09

[=1]

silk- Ani bir hareketle sarsmak.

s.-**er** 4a/04

s.-**üp** 4b/03

[=2]

siñir Kas girişi, kas bağı.

s. 14b/11

s.+**inde** 14b/08

s.+**lerde** 34b/14

s.+**leri** 15a/02

s.+**lerinde** 14b/15

[=5]

sirāyet Ar. Yayılma, dağılma.

s. 30b/11

s. **it-** 24b/12, 31b/05, 31b/12, 32a/01, 32a/01, 32a/01, 35b/03

[=8]

sirke Far. Sirkenin, bir ya da birçok ecza maddesi üzerindeki ya da bu sıvıda çözünür özler içeren çeşitli bitkisel eczalar üzerindeki çözücü etkisinden yararlanılarak asetik mayalanmayla elde edilen ilaç.

s. 28b/08, 36a/13, 36a/15

s. **ile** 32b/02, 36b/13, 38b/08

s. **ile (keskin sirke ile)** 36a/08, 36b/03

[=8]

siyāh Kara, beyaz karşıtı.

s. 13a/01, 13a/13, 20b/09, 21a/06, 21a/10, 38a/09

[=6]

sok- İçine veya arasına girmesini sağlamak.

s.-**asun** 37a/15

s.-**dukdan** 26a/01

s.-**up** 7a/07, 24a/08

[=4]

şol Kalbin bulunduğu tarafta olan.

s. 2a/15, 2b/01, 2b/07, 13a/02, 14a/11, 22a/07, 23b/05

s.+**a** 13b/04, 34b/03

s.+**ına** 4a/09, 34b/15
s.+**una** 13a/08
s.+**unda** 20b/04
[=13]
şolak Genellikle sol elini kullanan kimse.
s. **ol-** 14a/10
[=1]
şolcan Yuvarlak veya yassı, uzun kurtlara verilen genel ad.
s. 7b/03
[=1]
soluk Akciğerlere çekilen, akciğerlerden atılan hava, nefes.
s.+**ın** 17a/03
[=1]
soñra Zamanda art arda gelişi belirtir, -nın ardından, müteakiben.
s. 3a/14, 10a/07, 33b/12, 34b/08, 36b/04, 37a/08
s. **(-dan soñra)** 5b/02, 6b/04, 24b/04, 25b/03, 26a/01, 26b/03, 30a/02, 31a/02, 32a/01, 32a/04, 32a/05, 32a/06, 35b/15, 36b/14, 38a/02, 39a/04
s. **(-den soñra)** 3b/13, 21b/07, 23b/02, 24a/05, 25b/10, 29b/09, 30a/08, 32a/12, 33a/01, 34a/04, 34a/07, 35b/07, 35b/12, 36b/07, 37a/10
s.+**dan** 11b/02
[=38]
şovuk Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.
s. 28a/07, 31b/11, 38b/09
s.+**dan** 35a/05, 38a/03
[=5]
şovut- Soğumasını sağlamak, soğumasına sebep olmak.
s.+**up (sovudup)** 38b/15
[=1]
şu Normal sıcaklık ve basınç altında sıvı halde bulunan, her molekülü bir oksijen ile iki hidrojen atomundan oluşan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.
s. 14b/07, 17a/06, 17a/08, 17a/13, 24a/06, 32a/09, 32b/10, 32b/12, 33b/09, 34a/02, 35b/10, 38b/14, 38b/15, 39a/12
s. **(tatlı su)** 30b/01

s.+**dan** 33a/07, 33b/08, 34a/03
s. **ile** 24a/08, 25b/05, 36b/08
s.+**lar** 23a/05, 23a/08, 24a/02, 29a/01, 29a/13, 30a/10, 31a/08, 32a/01, 33a/05
s.+**lardan** 29a/12
s.+**ları** 37b/08
s.+**ya** 14a/11, 33a/06
s.+**yı** 33a/06, 33b/14, 36a/13, 38b/15
s.+**yı ile** 34b/09
s.+**yın** 32a/15, 38b/09
s.+**yına** 27b/03
s.+**yından** 37b/06, 38a/05
s.+**yından (anar suyu)** 37b/07
s.+**yını** 30a/03, 33b/08, 37b/05, 38b/01
s.+**yını (sarımsak suyu)** 28a/11
s.+**yıñ çıkar-** 28a/09
s.+**yla** 33b/07, 35a/06, 35a/07, 38b/05
s.+**yla (koruk su)** 38b/01
[=56]
şuhület Ar. Kolaylık.
s. **ile** 25a/05
[=1]
sükūt Susma, konuşmama, söz söylememe, sessizlik
s.+**da** 20b/07
[=1]
sulan- Sulama işi yapılmak.
s.+**ur** 27a/05
[=1]
şüret Ar. Yüz, biçim.
s.+**de** 18a/12
s.+**ı** 5a/01
s.+**i** 3b/14, 4b/04, 10b/08, 12a/04, 15b/08, 16a/07, 23a/15, 31a/05
s.+**i budur** 6a/06, 6b/09, 8a/03, 9b/06, 13b/05, 16b/06, 19b/08, 23a/10, 24a/10, 25a/04, 26a/04
[=21]
susa- Su içme gereksinimi duymak.
s.+**dıklarındandır** 2b/11
[=1]
süd Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı.
s. 23b/04, 23b/05, 27a/06, 27a/07
s.+**inden (karı südi)** 33a/08

[=5]
sühulet Yumuşaklık, naziklik.
 s.+iyle 25b/10
 [=1]
sükker Şeker.
 s.+i 27a/06
 s.+inden (süleyman sükkeri) 27a/13
 [=2]
Süleymān Özel isim.
 s. sükkeri 27a/13
 [=1]
sülis Üçte bir oran.
 s.+i 27b/05
 s.+ini 27b/07
 [=2]
sülüs Bk. sülis.
 s.+ine 2a/10
 [=1]
süm Ar. Sekizde bir oran.
 s.+inden 12b/05
 [=1]
sünbük Atın tırnak ucuna verilen addır.
 s. 3a/03
 [=1]
süncer Sünger.
 s. ile 24a/07
 [=1]
sünnet Ar. Hz. Muhammed'in, Müslümanlar tarafından uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.
 s.+dir 10a/03
 s.+i resül-ı hâtemi'l-enbiyâ-ı ecmain
 s.+i ve'l-cemaat 1b/08
 s.+kal- 10a/08
 [=4]
sür- İnce bir tabaka halinde bir yüzeye, zemine yaymak veya dökmek; serpmek.
 s.-eler 10b/07,
 s.-dükde 28b/12
 s.-eler 28a/12, 30b/03
 s.-er 25a/01
 s.-erler 38b/02
 s.-esin 36a/01, 38a/03, 38a/15
 [=8]
süsen Süsengillerden, yaprakları kılıç biçiminde, çiçekleri iri ve mor renkli, güzel görünüşlü ve kokulu,

çok yıllık bir süs bitkisi, susam.

İris germanica.

s. köki 39a/03

s. yağ 36a/15

s. yağı 37a/10

[=3]

süz- Bir sıvıyı, içindeki katı maddelerden ayırmak için bez veya delikli bir kaptan geçirmek.

s.-eler 27b/05, 30a/03

s.-üp 24a/06, 32a/10, 33a/06

[=5]

Ş

şeb-i yamānī Bakır sülfat,göz taşı.

ş. 35b/12

[=1]

şah Boynun iki yanında, kanı başa ve yüze götüren aort damarlarından her biri.

ş. tamar 35b/04

ş. tamarı 35b/06

[=2]

şakak Cilt veya mukozanın hafifçe veya yüzeysel olarak çatlaması.

ş. 14b/13

ş.+ıñ 14b/13

[=2]

şaki Ar. Haydut.

ş.+ye 9a/05

[=1]

şakıka Ar. Çatlak, yarık.

ş. 33a/03

ş.+dan 34b/06

[=2]

şalagān Saldırgan, mütecaviz.

ş. ol- 15a/05

[=1]

şarāb Ar. Üzüm veya başka meyve sularını

türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki.

ş. 25b/07, 28b/12, 31b/09

ş. (eski şarab) 29b/14

ş. (keskin şarab) 35b/07, 39a/14

ş.+a 25a/02
ş.+a (keskin şarab) 30b/05
ş.+dan (eski şarab) 29a/03, 33b/09
ş.+ı 30a/08
ş. ile 25b/07
ş.+la 25b/11, 29a/05, 36a/03
 [=15]
şart Ar. Koşul, yemin.
ş.+en (be-şarten) 2a/14
ş.+ıyla 14b/05
 [=2]
şası Birbirine paralel görme eksenini olmayan göz.
ş. ol- 12b/14
 [=1]
şatlak Ara, aralık.
ş. 14b/13
 [=1]
şeb Far. Gece.
ş. 30b/04
 [=1]
şedid Ar. Şiddetli.
ş. 17a/11
 [=1]
şefkat Ar. Sevecenlik, acıma ve sevgi duygusu.
ş. ile 3a/10
 [=1]
şehir Far. Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site.
ş.+e (şehir) 18a/13
ş.+inde (Ermeniye şehri) 17b/09
 [=2]
şehvet-i nefsanîyet
ş.+i 24a/01
 [=1]
şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.
ş.+den (has şeker) 33a/08
 [=1]
şekl Ar. Şekil, tür.

ş.+inde (şeklinde) 17a/08, 17b/03, 35b/10
 [=3]
şemrah Hayvanın alnından başlayıp gözlerine ulaşan beyzağa verilen addır.
ş. 2a/03
 [=1]
şerif Ar. Kutsal, şerefli.
ş.+i 2b/06
ş.+iyle (emri şerifi ile) 25b/02
ş.+leri ol- (emri şerif ol-) 10a/11
 [=3]
şerir Ar. Kötü, şirret.
ş. 20b/11
 [=1]
şey Ar. Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz.
ş. 22b/12, 22b/12
ş.+den 28a/10
ş.+i 13a/08
ş. ile (üç şey ile) 10b/06
ş.+lerden 31b/11
ş.+leri 22b/10
 [=7]
şırlagān Far. Haşhaş yağı, susam yağı. Sesami oleum.
ş. ile 17b/15
ş. yağı 28a/08
 [=2]
şifā Ar. Bedensel veya ruhsal bir hastalığı son bulması, hastalıktan kurtulma, onma.
ş. bul- 28b/13, 30b/09
 [=2]
şikāyet Ar. Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma.
ş.+de ol- 20b/14
ş. it- 17a/05
 [=2]
şirret Ar. Kötülük.
ş. 20b/12
 [=1]
şiş Şişmiş olan yer, şişlik.
ş. 14b/09, 15a/01, 30b/12, 30b/13, 31b/06, 35b/09, 35b/14, 38a/13, 38a/15, 38b/02
ş.+dir 36b/02

ş.+dür 14b/15
[=12]
şiş- Gerilmek, kabarmak, şişkin bir durum almak.
ş.-er 38a/01
ş.-üp 35b/03
[=2]
şişik Şişmiş olan yer, şişlik.
ş. 16b/08
[=1]
şişir- Şişkin bir duruma getirmek.
ş.-sin 26a/01
[=1]
şöhret Ar. Ün.
ş. bul- 20b/01, 21b/11
[=2]
şüm Far. Uğursuz, şom.
ş.+ları 18a/07
[=1]
şümlük Far. Uğursuzluk.
ş.+ı 18a/12
[=1]
Şummatız Özel isim.
ş. 26a/07
[=1]
şumus Bir tür at hastalığı adıdır.
ş. 7a/01
[=1]
şuru' Ar. Başlama, mübaşeret etme.
ş. olun- 10a/01
[=1]
şütüran Develer.
ş. 1b/11
[=1]

T

tā Far. Kadar, değin, yeter ki, öyle ki, anlamlarına gelen takı.
t. 11a/04, 17b/14, 26b/06
t. ki 23a/14, 26a/02, 26a/03
t. kim 33b/10
[=7]
tā'at Ar. ibadet.
t. it- 6a/01
[=1]
tab^c Ar. Mizaç, huy, tabiat, karakter.
t. (kerem-i tab) 1b/08
[=1]

taban Ayağın alt yüzü, ayak.
t.+ında (ayak tabanı) 17b/03
[=1]
tabiat Ar. Doğa.
t.+ı 3a/05
[=1]
tafşıl Ar. Ayrıntılı açıklama.
t. üzere 3b/14
[=1]
tağıl- Ortadan kalkmak, kalmamak, zail olmak.
t.-up 26a/02
[=1]
tağla- Hastalıklı kısımları kurutmak, akan kanı durdurmak için vücudun hasta veya yaralı yerini kızgın bir aletle veya yakıcı maddelerle yakmak.
t.-mak 35b/05
t.-yalar 38a/04
[=2]
tāhcil Ar. Atın dört veya üç ayağında veya ikisinde bileklerinden yukarı olan beyazlık.
t. 2a/09, 2a/09
[=2]
tāhrik Ar. hareket ettirme, oynatma.
t. 4b/02
[=1]
tāhrir Ar. Yazma, yazılma.
t. olun- 9a/04, 10b/08, 15b/08
[=3]
tāhsin Ar. Beğenme, güzel bulma, takdir etme.
t. eyle- 10a/14
[=1]
taḥzīr Ar. Sakındırma.
t. olun- 4b/04
[=1]
tā'ife Ar. Zümre, kavim.
t.+si gibi (nisa taifesi gibi) 26b/01, 26b/02
[=2]
taḫsīm Ar. Parçalara bölme, bölüştürme.
t. it- 31a/07
[=1]
tālib Ar. İstekli.
t. ol- 22a/13
[=1]
ta'lim Ar. Öğretim, Alıştırma.
t. 3b/04

t. eyle- 10b/06
t.+i 3b/05, 5a/04, 6a/07
t.+iñ 4a/07
t. olun- 5a/04
 [=7]
tamah Ar. Açgözlülük, hırs.
t. 4a/02, 4a/07
 [=2]
tamām Ar. Bir şeyin hepsi, tamamı, bütünü, tümü.
t. it- 20b/15
t. ol- 23a/15
 [=2]
tamāmen Ar. Bütün olarak, büsbütün, baştan sona.
t. 24b/04
 [=1]
țamar Canlı varlıkların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal.
t.+dan 37b/11
t.+ından (alın țamarı) 32a/04
t.+ından (göğüs țamarı) 32a/05
t.+ından (şah țamarı) 35b/06
t.+lar 28b/02
t.+larına (oynak țamar) 32a/01
t.+larından (şah țamarı) 35b/04
 [=7]
țamladur- Damla damla akıtmak
t.-alar 36a/09, 36a/14, 36b/01, 36b/15, 38a/09, 38a/11
 [=6]
țamlatur- Bk. țamladur-
t.-alar 38b/10
 [=1]
țamtama Pelteklik, kekemelik, tutukluk.
t.+dır 13a/15
 [=1]
țamzır- Damlatmak.
t.-alar 33b/15
 [=1]
țaraf Ar. Yön.
t.+ına 8b/01, 22a/05, 22a/07
t.+ında 18b/15, 20b/07
 [=5]
țaraş Sağırılık.
t. 36b/11
 [=1]
țari^c Ar. Atın yüzün tümünün beyaz olması durumuna verilen addır.

t.+dür 13a/04
 [=1]
țārif Ar. Tanım.
t.+i 12b/12
 [=1]
țark Atın dizinin başkısının içeriye bakması durumuna verilen addır.
t.+uñ 14a/06
 [=1]
țaşadduk Allah rızası için fakirlere ve ihtiyacı olanlara, para veyahut ihtiyaca göre herhangi bir şey vermek.
t.+a 20a/13
 [=1]
țaşvır Ar. Resim.
t.+i 9a/04
 [=1]
țaş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisimlerden kopmuş veya koparılmış parça.
t.+a 37a/15
t.+dan 30a/04
t.+lar 37a/12
t.+u 15b/05
 [=4]
țaşak Er bezi, erkeklik bezi, haya.
t.+ları 20a/08
t.+larıñ 20a/11
 [=2]
țaşaklı Taşağı olan.
t.+dur 15b/01
 [=1]
țaşra Bir şeyin dışarda olan kısmı.
t.+sında ise 35b/14
 [=1]
țatlı Acı olmayan, acı karşıtı.
t. su 30b/01
 [=1]
țay Üç yaşına kadar olan at yavrusu.
t. 24b/13, 24b/14
t.+ı 25a/03
t.+iñ 3a/13, 3a/13, 3b/01
 [=6]
țayyibe Ar. İyi davranış.
t.+lerden (revayih'i tayyibe) 18a/03
 [=1]

tāze Bozulmamış, bayatlamamış olan.

t. 27a/03, 28a/09

[=2]

te'āla Ar. "Nâmı büyük" meâlinde olup Cenab-ı Hakk'ın (C.C.) kudsiyet ve büyüklüğü için hürmeten söylenir.

t. (inşallahü te'āla) 33b/15

[=1]

teb- Hayvan, ayağıyla vurmak.

t.-erse 23a/09

[=1]

tecāvüz Başkasının hakkına el uzatma.

t. it- 2a/02

[=1]

tecrübe Ar. Deneme, deneyim.

t. eyle- 11a/10

[=1]

tedīb Ar. Edeblendirme, terbiye verme.

t. eyle- 3a/10

t.+i 3a/13

t. olın- 4a/01

[=3]

tedric Ar. Azar azar, derece derece ilerlemek.

t. ile 11a/05

[=1]

tefsir Yorumlama.

t.+i 4a/04, 27b/12

[=2]

tegilrit Tümseklik.

t.+iniñ 16b/05

[=1]

tekrār Ar. Aynı olayın, işin, eylemin yeniden ortaya çıkışı, yinelenmesi.

t. 33b/10, 35a/07

t.+dan 11a/08

[=3]

telhayn Ar. Hayvanın tek başına kalma isteği.

t. 23a/11

[=1]

te'lif Ar. Kitap yazma.

t. it- 1b/10

[=1]

temiz Ar. Bir yeri kirleten şeylerden arındırmak, temiz duruma getirmek.

t. it- 26b/05

[=1]

tepe Bir şeyin en üstteki bölümü.

t.+siniñ (baş tepesi) 34a/09

[=1]

ter Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı, arak.

t.+i 18a/02, 18a/04, 35b/02

t.+ini 18a/02

[=4]

tercüme Çeviri.

t. it- 1b/11

[=1]

tere Tereyağ.

t. yağı 35a/01, 37a/07

[=2]

terk Ar. Bırakma, ayrılma.

t. it- 11a/08, 23a/13, 35a/14

[=3]

terle- Isının, harcanan bir gücün etkisiyle derinin gözeneklerinden ter çıkarmak.

t.-yince 11a/04

[=1]

terli Terlemiş olan.

t. 11a/07

t. iken 17a/06

[=2]

tertīb Ar. Dizme, düzen, hazırlama.

t. 34b/08

[=1]

teskīt Ar. Susturma, sükût ettirme.

t. it- 25a/03, 32b/04, 34b/09, 34b/12

t. olın- 34b/10

[=4]

tevālī Ar. kesintisiz sürme, birbirini izleme.

t.+i (alet-tevālī) 34b/12

[=1]

tık nefes Soluk alışın zorlaşması, nefessiz kalma durumu.

t. 17a/03

[=1]

tımar Far. Binek hayvanlarının derisini, kıllarını, tüylerini kaşığı, fırça, tarak,gebre, sünger, tırnak bıçağı veya makasla temizleme.

t.+ı 7a/03

t.+ından 7a/03

[=2]

tırnak İnsanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka
t. 7b/06, 14b/13, 15a/01
t.+da 14b/11
t.+ı (tırnağı) 7b/08, 14b/09, 14b/12, 15a/03
t.+ıñ (tırnağıñ) 3a/03
t.+ları 22b/02, 24b/10
t.+larıñıñ 11a/11
t. ucu 3a/03
 [=13]
tiz Tez, çabuk.
t. 26b/02
 [=1]
toğ- Dünyaya gelmek.
t.-an 11b/01, 17b/09
 [=2]
tohum Bk. tohum.
t. ı (kabak tohumı) 30b/09
 [=1]
tohum Far. Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.
t.+dan 27a/07
t.+ (harmel tohumı) 35a/06
t.+ından (keten tohumı) 33b/04
t.+ından (penc tohumı) 38b/03
t.+ınu 34a/12
t.+larını 39b/03
 [=6]
toksan Seksen dokuzdan sonra gelen sayının adı.
t. altı dirhem 33b/05, 33b/06
 [=2]
tokun- Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek.
t.-ur ise 36b/10
 [=1]
tokuz Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.
t. batman 32b/10
 [=1]
toldur- Boş bir şeyi dolu hâle getirmek, dolmasını sağlamak.
t.-asun 37a/08
t.-ur 9a/02
 [=2]

toñuz Domuzgiller familyasından, bütün dünyaya yayılmış, eti, yağı, derisi için beslenen, ağır, hantal, evcil, memeli hayvan. *Susacrofa domestica*.
t. yağı 18a/05
 [=1]
toprak Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.
t. 7b/01, 7b/02
t.+ı (toprağı) 11a/12
t.+ıyla (yumuşak toprağıyla) 11a/11
t. yiyici 7b/02
 [=5]
turna Turnagillerden, Avrupa ve Kuzey Afrika'da toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuş
t. odı 34b/10
t. otı 38a/08
 [=2]
tut İki çenekliler sınıfının dutgiller familyasından, yaprakları ile ipek böceği beslenen, odunundantarım aletleri, araba, mobilya vb.şeyler yapılan, 1 ile 18-20 metreboyunda dayanıklı ağaç (monis) ve bu ağacın beyaz, kara, koyu pembe renklerindeki yaş ve kuru olarak yenen, şurubu, pekmezi ve pestili yapılan tatlı meyvesi.
t. yemişi gibi 13a/10
 [=1]
tut- Bedeni veya bedeninin bir bölümünü, belli bir duruşa geçirmek ve o duruşu sürdürmek.
t.-alar 29b/08
t.-ar 14a/15
t.-ar (dudar) 9b/05
t.-duklarından 7b/07
t.-mamağdandır 9b/03
t.-mamaklığı 24b/07
t.-mamışdır 23a/08
t.-mamuşdur 27a/03
t.-maz 24a/02
t.-maz ise 24b/01
t.-up 7b/04, 9b/06, 24a/07, 24b/15
 [=14]

hamli tut- 24a/02
pak tut- 7b/04
 [=2]
tüte Atın gözünün kapağında çıkan olması
 durumuna verilen addır.
t.+dür 13a/09
t.+niñ 13a/09
 [=2]
tutul- İşlevini yerine getiremez durumu gelmek.
t.-dugundan 9b/04
t.-up 7b/03
 [=2]
tuz Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde, sodyum klorür.
t.+dan (beyaz tuz) 29a/03
t.+ı 31b/08, 36b/07
t. ile 35b/05
 [=4]
tuzlan- Tuzlama işi yapılmak.
t.-mış et 27b/01
 [=1]
Türk Türk soyundan gelen halk.
t.+i lügatı 16a/08
 [=1]
Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay dillerine, yapı bakımından eklemeli diller grubuna giren, Türkiye’de ve Türklerin hakim olduğu ülkelerde kullanılan dil, Türk dili.
t. 17a/11
 [=1]
Türki Bk. Türkçe.
t. dili 1b/10
 [=1]
tüy İnsan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince kıl.
t. 14a/01, 14a/04
t. ile 36b/10
 [=3]

U

uc Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.
u.+ına (tırnak ucu) 3a/03

u.+ını (ip ucu) 26a/03
u.+una 8a/07
u.+unda 18b/12
 [=4]
uç Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.
u.+larına 2b/14
 [=1]
ufak Boyutları normalden küçük.
u. 37a/12
 [=1]
uğra- Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.
u.-r 20a/09, 20a/12
u.-rsa 21a/14
 [=3]
bühtana uğra- 20a/09
zahmete uğra- 21a/14
 [=2]
uğur Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı.
u. 12b/06, 14a/06
u.+dan 11a/06
 [=3]
uğurlı Bk. uğurlu.
u. 12b/06
u.+dır 22b/03
u.+dur 12b/15, 14a/06
 [=4]
uğurlu Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu, tekin, kademli, meymenetli, mübarek.
u.+dır 18b/08
u.+ları 18a/08
 [=2]
uğursuz Bk. uğursuz.
u.+dır 22b/04
 [=1]
uğursuz Kendinde uğursuzluk bulunan, yomsuz, kadersiz, meymenetsiz, menhus, musibet, meşum, şom.
u. 14a/01
u.+ı 18b/03
u.+ları 18a/08
 [=3]
uğursuzluk Bazı olaylarda görülen ve insana kötülük getirdiğine

- inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan güç, kademsizlik, meymenetsizlik, nuhuset, şeamet, şomluk.
- u.** 18b/03
- u.+a (ugursuzluğa)** 18b/01,18a/11
[=3]
- ‘ukāl** Ar. Atın ayağında peyda olan bir rahatsızlığa verilen addır.
- u.** 15a/08
- u.+dır** 15a/08
[=2]
- ‘ukās** Ar. Hayvanın burnundan sürekli su akması durumuna verilen addır.
- u.** 17a/07, 17a/07
[=2]
- un** Tahıl veya bazı besin maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz durumundaki besin.
- u.** 30b/04
- u.+ından (arpa unı)** 36b/03
[=2]
- ur-** 1. Uygulamak, basmak, sürmek
- u.-a** 6b/01, 9a/01
- u.-alar** 3a/14, 6b/03, 31b/11, 37b/09, 38b/09
- u.-asın** 34a/09
- u.-asun** 34a/12
- u.-dığñ** 14b/02
- u.-dukda** 8a/06
- u.-dukdan** 5b/02, 6b/04
- u.-dukları** 5b/06
- u.-madan** 36b/15
- u.-mayalar** 3a/14
- u.-mayup** 6b/05
- u.-up** 3b/01, 5b/03, 6b/05, 6b/06, 8b/05, 38b/06
- u.-ur** 37b/02
[=24]
2. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak.
- u.** 37b/02
[=1]
3. Bir şey sürmek.
- u. ilac ur-** 36b/15
- u. yakı ur-** 31b/11, 34a/09, 34a/12, 37b/09, 38b/06, 38b/09
[=7]
4. Yardımcı fiil.
- u. eger ur-** 5b/03
- u. gem ur-** 3a/14, 3a/14, 5b/02, 5b/06, 6b/03, 6b/04
- u. keçe ur-** 6b/05
- u. çifte ur-** 8a/06
[=9]
- urbān** Göçmen kuş sürüsü
- u.+ından (Basra urbānı)** 3a/12
[=1]
- Urum** Rum.
- u. balı** 35b/12
- u. sarımsağı** 35a/06
[=2]
- usan-** Yılmak, bezmek, bıkmak.
- u.-ınca** 3a/11)
[=1]
- usandır-** Usanmasına yol açmak.
- u.-maya** 3a/11)
[=1]
- uyğusız** Uyumamış veya uykusunu alamamış.
- u.** 33a/01
[=1]
- uyku** Organizmada, özellikle sinir sisteminde, uyanıklığın ortadan kalktığı ve uyarılara karşı tepkinin en aza indiği periyotlu işlev durumu.
- u.+sı** 23a/01
[=1]
- uyu-** Uyku durumunda olmak.
- u.-yandur** 23a/02
[=1]
- uyüb** Ar. Kusurlar.
- u.+dan** 24b/10
- u.+ları** 17a/15
[=2]
- uzak** Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, irak.
- u.** 12a/02, 31b/12
[=2]
- uzun** İki ucu arasındaki uzunluk çok olan ya da benzerlerine oranla daha çok olan.
- u.** 9b/04, 17b/12, 23a/03
- u. sırik** 8a/07
[=4]
- uzunluk** Uzunlamasına.
- u.+ına (uzunlugına)** 21a/07
[=1]

üç İkidenden sonra dörtten önce gelen sayının

adı.

ü. 11b/03, 11b/10, 19b/03, 20a/13, 21a/15, 22a/13, 25b/13, 36a/13

ü. (on üç) 4a/02

ü. arşun 11a/14

ü. astar 33a/07, 33a/07

ü. baş 30a/05

ü. bölük 27b/06

ü. dirhem 27a/15

ü. gün 28a/05, 29b/08, 30a/02, 30b/06, 34b/12

ü. miskāl 27a/11

ü. sa'āt 33a/01

ü. şey ile 10b/06

ü. yumurta 29b/04

[=24]

üçer Üç sayısının üleştirme sayı sıfatı.

ü. 10a/05

ü. dag 30b/15

[=2]

üçüncü Bk. üçüncü.

ü. bab 2b/12

[=1]

üçüncü Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen.

ü. 3b/08

ü. dā'ire 18b/02

[=2]

üfle- Dudakları büzerek soluğu bir şey üzerine hızla vermek, üfürmek.

ü.-yeler 39a/07

ü.-yesün 39a/05

[=2]

üfür- Üfleyerek bulunduğu yerden uzaklaştırmak.

ü.-üb 26a/01

[=1]

üst Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, fevk, alt karşıtı.

ü.+inden 35a/04

ü.+ine 12a/06

ü.+ü 13a/11

ü.+ünde 16b/01, 21b/04, 21b/10

ü.+ündedir 18a/01

ü.+üne 4b/01, 23b/02, 34a/05, 34a/08, 37a/03

[=12]

üşnān Çöğen otu.

ü. 29a/06

[=1]

üz- Bir şeyi çekip gererek gevşetmek, sürterek aşındırmak.

ü.-er 3a/06)

ü.-mege 14a/12

[=2]

üzengi Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.

ü. 20b/10

ü.+de 6b/09

ü. ile 14b/01, 34b/04

[=4]

üzere Gibi, (bu) yolda, (bu) biçimde.

ü. 3b/14, 4a/01, 6b/06, 11a/08, 11a/09, 11b/12, 17a/14, 18a/06, 20b/08, 21b/13, 25b/13, 29b/08, 30a/01, 30b/04, 31a/04

ü. (hazer üzere ol-) 5b/05

ü. (minvāl üzere) 6b/02

ü.+dir (üzredir) 3b/05

[=18]

üzeri Bir şeyin gözle görünen dış yüzü; üstü.

ü.+nde 14b/09, 15a/01, 20a/08, 20a/10, 21a/14

ü.+nden 6a/01, 20a/05

ü.+ne 3b/09, 5b/01, 5b/03, 6a/05, 6b/03, 6b/07, 6b/08, 8b/05, 9a/01, 10a/14, 12a/03, 15a/03, 20a/04, 21a/11, 24b/05, 25a/06, 25b/06, 26a/07, 26b/09, 30a/08, 31b/05, 32b/10, 33b/03, 34a/09, 36b/04, 36b/07, 36b/09, 38a/05, 39a/12

ü.+ne (üzlerine çek-) 24a/10

[=37]

üzre Dayanma noktasını, maddi ya da manevi varlığı belirtir.

ü.39/15

ü. (ayak üzre kalk-) 34b/05

ü. (hazer üzre ol-) 22b/15

ü.+dir 4a/06

[=4]

V

vāfir Ar. Bol.

v. 26b/03
[=1]
vākī^c Ar. Olan, meydana gelen, olagelen.
v. **ol-** 2a/15, 36a/04
[=2]
vākīt Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler, zaman.
v. **+de** 15a/05, 23a/05, 26b/07, 37b/01
v. **+i (vakti)** 23a/04
[=5]
vākīyye Ar. Ons; 28,3 gram ya da 40 dirhem ağırlındaki ölçü birimi.
v. **(dört vākīyye)** 29a/02
v. **(iki vākīyye)** 24b/02
[=2]
vākīt Bk. vākīt.
v. 10b/01
[=1]
vallāh Ar. Vallahi.
v. **+ü alem** 3a/08
v. **+ü sübhanehu alem** 24a/10
[=2]
var Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan.
v. **+dır** 11b/13, 27b/10, 28a/12, 28b/06, 29a/15, 34a/14
v. **ise** 20a/06, 23b/04, 23b/05
v. **+sa** 22a/09
[=10]
var- Ulaşmak, vasıl olmak.
v. **-arak** 3b/04
v. **-mca** 17b/15
[=2]
vark'ıl-gār Kısrağın doğum sonrası hastalığında tedavi amaçlı kullanılan bir aracın adıdır.
v. 25b/11
[=1]
vaşif Ar. Nitelik.
v. **+da** 13a/05
v. **+la** 11b/11
[=2]
vāsıl Ar. Ulaşan, kavuşan, gelen.
v. **ol-** 2a/03
[=1]
ve Bağlaç, iki sözcüğü, sözcük öbeğini ve cümleyi birbirine bağlar.

v. 1b/02, 1b/02, 1b/03, 1b/06, 1b/06, 1b/07, 1b/08, 1b/08, 1b/10, 1b/11, 1b/11, 1b/11, 2a/02, 2a/03, 2a/05, 2a/05, 2a/06, 2a/07, 2a/07, 2a/11, 2a/12, 2a/12, 2a/13, 2a/15, 2b/01, 2b/02, 2b/02, 2b/04, 2b/07, 2b/07, 2b/09, 2b/10, 2b/13, 2b/13, 2b/14, 2b/14, 2b/15, 3a/01, 3a/01, 3a/02, 3a/03, 3a/03, 3a/04, 3a/05, 3a/06, 3a/07, 3a/07, 3a/08, 3a/10, 3a/11), 3a/13, 3b/01, 3b/02, 3b/04, 3b/05, 3b/06, 3b/07, 3b/09, 3b/11, 3b/14, 4a/01, 4a/02, 4a/03, 4a/03, 4a/03, 4a/03, 4a/04, 4a/04, 4a/04, 4a/06, 4a/07, 4a/07, 4a/08, 4a/09, 4a/09, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/04, 4b/05, 4b/06, 4b/07, 4b/07, 5a/04, 5a/05, 5a/05, 5a/05, 5a/06, 5a/06, 5b/01, 5b/02, 5b/03, 5b/04, 5b/06, 5b/07, 6a/02, 6a/03, 6a/05, 6a/06, 6a/07, 6b/01, 6b/02, 6b/03, 6b/07, 6b/08, 6b/09, 6b/09, 7a/01, 7a/02, 7a/05, 7a/05, 7a/07, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/08, 8a/01, 8a/02, 8a/03, 8a/04, 8a/05, 8a/06, 8a/07, 8b/01, 8b/03, 8b/04, 8b/05, 9a/01, 9a/01, 9a/03, 9a/04, 9a/05, 9b/01, 9b/02, 9b/04, 9b/05, 9b/06, 9b/07, 10a/01, 10a/02, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/08, 10b/01, 10b/07, 10b/07, 10b/07, 11a/01, 11a/01, 11a/02, 11a/05, 11a/05, 11a/11, 11a/13, 11a/14, 11b/01, 11b/04, 11b/04, 11b/10, 11b/11, 11b/11, 11b/13, 12a/01, 12a/02, 12a/04, 12a/04, 12a/05, 12a/05, 12a/06, 12a/07, 12a/07, 12b/01, 12b/01, 12b/02, 12b/03, 12b/03, 12b/06, 12b/08, 12b/08, 12b/10, 12b/12, 12b/12, 12b/13, 12b/14, 12b/15, 12b/15, 13a/01, 13a/01, 13a/02, 13a/03, 13a/03, 13a/04, 13a/06, 13a/07, 13a/07, 13a/08, 13a/08, 13a/09, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/12, 13a/14, 13a/14, 13a/15, 13b/01, 13b/02, 13b/02, 13b/03, 13b/03, 13b/04, 13b/04, 13b/05, 13b/06, 14a/02, 14a/02, 14a/03, 14a/03, 14a/06, 14a/08, 14a/09, 14a/12, 14a/14, 14a/15, 14b/01, 14b/02,

14b/07,	14b/08,	14b/09,	14b/10,	24b/07,	24b/09,	24b/09,	24b/10,
14b/11,	14b/12,	14b/13,	14b/14,	24b/11,	24b/11,	24b/12,	24b/14,
14b/15,	15a/02,	15a/04,	15a/05,	24b/15,	25a/01,	25a/02,	25a/04,
15a/07,	15a/08,	15a/09,	15a/10,	25a/05,	25b/03,	25b/04,	25b/05,
15a/10,	15a/11,	15a/11,	15b/01,	25b/06,	25b/07,	25b/07,	25b/08,
15b/01,	15b/02,	15b/03,	15b/03,	25b/08,	25b/09,	25b/10,	25b/11,
15b/04,	15b/05,	15b/05,	15b/07,	25b/13,	25b/15,	26a/01,	26a/03,
15b/08,	16a/01,	16a/01,	16a/03,	26a/04,	26a/05,	26a/06,	26a/07,
16a/05,	16a/05,	16a/05,	16a/07,	26a/07,	26b/01,	26b/02,	26b/03,
16a/08,	16a/08,	16a/09,	16b/01,	26b/04,	26b/05,	26b/05,	26b/07,
16b/01,	16b/02,	16b/03,	16b/04,	26b/08,	27a/03,	27a/04,	27a/05,
16b/06,	16b/07,	16b/07,	16b/09,	27a/06,	27a/07,	27a/09,	27a/10,
17a/02,	17a/02,	17a/03,	17a/05,	27a/10,	27a/10,	27a/11,	27a/13,
17a/07,	17a/07,	17a/08,	17a/10,	27a/13,	27a/14,	27a/14,	27a/15,
17a/10,	17a/10,	17a/11,	17a/15,	27b/01,	27b/01,	27b/02,	27b/03,
17b/01,	17b/01,	17b/02,	17b/02,	27b/04,	27b/06,	27b/06,	27b/07,
17b/02,	17b/02,	17b/03,	17b/05,	27b/09,	27b/10,	27b/10,	27b/11,
17b/07,	17b/07,	17b/08,	17b/08,	27b/13,	27b/13,	27b/14,	28a/04,
17b/09,	17b/09,	17b/10,	17b/10,	28a/04,	28a/04,	28a/05,	28a/07,
17b/11,	17b/12,	17b/12,	17b/12,	28a/10,	28a/11,	28a/12,	28b/01,
18a/02,	18a/02,	18a/04,	18a/05,	28b/03,	28b/04,	28b/04,	28b/05,
18a/07,	18a/08,	18a/09,	18b/07,	28b/08,	28b/08,	28b/09,	28b/09,
18b/08,	18b/11,	18b/11,	18b/13,	28b/10,	28b/12,	28b/12,	28b/13,
18b/13,	18b/14,	18b/15,	19a/01,	28b/14,	28b/15,	29a/01,	29a/01,
19a/01,	19a/02,	19a/02,	19a/02,	29a/03,	29a/03,	29a/04,	29a/05,
19a/04,	19a/05,	19b/01,	19b/04,	29a/06,	29a/06,	29a/08,	29a/09,
19b/05,	19b/07,	19b/08,	20a/01,	29a/09,	29a/11,	29a/12,	29a/13,
20a/02,	20a/02,	20a/05,	20a/08,	29a/15,	29b/02,	29b/02,	29b/04,
20a/09,	20a/10,	20a/12,	20a/14,	29b/04,	29b/05,	29b/05,	29b/07,
20a/14,	20a/14,	20b/02,	20b/02,	29b/09,	29b/10,	29b/11,	29b/12,
20b/05,	20b/07,	20b/07,	20b/08,	29b/12,	29b/14,	29b/15,	30a/02,
20b/12,	21a/01,	21a/02,	21a/04,	30a/03,	30a/04,	30a/04,	30a/05,
21a/05,	21a/06,	21a/08,	21a/10,	30a/06,	30a/09,	30a/10,	30a/10,
21a/10,	21a/12,	21a/13,	21a/13,	30a/11,	30a/12,	30a/13,	30a/13,
21a/14,	21a/15,	21b/01,	21b/03,	30a/14,	30a/15,	30b/01,	30b/02,
21b/03,	21b/05,	21b/06,	21b/08,	30b/03,	30b/04,	30b/05,	30b/05,
21b/09,	21b/12,	21b/14,	21b/14,	30b/08,	30b/09,	30b/10,	30b/10,
22a/01,	22a/01,	22a/02,	22a/03,	30b/11,	30b/14,	30b/14,	30b/15,
22a/03,	22a/05,	22a/07,	22a/09,	31a/01,	31a/02,	31a/03,	31a/03,
22a/10,	22a/10,	22a/12,	22a/13,	31a/04,	31a/06,	31a/07,	31b/01,
22a/15,	22b/01,	22b/02,	22b/03,	31b/02,	31b/04,	31b/05,	31b/06,
22b/04,	22b/05,	22b/06,	22b/07,	31b/06,	31b/09,	31b/10,	31b/11,
22b/07,	22b/09,	22b/10,	22b/14,	31b/12,	31b/14,	31b/15,	32a/01,
22b/14,	22b/15,	23a/01,	23a/02,	32a/04,	32a/05,	32a/06,	32a/07,
23a/03,	23a/04,	23a/06,	23a/09,	32a/08,	32a/09,	32a/10,	32a/11,
23a/10,	23a/10,	23a/12,	23a/14,	32a/13,	32a/13,	32a/14,	32b/04,
23a/15,	23b/01,	23b/02,	23b/05,	32b/06,	32b/07,	32b/07,	32b/07,
23b/05,	24a/01,	24a/02,	24a/03,	32b/07,	32b/08,	32b/08,	32b/08,
24a/03,	24a/05,	24a/06,	24a/07,	32b/08,	32b/10,	32b/11,	32b/11,
24a/10,	24b/01,	24b/02,	24b/03,	32b/12,	32b/13,	32b/13,	32b/14,

- 32b/15, 33a/01, 33a/07, 33a/07, 33a/08, 33a/08, 33b/03, 33b/03, 33b/04, 33b/05, 33b/06, 33b/06, 33b/08, 33b/08, 33b/09, 33b/09, 33b/12, 33b/14, 34a/05, 34a/05, 34a/09, 34a/12, 34a/13, 34a/14, 34a/15, 34b/02, 34b/02, 34b/03, 34b/03, 34b/04, 34b/06, 34b/07, 34b/08, 34b/09, 34b/10, 34b/11, 34b/15, 35a/02, 35a/02, 35a/03, 35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/07, 35a/08, 35a/08, 35a/10, 35a/10, 35a/11, 35a/13, 35a/15, 35a/15, 35b/01, 35b/01, 35b/03, 35b/05, 35b/05, 35b/08, 35b/10, 35b/13, 36a/01, 36a/03, 36a/04, 36a/05, 36a/06, 36a/06, 36a/07, 36a/08, 36a/09, 36a/13, 36a/13, 36b/05, 36b/08, 36b/09, 36b/09, 36b/12, 36b/12, 37a/02, 37a/04, 37a/09, 37a/10, 37b/03, 37b/06, 37b/06, 37b/07, 37b/10, 37b/12, 37b/13, 38a/01, 38a/02, 38a/04, 38a/05, 38a/06, 38a/08, 38a/11, 38a/12, 38a/12, 38b/03, 38b/03, 38b/04, 38b/04, 38b/04, 38b/08, 38b/14, 39a/01, 39a/02, 39a/03, 39a/03, 39a/06, 39a/07, 39a/09, 39a/09, 39a/12, 39a/12, 39a/13, 39a/14, 39b/01, 39b/01, 39b/02
- v. sayir** 31b/12
[=748]
- vaz'** Ar. Konulmak.
v.+ında 25a/05
[=1]
- vecih** Ar. sebep, ilgi, münasebet.
v. ile 4b/06
v.+le 4a/08
[=2]
- ver-** Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek, iletmek
v.-eler 31a/03
v.-ir 20a/14
v.-ir-ise 20a/04
v.-meden 17a/06
[=4]
can mahalline ver- 20a/04
necât ver- 20a/14
[=2]
- verāk** Bitkilerle yer yüzünün yeşil olması.
v.+i'l-vālib 38b/04
[=1]
- verem** Herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koh basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık, tüberküloz.
v. 17a/09
[=1]
- verem'i-lisse** Diş etinin şişmesi durumuna verilen addır.
v. 38a/12
[=1]
- veyāhūd** Ar. ve Far. Yahut, ya da.
v. 17a/06, 18a/02, 18a/04, 29b/06
[=4]
- vilāyet** İl.
v.+de 28a/07, 28a/08
v.+de (nam-ı vilayet) 26a/08
v.+iñ 26b/08
[=4]
- vir-** Bir şeyi bir kimseye iletmek, uzatmak; onun kullanmasını, yararlanmasını sağlamak.
v.-di 10a/06
v.-eler 24b/08, 26a/05, 33a/02, 33b/12
v.-irse 22a/06
v.-meyecek 25b/06
v.-meyeler 39a/02, 39b/02
v.-meyüp 24b/04, 35a/03
v.-müşdür 10a/07
v.-üp 9b/02
v.-ür 37a/08
[=14]
izrab vir- 25b/06
meyl vir- 22a/06
yan vir- 9b/02
yem vir- 39a/02, 39b/02
[=5]
- virān** Yıkık, harap.
v. (linet viran) 34b/08
[=1]
- viril-** Verme işine konu olmak.
v.-di (ad viril-) 31b/14
[=1]
- vur-** Sirtına omuzuna vb. yerleştirmek, koymak.
v.-an (çifte vur-) 8a/04

[=1]
vücūd Ar. Var olma, varlık.
v.+a getir- 1b/03
[=1]
vukūş Sağır kulaklı olmak.
v. 12a/03
[=1]

Y

yaban Yer feslegeni. Sütlegengiller familyasından, bütün ve karşıt yapraklı, bir yıllık ya da çok yıllık, dik saplı, tazesı zehirli, küçük yeşilimsi çiçekli, tarlalarda yetişen ve zararlı ayılan otsu bitki; yer feslegeni, sultan otu. Mercurialis annua.
y. eşki 19b/06
[=1]
yābis Ar. Kuru.
y. 31a/07
y.+idür 31b/04
[=2]
yağ Hayvanlardan ya da bitkilerden çeşitli yöntemlerle elde edilen, besin maddesi olarak tüketilmesinin yanı sıra tıbbi olarak da kullanılan, yumuşak ya da sıvı madde.
y. 18a/01, 29a/05, 36b/13
y.+ı (benefşe yağı) 24b/03, 29b/06
y.+ı (nilüfer yağı) 30b/08
y.+ı (say yağı) 27b/03, 28a/06
y.+ı (zeytin yağı) 38a/06
y.+ı (zeytün yağı) 29b/06
y.+ı gibi (toñuz yağı gibi) 18a/05
y.+ı ile (süsen yağı) 37a/10
y.+ından (badem yağı) 33a/07
y.+ından (batım yağı) 29a/02
y.+ından (benefşe yağı) 28a/03
y.+ından (eski say yağı) 35a/12
y.+ından (hazu yağı) 32b/14
y.+ından (iç yağı) 30a/05
y.+ından (tere yağı) 35a/01
y.+ından (zeyt yağı) 29b/15
y.+ından (zeytün yağı) 33b/09
y.+ını (halis tere yağı) 37a/07
y.+ımı (şırlagan yağı) 28a/08
y.+ıyla 30b/09, 37b/13

y.+ıyla (benefşe yağı) 31a/02, 32a/15
y.+ıyla (say yağı) 35a/02, 38a/11
y.+ıyla (zeyt yağı) 34a/07, 34a/12
y.+ıyla (zeytin yağı) 36a/02
y.+ıyla (zeytün yağı ile) 28b/07
y. ile (süsen yağı ile) 36a/15
y. kokuşu 18a/02
y.+lar ile 34b/09
[=35]

yağla- Yağ sürmek.

y.-mak 35a/03
y.-ya 38a/11
y.-yalar 35a/08
y.-yasun 37a/10
y.-yup 6b/03, 38a/12
[=6]

yāhūd Far. Ya da anlamında kullanılan bağlaç.

y. 2b/01, 7a/01, 11b/08, 14a/13, 17b/15, 18a/03, 18a/05, 18a/10, 19b/06, 20a/03, 21a/06, 21a/13, 37a/04, 37a/05, 37a/13, 38a/08, 38a/09, 38a/15, 39a/05
[=19]

yakı Bazı hastalıkları tedavi etmek amacıyla bir bez üzerine yayılıp deri üzerine uygulanan, beden ısıyla vücuda yapışan, koyuca lapa.

y. it- 31b/11, 36b/04

y. olm- 32b/02

y. ur- 34a/09, 34a/12, 37b/09, 38b/06, 38b/09

y. ur- 31b/11

[=9]

yakın Önemli bir uzaklıkta olmadığı düşünülen şey.

y. 16b/05, 23a/11

y.+dur 31b/01

[=3]

yaklaş- Arada az bir aralık kalacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya büsbütün ortadan kaldırmak için ileri gitmek.

y.-ma 20a/03

y.-mamak 19b/08

y.-mayasın 20a/07

[=3]

yalan Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıştır.

y.+dan 21a/11

[=1]

yalnız Tek,sadece,yanında başkaları bulunmayan.

y. 23a/12, 28a/06

[=2]

yan Bir şeyin alt üst, ön arka ya da ortasına

karşıt olarak sağı veya solu.

y. 3b/10

y.+a 6a/04

y.+ı 9b/03, 21a/10, 21a/10

y.+ında 12b/08, 16a/09, 18b/05, 18b/09, 19b/02, 22a/06

y.+ındaki 18b/11

y.+ları 14a/13

y.+larında 20b/10

y. vir- 9b/02

[=15]

yanak Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.

y.+ını 34a/07

y.+ları 38a/11

y.+larında 30b/15

y.+larını 38a/04

[=4]

yan Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü.

y.+ı 9b/04

[=1]

ya'nı Ar. Ardından gelen bir açıklamayı belirten bir bağlaç.

y. 2b/01, 7a/08, 7b/06, 9a/05, 10a/08, 10b/01, 11b/08, 11b/09, 12a/01, 12b/07, 12b/11, 13a/12, 13b/06, 17a/03, 17b/05, 18a/08, 18a/14, 18b/02, 18b/05, 29a/14, 30a/12

[=21]

yapış- Bir şeyin üstüne çok sıkı ve ayrılmayacak, çıkmayacak biçimde utunmak, orada sabitleşmek, kalmak.

y.-an 39a/11

y.-ur 37b/01

[=2]

yaprak Bitkilerde sapın üzerinden çıkan, yassı biçimli, ikiyanlı bakışımı, belirli boyutları, zaman ve

mekandaki sınırlı büyümesi ile belirgin uzantı.

y.+ı (asma yaprağı) 37b/12

y.+ı (mersin yaprağı) 24a/05

y.+ından (hasa yaprağı) 38b/07

y.+ından (sadek yaprağı) 28a/09

[=4]

yara Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çiban.

y. 17a/01, 35a/04

y. açıl- 17a/13

y.+dan 29b/13, 39a/02

y.+lar 17a/01

y.+nın 36a/05, 36b/09

y.+sı 29a/15

y.+yı 36b/10

[=10]

yara- Bir iş için uygun, yararlı olmak, kullanılır olmak.

y.-r 17b/10

[=1]

yaralı Yarası olan, yaralanmış (kimse), mecruh.

y. 36a/09

[=1]

yarı Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf.

y.+sı 33b/07

[=1]

yarık Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak

y. 24b/10

[=1]

yarım Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.

y. 33a/03

y. batman 32b/03, 35a/10, 39a/11

[=4]

yarkın Sarılık hastalığına verilen addır.

y. 39a/07

y. marazı 39a/08

[=2]

yaruk Yarılarak açılmış, aralık duruma gelmiş yer, geniş çatlak, rahne.

y. 16a/02

[=1]

yassı Kalınlığı az, yayvan, alçak, düz olan.

y. 17b/13

[=1]

yaş Bir insanın veya hayvanın doğumundan belli bir tarihe kadar geçen ve yıl birimiyle belirtilen zaman.

y.+a 26a/08

y.+ı 17b/08

y.+ı (otuz yaş) 21a/04

y.+ını (beş yaş) 20b/15

[=4]

yaşa- Canlılığını, hayatını sürdürmek.

y.-r 21b/08, 21b/09

[=2]

yaşar- Gözleri sulanmak, yaşla dolmak.

y.-ur 33b/04

[=1]

yatur- Bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak

y.-alar 32a/09, 39a/13

[=2]

yavaş Hızlı olmayan, ağır, çabuk karşıtı.

y. 3b/11

[=1]

yavru Yeni doğmuş hayvan veya insan.

y.+sını 26b/03

y.+yı 27a/04

[=2]

yavuz Kötü, fena.

y. ol- 22a/04

[=1]

yavuzluk Fenalık, huysuzluk, azgınlık.

y. huy kap- 3b/03

[=1]

yaz (Kuzey Yarımküre için) Yılın, haziranın yirmi birinde başlayıp eylülün yirmi üçüne kadar süren, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsimi.

y. 15b/02

y. günü 28a/03

[=2]

ye- Yemek yeme, karın doyurma işi.

y.-dikden 30a/07

y.-mede 31b/04

y.-meden 39a/07

y.-mek 7b/02

y.-r 33b/04

[=5]

yedi Altıdan sonraki, sekizden önceki sayının adı.

y. 11a/07

y. gün 23a/07, 23a/13, 23a/15, 24b/04, 31a/05, 39a/15, 39b/01

y. karsa 30a/06

y. kerre 25a/06, 25b/01, 28b/11

y. yıl 21b/07

[=13]

yedinci Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen.

y. bab 18a/07

y.+sinde 21a/01

[=2]

yedir- Yemesini sağlamak.

y.-eler 24b/05, 27a/08, 28b/06, 39b/03

y.-esün 24a/04, 37b/13, 38a/12

y.-mek 35a/04

[=8]

yele At, aslan vb. hayvanların ensesinde veya boynunda bulunan uzun kıllar.

y.+sine 2b/13

[=1]

yem Hayvan yiyeceği.

y. 17a/05, 26a/05, 31a/03, 33b/12, 37b/13, 39b/03

y.+den 17a/09, 24b/08

y.+i 33b/04, 38a/12

y.+in 35a/03

y.+ine 31b/08

y.+ini 24b/08, 33a/02

y.+le 24a/04, 27a/08

y.+ni 7a/08, 14a/02, 22a/05

y. vir- 39a/02, 39b/02

[=21]

yemiş Meyve.

y.+i gibi 13a/10

[=1]

yemlik Hayvanlara yem verilen yer veya kap.

y.+de 7b/02, 35a/03

y.+i (yemligi) 7b/04

[=3]

yeni Kullanılmamış olan, eski karşıtı.

y. (yeni hamir) 27b/01

[=1]

yer Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân.

y.+de 25b/05, 31a/03, 38a/12, 37b/12

y.+de (karañu yer) 35a/14

- y.+den** 6b/07, 33b/10
y.+e 2b/15, 8b/05, 15a/09, 18a/12, 20a/09, 20b/11, 28b/04, 34b/04, 38b/02
y.+e (karañulu yer) 37b/12
y.+e (karañuluk yer) 34b/07
y.+i 16a/05, 35b/05
y.+inde 19a/03, 22a/03, 26a/06
y.+inde (oynak yer) 31b/13
y.+ine 27b/02, 6b/05, 31a/03, 38b/05
y.+ine (kolan yeri) 3a/02
y.+ini (dikiş yeri) 25b/11
y.+lere 36a/01
y.+leri 35b/13
y.+lerinde (oynak yer) 31b/02
y.+lerini 35b/11
[=34]
yeşil Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk.
y. 12b/08, 26b/09
y. gezire otluğu 39b/01
[=3]
yet- Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.
y.-mişdir (kırk yıla yet-) 21a/05
[=1]
yetmiş Altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı.
y. iki dirhem 30a/12
[=1]
yığ- Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak.
y.-up 5a/06
[=1]
yık- Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek.
y.-up 5b/01
[=1]
yıkā- Su veya başka bir sıvı kullanarak bir şeyi temizlemek.
y.-ya 25b/11
y.-yalar 25b/13
y.-yup 24a/08, 25b/06, 26b/05, 33a/02, 35a/07, 35b/11, 36b/08
[=9]
yıkan- Yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak.
y.-ursa 25b/08
[=1]
yıkıl- Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak.
y.-sa 6a/05
[=1]
yıl Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman.
y. (yedi yıl) 21b/07
y.+a (kırk yıla yet-) 21a/05
y.+a dek (onuncu yıla dek) 21b/08
y.+a dek (yigirminci yıla dek) 21b/09
y.+da 3a/13
[=5]
yıldız Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışınlam biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri
y. 39a/12
[=1]
yi- 1. Ağızda çiğneyerek yutmak.
y.-yen 7a/08
[=1]
yigirmi On dokuzdan sonraki yirmi birden
önceki sayının adı.
y. dört dirhem 30a/13, 36a/07, 37b/08
y. sekiz batman 27b/01
[=4]
yigirminci Yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada on dokuzuncudan sonra gelen.
y. yıl 21b/09
[=1]
yine Yeniden, bir daha, tekrar, gene.
y. 11a/09, 22b/15
[=2]
yir Bk. yer.
y.+e 4b/04, 5b/01
y.+ine 37b/13
[=3]
yiyci Yiyen.
y. (toprak yiyci) 7b/02
[=1]
yoğur- Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek.
y.-up 36a/09
[=1]

yok Olmayan, bulunmayan şey.
y.+dur 3a/07, 14a/03, 22a/05, 37a/01, 37a/04
y. ise 39b/02
 [=6]
yol İçinden ya da üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer.
y.+ı (sidik yolu) 7b/03
 [=1]
yübüset Ar. Kuruluk.
y.+den 29a/11, 29b/03
 [=2]
yukarı Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı.
y.+sı 14a/13
 [=1]
yukarı Bk. yukarı.
y. 3b/06, 15a/09, 33b/02
y.+kı 2a/07
y.+ki 11b/09
y.+ya 29b/07
 [=6]
yumurta Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan, protein ve lipit bakımından çok zengin üstü beyaz kırılğan bir kabukla kaplı bir besin maddesi.
y. (üç yumurta) 29b/04
y. ile 29b/06
y.+nı sarısı 33a/05
 [=3]
yumuşa- Kolayca biçim değiştirecek, bükülebilecek, kesilecek ya da dokunulduğunda hoş bir duygu uyandıracak duruma gelmek; sertliğini, katılığını yitirmek.
y.-r 36b/05
 [=1]
yumuşak Birdenbire, sert ve kesik kesik olmayan.
y. toprak 11a/10
 [=1]
yük Bir insan, hayvan veya taşıtın yüklendiği, taşıdığı şeylerin tümü.
y. 17b/05
 [=1]
yüksek Aynı türden ölçüt olarak alınmış bir başka şey ya da ortalamaya

göre dikey yönde, altı ile üstü arasındaki uzaklığı çok olan.
y. 6b/07, 7b/05, 14a/13, 16a/05
 [=4]
yümna Ar. Sağ taraf.
y. (mutlaku'l-yümna) 2b/08
 [=1]
yümne Alaca bir kumaş.
y. 18a/15
 [=1]
yümün Uğur.
y.+leri 18a/07
 [=1]
yüz Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı; surat, çehre.
y.+i 2a/03, 12a/06, 13a/04
y.+inüñ 2a/05
 [=4]

Z

zabt Ar. Tutma, ele geçirme, kavrama.
z.+ı 4a/08
 [=1]
zâc Ar. Kükürtle demirin bileşimlerinden biri.
z. 38a/01
 [=1]
zaferân Ar. Safran.
z. 24b/02, 28a/04, 31a/01, 36a/06, 39a/03
z.+dan 27a/11
 [=6]
zâhir Ar. Açık, belli, ortada.
z.+de 36a/12
z. ol- 36a/11
 [=2]
zahmet Ar. Sıkıntı, eziyet, güçlük, yorgunluk.
z.+e uğra- 21a/14
 [=1]
zahve Atlının oturduğu yere verilen addır.
z. 2b/15
 [=1]
zaman Ar. Ölçülebilir bir nicelik olarak düşünülen süre; vakit.

- z. 3b/07, 4a/05, 5b/06, 6b/08, 11a/03, 11a/04, 14b/02, 26b/05
z.+da 15b/07
z.+dan 10a/07
z.+ında 35a/11
z.+larında 15b/02
z.+ı saadet 10a/05
 [=13]
zarar Ar. Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat.
 z. 22b/08
z.+dır 34a/10
z.+ı 34a/14
 [=3]
zât Ar. Kişi.
z.+ındandır 4a/06
 [=1]
zâtî Ar. Kişisel.
 z. 37a/02
z. ise 37a/01
 [=2]
zeker Ar. Erkeklik üreme organı.
z.+i 39a/09
z.+inde 20b/13
 [=2]
zekkām Bk. zükkām
 z. 28b/15
 [=1]
zencebîl Ar. Zencefil.
 z. 27a/09, 32b/08
 [=2]
zengār Ar. Bakır pası türünden yeşil renkli öldürücü maden.
 z. 38a/01
 [=1]
zeyt Ar. Zeytinyağı, yağ.
 z. 36b/13
z. ile 25b/08, 28b/12, 35b/15
z. yağı 29b/15, 34a/07, 34a/12
 [=7]
zeytin Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç. Olea europaea.
z. yağı 36a/02
 [=1]
zeytün Bk. zeytin.
- z. yağı** 28b/07, 29b/06, 33b/09, 38a/06
 [=4]
zıkr Ar. Anma, söyleme, sözünü etme.
z. eyle- 3a/04, 32a/11
z.+i 15b/06
z. ol- 3a/04
z. olın- 4a/01, 3b/12, 20b/08, 28a/12, 28b/10, 29a/04, 29b/11, 31b/03, 32a/04, 32a/07, 34a/11, 35b/14, 36b/15
z. olun- 12b/03, 18b/15, 25b/14
 [=20]
zîrā Far. İki cümleyi bağlarken bağlı bulunduğu cümlelerin açıklayıcı ve nedensel değerini belirtir; çünkü.
 z. 2b/04, 3a/11), 3a/12, 3b/02, 3b/10, 5b/05, 6a/03, 7a/03, 7b/07, 9a/01, 11a/02, 11b/04, 13a/05, 14a/02, 14a/11, 14b/03, 15a/06, 15b/04, 16a/02, 18a/12, 19a/06, 20a/03, 20a/07, 20a/09, 22a/04, 23a/05, 24b/11, 24b/13, 26a/05, 27b/09, 27b/14, 32b/04
 [=32]
ziyāde Ar. Çok, daha fazla.
 z. 7b/01, 27b/09, 27b/15, 34a/14
z. ise 11a/13
z. ol- 11a/03, 12b/05, 15a/07, 15a/10, 15b/02, 21b/06, 22a/01, 22b/13, 31b/05
 [=14]
zor Far. Sıkıntı, güçlük.
 z. 3b/02, 7a/04
 [=2]
zuhūr Ar. Ortaya çıkma, görünme, belirme.
z.+ı 31b/13
 [=1]
züfā Hıtan hastalığının tedavisi için kullanılan bir bitki türünün adıdır.
z. cebeli 30a/14
 [=1]
zükkām Nezle.
 z. 17a/08, 28a/02
 [=2]

KAYNAKÇA

Ağar, Mehmet Emin, “*Baytarü’l Vâzih: İnceleme, Metin, İndeks.*”Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, 1986.

Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, C. 3, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005.

Baytop, Turhan, *Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi: (geçmişte ve bugün)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları; 3255, Eczacılık Fakültesi; 40, 1984.

Bekman, Muzaffer, *Veteriner Tarihi*, Ankara, 1940.

Canpolat, M, “XIV. Yüzyılda yazılmış değerli bir tıp eseri Edviye-i Müfrede” TD. C.V, sayı:1, sy: 21-47, Ankara, 1973.

Çınar, Ali Abbas, *Türklerde At On Dokuzuncu Yüzyıla Ait Bir Baytarnamede At Kültürü: (yazılı ve basılı kaynaklarla karşılaştırma)*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1993.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1996.

İngilizce- Türkçe Redhouse Sözlüğü, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2000.

Özgür, Can, "Türkçe Yazılmış En Eski Atçılık-Veterinerlik Kitabı Baytaratü'l-Vâzih'ta Geçen At İle İlgili Kelimelerin At Üzerinde Gösterimi ", Spor Atı Cerrahisi Sempozyumu, 134-136, Bursa, 1997.

Sarton, George, *Introduction to the History of Science*, New York, 1975.

Steingass, F. *Persian- English dictionary*, Çağrı yayınları, İstanbul, 2006.

Sezgin, Fuat, *Geschichte des Arabischen Schriftums*, C. 3, Leiden, 1970.

Şen Mesut, “*Baytarnameler*”, *Türk Kültüründe At ve Çağdas Atcılık*, Türkiye Jokey Kulübü, Resim Matbaacılık A.R, 1995. sy. 177-263.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa basım yayım, İstanbul, 1995.

Türk Dil Kurumu, Derleme Sözlüğü, I- XII, Ankara, 1963-1982.

Türk Dil Kurumu, Tarama Sözlüğü, I- VII, Ankara, 1963- 1974.

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 2 cilt, TTK Basımevi, Ankara 1998.

Türk Dil Kurumu, Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara Üni. Basımevi, Ankara, 1983.

ÖZGEÇMİŞ

20.05.1986 tarihinde İstanbul'da doğdum. İlköğretim ve lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladım. 2009 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdim. 2010-2011 yılları arasında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programını tamamlayarak aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili Edebiyatı anabilim dalı , Türk Dili bilim dalında tezli yüksek lisans eğitimine başladım.

TIPKIBASIM

بسم الله الرحمن الرحيم
حمد یحید و ثنا لا یحد اول خالق خلایق و عالم اسرار
 و دقایق حضرت مرینه اولسونکه جمیع عالمی وجود کتوب و انصاف
 و السلام علی محمد و آله و اصحابه الکرام ما طار طائر و حام
 و سلم تسلیما کثیرا **ا**فتاب کله که انسان لجهها دیدوب
 بذلهمت و صرف معرفت ایلدوکی علاوه اصفی اولدوکی کلام مرت
 العالمین مطابقی و سنت رسول خاتم الانبیاء اجمعیته موافق
 و سنت و جماعته کرم طبع و کوش سمعه لایق و لمعین
 اشبوک کتاب مختصر مستطابی سلطانیه احمد الحسن
 ابن الاحنف تألیف ایدوب و انی عربی دیندن ترکد لیسه
 ترجمه ایدورلاند اولان معالجات و ادویه اسبان و شتران

سید
 محمد
 بن
 محمد

و کاوان

السنه اولان بیاضک آیدیرا که اول بیاضی کوزک آراسته
 اولوب کچرسه اکا عصفور دیرلر و اگر کوزک نجاورا بدوب
 بومرنیه و اصل اولورسه اکا شتران دیرلر و اگر کچله بودی
 بیاض اولوب لکن کوزلری او شترانسه اکا مبرقع دیرلر
 بوجمله سمی مقبولدر و اگر یوزک برسمتی بیاض اولوب و
 سمی و لورسه اکا لطیم دیرلر و اول نشان مقبول و کلدر
 و اگر آنک السنه یوقا و وقی د و انی بیاض اولوب و لکن اول
 بیاض اراسی کسلش اولورسه اول نشان دخی مقبول کلدر
تخییل دید کازی آنک آیا قنن بیاضه دیرلر اگر
 د و مت ایاغی ابدیر کوزک نلشنه دک بیاض اولورسه اکا
 مزاج دیرلر و اگر ابدیر کجوب بو طریقه کچرسه اکا ابلق
 دیرلر و اگر بر قنن بیاض اولورسه اکا اعظم دیرلر و
 اگر بر سمی آنک الی و یاغین اولورسه اکا ممسک دیرلر
 عرب قنن مقبول کلدر لکن بشرط اکا صانع سمین اوله
 امصول سمین واقع اولورسه مقبولدر و اگر آنک صانع آنک

و صول يا غنه يا خور عكس نه اولورسه اكا مشكل يحيي كو
 ستمكي ديرلر و اول نشان مقبول دكلر و اكر ايكي ياغي
 بياض اولورسه ايكي لي اولورسه اكا محجل الروايج ديرلر
 و اول نشان مقبول دير يا پيغمبره صلى الله تعالى عليه و سلم
 دن روايت اولور كه اسطوار محجل لراحيين مطلقا نشان
 معني شرايف بود كه ايكي ياغي بياض اولان آني بقالك
 بقالق معناسي صفالقد و اكر آك صول آي و ايكي ياغي بياض
 اولورسه اكا محجل لثلاث مطلقا يحيي ديرلر اول نشان
 دحي مقبول دير و اكر آك كوده سيند ركنه مخالف
 بنك بنك بياض اولورسه اكا ابرش ديرلر و اول ابرش
 ديرلر كوري اكثر شقرا ندره حاصل اولور موصلا ديرلر
 اوحيي اسبابك انك انصا لريتك اسبابك
 انك دوداغنه محجل ديرلر و بيلي سينه معرفه ديرلر و ايكي
 او موزك او جاريه حارك و دحي كاهل ديرلر و آني نك
 او نور دحي يره ظهن ديرلر و قوي و غنك ديبه علون

ديرلر

ديرلر و محله قوي و غنك آني نه عيب ديرلر و كو كسند
 اولان سموز آتوه اكا فهدان ديرلر و اولان رينه محرم ديرلر
 و طرناق و حينه سنبك ديرلر و طرناق آني نه سنبك
 و بود كا بلك و كرك او صافك سبي اولر كه معالجه سي ذكر
 اولر قد محلكه معلوم اوله و آنيك طبيعتي بود كه
 درياده اوزر و آدم كبي دوش كورور و ساي حيو انر
 كبي او دي يوقدر و كيارن آك آد ييه جواد و عتيق
 و كريم ديرلر و الله اعلم

فارس اتلوا و لا كشي يه كركر كه آتريك محتي درونين
 اولوب در اجمار فراق ايله و شفقت ايله ناديب اتمكه مياشت
 ايدن و للاح ايله بر دوزب اوصاندر ميه زير بزوب و نصلا
 بدخولي قيار زير ابرصه عبا ندرن بر عار فكمسندن
 مستقلا در كه طايك بلسي تايي بريك اولور و طايك
 ايندا بنشيند آغركه اوزمه لر صكره آغركه اوزور ايكي ايله

بزرگون اوزوب بزرگون راحت بولدر مقدر و طایف باشی
 چکدر کن لطفله چکدر زیرا زور چکینه اغزی قنار و دیشری
 اوشا دیا و زلق خوی قاپمینه سبب اولور اما لطفله
 چکینه و اراک ادمان بیلر و تعلیم حالتینده کند و آتلاش
 غیریکسینه بنیه و آتک تعلیمی دوزت نوع اوزر دیر
 اولک نوعی اشکنلکیدر و باشی یوقار و قلسیدر ایکنجیسی
 لیک چالمسیدر و اقوغلد و کی زمان نه ستمته آور و
 اول ستمته آتی دوندر مکدر ایکنجی میلند قوبد و غی
 حالتینده دوزغری چقمقدیر دیردنجیسی نشان اوزرینه
 کلدکن یان باشی چالمقدیر زیر موادب اولان آت دایما
 نر و یواشل اولور دیزکینه منقاد اولور قتی ستمته چول
 مراد ایدلشک اول ستمته کیدر اشبو ذکر اولنان
 افعال حمید بر آتد بولند قدن صکن کال صرتیه مغوب
 آتد دن اولور و صورت تفصیل اوزر فارشود
 اولان صحیفه ده مسطور اولمشدر غفلت اولمیه

و اشبو ذکر اولنان اوصاف اوزر تا اذیب اولنمیان آتد
 اول اوج بدخویک حاصیل اولور **دیر** حرن **دیر** طماح
دیر طماح **دیر** عصر **دیر** طماح **دیر** طماح
 سیکر **دیر** طماح **دیر** طماح **دیر** طماح **دیر** طماح
 بودر **دیر** طماح **دیر** طماح **دیر** طماح **دیر** طماح
 سکرتمیه و بود خایکی نوع اوزر دیر بری صیل ذاتیند
 و بری طماح کونیکند دیر **دیر** طماح اولدیر که باشی
 اولوب بر وجهله ضبطی ممکن اولمیه **دیر** طماح اولدیر
 بومنی دیر اولوب صاغنه و صولنه بقان آتد **دیر** طماح

وَعَصْرُ الْجَامِ مَعْنَا سَيِّئٌ وَلَدُّكَ مَكْرَهُ دَيْشِلَرِي كَمَا وَصَفْتَنِي
صِقْوَبُ بَاشْ كَلَكْ اِيَكُنْ اَتَدِرْ وَتَحْرِيكَ اُولَدُّكَ قَوِيْرَقْ
مَلَا نَدِرْ وَنَفْسُ الرَّسْ مَعْنَا سَيِّئٌ وَلَدُّكَ مَكْرَهُ بَاشِي سَلَكُوْبُ فَاسِيْكَ
دِيْلِدُو كِي يَرَكْتِيَا نَدِرْ وَصُورُفِي تَخْرِيسِرْ اُولَمَشْدِرْ

5
قُيُوبُ اَتَارْدَن اِيْرَمَقْ اَسْتَمْرَبْ اِيْسَهْ مَقْبُولْ يَكْدِرْ صُورُفْتْ

وَقَعَ الْقَتْلُ اُولَدُّكَ مَكْرَهُ دُو كِي حَالِيْنَدَنْ اَغْرِفِي اِجَارْ
وَاعْغَرِي اَجَلْدَقِيْكَ كَمَا اَكَا كَا اَتَقِيُوبُ بَرُوْجِهَلَهْ چَكَلَرْ
وَرَحِيْ اَتَكْ عِيْشَارِنْدَقِنْ بَرِيْ بُوْدُرْ مَكْرَهُ اَكْتِنَانْ دِيْلَرْ وَاُولْ
اَكْتِنَانْ مَعْنَا سَيِّئٌ وَلَدُّكَ مَكْرَهُ اَتَمُلُرْ كُوْرْدَكِنْ اَتَمُلُرْ سَمْتَهْ

كَيْفِيَّتُ الْقُيُوبِ الْمَقَارِيحُ مِنَ الْخَيْلِ وَرِيَاضَتِيْ
قَارِيْحْ اُولَانْ اَتَكْ مَعْنَا سَيِّئٌ بُوْدُرْ مَكْرَهُ كَشْرْ لَاشِيْنَهْ كِيْرْ بَحْاِيْ
دَكْتْ تَعْلِيْمْ اُولَمِيْهْ وَاَتَكْ تَعْلِيْمِيْ كُوْجْ اُولُوْرْ بَكَهْ مَكْنَلْ اُولْ
وَاَتَكْ مَعَالِجَهْ سِيْ كِيْ خَفِيْفْ اُولُوْبْ وَيَلَاْمْ اَغْرُوْدَاْمْ اُولْ
وَاَكْرْ كِيْ قُبُوْلْ اَسْمَرْسَهْ فَشَقِيْ يَغُوْبْ وَاَتَكْ اَيَقَارِيْنْ دُوْرْدَقِيْ

قُيُوبُ

بِرِسْرِهِ بَعْلِيُوبَ وَأَوَّلَ مُشْقِنِكَ أَوْزَرِيَّهِ يَقُولُ أَخْرَجْنِيهِ
كَيْ أَوْرِدُقِدْنَ صُكْرَهُ يَقْلُرْنِي جُورُكَ مَكْذَرُ وَصِفَتِي بُودَرُ

وَأَوْزَرِيَّهِ أَكْرِي وَرُوبَ بَرَكْرَايِرِي قَبُولَ تَمِزْنَسَه
بَاشْنِدَن آصُوبَ أَكْرِيَه لَرُوبُوحَالَكْ اَنَكْ آتَلُوسِي
وَأَيْمَاخْدَرَاوَزَرُ أَلُوبَ زِيَا بَعْضُ بُوخُوِيَكْ أَوْلَانِ آتَلَرُ
كَيْ أَوْرِدُقِدْنِي زَمَانِ أَلَرِينِ قَالِدُ وَرَبِّ وَكَلِينِ أَدْبِي
أَلِيلَه جَارَا بِأَلْتَنَه أَلُوبَ أَبَا غَيْلَه جِيئَرُ وَنَقْدَرُ

دُوكَسَه كَرَامَتَلَا طَاعَتِ اِيْمُيُوبَ أَوْزَرِيَكْ قَالِقَمَن
اَشْبُوصِفَتِ بِيَدِ خُوِيْ أَوْلَانِ آتَلَرْدَه أُولُونِ وَكِنِ اَصِيلِ
أَوْلَانِ آتِ آتَلُوسِنْدَن قَجَرُ وَآتَلُوسِنْدَن اِبْرَمَارِ زِيَرَا
بَعْضِ آتَلَرِكْ قَوْلَانِي قَهْرَلِسَه أَكْرِي بَرَايَه دُوشُوبِ آتَلُوسِي
يَقْلِسَه آتَلُونَكْ أَوْزَرِيَّهِ دُورَبِ نَكَبَه أَلِيلَه وَأَبَا غَيْلَه
صَاحِبِي دُشْمَنْدَن قَوْرِيدَرِ وَصُورَتِي بُودَرِ

وَقَارِحِ أَوْلَانِ اَنَكْ تَعْلِيمِي كَفِيَّه تِي بُودَرَكْ أَخْرَجْنِيهِ

بر خفیف کمر او و فای ایله بولا شید زوب او و لک
 و اگر کی قبول یتیم سه نیکو او کی منوال او زک ایا قریبی
 بغلوب و فشیق او ز رینه اتوب آغزینیه کی و ز لک کی
 آغزینیه او ز د فدن صکن الشجیه دک بنلیه کی الشد فتن
 اکرا و میوب اگر نرینه کچه او رب برتخ کو بوضول
 او زک الشدیر کر بک اکری و رب ینه لک فتن
 یک حکبه لک و آنوسی و ز رینه بند کین یوکسک یردن
 ینه لک او ز رینه بند وکی زمان منتصب و ز و اگر
 بوطولیه صقه و یقربله او رکیک دبانه و صور بوک

و نسا

و نسا و الحافیر شعوس معنا ینه در بود که فتنه غلبه یا خوی
 آلیله دکه لر اغزی ایله فابوب ایا غلبه دیر و آنک سببی
 اولد که سکینک تیماریدن حاصل اولور زیر تیماری
 لطیفه اتیز زور بار و لکله ایدر بد خویلق بند ایدر صفی

و عضم معنا سی اولد که اضراغان اولور و آنک سببی
 اولد که سایسک او بنا مسکن حاصل اولور اغزی
 و الی الجینه صوقوب او بنا رکن بوخوی پندا اولور اقا
 اکل تطیس یعنی الجوقیان حیواندرا ول دخی بی پاک

وبومرضك علاجاً دؤيه لرك بيان اولئور اما الجراح
معنى سى بودى كه باشى بك آتە دیرلس و بونك علاجى سى
كون بر اقا راجينه كونوب ببراغه وصورتى بودى

آيتله بونب نومد قورندك حاصل اولور زياته طبراق
يملكك قالور طبراق يلك نحوى اولور و اول طبراق يحي
حيوانك اكثر مرضى سيدك بولى طوتولب و قازندك صو
لحان پيدا اولور دايما كركه يلكى بك طوتولب و
يوكسك ايككد كه اول مهندن امين اوله صفتى بودى

اما الرئوج و مروحك سعناسى بودى كه جفته و ران
حارون آتدر و بونك علاجى و لدر كه بر دى موقوبه
دياندر و جفته او ردقن جفته سقوبه كله و آتلىك
النن براوزون صيرقى الوب و او حنه بىراق بغيره

اما اساق الحافى يعنى طراى جومر مسنك سببى حيوانك
اياغينك التى نكاك طوتد قورندك حاصل اولور زيا
حيوانك اياغى التى نكاك اولسه طراى جومر و بون

ویرای آنک ایغی طرفینه کتور فیکرات ایاعیله دمور
قبولی چفتلر ایغی سرلر ایاق سزلسیدن اول بنجولیک
فرغت ایدر غفلت اولمیه وصیفی بودر

9
وقوشانی بک چکوب و از رینه بر قوشاق دخی اوک زیر است
مقدد قده قرنی نفس ایه طولد و ز نفسیدن دیاغی بوی بوی
وصاحی دوشور لکن ایکنی قوشاق بولند قده دوشمن
منع ایدر و بونک دخی تصویر لخریرا و لهنشدر

واکر مد کورات ابری قبول تیزسه دورت ایاعیک
بر یو کتور بکوستکیه لروایری اور رینه اورق

و اما المشتق یعنی شقیه بمنش ولان بر سمنندن برینه

وقوشانی

جوريليه آت و بکه احتمال اولور که ميدان اوترا سينه
 گلده يان و يروب کي و دوز و بونک علفنيک سبي
 اولدز که ديز کيني د و غري طوما مقدر ندر براي
 اوزون و براي قصه طوتلد و کندن حاصل اولور
 علاجي بود که دايما ميل تد و کي ستمه د و د و د
 کيني بر طوتوب لطيفه قوللنه و صورتی بود

الله اعلم بالصواب

وان اليرض

اشو دخوی و لان اتوک صفتارين و علاجي بيان

النوب

10
 اولنوب و ميدان سکرتسک بياننه شروع اولد
 بشي اب تلرک ميکنند و سکرتسک براب و ليرين بيان
 آتی قوشد ريق سرد سندر ابو علقميدن روايت
 اولور که حضرت رسول صلی الله عليه وسلم آتی قوشد
 ايجون بي مشدر و زمان سعادت تلرک اوجراتلور
 برابر قوشد بيلر و الک کلن آنلويه ايکي حرما صا لقي و يري
 و سکرتسک کلنره بر حرما صا لقي و يري و اول زماندن
 بروات مسابقه سي معنی سکرتسک سنت قلدرد و دخی
 مکحول حضرت نريندن منقولدر که برکون حضرت
 رسول صلی الله تعالی علیه سلم اتلور سکرتسک بيه امر
 شريفيري اوليد ايکي اتلور ميدانه کلوب بري حضرتک
 ادهم اقي ايدي اول ادهم ات سابق اولوب
 الربيه کلدی صحابه کزين رضوان الله تعالی عليهم
 ادهم بقوب محسين ايلير حضرت رسول اوزر بيه
 کجوب کچدکن قوروغني قالدور بکچکن حضرت رسول

بوردی که آن به بحر یعنی بوات دیا کیدم و اول وقت
 حضرت رسول صلی الله تعالی علیه و سلم بفرمود که کل شی
 یلهو به الرجل فهو باطل لانه من الخوامه
 الرجل زوجته و تادیب فرسه و کینه عن قوسه معنا
 بود که آدم او علی هر که انکله اکل نور سه باطل در
 الا اوج شی ایله اکل می جایز در بری از تعلیم ایتمکدر
 و بری اوق آتقدیر و بری خاتونیه ملا عبد و اول
 میداند قوشان آتکرت صورتی خیر او لغتشد

میداند آتکرت ایله سابقه اصرار در بر و اصرار که معنایی
 سکر نکدر زیر آت جوقه و ردقن ات بکر و جیدن
 فضلات زیاده اولور سکر نمکه اقداری و لماز اول زمان
 میداند سکر تر لایق اول زمان آتی شتند اولوب
 و سکر نمکه قادر اولور و بواسطه دید بکری تد میجه
 اولور آتی برا و غور کن صقیقه لرا و لا لکنه بند بره
 بعد قوشد و لکن تر لی بقله دن صقیقه یکی کونه دن
 بوسه اولور و بعد برنج ایام ترک ایدوب بجه تکرار
 دن بیه اولکی سوال اوزر قولکنه **نکته** آت قوشق
 مراد ایدنسک اول آتک سکر تخی خیره ایله برقیق
 طبرانی ایچ اکر ای آد مینک ارا سی لای رشون اولور
 اول آت میدانی آلور و اگر التیدن زیاده ایسه
 اول آت غایت مرغوب و اگر اوج رشون اولور سه
 مقبول دکلدر اندک اکثرینک آدماری و زرت آتشد

الشیخی باب آنکه اخیال خالقیتند کله طوعان ق
 صکر ده بیلا اولان عیسی بن بیان **ایکدر** اول
 آت المی مراد اید نک کر کدر که اوج نوعیک برینجی له
 بری قوله وبری دوغری وبری ادهدر زیر احقر
 رسول صلی الله علیه و سلمدن روایت اولور که
 بر آدم آت المی مراد اید نمشدی اکا بورد که علیه
 بالادهم و الکتبت الارتم محال الثلاث مطلق
 الید الیمنی یعنی اولور سک ادهم آت آل یاخوب
 دوغری اتم یعنی دو داغند یوقاروکی بیاض نشا
 اولوب و اوج ایاخی بیاض نشانی اولوب صاغ اند
 اولمیه واکر بر وصفله آت بولور سک آله سن و آله
 عیسی بن بیان اید و زنه اوله سن کرجه عیسی بن
 کسه خالی دکلرد وکن عیسی بن عیبه فرق وارید
ذکر العیوب ذکر العیوب ینقص فی الفیه
 آنکه قیصر بنی اسک ایدن عیسی بن بیان ایدن خیرها

الاصح

الاصح معنی آنکه عیسی بن بیان ایدر ولاصمک معنای قولی
 آت المی مراد اید نک کر کدر که اوج نوعیک برینجی له
 بری قوله وبری دوغری وبری ادهدر زیر احقر
 رسول صلی الله علیه و سلمدن روایت اولور که
 بر آدم آت المی مراد اید نمشدی اکا بورد که علیه
 بالادهم و الکتبت الارتم محال الثلاث مطلق
 الید الیمنی یعنی اولور سک ادهم آت آل یاخوب

و دخی آنکه عیسی بن بیان ایدر ولاصمک معنای قولی
 آت المی مراد اید نک کر کدر که اوج نوعیک برینجی له
 بری قوله وبری دوغری وبری ادهدر زیر احقر
 رسول صلی الله علیه و سلمدن روایت اولور که
 بر آدم آت المی مراد اید نمشدی اکا بورد که علیه
 بالادهم و الکتبت الارتم محال الثلاث مطلق
 الید الیمنی یعنی اولور سک ادهم آت آل یاخوب

اُوله و دخی عیبارندن فصل التامیه و بونک معناسی نندن
 اولان برچی فیه اُوله و دخی عیبارندن بری عممد
 و عسک معناسی ذکر اولان برچنک جوقلغیدر دخی
 عیبارندن قرحدر قرحک معناسی اولدرکه جسدین عیبری
 بیاض ولیک اما اگر نمندن نیاده اولوب قروش قدرایسه
 اول اوغورلی نشاندراشکا اوغردیر و دخی
 عیبارندن بری قایم العین یعنی کوزی دیک اولوب
 و کوزنک رنکی نیشل و د و نوقا ولور یانند د و ر و ب
 کوزینه قارشو الک صا لسک کورمیه اول کورلکن
 بر توغدر و دخی عیبارندن نطیجدر نطیجک معناسی
 النند ایک قناله یعنی بوکلش قبل اولوب قارشو قنالشو
 اولور و دخی عیبارندن اعشی و اعشایک تفریفی خاصه
 کجه کورمرا ولور و دخی عیبارندن اخولدر اخولک
 معناسی کوزلری شاشی ولور و بوا تک قیمتی ز اولور
 ولکن اوغورلیدر و دخی عیبارندن اخیف اخیفک

معنی

معناسی برکوزی ماری و برکوزی سیاه اُوله و علی الخصوص
 مایکل صول کوزدن اولمش اُوله و دخی عیبارندن بری
 غایر لایقین در و معناسی کوزلری جفورا اُوله و دخی عیبارندن
 تعریبد آنک معناسی جملک یوزی و کوزلری بیاض اُوله
 زیرا بو وصفه اولان آنک قیمتی و له مسنیک سبلی یلدر
 کونشک امحاق لغند و رایک ایدلغند کورمرا ولور
 و دخی عیبارندن کنه در و کنه ناک معناسی و کنه کی
 شی بقر صاغنه و صولنه بقر اولور و دخی عیبارندن
 توت در و توت ناک معناسی کوزک قباغند برچیان
 اولوب توت میشی کجا ولور و دخی عیبارندن خلش در
 و خلشک معناسی آنک بونر ناک اوستی جوقور اولور
 و دخی عیبارندن خرسدر یعنی کشیمیاندر و دخی
 عیبارندن بری دود قاری یچند برسیاه نشان اولور
 و سابر دود قاری قمریدر و دخی عیبارندن بری ققمه
 و طمطمه در معناسی ولدرکه دود قاری بر برینه اوجولور

جمله **وَدَخِي** عیبارندن بری بویی اورتا سندن الجوا و له
وَدَخِي عیبارندن بری خط قدر و خط فک معنای قارن سندن
اولا ندر **وَدَخِي** عیبارندن بری قور در و قور در که معنای
آنک بویی بک اولوب صوله و صاعه التقات اتمیه و ذکر
د و شرد که بویی کلیوب د بک دورا ندر و صورتی بودر

وَدَخِي عیبارندن بری سی د ارئه المنع در یعنی و مود

باشندن

4
باشندن اولان بوکلتش نوی نشان اول نشان او عیبار
نشانیدر و اول آتی بلمی بکله سی مکر و هدر زیر این
یوقدر **وَدَخِي** عیبارندن بری اتمه و معنای بودر که آنک
قولتی الی ن بکلتش نوی اولور اولدی بر جانین
اولسه او غور د کلدر اما ایکی جانین اولور سکه
او غور لیدر **وَدَخِي** عیبارندن بری طر قرقک معنای
دیز با بشاری ایچر و بقر چقور اولور بو دخی مقبول کلدر
وَدَخِي عیبارندن بری سی فر و ندر معنای بک کلدر
مکو که پیدا اولور داغلوب کتر سه بویک عیدر **وَدَخِي**
عیبارندن بری عسلا عسلا معنای بودر که صولا ق اولور
صولا لنی صاع المندن اول اتار زیر اویه د و نرسه
او زمکه قاد را و لور **وَدَخِي** عیبارندن بری صغر سی کو جک
اوله یا خود یوقا رویی یوکسک اولوب با نلری ایچق اوله
بودخی عیدر **وَدَخِي** عیبارندن بری عیبار عیبار معنای
آنک قویروخی بر سخته طویر د اما آکری کوستر **وَدَخِي**

عیبرندن برسی متوح و ملوح دید کیری و زنگی ایله
 اوردو کک زمان قوروغن صالتر و توانلرده سیکه عیبر
 زیر افرقن بو عیب اولسه ایشکن اولور عیبرندن
 ارجل در اچلک معناسی اولدر که بر یاغی بتون بیاض
 اولور اما بوشه لکه که سایر جسدن غیر بیاض ایلیمه
 عیبرندن برسی مشش مشش دید کیری دیرلندن
 قانسید صوب ینوب قالور و بومرض بعض حیوانلر دیرلندن
 اولور و بعضی سنک سیکرله اولور عیبرندن
 دخر و دخر دید کیری انک طریاغی و زرنلر شش
 اولور و بومرض آللر اولور ایتلر اولر
 عیبرندن برسی غله و بومله دید کیری طریاغی بر سیکر
 اولور و اولمرصدن ایک طریاغی و شش
 عیبرندن برسی شقاق و شقاق معناسی طریاغی شقاق
 اولور عیبرندن جرد در و جردک معناسی بود که
 سیکرلر اولان ششدر عیبرندن سرطاندیر اول

سرطا

سرطانیک معناسی طریاغی اوزرنلر برشیش اولور
 عیبرندن فقد در و اولفقد دید کیری سیکرلر
 کچک اولوب طریاغی چو ویب اوزرنلر بصر
 عیبرندن صکک در و صکک دید کیری انک سیکرلر
 وقتله ایتلر بر برینه شلغان اولور و بومرض دخی
 سیکرلر منع ایدر زیر ایتلر بر برینه جالدقن
 قاتلری آقار اغرسی زیاده اولور سیکرلر و اشمکدن
 مانع اولور عیبرندن عقالدور و عقال دید کیری
 دایما ایتلر بیک برینی یوقار و قالدور و یو آتار
 و فیشدن زیاده اولور و بومرض غایک برانقن اولور
 و بعضی سنک ایک یاغند اولور و بومرضی اولمشیدر

وَدَخِي عَيْبَرَنْدَن خَلْق و خَلْق بَد كَلَرِي دَبَه طَشْتَقِيلِيدَر
 وَ بَوْمَرَض بَعْض حَيَوَانَا تَلَوْدَه يَار زَمَانَرَنْدَن زِيَادَه اُولُو
 وَ بَعْضَسْنَد دَا اِيْمَا بَر قُرْدَه قَلُوْد وَ بُو بُو كِه عَيْبَرِيدَر
 زَبَر اَشْكُو تَكْدَن مَنَع اِيْدَر **وَدَخِي** عَيْبَرَنْدَن اَسْمَاح دِي
 وَ بُو تَك مَعْنَا سِي حَيَا سِنْدَن بَر طَشْتَقِيلِيدَر **وَدَخِي** عَيْبَرِيدَر
 مَدُو مَد لِيْنَك مَعْنَا سِي دَكْرِي دَا اِيْمَا صَالِحِي اُولُو
 سَكْرَتَر دَكِي زَمَانَدَن بُو طَلَبِنَه دُو قُوْر وَ اُولُو عَيْب
 بُو كِه عَيْبَرِيدَر وَ صَوْنَرِي تَخْصِيْر اُولُو تَشْدَد

وَدَخِي

وَدَخِي عَيْبَرَنْدَن دَر قُوْ وَ مَعْنَا سِي بُوْدُر كِه اَتَا كِ قَسْمَتَك
 يَار قُوْ وُلُوْر بَغِيْر صُغِيْ دِي شَارِي جَقَار بُو كِه عَيْبَرِيدَر
 عِلْمِي مَكْنَد كَلَدَر **وَدَخِي** عَيْبَرَنْدَن بَر سِي قَسْمَتَك
 قَسْمَتَك مَعْنَا سِي بُوْدُر كِه حَيَوَانَك بِيْلِي جَقُوْر اُولُو
 وَ اُولُو مَوْر اَشِي وَ صَغِيْر سِي بُو كِه اُولُو وَ اَبَر تَرِي
 جَقُوْر اُولُو وَ بَوْمَرَض قَسْمَتَك بُوْدُر كِه اَتَا كِ
 اِيْدَر وَ عَيْبَرِيدَر وَ صَوْنَرِي بُوْدَر

وَدَخِي عَيْبَرَنْدَن بَر سِي بَر صَدَر وَ اُولُو بَر صَوْنَرِي
 لُغْتَنَدَك اَبَر شَه دِي رَا تَك كُوْز لَرِي اِيْنَدَن وَ دُوْر اَكْر

اوستند و حيا سيند بياض نقطه اولور و بعضي
دورين اولور و اول عيب آتک سکر تمسند مانع
دکلرکن بهاده اچک ايد **دخعي** عيبلرندن بريشي
احد بر احد ديد کري قنبور ديس و بومرض اکر
نکته آتک اوکند صغري يقين برکوزرکک حاصل و
وصورتي بودر

دخعي آتک عيبلرندن غده و اولغند ديد کري
آتک آرقستند کوکي معا باله سيند بر شينک حلال
اولور **دخعي** عيبلرندن مکنا قد مکنا فک معنائی

بودرکه

بودرکه اولور لوی باشيند دایما ياره اولور اول نایره
اصلا اوکولمز **دخعي** عيبلرندن رتقور ورتقور ديد کري
تق نفستد ريعي صولوغن آله منور **دخعي** عيبلرندن حمدر
حکم ديد کري بر مرض کوکند اولور دایما کوکستند
شکایت ايدوب کوکسي بوش اولور و بونک سبي بيم
چوقلفندن و يا خود تولى بکن صويرمدن حاصل اولور
دخعي عيبلرندن بريشي بودرکه عفاص و عفاص يکر
زکام شکند بوندين دایما صواقر **دخعي** عيبلرندن
خناقدر خناق ديد کري برور حاصل اولور ات يمدن
واچمند مانع اولور **دخعي** عيبلرندن خلد و خلد کري
تورکجه صراجله ديمکله معروف مرضدر و بومرض شيد
مرضدر بخا ديد بوکامشايه جند ککله آتک کوکستند
بريوه اچيلورندن صاري صواقر علاج اولوب قباله
آخربردن اچيلور بومئوالا وزر قلور اولونجه دک
خلاص بولمز و آتک **دخعي** عيبلرندن چوقدر آندن معروف

اولان عیالندن برسی آدم جل و حارونلق و صالحی
و کوی قاجق و اوسورک و اغری کری و آقا بونیک
طماندن جیان شکریه اولور و بویغوله عینلر در
فوقان مانع من البقا اولور کوی و الا حجاب
یعنی قاطر لریک ایویسی بیکه و یوک قالد رماغه بیانید
ایمک بیکل که قاطر لریک بیکه لابق ولان اولد ریکه
ایقونیک کوی قاجق و کوی سیکج اوله و بونی
و باشی بیک اوله و کوز لری صافی و قار فیه خج اوله
و ابوسی رمنیه شهرن دوغان قاطر لریک و جریز نک
و افریقیه نک قاطر لری بیکه و قوشمغه یار و جملید
مقبول صرک قاطر لریک و هرکه حیوانان دن کرک ات
و کرک قاطر و کرک چند لر بونی و زون و قاری
کج اوله و سیرسی یعی اوله عایت مقبولدر **لطیفه**
بر چند جهرغان اولسه آنک کونیدن ناحیاسنه
و ارجه فارینی باغ ایله یا خود شیر لمان ایله یا غلنوسه

مکدام

مکدامکه باغ اوستند در چاغ کز فایدن حیوانکرک
نفسی و ترینی قولیه اگر نفسی و ترینی باغ قوقوسی و یا خود
نفس قوقوسی یا خود رواج طیب لردن بر فوقی کبی قوقوسه
بلش و لکه اول حیوان صاعده و اگر کیم نری و یا خود
نفسی طوک یاغی کبی یا خود قان و لری کبی قوقوسه بلش
اولکه اول حیوان مصلی در اجتناب اوز و اوله سیر
بد خجاب آتورک یمنلری و شوملری بیانیه در
یعنی آتورک اوغول لری و اوغول لری و مستح اولان
نشان لری و مکروه اولان علامت لری بیان ایدر اوله
بر حیوانک اعضا سندن ازیق یا خود اکسک اعضا
اولسه اوغول سیر لینه علامت در اوله و غی
صورتک او و بملق کرک در زیر آنک شوملری بملق در
دکل بلکه اولد و غی شهره دوقور **و اما الله قایر**
د و ایرد ید کری یعنی جو کیش صاحب در آنک کوی کیندن
اولان نشان مبارک نشاندر یمنه د لاندرا **یکجی**

دایره بوغارا ورناسینک اولان دایره دیرا و غور سیرلنه
 دلا کتدر **دایره** مسیح دایره سی یعنی و موزی
 باشینک اولان دایره دیرا و غور سیرلق او غور سیر
 سکا بغشیلورسه قبول ائمه **دایره** دایره ما بصر
 دایره سی یعنی دیرک ایچ یانینک اوزناسینک اولان
 دایره دیرلرا اولدخی مکر و هدر **دایره** دایره لطا
 و لطا دیرکری حیوانک آلتک اوزناسینک دراکر
 برایشه او غور لیدر واکر ایکی ایسه مکر و هدر لکن
 بوا یکی دایره بعض عریک یانینک مقبولدر **دایره** دایره
 دایره اتمانم لیا زید دیرکری باشک و لاده سی اتینک
 اول و دخی بونی بریانتی کی بو طر دایره اولان و دخی
 او موزک او جند اولان دایره بولر حمله سی مکر و هدر
 و دخی آتورده مکر و اولان آتیم دیرکری و آتیم
 معناسی کوده ده رکنه مخالف نشاندر و علی الخصوص
 صاع طرفین کربینک اول و صفیق فارشود ذکر اولمشک

داکر

واکر حیوان آدم چل اولورسه صاحبی اهل و عیالنه
 سوکول اولمیه و دایم ائمه و خصوصیتک اولور **دایره**
 برنک اولان نشان صاحبی ایکی حیوان بئسکه کیا قتی و لمیه
 فقرینه سبب اولور **دایره** دایره نشان
 اول حیوانک صاحبینک مونیته نشاندر **دایره**
 صاری بکر مکر و هدر زیرا اول حیوان صاحبی بک

دوست قزوئسه هب اکا دشمن اولور لر واکر
 حیوانک قاصغی نین دوت کرین نشان اولورسه
 صاحبنه دوت و عیت نشان اولور اکرا وچ دایره
 اولسه مکر و هدر **واکر حیوانک بو نین اولان**
 دایره کر صاحبینک دوستلری ز اولور **واکر**
 حیوانک کوزلری بیان اشکی باخود جیرانک کوزلری
 بکر رایسه بغلسی مکر و هدر **واکر حیوانک سترکی قور**
 دنکینه بکر رایسه اکا یقلشمه منق استر و صورت

واکر حیوان

واکر حیوانک ابقاری بری برینه چالوب دوتور
 وقان اقرسه آق بسله واکر دیزلرینک دیشا رینه
 باخود ایچر و سندن نشان بولور رایسه آق یقلشمه زیا
 اوزرینه بنان آدم جنک محکمه وایر رایسه آنک
 اوزرین صاغ دونه مکه نشاندر **واکر**
 دوداقلوی ایچر و سندن صارولوق وایر رایسه انه
 یقلشمه سین زیر صاحبک فقیر لکینه دکا لندر
واکر طشتقاری اوزرین نشان بولورسه آنی آلب
 بسله زیر صاحبی بهتانه اوغرار ونه یرن کسه آنک
 اوزرین ایکن مضحکی روا اولمز واکر بونشان
 طشتقارینک اشغی سندن اولورسه صاحبی بویک
 کر دابه اوغرار **واکر** چهره سندن کی بیاض
 وچ نقطه بولورسه صاحبی چوق تصدقه میل
 وچکنک فارسینه نجات ویر **واکر** النین وکسینه
 دوت نقطه بیاض بولورسه اول آنک صاحبی

عظیم آشان اولوب شهرت بولور و آنکله جنکه کتسه
 غالب و مظفر اولوب سلا متله رجوع ایدر **واکر**
 حیوانک کوکسند د ورت نشان اولوب ایکسی صا
 غند و ایکسی صولند بولورسه اول حیوانک صاحی
 بر عظیم ذینه بولوب خیر کثیره نایل اولور **واکر**
 حیوانک اولجه سندن نشان اولورسه صاحی نیا
 غرنه و شوکتد اولور و اگر بویندک صلح طرفه
 اولورسه صاحی ذکر اولان اوزده اولور **واکر**
 حیوانک چنه سندن ایچروسی سیاه اولورسه
 او بکه کیر در میه سن حیوانک یا نلرین اوزنگی
 طوقد و غیریو نشان بولورسه صاحی بر شریب
 شرت قاری یله مبتلا اولور **واکر** حیوانک
 ذکرند نشان بولورسه اول حیوان صاحینک حاتون
 دایما شکایتد اولوب بلکه اندن ایریله **فایده**
 اگر کیم حیوان بش ایشنی تمام ایدوب التیه کیر

دیشلر

دیشلری د وکر اسیه بدنجسند د وکر و حیوانک دیشلر
 اؤن بر یلک ایچین د وکر و حیوانک عمری دیشلریندن
 بلیور اکر او کنده کی دیشلرین بریسی د وکولر ایسه
 بلیش اولکده اوتور ایشی کیشلر و اگر د ورت دیشی
 د وشراسه بلیش اول که قرق بیله بلیشیدر **واکر**
 اول حیوانک د وداقلری ایچروسی سیاه و یاخود قیر
 اولورسه اول حیوانک عمرنک اوز و نلغنه د لاند
 واکر د وداقلرک ایچروسی بیاض اولورسه صحی
 عایه الفایه معیشتی طار اولوب ققیر اولور عمری
 قصه اولور **واکر** بریانی سیاه و بریانی قرموزی
 اولورسه صاحینک اوزرینه یلاندن افترا اولور
 واکر حیوانک بوزریند بولکیش نشان اولسه
 بر و یاخود ایکسی صاحی فصیح و بلیغ و نحا صمد غالب
 اولوب واکر اوزریند ایکن زحمته اوغرسه
 نجات بولور واکر مزبور نشان اوج اولورسه

كوكور كده اول حيوان ياد نسا هك بنه جكي اوله واکر
 بوزنيد بولكش بياض نشان اولورسه آتله ده مقبول
 وكن قاطرده وچدرده دكلير واکر حيوانك دودني
 اوستند بولكش نشان اولورسه صاحبيك حيواندي
 جوق اولور واکر حيوانك كوكسك اوتلا سيند كوكش
 نشان اولورسه صاحبيك مالي وعيالي زياده اولور
قايي حيوانك عمرندن يدي يلكيد كدن صكون اوني
 يلكه دك اولمرا يسه اون سكون دك نيشار واکراون
 سكونجي ده اولمرا يسه يكر منجي يلكه دك نيشار واکر حيوانك
 كوزي ووستند برد يكي قيل اولسه صاحبي ايملكند
 شهرت بولوب غالب اولوركن فقير كدن حال اوني
واكر حيوانك دايم كوكس كچورسه دايمكا
 بومئوال اوزر مدد ومنت ايدرسه اول حيوانك
 صاحبيك نه اولادي قلور ونه مالي قلور واکر ب
 حيوانك اوموز باشلري نشانلر اولورسه اول حيوانك

صاحبك

صاحبيك كدجه ذرقي و دوتلي زياده اولور واکر حيوانك
 اوموزي اكري اولورسه صاحبي ايمابور جدن عمندن
 وقاوتدن خلاص ولييه واکر حيوانك قولاي يرين نشان
 اولورسه اول حيواني بيمه سن زيرا يا ورا ولوب جتك
 قندن يمي يوقدر واکر حيوانك قويروغي صانع طرفه ميل
 ويزرسه اول حيوانك صاحبيك يانيند خاتونلر قلان
 واکر صول طرفه ميل ايدرسه عمرى قصه اولوب عمر و
 حيوانك دبرك اطرفيند برص ديد كرى
 وبعض كابرص ديرلر وارسه اول حيوان صاحبيك
 مالي كيدوب و خاتونلر فاحشه ليكا چقار واکر برش
 سغري سين اولورسه اول حيوانك صاحبي ايماما
 صدن واسقامدن خلاص بولوب هر قفقى مصلحت
 طالب اولورسه اول مصلحت المينه كبريه واکراوج
 ايقلرنن قيل جوقا ولوب اصلا ان ايقلى كجا ولوب
 وبراياغي حالي اولورسه اول حيوانك جملة خصلتري

خالفا اولور واکرا یکی یا غنک اولوب اکثرین اولورسه
 غایت الفایه اول حیوان مبارکد **رک** حیوانک طرفتاری
 ایچرویه اکیش ایسه اوغوریلیدر واکردیشا سیه اولور
 اوغوریلیدر **رک** حیوانک برکوزی بویک برکوزد کوچک
 اولورسه صاحبیه نظر **رک** حیوانک قویروغی ناک
 قیلی جوق اولوب وایقاری دخی قیلی جوق اولورسه
 وکوزلری دخی کوک اولورسه چنکدن ویا سیه دت
 خلای من بولوب اکا ضررد و قیمیه الله اعلم بالصواب
 سکرخی باب قصراقلرک علی حیایا نیدن وکسمینه مستر
 اولان واکرک آتورد خالفا اولان شایری بیایندیک
 ذکر ما یخالف الذکر فیہ الانثی
 ارکک آتورده نه قدر مستحب شی اولشی قصراقلرک
 مستحبدر الا کردانک اتی زیاده اولسی اول ارکک
 آتد کوکدر و قصراقلرک مدوح اولان انجه لکدر و دایما
 حذر اوزر اولوب هر سمتده بقه رک اولور و بینیه

قصرا

23
 قصراقلرکده مستحب اولان اوقی سی زاولاندر واکرک
 جوق اولویاندر و قصراقلرکده مستحب اولان صفیری
 قصیه اولوب اوزون اولیاند و اتی قصراقلرکده چکد
 و قی بودرکدن قصراقلرک کوردرکدن ایشوب و قیچند
 صولر اقر اول وقتد آتد چکک کرکدر زیر اول ساعت
 نفسا نیتنی غالب اولوب رحم منی قبول ایدر و اتی
 چکد کند یک ی کون صبر ایدوب بعد ارکک آتد کوکتر مک
 کرکدر کر ایشوب صولر ایتر ایسه طوئما مشدر بر دخی
 چکد سیک کرکدر واکرا قی قبول ایتوب ایغیله برسه
 اول حامله اولمشدر و چکد نک صورتی بو درو قی
 قصراقلرک دوعر مسی قین اولور علا منی اولدر که تنای
 دیر و دایما خلدن نفرت ایدوب یا لکدر و ورق دت
 حظ ایدر قی دوعر یدی کون آتی ترک انک کوکدر
 تاکه قارنید کی فضلا قی بریغه و اول فضلا نک
 دوشمه سی غالبای یدی کوندر تمام اولور و صورتی قارن

وَبَعْضِيَسْنَدُ شَهَوَاتِ نَفْسَانِيَّتِي غَلَبَهُ اِدْرُوب اَرْكَكُورْدِي
 اَيْشِيُوب صُولُور اَيْنِر وَاَكْنِ حَلِي طُولْمَار اِي بَكْرَدَن اَوَّل مَعَالِكِه
 اَتْمَك كَر كُور وَاَمْعَالِه سِي بُور دُر قَتَا لَمَار نَامِنْدَن وَاَطْرُون
 اِي كَسِي سَحَق اِي دُوب مِيلَه قَار وُشْد وُوب يَدِر سَن اَنْدَن
 اَسْمَال اُولُور وَاَسْمَال اُولُور دَن صُكْرَه مَرْسِي اِي رَاغِي اَلُوب
 صُولُور اِيچِنْدَن قِيْنَادُوب سُوْزُوب وَاَمِيقَا اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن
 بَا شِي طُولُوب وَاَبْرَاد وَاَمِيقَا اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن
 اَلِي صُولُوب دُورِت بَشَرْد فَعَه اُولُور اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن
 اِيكِيَه بَعْد مَحْرَمَه اِيكِيَه اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن
 اَتِي اُولُور سِيْنَه اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن اِيچِنْدَن

وَاَكْمَل اُولُور قَمَر اَقْلَرَك اَكْتَر مَعْتَادِي بُودُر كِه دُورْدِي
 كُورْدَن صُكْرَه اَتْمَك اَوَسْتَنَه اَتْمَك اَوَسْتَنَه اَتْمَك
 قَارِيْتَن كِي اُولُور اَرَكَل مِيْدِر دِي شِيْمِيْدِر نَشَانِي بُودُر كِه
 اَكْر صَاع مَه سِيْنَدَن سُوْد وَاَر اِيكِيَه اُولُور اَرَكَل اُولُور
 وَاَكْر صُولُور مَه سِيْنَدَن سُوْد وَاَر اِيكِيَه حَلِي دِي شِي اُولُور وَاَكْر

وَاَكْرَبُ عَلَاجِلَهُ دَخِي طَوْقًا زَائِسَةً بِرَبِّهِ جَكَرْدَكْ مَسِيكْ
 وَاَيْكِي جَكَرْدَكْ زَعْفَرَانِ سَحَقِ اَيْدُوبِ اَيْكِي وَفِيهِ بِنَفْسِهِ
 يَاعِي اَيْحِيه قَانُوبِ قَصْرَاغِكْ فَرَجَنده اَدِ خَالِ اَيْنِ لَرُوبُ
 عَلَاجِلِ زَكْرَه يَدِي كُونِ تَمَانَا اَرِيه وَيَرْمِيُوبِ قَوْرِي
 اَوْتَلُوقِي دُورِ لَرَا كَرِ بُو عَلَاجِلَهُ دَخِي اُولُومْ اَيْسَه اُو زَرِيه
 بَحْنَدِرْ جَكَرْدَكْ لَرَانْدَن دَخِي حَامِلَه اُولُومْ اَيْسَه اُولُ قَصْرَقِ
 قَصْرِدِرْ عَلَاجِ قَبُولِ اَيْمَانِ وَاَكْرَطُومَا مَقْلَعِي سَمُوكْ
 اُولُومْ سَه اُولُ قَصْرَاغِي مِيدَن سَمِ اَيْدُوبِ يَتِي اَزْ وِيَرِي
 وَجُوقِ مِيدَنده جَكَرْدَكْ قَوْنَشَارِ قَصْرَاغِه جَكَرْدَكْ اَيْغَرَاتِ
 جَمَلَه عُبُودِن بَرِي اُولُ طَرَقَمَرِي صَاغِ وَكِي يَارَقِ اُولِيه
 وَكِيه بَرَصْدَن وَبَرَشْدَن خَالِي وُلَه زِيرَا بَابَادَه اُولَانِ
 سَلَامِ نَسْلِيَه سَلَابَتِ اَيْدِرِ وَجَكِي اَيْغَرِكِي اُولُومْ
 قَرَجَه مَن اُولِيه زِيرَا قَرَجَه دَن حَاصِلِ اُولَانِ طَايِ
 بَحَالِ سِرَا اُولُومْ وَاَكْرِ قَصْرَاغِكْ قَارِنِي كِ طَايِ اُولُومْ
 عَلَامِي بُوْدَرَكْ بَرَادَمِ قَصْرَاغِكْ بَاشِي طُونُوبِ وَبَرَادَمِ جَمَلَه

آل

اَلصَالُوْبِ وَلَمَابِ سَفَرِ جَلِيلَه قَصْرَاغِكْ حِيَا سَه سُوْرِكْ
 بِرِ بُونِيَا نَامِنْدَن بَرَا وِتْدِرْ مَحْكَمِ سَحَقِ اَيْدُوبِ وَشَرِيه قَانُوبِ
 قَصْرَاغِكْ بُو زَرِيه قِيُوبِ تَسْقِيَطِ اَيْنِ كَر قَارِنِي كِ طَايِ وَشُو
 وَصُورِي بُوْدَر

وَاَكْرِ قَصْرَاغِكْ حَالَتِ وَصَعْنَدَن سَبُوتِ اَيْلَه دُوعْمَرِ اَيْسَه
 قَصْرَاغِكْ اُو زَرِيه بُوَاتِ كَرِيْمَه يَدِي كُونِ اُولِيه اُولَايَتِ
 اُولُومْ يَدِي كُونِ اُولَايَتِ اُولَايَتِ اُولَايَتِ اُولَايَتِ
 فَتَقْنَاهَا وَجَعَلْنَاهَا مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ اَفْلَا بُوْمُنُوْر

وَالْحَقُّ أَنَّنَا وَابْنُ خَدِّكَ بَوَّابَتِ كَرِيمَةٍ يَكُونُ أَقْبَسَهُ
 اللَّهُ تَعَالَى بِكَامِ شَرَفِيكَ قَصْرًا عَكَ دُغْرُ مَسِيَّ سَانِ أُولُورِ
 وَبَعْمِ قَصْرًا قَلْدُ دُغْرُ قَدْرُ مَكُونِ رَحْمِي فَجَنِّدَنْ دِي شَارِي
 جِقْسَهُ وَبِجَرُّ وَكِرْمَدَنْ قَالَسَهُ عَلَاجِي وَلَدُ دَكَةِ قَصْرًا عَمِي
 بِرَلِجُورِ دَه قُيُوبِ وَبَاشِي أَشْفِيكَ أَيَكُنْ رَحْمِي الْحَقُّ صُوا إِلَهَ
 يَتَقَبُّوبُ كَنْدُوسِنَه اَزْ رَابِ وَرِيصِيكَ قَدَرِ وَرَحْمَتِ أَوْرِي
 شَرَابِ دُكُوبِ وَابْنِجَه اَكْنَه اِيلَهَ دُورْتَه وَكَرَنَارِ قُيُوعِي شَرَابِ
 اِيلَهَ وَرَيْتِ اِيلَهَ بَشَرُوبِ وَقَصْرًا عَكَ حِيَا سِي اِنْكَلَهَ يَتَقَبُّوسَه
 اِيْجُورِيَه كِيْدَرِ وَكَرْ كَنْدُ وَكَنْدُ وَنَدَنْ كَمَرِ اِيْسَه اِيلَهَ
 سَهْلُوتِلَه اِيْجُرُوقُوتِلَه وَكَرْ بُوْعَلَا جَدَنْ صُكْرَه
 وَرَقِ الْقَارِ الْوَبْشَرَا اِيلَهَ بَشَرُوبِ وَدِي كَشِ يَرْيِي يَتَقَبُّو
 قَرَجِي بَرِشِمِ اِيلَهَ دِي كُوبِ اَبِشِيَه جَاكِ قَدَا لِيَقُوتِلَه لَرِ
 اِيْكَوْجِ هَفْتَه بُوْمُنُوْالِ اَوْزَه يَتَقَبُّو لَرِ وَبَعْضُ حَكَا لَوْنِ
 سَوَابِتِ اُولُورُوكَه ذِكْرَا وَلَنَانِ رَحْمِ اِيْجُرُوقُومَنِكَ بَرِئُوعَه
 عَلَاجِي بُوْدُوكَه بَرِ كَشِي قُيُورُوعِي الْوَبْ وَفَرَجِيكَ اِيْجِيْسَه

نَاقِلِ
 صُوقُدْ

صُوقُدْ قَدَنْ صُكْرَه اَوْفُورُوبِ شَرِشِيْنِ وَفُورُوعَكَ
 اَغْرِي مَحْكَمَه بَاغْلِيُوْبَا كَه اِيْجِنَه كِي قَصْرًا غِلُوبِ كَمِيَه
 وَبَعْدُ وَكَلِ اِيْيَكِ اَوْجِي قَصْرًا عَكَ بُوْطَرَنْدَنْ بَغْلِيَه نَا كَه
 قُيُوبِلَرَنْ مَعَالِجَه دِي شَارِي جِقْسِيَه وَصُورَتِي بُوْدُورِ

وَدُورُلو دُورُلو جُوبَا بَدَنْ يَسْمِ وَيَرْ لَرِ زِيَا قَصْرًا قِ
 سَمُوْزَا وَلَدُوعِي حَالَتَنْ رَحْمِي يَرْ دَنْ قَصْرًا قَلْدُ وَبُوْمُنْدَنْ
 اَصْلَه اَوْزَرِيَه نَمِيَه وَكَزْ دِرْمِيَه وَدِيرُوكَه صُوْمَا طَبْرِ
 نَامِ وَكَاتِنَه قَصْرًا قَلْدُ اُولُورُوكَه اُونِ دُورْتِ بَا شَه كِيْدَكَنْ

سَاطِئَه سِي كَي آي شِي كُوزَرَوَا بِيَرَوَا مِيلِي وَ لُوب
 نِيَر حَامِلَه اُولُور و دُو غُرْدُو غِي حَاكَنَه يَسَا طِئَه سِي
 وَا فِرَا نِيَر بَجَكَر و دُو غُور دُ قَدَن صَكُو يَا وَ رُوسِي قَان
 اِيَكَلَه بُولَشِي كُور دَكَن نَفَرَت اِيَدُوب قُوبَل اِيَتَمَر بَعْدَه سَا
 يَسَر اَلُوب يَسَقِيُوب و قَتَر اِيَدُوب وَ بَرِيَر مَان اَنَا سِنَكِي
 كُوزِنَدَن غَايِب اِيَدَن لَر تَا اَشْتِيَا قِي غَايِب اُولُجَه كُوسْتَرَه
 اُول رَقْتَن كُوسْتَر دَكَلَن قُوبَل اِيَدَر وَ صَفْتِي بُو دَر

وَاوَل وَا لَاتِيَك خَلَقَنَدَن سَوَايَت اُولُور كِه اِيَغَرِي
 قَصَرَاغَه چَكِر كَرَن اِيَرَتِي كُون بَر لِيَشِل وَت اَوَز سِيَه

قَشْتَدَر لَر

قَشْتَدَر لَر اُول وَ قِي نِيَشَا نَلَر لَر اِيَرَتِي كُون كَلَرِب اَوَلِيَكَه
 بَقَر لَر اَكُر اُول اُولُق قُور دِي اِيَسَه بُولَر كِه حَامِلَه اُولُك
 وَا كُر اُول اُولُق تَا زَه بُولُور سَه بُولَر كِه طُوتَمَا مِيَشَدَر
 وَ قَعِيَرَا قَلَر كِي مَر مَلَر نَدَن بَر نُو عِي بُو دَر كِه يَا وَ رُوسِي دُو
 شُور مَكَدَن وَ لُونَكِي عِلَا مَتِي دَا يَمَا فِرَج اِيَمَا مُولُور
 عِلَا جِي وُلَدَر كِه هَر كُون دُ فُوت بَتَمَان سُو د اَلُوب وَ سَكِي
 سَكِي مَا وَ حَب الرِشَاد دِي دِي كَرِي تَخَدَن بَر اَبَر اَلَه كَر سُو د
 اِيَجَنَدَن قِي نَا دُوب يَمِيلَه قَار شَد رُوب يَدَر لَر
 دَخِي بُو دَر كِه بُو بَر وَ رَجَبِيل هَر بَرِيَسِنَدَن اِيَكِيَشَر
 اَسْتَار وَ قَا قَلَه وَ فِر بَجَشَن اِهِنْدِي وَ حَلِيَت هَر بَرِيَسِنَدَن
 بَر مَشَقَال وَ زَعْفَر اَنَدَن اَوُج مَشَقَال وَ بَر دَوَاهِنْدِي بَلَجَه
 اَشَكَا كَا فُور نَفُور دِي لَر اِيَكِي مَشَقَال وَا بَر دَوَاهِنْدِي
 بَر مَشَقَال وَ سِيلَمَان مَكُونَدَن بَر بِيُوك كَلَه وَ دَمَر هِنْدِي بَدَن
 اَوُتُو د عَدَد وَا مِيَان كُوزِنَدَن وَا مَارِي بَقَر كِه دُو سِيَلَدَن
 هَر بَرِيَسِنَدَن اِيَكِيَشَر اَسْتَار وَ رَا وَ نَدَن چِيَسِنَدَن اَوُج دَر

وکین یخیردن یکر می سکر بتان و دوزن زلفش
 آیدن بر فضله ات و اگر دوزناتی بولنرسه برینه
 صای یغی له لر و آریه صوی که اشکافا روی لیجه
 کنگاب دیویراندن التی تمان الوری و جمله سی خمر
 ایغینه قویوب قینا د و ب تلی قالیجه بعد سوز لر
 و آج بولوک بوله لر و قصیرا غل قسری آج ایکن
 هر کون بر تلی ایچور لر و نقل و لور که خالد
 ابن الولید حضرت لری رضی الله عنه د ایما چنکه قصیر
 غیری به بنزایدی زیبا آتدن زیاده قوتلی و صبری
 و اسدر و بر دخی کشمر و مجاهد حضرت لری ندن
 منقولدر که واعد و لهر ما استطعتم من قوه
 و من رباط الخیل آیه کریمه نک تفسیری قوتل مراد
 آتور بیک و رباط الخیل مراد قصیرا قدر و ایما
 قصیرا لیران و چنکه مذ و حدر زبرا قصیرا ق
 آیدن زیاده صبر لیرا الله اعلم بالصواب

فاسر

فاس دبد کوری مرصه را و لمرض تک باشندن حاصل
 اولور غنیله انسانک باشندن حاصل اولان زکام مرصید
 بودر که اکریا ز کونلرین اولورسه بنفشه یاغندن
 وز غفران و کافوردن اوزانی برابر و حیوانک بونیه
 چکدیر لرا و ج کونه دک دفع اولور و اگر کیم اول مرصه قیس
 کونلرین حاصل اولورسه انک بونیه یا لکری صای یاغی چکر
 اگر کیم صیاق ولایتین اولورسه و اگر کیم صوف
 ولایتین اولورسه شریفان یاغی چکر
 تاز صدف یا براغندن بر مقدر آلوب د و کوب صوب
 چقاره لر و مری دید کوری شیدن ایچنه قلوب بونیه
 چکه لر و بعضیلر صار مساق صوبی آلوب اول آن بونیه
 سوز لر و جوق علایحی قاردر لکن بود کرا و لیران
 اجزا لیران شاء الله تعالی کفایت ایدر الله اعلم بالصواب

و کوزه نرین و صاری صولرا قسر علاجی بود که یاد هم
 رطوبه دید کلری حبه در میگاه معروف بطور یا غنیدن دورن تنه
 قرق سکن در هر سه واسکی شرایدن بش بطنان و بیاض خوددن
 قرق سکن در هم و خردل اون ایکی در هر بود که اولنات
 اسنار لری سخی ایند ووب شرایله وایغ قاروشد ووب بورنینه
 آقیده **کرونی** علاج قسطه و حلیت و اشنان العصارین هبستان
 برابر اجزای لوب محکم سخی ایند ووب اینجه الکدن ایله که
 بعد حیوانک بورنینه بوزون اونی کی قویه **کرونی**
 فسککن اونی کوکیله قویا پروب و بر براجیدن قویوب حیوانه
 قوقلور که مزبور حیان ایکی خد طدن ناشید بر بری
 رطوبتدن بری بوسنددن اولور رطوبتدن حاصل
 اولان بورنندن اقان صولردن بلییدر و بونک ابتدا
 علاج جندن قان الحق کرکدر واکر بورنندن اقان صولر
 رایجه سی کویه اینسه یعنی مرآتو قمرسه دلاکت ایله که
 حیوانک در ماغنده یاره سی واردر واکر رایجه سی مرآتو

فالاختلاج وعلاج جبر

اختلاج دید کلری کلری سکر تکدر بومرض دخی حیوانانک
 باشتن حاصل اولور و بومرض صرع مرضیه بکر حیان
 یوه دوشولر کوزه سنی در ترتر و انحراف کوبور **وعلاج**
دخی قنا الحار دید کلری نظرون ایله قشید روتب
 بد ووزر بوعلاج جندن صوب بر دخی کلر **دیگر** برالوق واردر
 اول بالیک آدنه رقی زینون یا غیکله قاروشد ووب
 و بوزارینه دوکه تر و بعض کینه مزبور قان ایله شریکه
 و حلیت قانوب بورنندن ایچورور مصطفی دیگر
 بریم عاذقز بومرض علاج جندن ذکر اولنات قنا الحار نظرون
 ایله مایه العسل ایله حیوانه ایچورور بدی که اسهال بند
 و دیشار لغندن زیت ایله شراب قانوب و جسدنه سوزدن
 اول عیلتدن شفا بولور و باش اصل ضندن خیاندر
 و حیان دید کلری مرصددر اول ختان دید کلری آدنه
 زکامه بکر بر مرصددر و علا متی بود که حیوانک بوند

و کوزه

برحق بیان طای صوفیه رو حیوانک بو زینه بش ثقیله قد
 دو که لو و مزبور د و ایله بر مقدار زکار قانوب ایقانه
 سوده لو و زور حکما سیک قولی بو نیک علاجه بو سوال
 اوزر اون و شبهر بر نیندر اون ایکشه دهرهم
 بال ایله و کسین شرابه قانوب بو زینه د و کوب و اغیزین
 ایچور و لرا و ج کونه دک **صود الصدام** صدام دید کوری
 اول دحی ختانه بکوز بر مرصدر باشد حاصل اولور
علاجی بودر که ابتدا علاجه نبلوفر باغی و قاق
 تخنی و کوب یا غیله قته لو و بو زینه دو که شفا بوله
 و که چولق قوشمه دن صدام حاصل اولور و بوض
 غایت ایله فنا مرصدر و حیواندن بری بریدن سیرابت
علاجی اولور که باشند بر شیش حاصل اولور
 اول شیش حیوانک کوز لرنیک قباغندن بلکی اولور
 و علاجه بودر که کوز لرنیک اطرفین و قولق لرنیک
 دینک وایکی با کافارنک او جرداغ داغلیه لر عبا

مینک

31
 مسک و کافور و زعفران اجزا بر ابر سحقی اولند قد
 صکنه بنفشه یا غیله قرشد مرز و بو زینه دو که لو
 و اول حیوانی بر قنلق ییده بغلیه لو و ایله بو زینه و بر
 بوم سوال اوزر برتخ ایلام صحتی عودت اولجه واکر
 بدی کونه دک خدوض بولرسه غیر می کن دک لدر صوم

و بعض حکما قتنه بو مرض د ورت نفعه بیان اولور
 تقسیم اید بکر بری رطب بری ایس بری لرج و بری جلد
 اولکی نوع رطب بر بونک علاجه می باشند صولراقر

و بومر مریک صومسی تقین ذرا **ایکی** لریج لریجک معاسی
 حیوانک آیا قمرینک اویناق بر لرنن حاصل اولور و
 بونک علاجه اندن اول ذکر اولنان مفاصلد کوجله
دوم یابستدر بونک علاجه متی حیوان یمه ده ولیجه
 معتاد ندن زیاده اولور و لکن اوزرینه سیرایت ایدر
 سموزا و کورده سندن شیش حاصل اولور و بومر
 مریک مبتلا اولان حیوانک علاجه متی **ایکی** در
 بودر که طوزی آلوب دوعریوب یمینه قاتنه لست
 و کونلکدن بر مقدار آلوب سقویدوب شرب بجهینه
 قاتنه لرنرینه دوکه کر و باشنی قمری کمل ایله
 یاقی این لر و اشکا کور صوق شیلردن یقی و بر لر
 و سایر حیواناته سیرایت ایدر اوزاق بقلیه لر و بومر
 مریک ابتدا ظهوری آیا قمرینک اویناق بر لرنن پیک
 اولور انکیچون مفاصل مریک دیوآد و بر لریک و آنک
 سببی صفرا خلطدر و اود قساد ندن اولور صفرا

ایله

ایله قان قمریشوب اویناق طمر لرنه سیرایت ایدر اندن
 صکره باشنه سیرایت ایدر باشه سیرایت ایدر کده
 حیوانک بومر ندن صولرا قغه بشکر و بونک علاجه
 ذکر اولنان علاجه ندن صکره لرن طمر ندن و کور کس
 طمر ندن قان الکر و بومر مریک اولدقدن صکره
 قان الفیه و قان اندقدن صکره مریک کوراجر الرایکه
 معالجه ایدر لر و ذکر اولنان اویه استعمال ایتیردن
 اول ابو جهل قمریونیک اتجی وقتا الحمر دت
 اجزا بر آلوب صول بجه بر کون و بر کجه تیورده لست
 بعد سوزوب و الحجه نظر و ن قویوب ایچورده لست
 و بومر ذکر ایدر و کور علاجه مریک ابتدا سندن
 نافعدر آتتا مریک اسکید کدن صکره قاید ایتیر
 و بومر مریک ایغرو قصراغه اولور لکن باز کیره اولور
 بر نوعی دخی باد بخانی آلوب و د و کور
 صومین آلوب نفسته یا غیله قارشید و بر بومر ندن

ایچوردلر بومرض ایله مبتلا اولان حیوانلار
 باشینی سؤکه ایله خلل و لغزش قهری کل ایله یاقی اولنیه
 نالغ صبی بولندن بره بطنان مقداری
 آلوب و بولرندن تشفیط ایدلر زیلا بوعلاج
 چوقا مراضه نافودر ماعدا حیوانی ستردر
 بوعلاج جلیک ادینه بیکج دنیلور وصفتی بودرا یکک
 اودندن و صار هلیله و هندک و کافور و دار فلفل
 و کیون و حب الرشاد و نامیران و زنجبیل و
 سکنج اصبهانی هر بر پسندن بر شقال دوکوب
 بر بیاچینه قویوب و اوزرینه طقوز بمان صو
 قاقوب و آریه دن و بعدلیدن دوقسانر دانه
 عددمر بود صواچینه قویوب و آتش ایله قینادو
 نصفی قلجه و اول برك ایچندن کی اجزالری و غیا
 حاصیتی چقجه و خرروع یاغندن اون دفرت
 شقال قاقوب بولرندن ایچوردلر و بود و ایچوردلر

صکوره

صکوره اوج ساعت ایچوسین البقوبلر و بوعلاج جی ائزدن اول
 اون ساعت نیم سین البقوبلر بعد می بقیوب ویره لر
 شقیقه دیدلری صدا عدن بر نعدیه اکانلر
 باش اغریسی بر لر علا متی ولد رکه حیوانک بر کوی قبانق
 اولوب ایچندن صولرا قسر اون بومرطه ناک صا
 آلوب و برکون بر کچه صویه قویه سین بعد صوی سوزب
 و مر بود صودن اوج استار و باجم یاغندن اوج استار
 و خاص شکردن بر مقدار و قاری سوزندن بر مقدار
 جملله سین بر برینه قارشد و رب بولرندن ایچوردلر

حیوانه بکزر **علاجه** بود که ایقاری بر پینه صا ریش
 حمران حیوان کبی اولور و باشتی قالد ریز و کوجله غصا
 و صولک دوش و دوشک محله اجتمالی اولور که دوشون
 مقدم بود و دوش و اول مریض اولان حیوان و زکی
 ایله او رد کی محل خویوب ایاق اولور قالق **علاجه**
 و در لر که بومریض باشند اولان شقیقه دن بابتل
علاجه بود که بر قاز کول قیره یغلیوب بر ق
 ایام آن بعلیه صکره دماغه ترطیب ولینت ویران
 یاغرا یله تسقیط اید لر و اگر سزاب صوی یله
 تسقیط اولور سه نافعیدر و اگر ایجنه طور نه
 اودی قاتولایسه داخی علا اولور و انفعی
 اوج کون علی التوالی تسقیط اتمک کر کدر
ریج القصیر ریج القصیر مریضیک معنائی بود که
 بر مسودا ماده دمر لر سکر لر ده حاصل اولور
 علامتی بود که حیوان صا غنه وصولنه دونه که

قادر

قادر اولماز **علاجه** بود که نره یا غندن الی در هم قید
 اریکوب قول غنه اقتد و ریز و بونی و باشتی صا غنه
 یعلو کر کدر و بو عتدن صویجه دکه نمی بکدر و بر یوب
 یا و سندن ید ریز کر کدر و باشتی و بونی بر کجه
 محک صا ریه صوقدن احترا دایر و نفع علاجه
 بود که او ریز صا ریه صا غنی یله حرمل تخمی صویله قیاب
 حاصیتی حقیقه اول صویله باشتی و بونی یغلیوب کراس
 یا غلیقه لر و بومریض استعمال و لنان صا ریه ساق و حل
 بر بخوبی بمان اولق کر کدر صا ریه ساقدن بر تمان
 و حرملدن یار بمان **علاجه** کدر و دخی قصیر اچا چون
 بو علاجه نافعیدر و صفتی بود که اگر قیش زمانند بو
 قصیر حیوانه صا دایر اولور ایسه اسکمی صا غندن
 بر مقدار آلوب بوزنه و قولق رینه دو که سن
 بر ق کون علی لدوام ترک اتمیه سین و قاره کوی ده
 با غلیوب و بونیجه صا ریه و او دون ایله بخوبی

اذله الفار وبومضه اذان الفار فبرلر وعلامتی بود که
 حیوانک تری بتدا هر لاغندن بشد یوب بعن جمیع کوده
 سیرایت ایدر وکوزلری شیشوب باشی شعبه صالحیوب
 علامتی بود **مرحبه** قولا غی اردن اولانه شاه طهر نیدن
 قان الینه وکان المان بری طاعلق کورکده وبعده طغایله
 اوغاردی **یکر علامتی بود که** شاه طهر نیدن قان اددق
 مکره بردر هم مقدار میسایه الوب کسکین شراب
 ایچنه حل اولوب بوزنیدن ایچودکر **وبومضه**
 بر نوع حیوانک قولقاری ایچنه شیش ولوب چبان
 شکند دشیلوب ایدن ومار صواقعه بشار
علامتی بود که اول چبانلرک بر بری حکم یغنیوب
 پاک ایلد کدن مکره شاب یمانی حق ولوب اورم بالی
 ایله قرشدرب اولیر لری اندن د ولد وکر وکر
 ذکر اولنان شیش قولقاریک طشت سنده ایسه مرجا
 الوب سخی اولنددن مکره زیت ایله قینا دوب اول

برلر

برلر سولوشین و قولقاریچنه بودرایسه عصا و سبی
 الوب زیتک یا غیله قرشد و رب حیوانک قولا غیله
 قویه سین و دخی قنطریون اوی الوب اسکی شرابله
 سخی ایدوب قولا غی اددیوب **قولقاری** واقع اولان
 یلدنک علامتی بود کدر حجازی وکونک هر بریسنیدن
 الیشر دهره و بنظر و ندر عفران هر بریسنیدن
 او تورا التشر دهره و قاضی ن بکرمی دورت دهره
 بومجموع اجزای سخی ایدوب کسکین سرکه ایله
 یغنیوب یانی قولا غی ایچنه طمکد وکر **و دخی**
 قولا فلرده اولان قرحه به بوعلاج نافعدر اگر قرحه
 ظاهر اولو ایسه ماسن و تنی اولوب بالله قرشد و رب
 قرحه نک ایچنه قوکه سین اگر ظاهرده کورنیوب
 بللی کل ایسه پوسه نک صوبی و سرکه و بال بواج
 اجزای قارشید و رب قولقارینه طمکد وکر
دیگر علاج سوسن یاغ ایله سرکه قرشد و رب

قَوْلَقَرْنِيَه سَلَكْدُو دَرِ قَوْلَقَرْنِيَه سَلَكْدُو دَرِ
 اَكَا هَلِيَه دَبَرِ جَبَانِجِي كِي نَرَشِي شَدَدِ **عِلَاجِي** **تَوَكُّلِي**
 آيِه اُونَدَن بِمَقْدَارِ التَّوْبِ كَسَكِينِ سِرْكَه اَيْلَه بِشَوِي
 بُولَاجِ كِي اَلْجَه صَكْنِ مَرَضِكِ اَوْرِيَه يَاقِي اِيَكِ بِيَسِي
 هَرَكُونِ اِيَكِي كَرِ بِرِ صَبَاحِ قَوْرِ اَحْتِمَالِ اَوْلَمَرَضِ يَوْمُوشِ بَعْدِ
 كَشَرِ اَيْلَه دَسَلَرِ اِيَكِي اَوْلَانِ اَوْبِلَرِي صَفْوَبِ بَاكِي اَيْلَه
 مَكُونِ سَحْقِ اَوْمَرِ طَوْرِي اَوْرِيَه يَاقِي اِيَكِي بَرِشِي كُونِ اَلْجَقِ
 صَوَّ اَيْلَه يَتَقِيُوبِ وَنَاشِ اُونَدَن بِمَقْدَارِ التَّوْبِ بَا اَيْلَه قَانِ
 وَاوْلِ يَارَنَكِ اَوْرِيَه قَوِيَه لَرِ وَا بَرِ مَقْدَارِ التَّوْبِ
 يَارِي تَوِي اَيْلَه اَيْتَلِيَه لَرِ اَكِي بِرِ مَقْدَارِ التَّوْبِ اَيْلَه اَيْتَلِيَه
 سَمَاجِه مَرَضِه دُونِ **طَرَشِ** مَعْنَا سِي صَاغِرِ لَقْدِ عِلَاجِ
 بُوْدِ مَرَضِكِ حَرْبِ اسْوَدِ وَدُهِنِ البَطْمِ وَتَوْنِ وَرِجَا سِي
 اَجْزَا بَرِ اَلْيَنْوَبِ سِرْكَه اَيْلَه زَيْتِ يَاقِي هَا وَانِ اِيَكِي
 قَوِيُوبِ سَحْقِ اَوْلَدِ قَدَنِ صَكْنِ حَيَوَانَكِ قَوْلَقَرْنِيَه
 طَمَدِ وَوَكْرِ بُوْدِ كَرِ اَوْلَانِ عِلَاجِ اَوْرِيَه دَنِ حَا صِلِ اَوْلَانِ

صَاغِرِ لَق

صَاغِرِ لَقِ اَبْجُونَدِ اَكْرِ بُوْمَرَضِ اَقِي اَيْلَه اَكَا عِلَاجِ بُوْدِ
 وَدَا قِي صَاغِرِ لَقِ اَعْلَا مَتِي بُوْدِ مَرَضِكِ حَيَوَانَكِ اَوْنَدَن
 لَكْنِ اَوْنَدَن قَا قَه سَتِي اَكْرِ اِيَشِدِ تَوْبِ دُونِ بَقْلِيَه
 يَا خُوْدِ قَوْلَقَرْنِيَه قَصِيَه اَيْلَه صَاغِرِ لَقِ بُوْدِ اَكْرِ كِيمِ
 اَلْيَنْوَبِ تَقِيُوبِ بَقْرِ اَيْلَه يَا خُوْدِ قَوْلَقَرْنِيَه قَصِيَه اَيْلَه اَوْلِ
 حَيَوَانِ صَاغِرِ لَقِ صَاغِرِ لَقِ قَوْلَقَرْنِيَه كِي بَرِشِي
 اَيْلَه عِلَاجِ بُوْدِ مَرَضِكِ حَا صِلِ اَوْرِيَه يَاقِي اِيَكِي بَرِشِي
 لَقَرْنِيَه طَوْلِدُو دَرِ اَوْلِ كِي بَرِشِي وِيَرِ وَرِ مَرَضِكِ كَدُو
 كَدَنِ دَنِ جَقْدِ اَيْلَه فَرَا اَوْلَانِ اَيْلَه اَلْيَنْوَبِ
 وَا بَا اَوْلَانِ قَدَنِ صَكْنِ سَوَسِنِ يَاقِي اَيْلَه قَوْلَقَرْنِيَه اَيْلَه
 بَرِ عِلَاجِ مَجْلَه صَاغِرِ لَقِ اَوْرِيَه نَا فَعْدِ **وَقَعِ** **لَقِ**
اَلْاَذَنِ حَيَوَانَكِ قَوْلَقَرْنِيَه اَوْرِيَه قَا حَقِ طَا شَا
 يَا خُوْدِ قَوْمِ دُوْشَرِ **عِلَاجِي** **بُوْدِ** **مَرَضِكِ** **بَرِ** **بَرِ** **بَرِ**
 بُوْكُوْبِ صَمِغِ البَطْمِ دِي كَرِي مَعْلَه بُوْكُوْبِ وَرِ
 قَوْلَقَرْنِيَه مَقْدَارِ التَّوْبِ قَوْلَقَرْنِيَه اَوْلَانِ طَا شَه

یا پندار اول وقت بری چاره سن **بع شایسته**
 بوبرضد که حیوانک باشنه اودر علقت بوبر
 حیوان آشوب کیندن کند و نه دور و افجا
 بق حالتین اصل حرکت ایدوب **علاهی بود که**
 مرنجوشی کوب د کوب صوبی الوب اوتور آتی
 درهم مقدار و اعاج قاونی صوبیدن وقوعین
 هر بریسندن اوتور التشر درهم و انار صوبیدن
 بکری ورت درهم بوجه صولری قارشید رب
 بوننه یاقی اوتور **اللقوه** بوبرضد که حیوانک
 اغرنی کری یدر **علاهی بود که** اشاعینکی
 دودا قک دملریدن ایکی طمردن قان التیق کرکد
 ویرقو کوییره بغلیوب هندیا اوقایله اصما
 سهریرینه یدورن و نیلوفر یاغیله بوننه
 اسقاط ایلکه **الصق** صق دخی معناسی
 بود که دل آلتی ولور **علاهی بود که** دل

البتله

السن کی اولان دمار شیشو **علاهی بود که** زکار و زاج
 وقفر الهودی جمل برابر الوب سخی و لند قدن مکره مریوب
 دمره سوز سن **اگر لقی دید که** **من** صوقدن ناشی
 و لک ایلکه حیوانک ایکی دودا قلمی و یجا قلمی طاعلی
 و بعد خند قوق اوتورک صوبیدن بر مقدار الوب اوتور
 اون ایکی درهم زیتون یاغی القا ایدوب و سخی و لشم
 چورک اوتور بر مقدارانی دخی قلوب هر کون حیوانک
 بوننه اسقاط ایلکه **یاخود** طوزا اودندن و قوتال
 اودندن برابر الوب بوننه طلد و **یاخود** سیاه
 کندس الوب کجا و دیکه قارشید و رب حیوانک بوننه
 طلد و زور و ایکی یجا قلمی اضمش صای یاغیله یاغیله
 و قهریده بغلیوب و اندیمی بد و سن **علاهی بود که**
الله لته دید که دیشلرینک آتی شیش و لسیلد
 علاهی بود که ایوی الوب د کوب یالاه قارشید
 اول شیش ایلر سوز سن **یاخود** پشید که نارا الوب

وَبُوَيْدِي كُونُكَ اِيچِنْدَه هِنْدِيَا اَوْتَلُوغِيكَلَه وَئِشَل كَرِيه
اَوْتَلُوغُنْدَن غَيْرِي يَمِر وَبِرِييَه لَر وَاكْرِيوَا وَتَلَقْلَر تَوْف
اَيِسَه تَحْوُسَلَرِي آلُوْب يَم اِيچِنْدَه قَاتُوْب يَدُوْر لَر آلَسَلَر